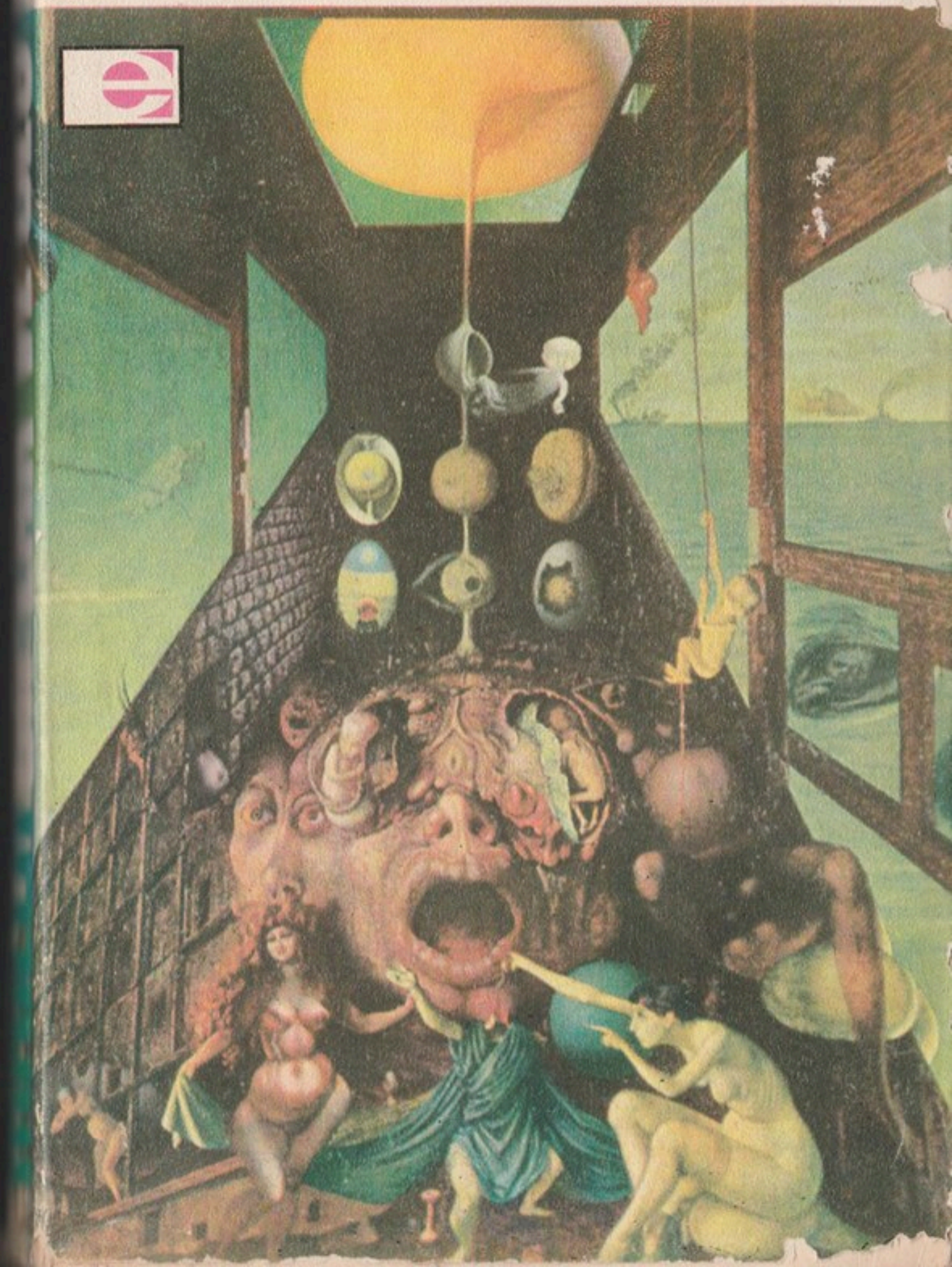
norman mailer

roman

ÇIPLAK VE ÖLÜ



ÇIPLAK VE ÖLÜ
roman
norman mailer
ikinci baskı

e yayınları

kitap/yayın/dağıtım

CIPLAK VE OLU norman mailer'in romanı the naked and the dead **e yayınları 36** kapak rudolph hausner'k. kaldı ● dizgi: irşat matbaası, baskı: sümer matbaası, cilt: alibaba ciltevi ● **e yayınları** idare: **ankara caddesi 13/2 telefon 26 81 42** dağıtım: **narlıbahçe sokak 29 kat 3 telefon 27 87 20** kısa yazışma adresi **p. k. 12 istanbul**

amerikancadan çeviren: rasih güran

norman mailer

ÇIPLAK VE ÖLÜ

roman

cilt bir

e yayınları

işte acımasız, tedirgin edici, ara sıra sinirlendirici ama unutulmaz bir kitap. Mükemmel değil, ama büyük bir kitap. Amerikalı eleştirmeciler Norman Mailer'in bu romanının, 2. Dünya Savaşı üzerine yazılmış en iyi roman olduğu görüşündeler. ÇIPLAK VE ÖLÜ'den söz edilirken HARP VE SULH'un Jules Romains'in VERDUN'ünün adı geçiyor. Bu da eserin önemini gösterir. Mailer'in romanındaki kişilerin konuşmalarının kaba, açık saçık olması kaçınılmazdı. Çok çok Norman Mailer'in konuşmaların en beterlerini almaktan hoşlandığı belirtilebilir. Ama önyargı sanatçının bir hakkıdır. Roman Ingiltere'de yayınlandığında, birkaç ahlâk derneği heyecanlanıp ÇIPLAK VE ÖLÜ'nün yasaklanmasını istedi. Başsavcı bu isteği reddetti. Eserde ahlâk kurallarını çiğneme niyeti, kuşkusuz yoktu. Eserin büyük değeri de dilini doğruluyordu.

1923 yılında doğduğuna göre yazar henüz yirmi yedi yaşında. Bütün çocukluğunu New York'un kenar mahallesi Brooklyn'de geçirdi. BROOKLYN ÇOCUĞU sözcükleri halkın gücü, bağımsızlık, ara sıra da ayaklanma düşüncelerini hatırlatır. Mailer'in yaptığı gibi Brooklyn'den Harvard Üniversitesine geçmek, bizde doğrudan doğruya Francs-Bourgeois sokağından Ecole Normale Supérieure'e atlamak demektir. Norman Mailer Boston yakınındaki büyük üniversiteye, uçak mühendisi olmak için girmişti. Aslında bilimle az uğraşmasına rağmen çok dost edindi. On sekiz yaşındayken, bir öğrenci tarafından yazılmış en iyi hikâyeye verilen STORY dergisinin yıllık ödülünü aldı. Yaşa-

mının bu döneminden geriye, Brooklyn'de yahudilerin hayatıyla ilgili bir çok basılmamış ve belki de basılmayacak olan roman kalmıştır.

1944 yılında Mailer askere alındı. Küstah, kendinden pek emin genç aydını ordu, on iki kişilik bir mangada er yaptı. Bu olay Mailer'de şok yarattı, gözünü açmasını sağladı. Çok kısa bir süre içinde bir savaş romanı yazma isteğini duydu. Filipin Adalarına gönderildi, orada muhabereci olarak, daha sonra da havadan fotoğraf çekmekle görevlendirildi. Ama bu geri hizmetler savaştaki insanı görmesini sağlayamıyordu. Luzon seferine gönüllü olarak katılmayı istedi ve bir Haberalma ve Keşif Birliğine verildi. Işte bu görev, tiyatro salonunun ön sırası gibi bir yere geçmesini sağladı. Pek çok şeyi, çok çok iyi gördü. Her hafta karısına beş, altı mektup yazıyordu; bu da Mailer'in not alma yönetimiydi. 1946 ve 1947 yıllarında bu notlara dayanarak romanını yazdı. Roman 1948 yılında yayınlandı ve uzun süre en çok satan kitaplar listesinin başında yer alarak hem kamu oyunda büyük başarı kazandı, hem de bu işin ustaları arasında hayranlık uyandırdı.

Norman Mailer karısıyla birlikte, Sorbonne'un derslerini izleyip Paris'in büyük özgürlüğünün tadını çıkararak başkentte birkaç ay yaşadı. «Müthiş bir şey, diyor. Paris'te yükünüzü bir yana yıkıp gri gökyüzünü seyredebilirsiniz. New York'ta ise insan eski Roma arenalarından birine düşmüş gibi. Bir fare, ya da Kafka'nın kâbuslarındaki adamlardan biri gibi dönüp duruyor...» Başkanlık seçiminde Mailer, Wallace için çalıştı ve bir sürü konuşma yaptı. Siyasî görüşleri bu romandan da belli belirsiz anlaşılıyor ama romanın başlıca konusunun siyasetle ilgisi yok, kişileri de siyasete önemli bir yer verilmesinden ötürü biçim değiştirmemiş. Kitabıyla okurlarına bir «mesaj» yollamış olmayı kesinlikle reddediyor yazar. ÇIPLAK VE ÖLÜ

savaşın korkunçluğunu veriyor yalnız. Çünkü dehşetini, gereksizliğini ve boşluğunu göstermeden savaştan gerçekçi olarak söz etmek imkânsızdır. Çağımızda savaşın hiç de öğünülecek bir yanı olmadığından, Norman Mailer öğünülecek yanı olmayan bir savaşı anlatıyor.

Bazı Amerikalı eleştirmeciler ÇIPLAK VE ÖLÜ için «Bir gerçekçi kâbus» deyimini kullandılar.

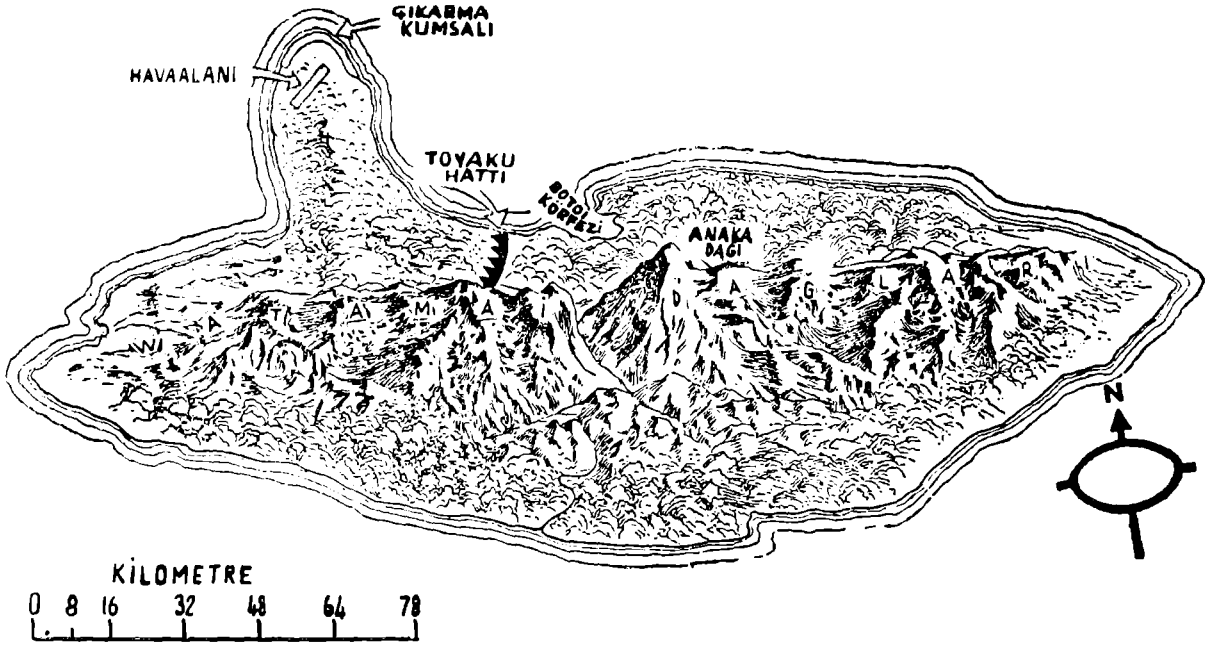
«Hayır,» cevabını verdi yazar. «Bir simge.»

Bir simge, yani bir fikrin işaretleri olarak kullanılmış görüntüler. Ama hangi fikrin? Hâlâ ilk işi insan öldürmek olan hayvanlaşmış insanla, zaman zaman bu karanlık yüreklerde belli belirsiz yanıp sönen ufacık acıma ve sevgi ışığı arasındaki çekişme mi? Yoksa üniforma içinde can veren bu zavallı ölülerle uğruna kurban edildikleri, çırılçıplak ortaya serilen iğrenç ihtiraslar arasındaki zıtlık mı? Yazar bu soruların cevabını vermiyor, vermemekte de haklı. Bir kere daha belirtelim, roman bir mesaj değildir. Her şey bir yana, ben bu kitabın uyandırdığı heyecanın sağlıklı olduğuna inanıyorum. MARS ya da YARGILANAN SAVAŞ Alain'in başlıklarından biriydi. İşte yargılanan... ve mahkûm edilen savaş.

1950

ANDRE MAUROIS

Fransız Akademisi Üyesi


ÇIKARMA
KUMSALI
HAVAALANI
TOYAKU
HATTI
BOTOL
KÖRFEZI
ANAKA
DAĞI
N
KİLOMETRE
0 8 16 32 48 64 78

Dalga

1.

KİMSENİN gözüne uyku girmiyordu. Çıkarma motörü sabahleyin indirilecek, ilk asker dalgası kıyıya çıkarılacak, Anopopei kumsalında saldırıya geçilecekti. Herkes, bütün gemidekiler, bütün konvoydakiler, içlerinden bir kısmının birkaç saat sonra öleceğini biliyordu.

Bir er, ranzasında arkaüstü yatmış, gözleri kapalı, ama uyuyamıyor. Çevresindekilerin, durmadan mırıldandığını işitiyor, kumsaldan gelen bir hışırtı sanki.

— Olmaz! Hayır, hayır! diye bağırıyor uykusunda biri.

Er, gözlerini açıyor, geminin içinde yavaş yavaş dolaştırıyor gözlerini, hamakların, çıplak vücutların ve sallanan silâhların arasında büsbütün şaşkına dönüyor, çevresini görmez oluyor. Geminin başına gitmeye karar veriyor; bir iki küfür savurduktan sonra güçlükle doğruluyor. Bacaklarını ranzadan sarkıtıyor; üstündeki hamağın demiri kamburlaşan sırtını kesiyor. İçini çekiyor; postallarına uzanıyor. Postalları bir direğe asılı. Yavaş yavaş giyiyor. Beş yataklı bir ranzanın dördüncüsünde yatmaktadır. Ya-

rı karanlıkta el yordamıyla yavaş yavaş aşağıya inmeye çalışıyor. Alttaki hamaklarda yatan erlere basmamaya dikkat ediyor. Yere indikten sonra sürüyle çanta ve torba arasında güçlükle buluyor yolunu; bir ara bir tüfeğe çarparak sendeliyor, sonra bölmenin kapısına doğru yürüyor. Bir koğuştan daha geçiyor. Bu koğuştaki arayol da tıklım tıklım dolu; her şey darmadağınık. Geminin başına varıyor sonunda.

Girdiği yer buhar içinde. Tek tatlı su duşunda yine biri var, gemiye bindiklerinden beri hep meşgul. Er, kullanılmayan tuzlu su duşlarında zar atanları geçiyor ve aptesanenin ıslak tahtalarının üzerine çömeliyor. Sigarasını unutmuş. Az ötede oturan başka birinden bir sigara alıyor. Bir yandan sigarasını içiyor, öte yandan siyah ıslak döşemenin üzerini kaplayan izmaritlere bakıyor ve aptesanenin şırıl şırıl akan suyunu dinliyor. Buraya gelmesi için bir neden yok aslında, ama koğuşta yatmaktan daha iyi. Daha serin burası. Aptesanelerin, tuzlu suyun, asidin, ıslak demirin yapışkan kokusu koğuşlardaki askerlerin ağır ter kokuları kadar boğucu değil. Er, aptesanede uzun bir süre kalıyor. Sonra ayağa kalkıyor; gemide giydiği yeşil pantolonunu çekiyor, yatağına gitmenin ne kadar zor olduğunu düşünüyor. Ortalığın ağarmasını bekleyecek yatağında; biliyor bunu. Keşke şimdi sabah olsaydı, ne olacaksa olur, keşke şimdi sabah olsaydı, diyor kendi kendine. Ve dönerken düşünüyor çocukluğunda nasıl bir gece sabahı sabah ettiğini: Yarın doğum günü ve arkadaşlarını çağırmaya söz vermişti annesi.

O gün daha akşam olmadan Wilson, Gallagher, Başçavuş Croft, karargâhtan iki er alarak koğuşun tek boş kalan yerine çekilmişler, yedi kâğıtlı poker

partisine başlamışlardı: Oynadıkları yerde elektrikler söndüğü zaman bile kâğıtlarını görebiliyorlardı. Ama kâğıtlara yine de dikkatle bakmak zorundaydılar; tek ışık kaynağı merdivenin yanındaki mavi ampuldü çünkü. Siyah kartları kırmızılardan ayırmak kolay değildi. Saatlerden beri oynuyorlardı. Biraz sersemlemiştiler artık. Önemsiz eller otomatik olarak, hemen farkına varılmadan geçiştiriliyordu.

Wilson'un şansı oyunun başından beri oldukça iyi gitmişti. Sonra birkaç turda da üç pot kazanınca artık iyiden iyiye açılmıştı. Çok memnundu. Çapraz bacaklarının altında bir yığın darmadağınık Avustralya parası vardı. Uğursuzluk getirir diye saymıyordu, ama en azından yüz pound olduğunu sanıyordu. Boğazında şehvetli bir ağırlık duyuyor, bir şeyin birdenbire bollaşması karşısındaki heyecanı yaşıyordu. Yumuşak Güneyli ağzıyla Croft'a:

— Bakın işte söylüyorum, dedi. Bu paralar hayretmeyecek bana. Namussuzları saymayacağım bile. Şansım bozulur sonra.

Croft karşılık vermedi. Kaybediyordu; bütün gece boyunca doğru dürüst bir kâğıt gelmemişti eline.

Gallagher homurdandı öfkeyle:

— Ne diyorsun sen be! Insanda bu kadar katır şansı olduktan sonra saymaya ne lüzum var. Kucakladığın gibi alır gidersin.

Wilson güldü:

— Doğru. Ama bu kadar parayı kucaklamak için insanın kuvvetli kolları olmalı.

Rahat ve çocuksu bir sevinçle güldü yeniden; kâğıtları dağıtmaya başladı. Otuz yaşlarında iri yarı bir adamdı. Sapsarı ipek gibi saçları, keskin çizgili, pespembe sıhhatli bir yüzü vardı. Ama gümüş kenarlı gözlüğü bu yüze hiç gitmemişti. ilk bakışta

çalışkan, okumayı seven, ya da, en azından metotlu bir adam izlenimi yaratıyordu insanda. Kâğıtları dağıtırken sanki parmakları kâğıtlarla oynamaktan hoşlanıyordu. Aklı fikri içkideydi, bu yüzden canı sıkkındı; bu kadar çok parası olduğu halde bir kadeh bile içemediğine üzülüp duruyordu. Hafifçe güldü:

— Ulan canına yandığım. Bu kadar içki içtim de yine şimdi tadını unuttum. Şimdi önümde bir şişe olsa hemen aklıma gelecek.

Dağıtacağı kâğıdı elinde bir an tutarak düşündü; sonra güldü:

— Sevişmek de bunun gibi. İnsan şöyle istediği gibi rahatça seviştiği zaman sevişmemek nasıl bir şey, unutuyor. Sonra sevişmediği zamanlar da bir kedi yavrusunu bile sevmeyi bilmiyor. Bizim şehrin dış mahallesinde bir kız vardı. Bir arkadaşın karısı. Ah anam, bir içim su. Bu kadar kı zgeçti elimrısı. Ah anam, bir içim su. Bu kadar kız geçti elimden, onun gibisini görmedim. Hiç aklımdan çıkmı-

Başını dalgın dalgın salladı; elinin tersiyle çıkık alnını sildi ,altın sarısı saçlarında gezdirdi ve gevrek gevrek güldü:

— Ah, dedi saflıkla. Bir fıçı bala dalmak gibi bir şey.

Herkese ikişer kâğıt dağıttı, sonra ikinci tura geçti.

Wilson'a ilk defa kötü el geliyordu. Oyunda kazandığı için, bir el daha oynadıktan sonra, çekildi. Düşünüyordu şimdi: Sefer bittikten sonra içki yapacağım, diyordu kendi kendine. Charley'nin Bölüğünde bir kantin çavuşu vardı. Litresi beş pound'a içki satarak en azından iki bin pound kazanmıştı. Gereken malzeme, biraz şeker, biraz maya ve birkaç şeftali ya da kayısı konservesiydi. Tatlı bir sıcaklık duydu içinde daha şimdiden. Az bir malzeme

ile de yapılabilirdi ya. Amca çocuğu, Ed, üzüm pekmezinden yapmıştı.

Bir an içi burkulur gibi oldu. Gereken malzemeyi bir gece kantin çadırından çalacak ve bir iki gün bir yerde saklayacaktı. Sonra yaptığı içkiyi de çok iyi bir yerde saklamalıydı. Karargâha yakın olamazdı, birinin gözüne çarpardı. Uzakta da olamazdı, ayaküstü içip gitmek isteyenlere içki çektiremezdi.

Gel de işin içinden çık. Ister istemez seferin bitmesini, sabit karargâhın kurulmasını bekleyecek. Ama çok uzayacak bu iş. Üç ay, belki dört ay sürecek. Wilson sıkılmaya başladı. Zaten hep böyledir. İnsan orduda kendi hesabına bir iş çevirmek isteyince hep böyle olur, bir sürü şeyi hesaplamak zorunda kalır.

Gallagher o el de yutuldu. Wilson'a kızgın kızgın bakıyordu. Talih zaten böyle hıyarların yüzüne gülerdi her zaman. İçi içini yiyordu Gallagher'in. Otuz pound kaybetmişti en azından. Aşağı yukarı yüz dolar. Paranın çoğu sefere çıkmadan kazandığı paraydı, ama vicdanı gene de rahat değil. Karısını düşünüyor: Mary şimdi yedi aylık gebe. Gözünün önüne getirmeğe çalışıyor karısını. Ama bütün duyduğu şey suçluluk. Karısına göndermesi gereken parayı böyle har vurup harman savurmaya ne hakkı var? Derin ve alışık olduğu bir acılık duyuyor içinde; er geç yine her şeyden iğrenecek. Ağzını açıp tek kelime söylemiyor. Ama ne kadar uğraşsa, ne kadar didinse yine de kurtulamıyor. Bu iç acısı daha da keskinleşiyor, bir an bütün vücudunu kaplıyor. İstediği, duyduğu bir şey var ve bu şey onu her zaman rahatsız etmekte, sonra kaybolmakta.

Emireri Levy'ye baktı hemen, Levy kartları karıştırıyordu. Gallagher yutkundu. Bu namussuz Ya-

hudinin her zaman şansı vardı. İçindeki acılık birdenbire öfkeye dönüştü; boğazını sıkıştırdı ve büyük bir küfür halinde ortaya döküldü:

— Yeter ulan be. Amma da karıştırdın. Şu dinini siktiğimin kâğıtlarını dağıt da oynayalım artık.

Bu sözleri tam bir külhanbeyi ağzıyla söylemişti. Levy başını kaldırıp baktı, yüzünü buruşturdu:

— Peki, peki. Karıştırmıyorum artık. Başlıyoruz.

Gallagher mırıldandı kendi kendine:

— Hay dinini imanını...

Gallagher kısa boylu, kamburu çıkmış, sıska bir er. İnatçı ve hırçın biri izlenimini bırakıyor insanda. Ufak ve çirkin yüzü ergenliklerle delik deşik, yamru yumru, mor lekelerle dolu. Belki yüzünün rengi öyleydi, ya da küsmüş gibi yana çarpılmış uzun Irlandalı burnu aslında bu biçimdeydi. Ama her zaman ters bir hal vardı Gallagher'de. Daha yirmi dört yaşındaydı.

Kupa yedilisi var ortada. Gallegher yavaş yavaş açtığı kâğıtlarından ikisine dikkatle baktı ve ikisinin de kupa olduğunu gördü; biraz umutlandı. Tek bir floş tutturamamıştı bütün gece; şimdi artık şansı açılmıştı. Bu sefer de düzemezler ya beni, diye düşündü.

Wilson bir pound'la oyunu açtı. Gallagher arttırdı.

— Haydi bakalım biraz da biz kazanalım, diye homurdandı.

Croft ile Levy gördüler. Wilson kaçınca Gallagher'in tepesi attı:

— Ne oluyorsun be? diye sordu. Su koyuverme. Yarın öbür dünyayı boylayacaksın, haberin var mı?

Paralar, oturdukları battaniyeye doğru kayarken

Gallagher'in bu sözlerine pek aldıran olmadı ama kendi üzerinde, dinine küfredilmiş gibi soğuk, korkulu bir kuşku yarattı.

— Töbe, töbe... diye söylendi kendi kendine hemen. Kumsalda ölmüş gördü kendini: Başının olduğu yerde kanlı bir tümsek vardı, o kadar.

Sonraki kâğıt: maça. Acaba ölüsünü ailesine gönderecekler mi? Mary mezarına gelecek mi? Kendi kendine acımak hoş şey. Bir an karısının gözündeki sevgiyi aradı. Beni sever karım dedi içinden. Ama karısını düşündüğü zaman karısının değil de Meryem Ana'nın resmi geliyordu gözünün önüne. Kilise okulunda satın aldığı kart postallardaki Meryem Ana. Neden Mary'si Meryem'e benziyor? Hatırlamaya, karısının yüzünü iyice gözünün önüne getirmeye çalışıyor. Ama imkânı yok şu anda; boyuna kaçıyor hayâl, şöyle böyle hatırlanan, boyuna bilinen bir havaya kaçan türkü gibi.

Ondan sonra bir kupa çekiyor. Şimdi dört kupa var elinde. Beşinci kupayı çekmesi için iki şansı daha var. Kuşkuları azalıyor, bütün dikkatini oyunun üzerine topluyor. Çevresine bakıyor. Levy ortaya para sürülmeden önce bile ellerini kapatıyor ve Croft iki onlu gösteriyor. İki pound, diyor. Bunun üzerine Gallagher onun elinde üç onlu olduğuna inanıyor. Croft'un eli düzelmezse —Gallagher düzelmeyeceğine emin— o zaman Croft elindeki floşa çarpacak.

Wilson gülümsüyor, paralarını karıştırıyor. İki poundu battaniyenin üzerine koyarken:

— Oyun yükseleceğe benziyor, diyor.

Gallagher son kalan paralarını da elledi ve bunun son şansı olduğunu düşündü.

— İkiyi gördün demek, diye mırıldandı.

Wilson'un elinde üç maça vardı. Nasıl olmuş da atlamıştı? Kör talih!

Ama Wilson'un görmesi yalnızca kâğıdın açılmasını istemek içindi. Gallagher rahatladı. Wilson'un elinde henüz floş yoktu. Ama ne de olsa ikisinin arasındaydı. Wilson'a kapalı kâğıtların içinden başka bir maça gelebilirdi; ve başka bir şeye bile gidebilirdi. Gallagher ikinci turda da kendisini geçemeyeceklerini umuyordu. Parası bitinceye kadar arttıracaktı.

Sonraki kâğıtlar da dağılınca Başçavuş Croft başka türlü bir heyecan duymaya başladı. O zamana kadar ilgisizce oynuyordu, ama yerden bir yedili çekince elinde bir döper olmuştu. Bunun üzerine birdenbire yerdeki paraları kazanacağı inancı doğdu. içine. Yedili ya da onlu çekerek ful yapacaktı. Emindi buna. Bu kadar esaslı bir kesinliğin elbette ki bir anlamı vardı. Genellikle bir kâğıdı çekerken bütün ihtimalleri hesaplar ve karşısındaki oyuncuları çok iyi anlamaya çalışırdı. Ama pokerde bir de şans payı vardı, zaten bu oyunu anlamlı yapan da işte buydu. Bütün ustalığını kullanarak ve çok iyi hazırlanarak girmişti oyuna, ama sonucun eninde sonunda şansa bağlı olduğunu biliyordu. Şansının yüzüne gülmesine sevindi. Içten içe duyduğu bir inanç, ne yaparlarsa yapsınlar oyunu kendisinin kazanacağını, bütün gece bir sürü önemsiz kâğıtla oynadıktan sonra şimdi artık eline çok kuvvetli kâğıtların geleceğini söylüyordu.

Gallagher bir kupa daha çekti. Croft, Gallagher'in floş yaptığını sandı. Wilson'un çektiği karo elindeki üç maçaya yaramadı, ama Croft onun elinde floş olduğunu, bu yüzden sakin oynadığını sandı. Tatlı ve hoş havasına rağmen Wilson'un bu oyunu nasıl olup da bu kadar kurnazca oynadığına şaşıyordu. Croft:

— Iki pound, dedi.

Wilson gördü. Gallagher de hemen fırladı.

— İki daha.

Gallagher'in elinde muhakkak floş var, diye düşündü Croft. Battaniyenin üzerine dört pound attı aldırmadan.

— İki daha.

Ağzında tatlı bir gerilimin izi vardı.

Wilson rahat rahat gülümsedi:

— Ulan oyun gittikçe büyüyor, dedi. Ben çekilmeliyim, ama şu son kâğıda bakmadan da bir türlü edemem.

Croft, Wilson'un elinde bir floş bulunduğuna inanıyordu. Gallagher de kararsızdı. Wilson'un elindeki kâğıtlardan biri as'tı. Gallagher biraz umutsuzca:

— İki daha.

Croft'un elinde bir ful olsaydı Gallagher'i bütün gece durmadan arttırırdı, ama artık son tur için biraz para saklayacaktı.

Battaniyenin üzerindeki yığına iki pound daha attı. Arkasından Wilson da attı. Levy her birine kapalı olarak son kâğıtları dağıttı. Heyecanını saklamaya çalışan Croft loş koğuşun içine baktı, çevresinde kat kat yükselen yataklara göz gezdirdi. Bir erin uykusunda döndüğünü gördü. Sonra son kâğıdını da aldı. Beşli. Kâğıtlarını yavaş yavaş karıştırdı. Bu kadar yanlış oynamasına imkân yoktu. Wilson'u bile beklemeden elini attı yere üzüntüyle. Öfkelenmeye başlıyordu artık. İkisinin de ortaya hiç aldırmadan para sürdüklerini görüyordu. Gallagher son parasını da koydu. Wilson:

— Hiç doğru yapmıyorum, ama göreceğim, diyor. Sen de görüyor musun?

Gallagher sert. Yenileceğini biliyor sanki.

— Ne var elimde biliyor musun ulan? Kupa flo-

şu. Yat aşağı.

Wilson içini çekiyor:

— İstemezdim bunu sana yapmayı, ama oldu bir kere. Elimde maçanın babası.

Asını gösterdi.

Gallagher birkaç saniye hiç ses çıkartmadı, yüzündeki koyu lekeler mosmor oldu. Sonra birden bire gürledi:

— Dinini siktiğimin talihi, ne yapsan kazanıyor pezevenk.

Oturduğu yerde tirtir titriyordu.

Koğuşun ağzındaki ranzalarda yatan bir er dirseğinin üzerinde sinirli sinirli doğruldu ve bağırdı:

— Hey be! Biraz susun da uyuyalım.

Gallagher de bağırdı:

— Hassiktir.

— Bırakın şu oyunu yeter artık.

Croft ayağa kalktı. Orta boylu sıska biri Croft. Ama dimdik durduğu için uzun boylu görünüyor. Üçgen biçimindeki dar yüzü mavi ışık altında buz sanki. Sert küçük çenesinde, kuru yanaklarında, düz kısa burnunda gerilmemiş bir tek nokta yok gibi. Seyrek siyah saçlarındaki mavi pırıltılar ışık altında daha da artmış. Donuk gözleri masmavi. Soğuk, dümdüz bir sesle konuşuyor:

— Bana bak asker, sen kıçını istediğin kadar yırt, biz oyunumuzu yine istediğimiz gibi oynarız. Hoşuna gitmiyorsa bizimle kavgayı göze alırsın, işte o kadar.

Anlaşılmayan bir mırıltı geldi yataktan. Croft gözünü erden ayırmıyordu.

— Gerçekten canın kavga istiyorsa benimle de kavga edebilirsin, diye ekliyordu.

Sözlerini Güneyli aksanıyla, soğuk soğuk, teker teker söylüyor. Wilson dikkatle bakıyor.

Yakınan er bu sefer hiç karşılık vermiyor ve Croft hafif gülümsüyor, sessizce yerine oturuyor. Wilson:

— Canın kavga etmek istiyor galiba, diyor.

Croft kısaca cevap veriyor:

— Herifin söylediğini duydun.

Wilson omuzlarını silkiyor:

— Hadi canım biz işimize bakalım.

Gallagher:

— Ben oynamıyorum, diyor.

Wilson'un canı sıkılıyor. Bir insanın elinden parasını almak hoş bir şey değil. Gallagher iyi bir arkadaş, her zaman. Sonra üç ay aynı çadırda yattığı bir arkadaşı yutmak büsbütün keder veriyor insana.

— Bana bak, diyor Wilson. Yenildim diye oyun bırakılmaz. Sana biraz borç vereyim.

Gallagher öfkeyle tekrarlıyor:

— Hayır, oynamayacağım.

Wilson omuzunu sallıyor bir daha. Pokeri bu kadar ciddiye alan Croft ve Gallagher gibi adamları anlayamıyor bir türlü. Oynamayı o da seviyor, sonra sabaha kadar vakit nasıl geçecek. Önemli olan bu. Önünde bir yığın paranın olması iyi bir şey elbette, ama içki olsa daha iyi. Dertli dertli gülümsüyor. Kadın dersen, o büsbütün uzakta.

Red yatağında yatmaktan bıkmıştı artık. Nöbetçiye çaktırmadan yukarıya çıktı. Dışarının havası koğuştan çıkınca buz gibi geldi ona. Derin derin soluk aldı. Karanlıkta birkaç dakika, geminin biçimini farkedinceye kadar, çekine çekine dolaştı. Ay çıkmış, güvertedeki bölmelere ve silâhlara gümüşten, sessiz bir parlaklık vermişti. Çevresine bakındı. Pervanele-

rin çıkardığı sessiz dalgalar ile aşağıda yatağındayken duyduğu sarsıntıya sebep olan makine çalışması dikkatini çekti. Kendisini daha iyi hissediyordu. Güvertede hemen hemen kimse yoktu. Yakındaki topun başında bir bahriyeli nöbet bekliyordu; ama koğuşa göre burası kuş uçmaz kervan geçmez bir yer .

Red parmaklığa doğru yürüyor, denize bakıyor. Gemi sanki durmuş, bütün konvoy yerinde sayıyor, burnunu uzatmış denize, koku almış bir av köpeği gibi. Uzakta, ufukta bir adanın sarp yamacı yükseliyor, dağ oluyor, sonra tepeler halinde iniyor. İşte Anopopei, diyor; omuz silkiyor Red. Ne farkı var? Bütün adalar birbirine benzer.

Gelişi güzel, farkına varmadan, neler olacağını düşünüyor o hafta. Yarın, karaya çıktıklarında, ayakları ıslanacak, ayakkabılarının içine kum dolacak. Çıkarma gemileri ardı ardına boşalacak, sandıklar durmadan karaya çıkartılıp yığılacak. Talihleri varsa Japon topçularıyla, Japon gizli makinalı yuvalarıyle karşılaşmayacaklar. Büyük bir yorgunluk duyuyor şimdi içinde. Bu savaştan sonra daha bir sürü savaş var, bir türlü bitmek tükenmek bilmiyor. Suratını ekşiterek denize bakarken boynunu ovalıyor. Uzun vücudunun bütün eklemleri dökülüyor sanki. Saat, aşağı yukarı bir. Üç saate kalmayacak, toplar gürlemeye başlayacak ve erler mide bulandırıcı kahveyi kaynar kaynar içecekler, çarçabuk .

Bir günü bitirip ertesi güne geçmekten başka yapılacak bir şey yok. Yarınki seferde birlik hiç olmazsa keşifle uğraşacak, araziyi tanımak için ileri karakollar kuracak, ve sefer, bilinen bir yolu izleyecek. Bir elinin şişkin, yamru yumru parmaklarını ötekinin lekeli parmaklarıyle ovuşturarak. bir daha tükürdü yere.

Parmaklığın önündeki silueti hemen hemen yalnızca koca bir burun, uzun çıkık bir çene; ama ay altında yüzü iyice seçilmiyor, derisinin ve saçının kırmızılığı belli değil. Yüzünde her zaman öfkeli bir ifade var; ama açık mavi gözleri sakin buruşukluklar ve lekeler örgüsünün ortasında yapayalnız. Güldüğü zamanlar, kocaman sarı iğri büğrü dişleri görünüyor; kaba sesi, bozulmamış, kibirli bir neşe halinde bağıra bağıra çıkıyor. Her şeyi kemik ve yamru yumru. Boyu bir sekseni aşıyor, ama kilosu yetmiş bile değil.

Karnını kaşıyor, bir an bir şey arıyor, sonra duruyor. İmdat kemerini unutmuş. Otomatik olarak koğuşa dönmeyi düşünüyor ve sonra kendi kendine kızıyor. Yere tükürüyor:

— Dinine yandığımın askerliği, işte böyle yapıyor insanı. Rahat rahat dolaşamıyorsun bile. Hep aklın heriflerin öğrettiklerinde...

Bir an düşündü yine. Gidip alsın mı, almasın mı? Sonra gülümsedi.

— İnsan bir kere ölür.

Bu sözü Hennessey'e de söylemişti. Tümen Görev Birliği sefer için gemiye bindirilmeden birkaç hafta önce keşif birliğine katılmış bir delikanlıydı Hennessey. Red kendi kendine:

— İmdat kemeri ha, dedi. Hennessey gibiler düşünür imdat kemerini.

Bir gece hava alarmı verilmişti. Güvertede bir kurtarma sandalının altında bağdaş kurmuş oturuyorlar, konvoy gemilerinin simsiyah suları yarmasını, yakınlarında bulunan topun başında erlerin dikkat kesilişlerini seyrediyorlardı. Bir uçak saldırmıştı gemilerine. Bir sürü ışıldak uçağı yakalamaya çalışıyordu. Yüzlerce iz mermisi havada kırmızı şekiller çiziyordu. O güne kadar gördüklerinden çok ayrı

bir çarpışmaydı bu. Sıcaklığı, yorgunluğu yoktu. Renkli filimler ya da takvimlerdeki resimler kadar güzeldi. Dalmıştı. Birkaç yüz metre ilerdeki bir geminin soluk sarı hava bacasında patlayan bir bomba bile onu şaşırtmamıştı.

Hennessey bu dalgınlığını bozmuştu:

— Eyvah, unuttum, demişti.

— Neyi,

— Imdat kemerini. Hiç hava bombası almadım yanıma.

Red kahkahayla gülmüştü:

— Sana bir şey diyeyim mi? Gemi battığı zaman yalnız leşin çıkar karaya.

— Yok. Durum ciddi. Ben şişireceğim kemeri.

Karanlıkta lâstiği aramış, bulmuş, kemeri şişirmişti. Red de alay ederek seyretmişti onu. Hennessey işte böyle bir delikanlıydı. Bu duruma getirmişlerdi onu. O da bütün delikanlılar gibi kuralları tamamı tamamına yerine getirmek istiyordu. Red kederlenmişti biraz:

— Şimdi her şeye hazırsın artık, değil mi Hennessey?

Hennessey böbürlenmişti :

— Bana bak, hiç bir şeyi şansa bırakmak istemem. Ya gemiye bomba isabe tederse. Denize hazırlıksız mı atlayayım?

Anopopei kıyıları uzakta yavaş yavaş akıp gidiyordu şimdi. Ada kocaman bir geci sanki. Hayır, diye düşünüyor Red, Hennessey suya hazırlıksız atlamıyacak. Kızı bulmadan evlenmek için para toplayan cinsten bir delikanlı o. Işte genelgelere uymanın sonu.

Denize sarktı, suya baktı. Gemi tembel tembel gidiyor, ama dümen suyu yine hızlı hızlı kaynamakta. Ay bulutun arkasına girmiş. Su karanlık, hain,

korkunç ve derin. Elli metre kadar uzakta, geminin çevresini bir hale kuşatmış. Ama halenin ötesi yalnızca karanlık, o denli derin, o denli yoğun ki, Anopopei'nin ufuk çizgisini göremiyor artık. Deniz, gri bir köpük halinde çalkana çalkana geçiyor yanından, geminin çıkardığı dalgaların içinde döne döne, ürpere ürpere... Bir süre sonra derin bir keder duyuyor içinde. Her şeyi, bütün insanların istediklerini sandıkları ve elde edemediklerini anladıkları zamanki gibi bir hal. Yıllardan beri ilk olarak hatırlıyor, bir kış günü alaca karanlıkta karlar içinde pis ve sapsarı, madenden dönüşünü, eve girişini, anası başında beklerken sessiz sessiz yemek yiyişini. Buruk bir boşluk vardı evde; herkes birbirine yabancılaştıkça yabancılaşmıştı; üzerinden bu kadar yıl geçtikten sonra bütün aklında kalan evdeki bu acı hava idi. Ve şimdi suya bakarken ilk olarak biraz acıma duyuyor, hemen hemen unutmuş olduğu anasını ve kardeşlerini anlıyor. Birçok şeyler anlıyor şimdi; çok acı olayları, çirkin olayları hatırlıyor. Oysa yıllarca bunları kafasından atmaya çalışmıştı. New York'taki bir parkın merdivenlerinde soyulan bir sarhoşu hatırlıyor. Ancak böyle zamanlarda varılan, böyle bir yaşantıdan, gemideki iki haftalık zorunlu tedirginlikten ve çıkarma yapılacak kumsallara doğru yaklaşıldığı sırada bir gecenin verdiği sıkıntıdan doğan bir anlayıştı bu.

Bu acıma bir iki dakika sürdü ancak. Her şeyi anlıyor, artık hiç bir şey yapamayacağını biliyor ve bunun için uğraşmıyor bile. Ne yararı var? İçini çekiyor ve soluğu ile birlikte sıkıntısı da çıkıp gidiyor. Bir takım şeyler vardır, hiç bir zaman yola giremez. Ya kendi başına işin içinden çıkarsın, ya da Hennessey gibi olur, hayatta en fasa fiso şeyleri bile büyütürsün.

Hiç birini istemiyor. Kimseye fenalık etmemeye çalışıyor, kimseden de bir şey beklediği yok. Şimdiye kadar da beklemedim diye övünüyor kendi kendine.

Uzun bir süre suya bakıp durdu Red. Hayattan hiç bir şey anlamamıştı. Bildiği tek şey varsa o da hayatı sevmediği idi. Gemiyi saran rüzgârı dinlerken genzini temizledi. Her saniyenin geçmekte olduğunu, sabahın yaklaştığını duyuyor bütün vücudu. Aylardan beri son defa yalnız kalıyor ve bu yalnızlığın tadını çıkarıyor. Yalnız başına kalmayı severdi her zaman.

Hayattan hiç bir şey beklemediğini tekrarladı yine kendi kendine. Ne para, ne kadın, ne bir şey. Arkadaş istediği zaman yanında bir sokak orospusu olsun yeter. Başka kimse oyalamaz onu. Gülüyor, demiri sıkıyor. Rüzgâr yüzüne vuruyor ve adadaki bitkilerin ağır kokularını getiriyor.

Çavuş Brown anlatıyor Stanley'e:

— Sen ne dersen de, ben hiç birine güvenemem.

Yanyana, yataklarında alçak sesle konuşuyorlar. Stanley ilk defa gemiye geldikleri sırada yataklarının yanyana olmasına bilhassa dikkat etmişti. Brown kararını veriyor:

— Kadınların hiç birine güvenilmez.

Stanley mırıldanıyor.

— Bilmiyorum, ama pek de o kadar doğru değil. Ben karıma güvenirim meselâ.

Konuşmanın gidişini beğenmiyordu. İçine kurt düşüyordu. Çavuş Brown'un da tartışmaktan hoşlanmadığını biliyordu ayrıca. Brown:

— Evet, dedi. Sen iyi çocuksun, efendisin. ama

kadına güven olmaz. Meselâ al benim karımı. Ne güzel kadın değil mi? Resmini gördün.

Stanley hemen görüşüne katıldı:

— Gerçekten çok güzel bir bayan.

— Elbette, çok güzel. Ama hanım hanımcık evde oturup beni bekleyecek mi dersin? Yo. Beklemez. Gönlünü eğlendirmeye bakar.

Stanley fikrini söyledi:

— Pek sanmıyorum.

— Neden? Üzülürüm diye mi çekiniyorsun? Bütün yaptıklarını biliyorum. Döndüğüm zaman hesap soracağım biraz. Önce şunu soracağım: «Kimse ile buluştun mu» Eğer «Evet» derse bir iki dakika içinde her şey olup biter. Ama eğer «Yok şekerim, hiç öyle şey yapar mıyım ben? Bilmiyor musun beni?» derse o zaman arkadaşlarımın ağzını ararım. Yattığını anlarsam bir güzel sopa çeker, evden defederim.

Brown söylediklerini güçlendirmek için başını salladı. Orta boylu, biraz şişman, çocuksu yüzlü, kalkık kısa burunlu, çilli, kızıla çalar kumral saçlı biri Brown. Gözlerinin çevresinde bir sürü buruşukluklar. çenesinde bir takım yaralar. Ikinci defa dikkatle bakıldığı zaman yirmi sekizinde olduğu anlaşılıyor rahat rahat.

Stanley yine düşüncesini açıkladı:

— Eve döndüğü zaman bir insanın olup bitenleri sorup araştırması kötü şey doğrusu.

Çavuş Brown düşünceli düşünceli başını salladı, sonra yüzünü ekşitti:

— Ne sanıyorsun sen be? Kahraman gibi mi karşılayacaklar seni sanki? Bana bak, döndüğün zaman bütün millet etrafını saracak, «Arthur Stanley, askerliğin uzun sürdü,» diyecek, sen de «Eh ne yapalım» diyeceksin. Sonra şunu söyleyecekler: «Ah

bir bilsen biz burada neler çektik. Ama, umuyoruz, düzelecek. İyi ki sen burada yoktun.»

Stanley güldü. Iddiasızca:

— Ben çok savaş görmedim, dedi. Ama durumu sivillerin henüz anladıklarını da sanmıyorum.

Brown:

— Anlamayacaklar da. Sen Motome çarpışmalarında bulundun. Az çok bir fikrin var. Yarın başımıza gelecekleri düşünüp burada ter dökerken karımın belki de biriyle kırıştırdığını düşündükçe deli oluyorum... deli.

Sinirli sinirli parmaklarını çıtırdattı. Hamakların demirlerini elledi.

— Yarın öncü bölüğün anası ağlayacak, ama pek kötü bir durum olacağını sanmıyorum. Küçük bir keşifte ölecek değiliz ya.

Genzini temizledi:

— Bana bak, yarın General Cummings gelip de bana, «Brown, seni çıkarma takımına veriyorum» dedi mi bombok olmayacak mıyım? Tabiî olacağım. On er kalıncaya kadar süren savaşlarda bulundum ben. Yarınki çıkarmada geminin topları kıyıyı iyice döver, çıkarmayı da iyice desteklerse Motome'deki duruma düşmeyiz. Motome'de artık ben ölürüm diyordum. Nasıl kurtuldum, hâlâ şaşıyorum:

— Gerçekten nasıl kurtuldun? diye sordu Stanley.

Üstünde yatan ere çarpmamaya çalışarak özen le çekti ayağını. Bu birliğe katıldığından beri yüzlerce defa dinlemişti aynı hikâyeyi, ama Brown anlatmaktan hoşlanıyordu tekrar tekrar. Stanley farkındaydı bunun.

— Şu bildiğin lâstik sandal dalgası için takımımızı Baker Bölüğüne verdikleri zaman boku yediğimizi hemen anlamıştım. Ama ne halt edersin?

Brown hikâyesine devam etti; gün ışımadan birkaç saat önce muhripten lâstik sandallara nasıl bindiklerini, nasıl birdenbire denizin çekildiğini, Japonlar tarafından nasıl görüldüklerini anlattı.

— Japon uçaksavar topları üzerimize ateş etmeye başlayınca bende de şafak attı. Isabet almayan bir tek sandal kalmadı. Hepsi batıyordu. Yanımızdaki sandalda bölük komutanı vardı. Adı Billings mi neydi. Keçileri kaçırmıştı. Bağırıyor, yalvarıyor, fişek atarak muhribe işaret vermeye çalışıyordu. Sanki muhrip ateş açacak da bizi destekleyecekti. Ama öyle titriyordu ki eli ayağı, işaret fişeğini atacak tüfeği bile doğrultamıyordu. Bu sırada Croft lâstik sandalın içinde ayağa kalktı. «Ver ulan sersem şu tüfeği bana» dedi. Billings verdi. Croft kıyıda duran Japonların gözü önünde tüfeği iki kere doldurdu, iki kere de ateşledi.

Stanley aşkolsun der gibi başını salladı:

— Croft çok soğukkanlı bir çocuk, dedi.

— Çok soğukkanlı! Demir gibi. Bak işte onu kızdırmak hiç istemem. Ordunun belki en iyi. en esaslı çavuşu. Sinir namına bir şey yok herifte.

Brown acı acı devam etti sözlerine:

— Bizim eski takımdan sinirleri bozulmayan bir tek kişi kalmadı. Açık konuşalım, benim her seferinde ödüm kopar. Red de korkar. O lâstik sandal dalgasında Gallagher de vardı. O da yaman adam. Ama o da korktu. Sonra Martinez, sırım gibi herif. O benden daha çok korktu. Wilson bile, pek su koyuvermedi ama, rahat da değildi. Croft'a gelince: Bak sana bir şey söyleyeyim mi? Croft bayılır savaşmaya, Seviyor zorla değil ya. Ondan daha kötü, ya da ondan daha iyi adam bulunmaz. Anlayışa göre tabii. O zamanki teğmeni de sayarsan takımda on yedi kişinin on birini kaybettik. Çok iyi insanlar vardı arala-

rında. Biz, hayatta kalanlar, bir hafta turşu gibi yattık. Ama Croft daha ertesi gün görev almak istedi. Onu A Bölüğünde karakol görevine verdiler. Sen, Ridges ve Toglio takviye olarak gelinceye kadar o görevde kaldı. Sizler gelince takımı tamamladık yeniden.

O sırada Stanley bu hikâyenin ancak bir yanı ile ilgiliydi:

— Takımı tamamlayacak kadar takviye gelecek mi dersin? diye sordu.

Brown:

—Benim bildiğim kadar, dedi, takviyenin filan geleceği yok. Eskiden tam takımdık. Yine tam takım olabilmek için sekiz kişilik iki manga lâzım. Keşif takımında bulunmanın işte bu kötülüğü var. Iki küçük süvari mangasından fazla büyüyemezsin. Sonra, esaslı bir piyade mangası lâzım olan yere hep seni gönderirler.

Stanley:

— Desene sınıflandırmada da şapa oturduk, dedi. Alayın başka bölüğünde olsanız sen ve Martinez başçavuş, Croft da subay yardımcısı olurdu.

Brown güldü:

— Ne bileyim ben Stanley, dedi. Takviyeler de gelse bir çavuş yine açıkta. Sen şimdi düşünme bunu. Nene gerek. Öyle değil mi?

Stanley bütün çabasına rağmen kızardığını anladı:

— Of, dedi. Ben kim oluyorum da bunları düşünüyorum.

Brown tatlı tatlı güldü:

— Yok öyle deme. Düşünmeey değer değmesine.

Stanley, öfkeli öfkeli, ileride Brown'a karşı biraz daha dikkatli olmak gerekeceğini geçiriyordu içinden.

Psikologun birisi büyük bir deney yapmış, köpeğe her yemek verişinde zil çalmaya başlamış. Tabii köpek yemeği görür görmez ağzı sulanıyormuş.

Gel zaman git zaman psikolog köpeğe yemek vermeye başlamış. Ama zili yine çalarmış. Her zil çalışta köpeğin ağzı yine sulanırmış. Psikolog bir adım daha ileri gitmiş: Zili de çalmaz olmuş. Onun yerine birtakım gürültüler çıkarmaya başlamış. Köpeğin ağzı yine sulanırmış.

Bu köpeğe benzeyen bir er vardı gemide de. Uzun zamandan beri denizaşırı yerlerde bulunuyordu. Büyük savaşlar görmüştü. Ilk zamanlar bomba patlamasıyla korku duyması arasında köpeğinkine benzer bir bağıntı vardı. Ama aylarca korkunç sahneler gördükten sonra şimdi en ufak bir gürültü onda büyük bir panik yaratıyordu.

Bütün gece ranzasında yatmıştı. Birdenbire bir ses duyar duymaz, ya da geminin motorundan değişik bir ses gelir gelmez, ya da biri yerdeki silâhlardan birine çarpar çarpmaz titremeye başlıyordu. Hiç bu kadar gerilmemişti sinirleri. Şimdi yine ranzasında terleyip duruyor, sabahı korku ile bekliyordu.

Bu askerin adı Çavuş Julio Martinez'di. 460. Piyade Alayının Karargâh Bölüğünde keşif takımının gözcüsü.

2

SABAH 04.00 de, ilk alaca karanlık geçtikten sonra, Anopopei'nin denizden bombardımanı başladı. Çıkarma filosunun bütün topları birbiri ardınca iki saniyede bir ateş ediyordu. Denize batırılmaya çalışan bir kütük gibi zangır zangır titriyor ve sarsılıyordu gece. Gemiler her ateşte geri tepiyor, dönüyor, sular fırlatıyor. Gece, sert, muazzam ve çılgın o anda.

Bombardıman ilk salvolardan sonra düzenini yitiriyor ve fırtına hemen hemen karanlığa gömülüyor yine. Topların değişik sesleri yeniden tek tek, rampayı tırmanan büyük bir marşandizin ileri geri hareketlerini andıran sesler çıkarmakta. Ve sonra havada uçan mermilerin iştahlı ıslıkları. Anopopei'de dağınık birkaç kamp ateşi de sönmüştür.

Ilk mermiler denize düşmüş, uzaklara neşeli damlalar fırlatmıştı, ama şimdi kumsal boyunda patlamaya başlamışlardı. Anopopei canlanmış bir kor gibi yanıyor. Ormanın kumsalla birleştiği yerlerde dağınık, ufak tefek yangınlar çıkıyor; arada sırada uzaklara düşen bir mermi birkaç metrelik bir alanda bulunan ağaçları aydınlatıyor. Kumsal çizgisi, geceleyin çok uzaktan görülen bir liman gibi, keskin ve pırıl pırıl .

Yanmaya başlayan bir cephaneliğin kırmızılığı vuruyor kumsalın bir yerine. Cephane yığınının ortasına mermiler düştükçe alevler daha da yükseli-

yor ve öfkeli kara dumanlar fırlatıyor havaya. Mermiler kumsalı taramaya devam ediyor; sonra içerilere girmeye başlıyor. Bombardıman biraz yavaşlamıştır; toplar, arada sırada patlıyor gibi. Gemilerden birkaçı yaylım ateşlerini bitirdikten sonra yeniden denize dönüyor, arkalarından başka bir dizi saldırıya geçiyor. Cephanelik hâlâ yanıyor, ama kıyıdaki yangınların çoğu sönmüş. Ortalık biraz ışımaya başlarken kıyıyı maskeleyecek bir duman kalmamış gibi ortada. Bir iki kilometre içerde bir tepenin üstünde, bir şeyler yanıyor ve arkasında, taa uzakta, Anoka Dağı koyu bir sis bulutunun ortasında yükseliyor. Tabanındaki yeni kızıl kaftana rağmen dağ adaya yayılıp oturmuş. denize bakıyor. Önündeki bombardımana boş veriyor.

Koğuşlarda gürültü eskisinden daha boğuk, daha sürekli; tünelden geçen bir trenin hışırtıları ve uğultuları gibi. Koğuştaki soluk sarı elektrikler kahvaltıdan sonra yakılmış, şimdi tembel tembel yanıp sönüyor. kaportaların üzerine. ranzaların arasına bir sürü gölge fırlatıyor, koridorlarda toplanmış yukarı güverteye giden merdivene dolan yüzleri aydınlatıyor.

Martinez gürültülere kulak vermis, korkuyla dinliyor. Üstünde oturduğu kaporta kapağı altından kaçacak olursa hiç şaşmayacak. Kanlanmış gözlerini ampullerin yorgun ışıklarına bakarak kırpıştırıyor; her şeye karşı körleştirmeye çalışıyor kendisini. Ama top seslerinin çelik bölmelere her çarpışında dizleri çözülüyor, elinde olmayarak. Görünüşte bir nedeni yok, ama eski bir şarkının son mısraını söylüyor: «Ölürsem gam yemem.» Sarı ışığın altında, oturduğu yerde yüzü daha esmer. Ufak tefek, ince yapılı,

yakışıklı bir Meksikalı. Dalgalı parlak saçları, ufak keskin çizgileri var. Şu anda bile bir ceylânın hali ve inceliği var üzerinde. Hareketleri ne kadar sert olursa olsun, her zaman uyumlu ve rahat. Ve kafası da bir ceylânın kafası gibi durmadan oynuyor, parlak kara gözleri hiç bir zaman rahat değil.

Martinez birtakım insan sesleri işitiyor. Bu sesler topların sürekli gürültüsü arasında işitilip kayboluyor. Her takımdan bin bir çeşit ses geliyor; takım komutanlarından birinin sesi kulağının dibinde bir an böcek sesi gibi vızıldayıp geçiyor, ne dediği anlaşılmıyor, insanı kızdırıyor.

— Hey, kıyıya çıktığımız zaman kaybolmak yok. Birbirinizden ayrılmak yok, anladınız mı?

Dizlerini daha da büküyor, kalça kemikleri kıçının sımsıkı etlerine sürtününceye kadar arkasına veriyor kendini.

Keşif kolundaki erler öteki birliklerdeki erlerden daha küçük, ötekilerin arasında kaybolmuş gibi. Croft çıkarma gemisine nasıl bineceğini anlatıyor. Martinez dalgın dalgın dinliyor, dikkati arasıra gidip geliyor. Croft yumuşak bir sesle konuşuyor:

— Son yaptığımız tatbikatta olduğu gibi. Sakın yanlışlık yapmayın, şaşırmayın.

Red öfkeyle güldü:

— Hepimiz dediklerini yapacağız. Ama bak görürsün, hıyarın biri gelip yeniden gemiye dönmemizi emretmezse ben de adam değilim.

Çavuş Brown:

— Ulan bütün savaş boyunca gemide kalacak değiliz ya. Sıçarı mo zaman ben bu işin içine, dedi.

Croft araya girdi:

— Kesin be. Ne olacağını benden iyi biliyorsanız, kalkın gelin, benim yerime konuşun.

Kaşlarını çattı, devam etti:

— Biz Yirmi Sekiz sayılı teknedeyiz. Nerede olduğunuzu hepiniz biliyorsunuz. Aynı zamanda bineceğiz hepimiz. Geride bir şeyini unutan sonra babayı alır. Geriye dönmeyeceğiz.

Red güldü:

— Hey çocuklar, lâstik kemerlerinizi almayı unutmayın.

Croft bir an öfkeli baktı; sonra teker teker şunları söyledi:

— Bir kere Wilson unutmaz, biliyorum.

Hepsi güldü. Gallagher genzini temizledi:

— Haklısın be!

Wilson acı bir gülüşle:

— Bana bakın, dedi. Ben silâhımı almayacağım. Kıyıda fundalar olmadıktan sonra lâstik ne işe yarar. Kendi kendimi öldürürüm daha iyi.

Martinez güldü, ama ötekilerin gülüşleri sinirine dokunuyordu. Croft rahatça sordu :

— Ne var be, Japon-avcısı?

Gözleri karşılaştı. Eski dostların içten bakışları. Martinez:

— Bırak be, dedi. Sıçtığımın midesi yine tuttu.

Teker teker konuşuyordu, ama yüksek değildi sesi, kararsızdı. Sanki sözlerini Ispanyolca'dan çeviriyordu.

Croft bir daha baktı Martinez'e. Sonra konuşmasına devam etti.

Martinez koğuşa göz gezdiriyordu. Yatakların arasındaki koridorlar genişlemiş gibi, tanınmaz bir durumda. Hamaklar kaldırılmış. Bu görünüş Martinez'i belirsiz bir tedirginliğe sürükledi. San Antonio'daki büyük kitaplığa benziyordu. Tatsız bir anı: Bir kız kendisine ağır sözler söylemişti. «Ölürsem gam yemem,» diye geçiyor yine aklından. Titriyor. Bir felâket gelecek başına bugün. Tanrı malûm eder in-

sana. Ve sen... sen oğlum dikkatli ol. Kendine dikkat et. Düşüncesinin son kısmını İngilizce söylüyor içinden.

Kız kitaplıkta memurdu. Kitap çalacağını sanmıştı. O zaman çok küçüktü daha. Korkmuş, İspanyolca karşılık vermiş, kız da onu haşlamıştı. Martinez in bacakları seğirdi. O kızı düzerdi bugün bulsa. Bu fikir, ağız tadıyla bir intikam almak isteğini yaratıyor onda. Piç kurusu kitaplık memuru; bir de tükürürdü üstüne. Ama kitaplık değil önündeki, yine koğuş. Ve korkusu yeniden başlıyor.

Bir düdük sesi. Martinez birden ürperiyor. Yukarıdan biri bağırıyor:

— On beşinci tekneye binecekler!

Takımlardan biri merdiveni tırmanmaya başlıyor. Martinez'in çevresinde herkesin siniri gergin; alçak sesle konuşmalarından belli. Neden biz binmiyoruz önce diye soruyor kendi kendine. Beklemek yüzünden de sinirlerinin bozulmasına kızıyor ayrıca. Bir şey olacak ona bugün. Iyi biliyor bunu artık.

Bir saat sonra onlara da işaret verildi. Birbirlerini ite kaka merdivenlerden çıktılar, lumbar ağzının dışında bir dakika kadar birbirlerine sokuldular. Sonra tekneye binmeleri emredildi: Şafak vakti kaygandı güverteler. Yürürken tökezliyorlar, küfürü basıyorlardı. Çıkarma gemilerini tutan mataforalara vardıkların da kabaca sıra oldular, yeniden beklemeye başladılar. Red sabahın ayazında titredi: Daha saat altı olmamıştı. Askerlikte her sabah duyulan o iç sıkıntısını hâlâ atamamıştı üzerinden. Demek artık harekete geçmiştiler. Birtakım yeni şeyler olacak, tatsız olaylar geçecekti.

Askerleri teknelere bindirme işi geminin her ta-

rafında ayrı ayrı aşamalardaydı. Çıkarma teknelerinden birkaçı denize indirilmişti bile. İçleri asker doluydu; tekneler köpek yavruları gibi geminin çevresinde dolanıp duruyorlar, içlerindeki askerler gemiye el sallıyorlar. Çıkarma teknelerinin kurşunî boyası ile denizin mavisi önünde erlerin yüzleri seçilmiyordu bile. Yağ gibiydi deniz. Manganın yanında birtakım erler çıkarma teknesine binerlerken, daha ötede asker dolu başka bir tekne denize iniyordu. Mataforalar zaman zaman gıcırdıyor, ama geminin büyük bir kısmında erler hâlâ onlar gibi sıra bekliyorlardı.

Red'in omuzları çantasının ağırlığından uyuşmaya başlamıştı. Tüfeğinin namlusu miğferine çarpıp duruyordu. Sinirliydi.

— Şu namussuz çantayı ne kadar taşırsan taşı, insan bir türlü alışamıyor, dedi.

Hennessey sordu:

— Iyice ayarlamadın galiba?

Sesi kabaydı ve biraz da titriyordu. Red:

— Ayar etsen ne olacak sanki, dedi. Her tarafımı ağrıtıyor. Çanta taşımak için yaratılmadım ya. Her tarafım kemik.

Sözlerine devam ederken ikide bir Hennessey'e bakıyor, onun kendisinden daha sinirli olup olmadığını anlamaya çalışıyordu. Hava ayazdı. Güneş sollarında hâlâ yükselmemiş, ortalık ısınmamıştı. Her gemi güvertesinin o garip kokusunu, yağ ve zift kokusunu, denizin balık kokusunu ciğerlerine çekerek ayağını vurdu yere. Hennessey sordu:

— Ne vakit biniyoruz sandallara?

Kumsalın bombardımanı hâlâ devam ediyordu. Sabahın aydınlığında soluk yeşil bir renk almıştı ada. Kıyıda serâba benzeyen ince bir çizgi vardı. Red güldü:

Sanki bugün her zamankinden başka türlü mü olacak? Bak görürsün, bütün sabah güvertede bekleyip duracağız.

Bu sözleri söylediği sırada birtakım çıkarma teknelerinin denizde, bir iki kilometre ilerde dolaşıp durduğunu gördü. Hennessey'i inandırmaya çalıştı:

— Bak işte ilk dalga hâlâ dolaşıp duruyor denizde, dedi.

Motome çıkarması yeniden aklına geldi bir an; aynı paniğin başka türlüsüne bir daha yakalanacağını sandı. Denizde lâstik sandalın kenarına yapıştığı zaman parmağının altında hissettiği dokuyu parmak uçlarında hâlâ duyuyordu. Tuzlu suyun tadını gırtlağında bir daha duydu; suyun içindeki boğucu korkuyu yaşadı: Kesilmişti, Japonlar ise hâlâ ateş edip duruyorlardı. Yeniden uzaklara baktı, allak bullak yüzü soluverdi bir an.

Uzakta, kıyının arkasındaki orman, bombardımandan sonra her ormanın aldığı çıplak, harap hali almıştı. Palmiye ağaçları birer direktiler sanki. Yaprakları dökülmüş, yangından çıkmış gibi kararmıştılar. Ufukta Anoka Dağı sisler içinde, hemen hemen hiç görünmüyordu; su ile deniz renginin karışımını andıran soluk gri mavi bir renk almıştı. Red adaya baktığı sırada kıyıya büyük bir mermi düştü, ilk atılanlardan iki üç kat fazla duman fırlattı havaya. Karaya kolay çıkacağız, dedi Red kendi kendine. Ama lâstik sandallar bir türlü aklından çıkmıyordu. Hennessey'e:

— Ne olur sanki bu adanın bir kısmını bize verseler, dedi. Burada yaşar giderdik işte.

Umut uyandıran bir havası vardı sabahın. Uzun bir soluk aldı ve yere çömeldi. Gallagher küfür etmeye başlamıştı:

— Ulan ağzına sıçtığımın, daha ne kadar bekleyeceğiz?

Croft cevap verdi:

— Sık dişini, taburun yarısı da bizimle gidiyor. Daha onlar binmedi.

Gallagher sordu:

— Neden binmediler?

Miğferini arkaya doğru itti.

— Ulan şu dinine yandığımın kellesini tehlikeye koyuyoruz da o eşşoğlu eşşekler bizi güvertede bekletmeye utanmıyorlar mı?

Croft sordu:

— Japonların topları var mı? Işitiyor musun?

Gallagher:

— Sanmıyorum, yok, dedi.

Bir sigara yaktı, efkârlı efkârlı tüttürdü, avucunun içinde sakladı, sanki kapacaklarmış gibi.

Bir mermi başlarının üzerinden vınlayıp geçti. Martinez bir topun zırhını siper aldı, arkasına saklandı farkına varmadan. Sanki çıplaktı.

Matafora karışık bir mekanizmadır. Mekanizmanın bir kısmı denizin üstüne asıldı. Bir er, arkasına çanta, beline kemer bağlayıp da, tüfek, iki fişeklik, süngü birkaç da el bombası taşıyınca, başına da miğferi geçirince, omuzlarının ve göğsünün bir cendereye sokulduğunu sanır. Soluk alması ve dizlerini dik tutması güçleşir. Bu durumda çıkarma teknesine giden iskeleyi tırmanmak eski zamanlarda zırh giymiş adamların ip canbazlığı yapmasından farksız bir serüvendir.

Keşif mangasına, çıkarma gemisine binme işareti verildiğinde Çavuş Brown dudaklarını sinirli sinirli yaladı. Iskeleden inerken Stanley'e:

— Şu meret iskeleyi daha iyi yapsalardı ne olur-

du sanki, diye homurdandı. Aslında suya bakmaktan korkuyordu.

Stanley bu sırada ona bir sır verdi:

— Biliyor musun şu Gallagher fena çocuk değil. Yalnız biraz aksi, o kadar.

Bronwn, aklı başka yerde, cevap verdi:

— Evet.

Bir gedikli denize düşerse sicili bozulurdu, o bunu düşünüyordu. Ha düştü ha düşecek.

— Şunu bir atlatsak, dedi yüksek sesle.

Çıkarma teknesinin kenarına ulaştı, içine atladı. Çantasının ağırlığı altında nerede ise dizleri bükülecek, yere düşecekti. Mataforada ağır ağır sallanan küçük teknenin içinde hemen herkesin neşesi gelmişti. Wilson:

— Hah, işte bizim Red de geliyor, diye bağırdı.

Red iskeleyi korka korka çıkarken herkes kahkahadan kırılıyordu. Yüzü, erik kurusu gibi buruş buruş olmuştu Red'in. Teknenin kenarına varır varmaz hepsine kızgın kızgın baktı:

— Yuh be, yanlış sandal verdiler bize. Ulan keşif mangasına böyle kötü sandal verilir mi?

— Atla be, hıyar sen de.

Wilson güldü. Boş veren, rahat bir gülüştü bu.

— Merak etme, su çok güzel, ama soğuk.

Red sırıttı:

— Soğuk olmayan bir yerim de var sana göre Şimdi ateş gibi kıpkırmızı.

Brown gülmekten kırılıyordu. Mangadaki şu eski arkadaşlar ne tatlı insanlar, diyordu kendi kendine. Seferin en zor tarafı atlatılmış gibiydi. Hennessey sordu:

— General nasıl binecek teknelere acaba? Bizim kadar genç de değil.

Brown kıkır kıkır güldü:

— İki er gerek onu taşımak için.

Bu sözünün kahkahalarla karşılanmasına çok sevindi Brown. Gallagher tekneye atladı.

— Dinine yandığımın ordusu, dedi. Ulan sandala binerken ölenler daha çok olacak bu gidişle.

Brown katıldı gülmekten. Şu Gallagher denen herif karısını düzerken de somurturdu belki. Bunu açıkça söylemek bir an aklına gelince büsbütün gülmeye başladı. Bu sözü söylememek için kendini tutarken, birdenbire karısının kendi yatağında başka biriyle yattığı geldi gözünün önüne. Birkaç saniye anlamsız anlamsız güldü. O sırada hiç bir şey hissetmiyordu. Çılgınca bir öfkeyle:

— Ulan Gallagher, dedi. Garanti karınla yattığın zaman da suratını asarsın.

Gallagher soğuk soğuk baktı, sonra o da güldü.

— Hassiktir, dedi.

Herkes daha fazla gülmeye başladı.

Küçük çıkarma gemileri ileri doğru uzanmış burunlarıyla homurdanarak, suları yara yara ilerlerken su aygırlarını andırıyorlardı. Boyları on iki, genişlikleri üç metre kadar vardı. Arkasına motor takılmış ayakkabı kutuları gibiydiler. Buruna vuran dalgaların çıkardığı sesler askerlerin durduğu yerlerden duyuluyor, yarıklardan sızan ve teknenin dibinde toplanan bir karış yüksekliğindeki suyun şırıltısı işitiliyordu. Red ayaklarını kurutmak sevdasından vazgeçmişli artık. Bindikleri tekne yarım saattir dönüp duruyordu; Red artık sersemlemeğe başlamıştı. Arada sırada üzerlerine soğuk suyu yiyince şaşırıyorlar, birden canlanıyorlardı. Tatsız bir şaka oluyordu bu.

Ilk asker dalgası aşağı yukarı on beş daklka önce karaya çıkmıştı. Kumsalda yapılan savaşmanın

sesleri uzaktan işitilen ateş çıtırdamaları gibi geliyordu insanın kulağına. Sanki çok uzaklarda oluyordu bu savaş, üstelik önemsizdi de. Red, bir değişiklik olsun diye, teknenin kenarından dışarıya baktı, kıyıyı gözden geçirdi. Beş kilometre uzaktan boş gibi duruyordu kıyı. Ama savaşın dekoru vardı üzerinde: Kıyıyı ince, koyu bir duman kaplamıştı boydan boya. Arada sırada kıyıda üç uçak görünüyor, uçaklar yere iniyor, motorlarının sesi hafif bir hırıltı halinde, sonradan bulundukları yere kadar geliyordu. Kumsala iniş yaptıkları zaman uçakları izlemek zordu, çünkü hemen hemen gözden büsbütün kayboluyorlar, yalnızca pırıltıları görünüyordu. Attıkları bombaların çıkardıkları dumanlar küçük ve zararsız şeylerdi sanki. Denizden doğru patlama sesleri geldiği zaman uçaklar nerdeyse gözden kaybolmuş bulunuyorlardı.

Red teknenin bölmesine dayanarak çantasının ağırlığını biraz hafifletmeye çalıştı. Teknenin durmadan dönmesi artık canını sıkmaya başlamıştı. Kendisiyle birlikte aynı yerde sıkışık durumda bekleyen otuz ere bakınca ve teknenin gri mavisi önünde asker elbiselerinin ne kadar garip bir yeşile çaldığını görünce birkaç kere derin derin soluk almak ihtiyacını duydu, ve yerinde kıpırdamadan oturdu. Sırtından terler akıyordu.

Gallagher merak etti:

— Daha ne kadar sürecek bu? Hay canına yandığımın askerliği, ya koş derler ya bekle, ya koş ya bekle.

Red bir sigara yakmaya çalıştı. Tekne denize indirildiğinden beri beşinci oluyordu bu. Saman gibi geldi.

— Ne dersin? diye sordu. Saat onu bulacağız galiba.

Gallagher onayladı. Saat sekiz olmamıştı daha. Red devam etti:

— Bana bak. Bu herifler bu işleri idare etmesini bilselerdi şimdi gemide kahvaltımızı ediyorduk, iki saat önce de bu bok sandıklara tıkılmamıştık.

Sigarasının ucunda biriken ufak külü aldı.

— Şu sırada eşşoğlu eşşek bir teğmen horul horul uyuyordur. Bizi gemiden atmak isteyen de odur. Başımdan gitsinler de biraz rahat edeyim demiştir.

Inadına söylemişti bu sözü yüksek sesle, haberleşme bölüğünün teğmeni işitsin diye. Subay arkasını dönünce sırıttı.

Gallagher'in yanında diz çökmüş duran onbaşı Toglio, Red'e baktı. Hevesle anlatmaya başladı:

— Denizde daha çok emniyetteyiz. Sandal gemiden daha küçük bir hedeftir. Hareket halinde bizi vurmak öyle sandığın kadar kolay değildir.

Red homurdandı:

— Hadi be sen de!

Brown:

— Gemide olmak daha iyidir, dedi. Gemi çok daha emniyetlidir.

Toglio itiraz etti:

— Ben baktım. Istatistiklere baktım, çıkarma sırasında buradan daha emin bir yer yok.

Red bastı istatistiklere kalayı. Onbaşı Toglio'ya:

— Vazgeç şu rakamlardan, dedi. Onlara bakacak olursan aptesaneye bile gidemezsin, tehlikeli diye.

Toglio:

— Doğru söylüyorum, inan bana dedi.

Toglio orta boylu, tıknaz, armuda benzeyen kafasıyla, çenesi alnından geniş bir İtalyan'dı. Gece yatarken tıraş olduğu halde sakalı gözlerinin altına kadar simsiyah uzanmıştı. Yalnız geniş ve dost ağzı

meydanda kalmıştı.

— Doğru söylüyorum, diye direndi. Istatistiklere baktım.

Red:

— Haydi be sen de, dedi.

Toglio gülümsedi, ama şaşırmıştı biraz. Red çok iyi çocuktu, ama dikkafalıydı. Herkes onun gibi olsaydı işlerin sonu nereye varırdı? Kimse iş göremezdi. Her işte elbirliği gerekti. Her şey bu çıkarma gibi plânlı olmalıydı, verimli olmalıydı. Lokomotifleri işleten makinistler canları istediği zaman işlerini bıraksalar trenler işler miydi?

Hoşuna giden bu fikri Red'e anlatmak için kalın, kuvvetli parmağını kaldırdığı sırada birdenbire yakınlarına ilk Japon bombası düştü, birkaç metre yakınlarına koskoca bir su sütunu fırlattı. Beklenmeyen büyük bir gürültü oldu ve hepsi de siniverdiler bir an. Bu sessizliğin arkasından Red öyle bir bağırış bağırdı ki bütün teknedekiler söylediklerini işitti:

— Ulan Toglio, sana güvenseydim daha geçen yıl cavlağı çekmiştim.

Herkesin gülmesi Toglio'ya dokundu, sırıtmak zorunda kaldı. Wilson tatlı sesi ile ortalığı yatıştırmak istedi:

— Toglio, sen istediğin kadar doğruyu söyle, her şey olacağına varır, herkes boku yer. Senin kadar inatçı adam görmedim ben.

Toglio bu sözün doğru olmadığını geçirdi içinden. Her işin doğrusunu söylemek istiyordu. Ama arkadaşları anlamıyorlardı bir türlü. Red gibileri hep başkalarını güldürüyor, işleri bozuyordu.

Çıkarma gemisindeki motorun sesi birdenbire arttı, gürlemeye başladı. Tekne bir daire çizdikten sonra başını kıyıya verdi. Dalgalar hemen teknenin

önündeki rampaya çarpmaya, erlerin üzerine su serpintileri gelmeye başladı. Bir şaşkınlık mırıltısı yükseldi erlerden, sonra bir sessizlik çöktü üzerlerine. Croft tüfeğini çıkardı. Namluya su kaçmasın diye ağzını parmağıyla kapattı. Dörtnala giden bir atın üzerinde sandı kendisini bir an. Bir er:

— Haydi bakalım, başlıyor, dedi.

Brown mırıldandı:

— Eh artık ortalık biraz yatışmıştır belki.

Crof them övünüyor, hem de üzülüyordu. Keşif takımının ilk hafta kıyı birliği emrine verileceğini haftalarca önce öğrenince canı sıkılmış, takımdaki erler ise bu haber üzerine sevinince o kızmıştı. Şimdi, boşver, diyordu içinden. Ateş hattından başını çıkarmayan asker on para etmezdi. Insanları yönetmek her zaman üzerine almak istediği bir sorumluluktu, böyle zamanlarda güçlü ve kararlı hissederdi kendisini. Bu bakımdan içerlerde yapılacak savaşmalara katılmak istiyor, takımının çıkarma birliğine bağlanmasına kızıyordu. Sert yanağının üstünde gezdirdi elini ve hiç ses çıkarmadan bakındı çevresine.

Hennessey teknenin kıçına yakın bir yerde ayak ta duruyordu. Croft, Hennessey'in bembeyaz kesilmiş asık yüzünü görünce, korktuğunu anladı, güldü. Delikanlı bir türlü yerinde duramıyordu; olduğu yerde dönüyor, anî bir gürültü duyunca bir iki kere yerinden zıplıyordu. Bacaklarını kaşımaya başlamıştı. Durmadan hatır hatır kaşınıyordu. Croft'un baktığı sırada Hennessey pantolonunun paçasını çekti, yukarı kıvırdı, dizi ortaya çıktı, kaşınmaktan kıpkırmızı olmuş bir yerin üzerindeki küçük bir sivilceyl büyük bir dikkatle kaşıdı. Croft, Hennessey'in sarı kıllı beyaz tenine baktı, pantalonunu ne kadar zorlukla düzelttiğini, çok önemli bir iş yapıyormuş gibi nasıl

heyecanlandığını gördü. Çok evhamlı çocuk, dedi kendi kendine. Ve sonra içten gelen bir kesinlikle, Hennessey bugün vurulacak, diye düşündü. Bu önseziyi kafasından uzaklaştırmak için gülmek istedi. Ama kesindi bu.

O sırada Croft'un aklına geceki poker oyunu geldi birdenbire: Floşunu tamamlayamamış, aptallaşmış, sonra da kızmıştı. Kendimi biraz fazla akıllı sayıyorum, diye düşündü. Kızdı, bu gibi sezgilere güvenmemeliydi, sezgi anlamsız bir inançtan başka birşey değildi. Başını salladı. Kıçının üstüne ağırlığını verdi yeniden. Kafası bomboş, çıkarma teknesinin karaya doğru gidişini duyuyor, olayları bekliyordu.

Martinez en kötü dakikalarını yaşadı karaya çıkmadan önce. Başlangıçtaki krizleri, sabahleyin duyduğu korkular artık en son noktasına varmıştı. Rampanın ineceği, tekneden çıkacağı dakikayı korku ile bekliyordu. O sırada hepsinin üzerine ya bir mermi düşecek, ya da teknenin önüne bir makineli tüfek çıkacak, ve onlar görünür görünmez hepsini biçecekti sanki. Erlerin hiç biri konuşmuyordu. Martinez gözlerini kapatır kapatmaz tekneye çarpan suların çırpıntılı sesi ona o kadar büyük geldi ki kendisini suyun içinde boğuluyor sandı. Gözlerini açtı, tırnaklarını avuç içlerine sımsıkı bastırdı.

— Buenos Dios, diye mırıldandı. (*)

Alnından akan terler gözlerinin içine kadar giriyor, bir takım kaba hareketlerle terini siliyordu. Neden hiç ses seda çıkmıyor? diye soruyordu kendi kendine. Gerçekten de çıt yoktu ortalıkta: Erler susmuş, kumsala bir sessizlik çökmüştü. Uzaktaki tek makineli tüfeğin sesi de boğuk çıkıyordu, sanki yok

(*) Ulu Tanrım.

gibiydi.

Birdenbire üzerlerinden bir uçak geçti gürültüyle, sonra ateş ede ede ormanın üzerinde uçmaya başladı. Martinez bu gürültüyü işittiği zaman az kalsın çığlığı basacaktı. Yeniden dizlerinin bağı çözüldü. Neden hâlâ karaya çıkmamışlardı? Teknenin rampa etmesi sırasında bir felâketle karşılaşmayı aşağı yukarı daha şimdiden göze almıştı.

Hennessey sinirli, cırlak bir sesle sordu:

— Bugün posta gelir mi acaba?

Birdenbire yükselen kahkahalar içinde sorusu kaybolup gitti. Martinez gülmekten kırıldı, sonra kendi kendine gülümsedi. Sonra yeniden yüksek sesle gülmeye başladı. Gallagher'in sesi işitildi:

— Ulan şu Hennessey amma da hıyar ha.

Martinez teknenin birdenbire bir yere oturduğunu anladı. Motorun gürültüsü değişmiş, daha yüksek belirsiz bir ses çıkarmaya başlamıştı. Pervane artık suda dönmüyordu sanki. Az sonra karaya vardıklarını anladı.

Uzun süren birkaç saniye hareketsiz kaldılar. Sonra rampa takırtılarla aşağıya indi, Martinez kumluğa doğru yürümeye başladı. Arkasından gelen dlz boyu bir dalga az kalsın yere fırlatacaktı onu. Başını önüne eğmiş, suya baka baka yürüyordu. Kendisine bir şey olmadığını ancak karaya çıktığı zaman anladı. Çevresine bakındı: Beş tekne daha aynı zamanda kıyıya yanaşmıştı, erler kumsala çıkıyorlardı. Bir subayın kendisine doğru geldiğini ve Croft'a:

— Hangi birlik bu? diye sorduğunu işittl.

— Haberalma ve keşif birliği, efendim. Kıyıda görevliyiz.

Emir şuydu: Kumsalın kenarındaki palmiye ağaçlarının yanında bekleyeceklerdi. Takım yumu-

şak kumun üstünde güçlükle yürürken Martinez de aralarına karıştı, Red'in arkasında sallana sallana yürümeye başladı. Ecelinin daha gelmediği inancından başka hiç bir şey yoktu kafasında.

Takım iki yüz metre kadar yürüdü, sonra palmiyelerin altında durdu. Hava daha şimdiden çok sıcaktı. Erlerin çoğu çantalarını atmış kuma uzanmışlardı. Başka erler de geçmişlerdi buradan. İlk dalganın birlikleri buraya yakın bir yerde olmalıydı şimdi; düz kızgın kumda birçok ayak izlerinden başka, en başta boş sigara paketleri olmak üzere, bir sürü kutu vardı. Ama şimdi bu erler herhalde iç taraflara gitmişlerdi ve ormanın bir yerinde hareket halinde bulunuyorlardı. Pek kimse görünmüyordu ortalıkta. Kumsalın kıvrılıp kaybolduğu alanın içinde her iki yanda iki yüz metrelik bir mesafeyi görebiliyorlardı. Her taraf ıssızdı, dahası biraz boştu da. Iki yanda kalan koylarda birtakım kıpırdanmalar vardı belki, ama bilmiyorlardı bunları. Erzak ve malzemenin çıkarılmasına sıra gelmemişti daha. Kendileri ile birlikte karaya çıkan bütün birlikler çarçabuk etrafa dağılmışlardı. Sağ yanlarında, yüz metre kadar ilerde, Deniz Kuvvetleri bir komuta postası kurmuştu. Postada yalnızca ufak portatif bir masanın başında oturan bir subay ile ormanla kumsalın birleştiği yerde bir cip vardı. Üç yüz metre kadar soldaki koyun içinde Seferî Kuvvetler Komutanlığı göreve hazırlanıyordu. Birkaç emireri generalin kurmayı için tilki kovuğu kazıyor, iki er de kumsalın tersine doğru yürüyerek telefon kablosunun markasını boşaltıyordu. Bu sırada sert, ıslak kumun üzerinde duran cip harekete geçti ve Deniz Kuvvetleri komuta postasının arkasında gözden kayboldu. Seferî Kuvvetler Komutanlığının öte tarafındaki renkli flâmanın önünde kıyıya oturmuş olan çıkarma tek-

neleri geri çekiliyorlar, çıkarma filosuna dönüyorlardı. Deniz masmaviydi; gemiler sabahın hafif rüzgârı altında sanki titreşiyorlardı. Muhriplerden biri arada sırada bir iki top atıyor, erler, başlarının üzerinden geçerek ormana giden mermilerin ıslığını işitiyorlardı. Ormanda da arada sırada bir makineli tüfek tıkırtısı başlıyor, bu tıkırtıya bazan Japonların hafif otomatik silâhları tiz cevaplar veriyordu.

Çavuş Brown palmiyelere bakıyordu: Ağaçların tepelerini mermiler biçmişti. Oysa daha ilerdeki bir ağaç kümesine hiç bir şey olmamıştı. Başını salladı. Bu bombardımandan çok kişi sağ çıkacak, diye düşündü kendi kendine.

— Motome'ye göre pek kötü bir bombardıman sayılmaz bu, dedi.

Red acı acı baktı:

— Evet, Motome'ye göre öyle.

Yüzükoyun döndü, bir sigara yaktı:

— Kumsal daha şimdiden pis pis kokuyor, dedi.

Stanley sordu:

— Nasıl kokar be? Daha çok erken.

Red cevap verdi:

— Kokuyor işte.

Red, Stanley'i sevmezdi. Ormandan pek o kadar pis bir koku gelmiyordu, ama fikrini yine de savunmak niyetindeydi. Eskiden beri bildiği bir sıkıntının yavaş yavaş içine yerleştiğini anladı. Sinirliydi. Yemeğe daha çok vakit vardı. Çok sigara içmişti

— Savaş filân olacağı yok. Talim yapıyoruz. Çıkarma talimi.

Acı acı tükürdü. Croft fişekliği beline taktı, tüfeğini astı. Brown'a:

— Ben tabur iaşe subayını aramaya gidiyorum. Dönünceye kadar sen erlere göz kulak ol.

Red:

— Onlar unuttular bizi, dedi. En iyisi biz burada yatıp uyuyalım.

Croft:

— Ben onarla hatırlatmaya gidiyorum işte, dedi.

Red homurdandı:

— Bırak be sen de, bir gün olsun kıçımız yer görsün.

Croft:

— Bana bak Valsen ,dedi. Yeter artık, kapa çeneni.

Red çekinerek baktı:

— Nedir yani? diye sordu. Savaşı sen mi kazanacaksın?

Birkaç saniye ters ters bakıştılar. Croft sonra uzaklaştı. Çavuş Brown, Red'e çıkıştı:

— Oğlum sen yanlış kapı çalıyorsun. Başkasına çat.

Red bir daha tükürdü yere:

— Kimseye dalkavukluk edecek değilim.

Yüreğinin hızlı hızlı attığını duyuyordu. Yüz metre kadar ilerde, kumsalın üstünde birkaç ceset vardı; Seferî Kuvvetler Komutanlığından bir er bu cesetleri sürükleye sürükleye sudan çıkarmaya çalışıyordu. Bir uçak havada devriye geziyordu. Gallagher:

— Amma da boktan bir sessizlik var, dedi.

Toglio başını salladı:

— Ben siper kazacağım.

Kazmasını çıkarttı. Wilson gülmesini zor tutuyordu:

— Boş yere kuvvetini harcamasan daha iyi edersin, dedi.

Toglio aldırmadı, kazmaya başladı.

— Ben kendime bir siper kazacağım. Ne olur, ne olmaz.

Hennessey ince sesiyle.

— Ben de kazacağım kendime bir tane, dedi ve Toglio'nun yirmi metre ilerisinde siper kazmaya başladı.

Birkaç saniye küreklerinin kumda çıkarttıkları seslerden başka bir şey işitilmedi. Oscar Ridges içini çekti:

— Ulan peki, dedi. Ben de kazıyorum.

Bu sözü söyledikten sonra bastı kahkahayı, sonra çantasına eğildi. Bağıra bağıra gülüyordu. Stanley de onu taklit etti:

— Kah, kah. kah!

Ridges başını kaldırdı, hiç kızmadan:

— Ne yapayım, tutamıyorum kendimi işte, dedi. Ancak böyle ferahlıyorum.

iyi niyetini göstermek için yeniden bir kahkaha attı, ama bu kahkahası daha terbiyelice oldu. Karşılık göremeyince siperini kazmaya başladı. Tıknaz, güçlü bir yapısı vardı Ridges'in, iki ucu yontulmamış kaba bir odun gibi. Yuvarlak ve basık yüzündeki uzun çenesi sarkık durduğu için ağzı da her zaman açıktı. Hafifçe patlak gözleri, yüzündeki bön ve iyi niyetli ifadeyi daha da güçlendiriyordu. Yeri kazdığı sırada yaptığı hareketler insanı deli edecek kadar yavaştı; kumu hep aynı yere atıyor, her defasında eğilmeden önce durup etrafına bakınıyordu. Her zaman tetikteydi sanki, günlük şakalara alışkın, kendisiyle alay edilmesini bekleyen bir hali vardı.

Stanley sabırsızlıkla bakıyordu ona. Bir yandan söylediği sözü Brown'un beğenip beğenmediğini anlamaya çalışırken, öte yandan şunları söylüyordu:

— Hey Ridges. Ulan dört tarafını alevler sarsa

yine de ateşe işemek, söndürmek aklına gelmeyecek. Öylesine tembelsin.

Ridges belli belirsiz güldü. Sükûnetle:

— Belki de, dedi.

Stanley'in kendisine doğru geldiğini gördü. Bu sırada siperin başında durmuş ne kadar kazdığına bakıyordu. Stanley orta yapılı, boylu boslu bir genç-ti. Genellikle soğuk görünen sert ve biraz da anlaşılmayan uzun bir yüzü vardı. Kocaman burnu ile seyrek siyah sakalı olmasaydı yakışıklı sayılabilirdi. Daha on dokuzundaydı.

Stanley yüzünü ekşiterek:

— Ulan bütün gün böyle hıyar gibi kaz dur bakalım, dedi

Askerlerin konuşmasını taklit etmeye çalışıp da bir türlü beceremeyen aktörlerin yapmacık sertliği vardı sesinde.

Ridges cevap vermedi. Sabırlı sabırlı yeri kazmaya devam etti. Stanley onu bir iki dakika daha seyretti. Kafasında zekice bir iki lâf hazırlamaya çalışıyordu. Orada durmasının iyiden iyiye gülünç olmaya başladığını anlayınca, Ridges'in siperine ayağı ile birdenbire biraz kum attı. Ridges hiç ses çıkarmadan ve istifini bozmadan Stanley'in attığı kumu kürekle yeniden çukurun dışına fırlattı. Stanley takımdaki erlerin kendisine baktıklarını biliyordu. Bu işe başladığına pişmandı, çünkü erlerin kendisinden yana çıkacaklarından pek emin değildi, ama artık geri dönemezdi. Ayağı ile biraz daha kum attı.

Ridges küreğini yere bıraktı, Stanley'e baktı. Yüzünde bir sabır ifadesi, ama biraz da kuşku vardı.

— Ne yapmak istiyorsun, Stanley? diye sordu.

Stanley alay etti:

— Ne o, beğenmedin mi yaptığımı?

— Hayır efendim, beğenmedim.

Stanley yavaş yavaş sırıttı:

— Haddini bil ulan.

Red öfkeyle seyrediyordu olup bitenleri. Ridges'i severdi.

— Hey Stanley, diye bağırdı. Kendine gel. Aklını başına topla

Stanley birden arkasına döndü, Red'e baktı. İş tersine dönmüştü. Red'den korkardı, ama artık olan olmuştu.

— Sen karışma Red.

Red ağır ağır cevap verdi:

— Ne demek karışma be. Ne diye durup dururken adama çatıyorsun ulan, sen önce kendi götünü kurtarmaya bak.

Red bu sözleri bitirmeden öteki erler kahkahayı bastı. Wilson hafifçe sırıttı:

— Ulan Red, çok hergelesin be.

Stanley kıpkırmızı kesildi. Red'e doğru bir adım attı:

— Böyle konuşamazsın benimle.

Red öfkelenmişti. Kavgaya hazırdı. Stanley'in hakkından gelirdi elbette. Ama hazır olmadığı başka bir şey vardı ki, bu yüzden ister istemez öfkesini yatıştırmaya çalıştı.

— Bak arkadaş, diye uyardı Stanley'i. Ben seni paramparça ederim.

Brown direldi. Red'in sözünü kesti:

— Bana bak Red, dedi. Croft ile dövüşmeyi göze alıyorsan gel.

Red durdu ve kendi kendine kızdı. Hakkı vardı Brown'un. Karar vermeden durdu bir an.

— Hayır, almıyorum, dedi. Ama şunu bil ki benim dövüşmeyeceğim kimse yoktur.

Croft'tan gerçekten korkup korkmadığını düşündü:

— Haydi be, boşver, dedi, arkasını dönüp uzaklaştı.

Ama Stanley, Red'in kavga etmek istemediğini anlayınca arkasından gitti.

— Bu iş benim için bitmiş değil, dedi.

Red dönüp baktı:

— Haydi oğlum, bas git.

Stanley kendi ağzından şu sözlerin çıktığını işitince kendisi de şaşırdı:

— Nedir ulan, kafa mı tutuyorsun?

Çok ileri gittiği kesindi. Red:

— Stanley, dedi. Kafanı patlatırım senin, ama bugün canım kavga etmek istemiyor.

Yeniden kızmaya başlıyor, ama öfkesini bir daha yenmeye çalışıyordu.

— Kapatalım bu işi artık.

Stanley uzun uzun baktı, sonra kuma tükürdü. Birçok şeyler daha söylemek istiyor, ama sonunda zaferi karşısındakinin kazanacağını biliyordu. Brownun yanına oturdu.

Wilson. Gallagher'e döndü ve başını salladı:

— Red amma da aşağıdan aldı ha, diye mırıldandı.

Ridges kimsenin kendisiyle uğraşmadığını görünce yeniden toprağı kazmaya başladı. Olay üzerinde biraz düşünmek istiyordu, ama elindeki küreğin tatlı ağırlığı engelliyordu bunu. Amma da ufak avadanlık, diye düşünüyordu. Babası şimdi onu bu halde görseydi kimbilir ne kadar gülerdi. Önündeki işe vermişti kendisini iyice. Çalışmak ona alışkın olduğu bir rahatlık veriyordu. Çalışmak kadar iyi şey yok, diye düşünüyordu. Siper hemen hemen bitmişti, tabanını ayağı ile vura vura düzlemeye başladı.

Hani sinek öldürmek için birdenbire masaya vurulur ya, işte böyle korkunç bir patlama işitti erler

yakınlarında. Çevrelerine bakındılar. Brown mırıldandı:

— Japon topu.

Martinez:

— Çok yakınlarda, dedi.

Karaya çıktıklarından bu yana ilk söylediği sözdü bu.

Seferî Kuvvetler Komutanlığındaki erler yerlere yattılar. Brown kulak verdi: Gittikçe artan bir vınıltı duyuyordu; başını kuma gömdü. Topun attığı mermi yüz elli metre kadar ileride patlamıştı. Hiç kımıldamadan yatıyordu. Havayı yaran, ormandaki yaprakları fırlatıp atan şarapnelin korkunç sesini işitti. içinden gelen bir iniltiyi boğdu. Mermi oldukça uzağa düşmüştü ama... anlamsız bir panik vardı içinde. Savaş başlamadan önce her zaman bir iki dakika böyle eli ayağı kesilir, ilk aklına geleni yapardı. Şimdi de ilk patlamanın yankısı kaybolunca birden ayağa fırladı heyecanla:

— Haydi, gidiyoruz buradan, diye bağırdı.

Toglio sordu:

— Ya Croft gelirse?

Brown düşünmeye çalıştı. Kumsalın bu kısmından bir an önce uzaklaşmak istiyordu. Aklına bir fikir geldi, fazla düşünmeden hemen bu fikre yapıştı:

— Bana bakın. Siz siper kazdınız, burada kalın. Biz beş yüz metre kadar ileri gidelim. Croft gelince onunla birlikte gelirsiniz.

Teçhizatını toparlamaya başladı, birdenbire elinden düşürdü, sonra homurdandı:

— Boşver, sonra alırım, dedi ve kumsalın alt taraflarına doğru yürümeye koyuldu.

Öteki erler Brown'a hayretle baktılar, omuzlarını silktiler, sonra Gallagher, Wilson, Stanley, Red ve Martinez de arkasından gitti. Açık düzende yayıldılar. Hennessey, bir onlara bir de Toglio ile Rid-

ges'e baktı. Palmiyelerin bulunduğu yerin ancak birkaç metre berisinde kazmıştı siperini, ormanın içini görmeye çalışıyordu. Ama on beş metreden ilerisini görmesine imkân yoktu. Toglio'nun siperi ise yirmi metre kadar beride idi, ama daha uzaktaymış gibi görünüyordu. Toglio'nun biraz yanında olan Ridges ise sanki daha uzaklarda bulunuyordu. Hennessey alçak sesle Toglio'ya:

— Ne yapayım ben şimdi? diye sordu.

Keşke ötekilerle birlikte gitseydi, ama alay ederler diye korkmuş, gitmekten vazgeçmişti. Toglio çevresine şöyle bir bakındı, sonra eğile eğile Hennessey'in siperine koştu. Geniş esmer alnından terler akıyordu. Kendisine dramatik bir hava vererek:

— Durum ciddî dedi ve ormana baktı.

Hennessey:

— Neden? diye sordu.

Tatlı ya da acı olarak tanımlanmasına imkân olmayan bir şişkinlik duydu boğazında. Toglio yüzünü buruşturdu:

— Galiba Japonlar kıyıya yakın bir yere havan topu yerleştirdiler, hücuma geçecekler. Keşke bizimkiler de siperlerini burada kazsaydılar.

Hennessey:

— Kaçtılar utanmadan, dedi.

Sesinin normal çıktığını görmüş, şaşırmıştı.

Toglio:

— Bilmiyorum, dedi. Brown'un tecrübesi benden çok. Gediklilere güvenmek gerek.

Biraz kum akıttı parmaklarından :

— Ben siperime gidiyorum. Sen hiç bir yere kıpırdama, bekle. Japonlar gelirse durdurursun.

Toglio'nun sözleri ciddî ve önemliydi. Hennessey başıyla, olur dedi. Sinema gibi, diye düşünüyordu, belirsiz hayaller birbirine geçiyordu kafasında.

Ayağa kalktığını ve emri tekrar ettiğini gördü. Toglio:

— Haydi bakayım göreyim seni, dedi ve arkasını okşadı.

Toglio yeniden eğile eğile kendi siperine gitti. Ridges ile konuşmaya başladı.

Toglio'nun, Motome savaşmasının çok kötü bir zamanında takıma geldiğini Red'in kendisine söylediğini hatırladı Hennessey. Ona güvenebilir miydi?

Hennessey siperinde çömeldi, ormanı gözetlemeye başladı. Ağzı kurumuş, durmadan dudaklarını ıslatıyor. Çalıların arasında bir şeyin kıpırdadığını görünce yüreği sıkışıyor. Kumsalda ses seda yok. Aradan bir dakika geçer geçmez sıkılmaya başladı. Kumsalın alt tarafında bir kamyonun vites değiştirdiğini işitti ve bir ara arkasına baktığında kıyıdan bir kilometre açıkta yeni bir çıkarma gemileri dalgasının geldiğini gördü. Bize takviye geliyor, dedi kendi kendine, ve bu düşüncenin saçma olduğunu da anladı.

Ormandan sert bir patlama daha duydu, arkasından bir daha, bir daha, bir daha. Havan topları bunlar, diye düşündü. Kımıldamak istiyor. Ve sonra hemen hemen tam tepesinde yırtıcı bir çığlık işitiyor. Otomobilde çarpışmayı önlemek için birden frene basıldığı zaman nasıl acı bir çığlık çıkarsa öyle. Siperinde içgüdüsel olarak kıvrılıyor. Ardından dikkatini kaybediyor. Kafasının en ufak köşelerine kadar giren korkunç bir patlama işitiyor. Yer gök sarsılıyor, altındaki siper titriyor. Üzerinden toprakların uçmakta olduğunu şöyle böyle farkediyor. Vücuduna bir şeyler çarpıp durmakta. Bir patlama daha, sonra yine bir sürü toprak ve çarpmalar, sonra bir yenisi daha, ve bir sürü çarpmalar daha. Korkmuş ve kızmıştır. Bir mermi daha düşünce çığlığı

basıyor çocuk gibi:

— Yeter be, **yeter artık!**

Mermilerin arkası kesildikten hemen hemen bir dakika sonra bulunduğu yerde boylu boyunca yatıyor, tirtir titriyor. Kalçası ateş gibi yanıyor, ıslak. İlk düşündüğü şey yaralanmış olması. Tatlı ve rahat bir duygu. Hastanede bir yatak geliyor gözünün önüne, hayal meyal. Elini arkasına götürüyor, barsaklarında ne var ne yoksa çıkardığını, hem anî bir kızgınlıkla hem de memnunlukla görüyor

Hennessey hiç kıpırdamıyor. Hareket etmezsem pislenmez her tarafım, diye düşünüyor. Red ile Wilson'un sık sık «götünü sıkı tut» dediklerini hatırlıyor. Şimdi anlıyor ne demek istediklerini, gülmeye başlıyor kendi kendine. Siperinin kenarları yıkılıyor; bundan sonraki bombardımanda kenarların çökmesi düşüncesi onu bir an kuşkulandırıyor. Burnuna pis bir koku gelmeye başlıyor. Rahatsız oluyor. Donunu değiştirse mi acaba? Çantasında yalnızca bir çift don daha var, bir ay bu donları giyecek. Atarsa ödetirler ona.

Hayır, doğru değil, diyor kendi kendine; seferde kaybolan eşyayı ödetmezler. Yeniden kendi kendine gülmeye başlıyor. Babasına anlatacak bu hikâyeyi. Bir an babasının yüzü gözünün önüne geliyor. bir yandan da içinde bir şey ona siperinin kenarı ile uğraşmasını söylüyor. Hem donunu daha fazla kirletmemek. hem de düşmana görünmemek için dikkatle doğruluyor.

Toglio ile Ridges hâlâ uzun siperlerinin içinde. Hennessey yalnız başına kaldığını sanıyor.

— Toglio, onbaşı Toglio, diye bağırıyor.

Siperden kaba, hırıltılı bir fısıltı geliyor yalnızca. Cevap yok. Bağırmasını duyup duymadıklarını

sormuyor kendi kendine. Yalnız; yapayalnız. Herkesin kendisini bıraktığı korkusuna kapılıyor birden. Ötekiler ne cehenneme gittiler. Şimdiye kadar hiç savaş görmedi; onu tek başına bırakıp gitmeleri doğru mu ya? Hennessey'de acı bir terkedilmişlik duygusu başlıyor. Orman karanlık ve korkulu, fırtına bulutlarının karattığı bir gök sanki. Birdenbire orada daha fazla kalamayacağını anlıyor, siperden çıkıyor tüfeğine yapışıyor, sürüne sürüne uzaklaşmaya çalışıyor.

Toglio bağırıyor:

— Hey Hennessey, nereye gidiyorsun?

Toglio'nun başı birdenbire siperden çıkıyor. Hennessey sürünmeye devam ediyor, sonra birtakım sözler geveliyor:

— Ötekilere yetişeceğim. Çok önemli. Donuma ettim.

Gülmeye başlıyor. Toglio bağırıyor:

— Geri dön!

Delikanlı siperine bakıyor, dönmesine imkân olmadığını anlıyor. Kumsal tertemiz ve göz alabildiğine uzanıyor.

— Hayır gideceğim, diyor, koşmaya başlıyor. Toglio'nun bir daha bağırdığını işitiyor ve sonra yalnızca soluğunun sesini duyuyor bilinci. Tozluklarının üstüne eğildikçe pantolonunun ceplerinden bir şey aktığını birdenbire görüyor. Deli gibi oluyor, pantolonunu çözüp indiriyor, pisliklerini atıyor, sonra yine koşmaya başlıyor. Tekneler için konulmuş flamanların yanından geçiyor, deniz subayının orman kenarındaki küçük hendekte yüzükoyun yattığını görüyor. Birden top seslerini yeniden duyuyor ve arkasından hemen yakınlarda bir makineli tüfek ateş etmeye başlıyor. Boş kesekâğıtlarının patladığı sırada çıkardıkları sesler gibi birtakım sesler çıkararak

patlıyor birkaç el bombası. Bir an doğruluyor:

— Bizim askerler Japon topçularına saldırıyor.

Sonra, yukardan gelen bir merminin korkunç çığlığını işitiyor. Tek ayağının üzerinde küçük bir daire çiziyor ve kendini yere atıyor. Bir şarapnel parçası beynini parçalamadan önce patlamayı duymuştu belki de.

Keşif birliği Toglio'yu almak için geriye dönerken Hennessey'i buldu Red. Yedek bir bölüğün kumsal boyunca kazmış olduğu zikzaklı uzun bir siperin içinde bombardımanın bitmesini beklemişlerdi. Japon topçularının temizlendiği haberi gelince Brown geriye dönmeye karar vermişti. Red kimse ile konuşmak istemiyor, farkına varmadan önde gidiyordu. Kumsalda bir dönemece geldiği zaman Hennessey'i yüzükoyun yerde bulmuştu. Miğferinde derin bir yarık ve başında çepçevre kan vardı. Bir avucu havaya bakıyordu. Sanki bir şeyi tutmaya çalışıyormuş gibi, sımsıkı kapatmıştı parmaklarını. Red altüst oldu. Hennessey'i sevmişti, ama bu sevgisi keşif takımındaki erlerden bir çoğu için duyduğu sevgiden farklı değildi. Bu sevginin içinde böyle bir son ihtimali de vardı. Red'i üzen anı, hava akını olduğu gece Hannessey'in imdat kemerini şişirmesiydi. O gece bir an sanki biri, **bir şey,** arkasından bakıyor ve gülüyormuş gibi gelmişti ona; korkunçtu, paniğe kapılmıştı. Insanın öyle zamanları olur ki bazan kimsenin görmesini istemezdi.

Brown arkadaşına yaklaştı, cesede baktı üzgün üzgün:

— Ne diye onu geride bıraktım? diye sordu.

Sorumlu olup olmadığını düşünmemeye çalışıyordu.

— Ölülerle kim meşgul oluyor?

— Mezarlık kayıt memurluğu.

Red:

— Peki öyleyse ben gideyim de bulayım. Kaldırsınlar bunu, dedi.

Brown kaşlarını çattı:

— Ayrılmak olmaz.

Durdu. Sonra öfkeyle devam etti:

— Ulan Red, sen bugün kaşınıyorsun. Kavga etmek için bahane arıyorsun, ama sonra vazgeçiyorsun. Ortalığı da bombok ediyorsun...

Hennessey'e baktı, sözünü bitirmedi.

Red yürümeye başlamıştı bile. Artık bütün gün kumsalın bu kısmından uzakta bir yerde bulunmak istiyordu. Yere tükürdü. Hennessey'in miğferini miğferin deliğinden akmakta olan kanı kafasından çıkarmaya çalışıyordu.

Keşif takımı da arkasından gelmekteydi. Toglio'yu bıraktıkları yere gelince onlar da kumda siper kazmaya başladılar. Toglio etrafta sinirli sinirli dolaşıyor, Hennessey'e dön geri diye bağırdığını tekrarlayıp duruyordu. Martinez onu yatıştırmaya çalışıyordu.

— Peki peki, sen elinden geleni yapmışsın, deoi birkaç kere.

Yumuşak kumu hızlı hızlı kazarken o gün biraz içi rahattı ilk defa. Hennessey'in ölümünden sonra korkusu geçmişti. Artık bir şey olmasına ihtimal yoktu.

Croft döndüğü zaman Brown'un kendisine verdiği haberler üzerinde herhangi bir yorumda bulunmadı. Brown'un içi rahat etti ve kendisinin suçlu olmadığını anladı. Olayın da artık daha fazla üstünde durmadı.

Ama Croft bütün gün düşündü. Sonradan mal-

zemeyi kumsala çıkarırlarken, ve daha birçok kereler bu düşünceden kendini kurtaramadı. Gösterdiği tepki karısının kendisine ihanet ettiğini anladığı sırada duyduğu şeye benziyordu. O sırada, öfke ve acının henüz başlamadığı sırada, yalnızca belli belirsiz ağır bir heyecan duymuş, hayatının bir dereceye kadar değiştiğini ve birtakım şeylerin artık hiç bir zaman tekrarlanmayacağını anlar gibi olmuştu. Bunu şimdi bir daha anlıyordu. Hennessey'in ölümü Croft'da o kadar büyük bir kudret ufku açmıştı ki bu ufku doğrudan doğruya ve açıkça düşünmekten bile korkuyordu. Bütün gün bu gerçek kafasında dolanıp durdu, birtakım eşsiz hayal ve güç belirtileri gösterip kayboldu.

Çamur ve Kalıbı

1.

ADADAKI askerî birliklerin komutanı Tümgeneral Edward Cummings sabahleyin erken saatlerde kurmaylarla yaptığı brifing'te Anopopei'yi bir mantara benzetmişti. Yerinde bir benzetiydi bu. Iki yüz yirmi beş kilometre uzunluğunda ve bunun üçte biri genişliğinde olan ada genellikle düz bir hat halindeydi. Dağlardan oluşan yüksek bir belkemiği de eksenini teşkil ediyordu adanın. Anapopei'nin ana kısmına, otuz kilometre uzunluğunda, hemen hemen dikey başka bir hat ileri doğru çıkmış, yarımada şeklinde bir burun olmuştu.

General Cummings'in seferî kuvveti yarımadanın bu burnunda karaya çıkmış, seferin ilk günleri ancak yedi kilometre ilerlemişti. Ilk hücum dalgasının erleri teknelerinden denize atlayıp kıyıya koşmuşlar, ormanın kenarındaki siperlere girmişlerdi. Bundan sonraki dalgalar onların bulundukları mevzilere girmişler, Japonların kestikleri yolların kenarlarında, fundalıkların arasına dağılmışlardı. Ilk bir, iki gün fazla bir direnme ile karşılaşmamışlardı. çünkü donanma bombardımana başlayınca Japonların çoğu kıyıdan içerilere doğru çekilmişlerdi. Yalnızca büyük tuzaklar, ya da dere ve yollarda geçici olarak kazılmış savunma mevzileri ilk ilerlemeleri kısa bir süre geciktirmişti. Askerler, ilk hızda, or-

manın içinde harekete geçmeden önce, araziyi incelemek üzere ileriye bir sürü devriyeler çıkararak, çekine çekine, yüz metre kadar ilerlemişlerdi. En azından birkaç gün cephe kurulamamıştı. Küçük küçük er gurupları ormana sızmışlar, daha küçük gruplarla ufak tefek çatışmalara girişmişler, sonra yeniden ilerlemişlerdi. Genel olarak alındığında bir ileri hareket yok denilemezdi, ama teker teker alınacak olursa her birliğin belirli bir zaman içinde belirli bir yöne gittiği de söylenemezdi. Tarlada ekmek kırıntılarıyla güreşen, bu kırıntıları sürüklemeye çalışan karıncalara benziyorlardı.

Üçüncü gün erler bir Japon hava alanını ele geçirdiler. Önemsiz bir olaydı bu. Ormandan temizlenmiş otuz metre uzunluğunda bir alan. Ormanın içine çekilmiş küçük bir hangar ile Japonlar tarafından önceden tahrip edilmiş birkaç binadan başka şey yoktu bu alanda. Ama Pasifik Cephesi bildirisinde bu alanın adı geçti ve radyolar haberlerin sonuna doğru bu zaferi bütün dünyaya bildirdiler. Alanı iki takım ele geçirmişti, bu iki takım alanın çevresindeki ormanı sarmış, alanı savunmakta olan tek makineli tüfeği de susturmuş ve durumu radyo ile tabur karargâhına bildirmişti. Generalin emrindeki askerlerin dağınık savunma mevzileri ilk defa biraz tutarlılık kazanmıştı. General hava alanının birkaç yüz metre ilerisinde bir cephe kurmuş, akşamüstü Japon topçusunun alanı dövmesini dinlemişti. Ertesi gün askerler yarımadada yedi yüz metre kadar daha ilerlemişler, cephe yeniden dağılıvermişti, yumuşak civa yuvarlacıkları gibi.

Herhangi bir düzeni sürdürmek imkânsızdı sanki. Sabahleyin kanatları arasında mükemmel bir haberleşme sağlayan iki bölük, akşam olunca bir de bakıyordunuz birbirinden bir buçuk kilometre uzak

yerlerde konaklıyordu. Orman, Japonlardan çok daha fazla karşı koymaktaydı. Askerler önlerine çıkan engellerden olabildiğince kaçınmaya çalışıyorlar, dere kenarlarını izliyorlar, yabanî palmiye ağaçları arasından, insanların pek ayak basmadığı yerlerde patikalar açıyorlar, arada sırada önlerine bir açıklık çıktı mı buralardan sevine sevine geçiyorlardı. Buralarını Japonlar hiç umulmayan saatlerde bombaladıkları için askerler sonradan bu açıklıklardan da kaçınmaya başladılar, ormanın seyrek yerlerinde, bilinmeyen yollarda yürümeyi tercih ettiler.

Seferin ilk haftasında orman Generalin en büyük düşmanıydı. Anopopei'deki ormanların geçilmez olduğu, tümen seferi kuvvetine haber verilmişti önceden, ama haberin verilmesi bir şeyi kolaylaştırmış değildi. Bu ormanın insan, en sık yerinde dört beş metreyi ancak bir saatte gidebilirdi. Ormanda yüz metre yüksekliğinde ağaçlar vardı, bunların en alt dalları yerden en az beş metre yüksekti. Dalların altındaki boşlukta çeşit çeşit ağaçlar büyümüş, dalları dev ağaçları kapatmıştı. Bunların da altında, ormanda kalan son ufak boşlukta, çeşit çeşit sarmaşıklar, eğrelti otları, yabanî muz agaçları, bodur palmiyeler, çiçekler, fundalar ve otlar birbirlerine sarılmışlar, aşağıya sızıp sızmadığı belli olmayan gün ışığına doğru kocaman, ağır yapraklarını uzatmışlar, hava ve besin emmeye çalışıyorlardı, bir çukurun dibinde yaşayan yılanlar gibi. Ormanın derinlikleri, yaz günü fırtınadan önce gök nasıl olursa öyle karanlıktı her zaman. Esinti diye bir şey yoktu. Her şey ıslak, her şey bol ve her şey sıcaktı. Sanki muazzam bir deponun karanlık ve boğucu mahzeninde gittikçe kızan yağlı paçavralardan oluşmuş koskoca bir dağ. Sıcak her şeyi yalamıştı; yapraklar bu sıcağa karşılık vermiş, devler gibi büyümüşlerdi. Derinlikler, sıcaklık-

lar ve ıslaklıklar sessiz değildi hiç bir zaman: Kuşlar gaklıyor, ufak tefek hayvanlar ve arada sırada yılanlar fışırdıyor, ıslık çalıyordu. Bütün bunların altında hemen hemen elle tutulur bir çıtırtı daha vardı. Büyüyen bitkilerin kendilerinden geçmişcesine çıkardıkları boğuk sesler.

Hiç bir ordu bu tropik ormanın içinde yaşayamaz ya da ilerleyemezdi. Erler bu ormanların kenarlarından geçiyorlar, çalıların fundaların aralarından yürüyorlar, küçük palmiye kümelerinin içine dalıyorlardı. Buralarda bile yirmi, yirmi beş metreden ötesini görmeleri mümkün değildi. Harekâtın ilk aşamaları ufak ufak er gruplarının karanlıkta el yordamıyla giriştikleri birtakım hareketlerden ibaretti. Yarımadanın bu noktası birkaç kilometre genişliğindeydi yalnızca. General buraya iki bin asker yaymıştı. Ama birlikler arasında pek az bağlantı vardı. Yüz seksen kişilik bir bölükle başka bir bölüğün arasında çok sayıda Japon askerinin sızabileceği boşluklar bulunuyordu. Arazinin oldukça açık olduğu yerlerde bile bölükler çoğu zaman kısmî bir hat kurmaya pek yanaşmıyorlardı. Ormanda bir hafta süren yürüyüşten sonra birbirine bağlı askerî bir hat kurma fikri bir kavram olmaktan ileri gidememişti. Cephedeki birliklerin gerilerinde, her yerde, Japonlar kalıyordu. Generalin yarımadada ele geçirdiği arazinin her yerinde, ormanların içinde boyuna ufak tefek tuzaklara düşülüyor. çarpışmalar oluyordu. Mantarın sapı sanki didik didikti. Yoğun ve sürekli bir karışıklık vardı her yerde.

General bunun böyle olacağını önceden tahmin etmiş, dahası bunu göze almıştı da. Altı bin kişilik kuvvetinin üçte ikisini geride, ağırlıkların başında bırakmıştı. Geri kalan kuvvetini ise ileri güvenlik karakolları olarak kullanıyor, ormanı tarıyordu. Seferin

başlamasından önce eline geçen haberalma raporlarından Japonların adada en az beş bin askeri olduğunu öğrenmişti. Kendi askerleri şimdiye kadar bunların ancak birkaç yüzü ile bağlantı kurabilmişti. Japon komutanı General Toyaku'nun askerlerini uzun bir savunma için sakladığı belliydi. Arada sırada ordu karargâhından Cummings'e verilen dağınık hava keşif raporlarının fotoğrafları, sanki tahminini doğrular gibi, Toyaku'nun Anopopei dağlarıyla deniz arasında güçlü bir savunma cephesi kurmakta olduğunu gösteriyordu. Cummings yarımadanın bitim noktasına geldiği zaman askerlerine doksan derecelik bir çark yaptıracak, Toyaku'nun kurduğu savunma hattının karşısına geçecekti.

Bu bakımdan Cummings'in, ilerlemenin yavaş gitmesine aldırdığı yoktu. Bütün mesele Toyaku Hattına varıldığında birliklerin ikmalini iyi yapmaktı. Bu amacın gerçekleşmesi için askerlerin harekâtıyla birlikte ilerleyecek bir yola ihtiyacı vardı. General karaya çıktıklarının ikinci günü doğru bir düşünceyle şöyle bir sonuca varmıştı: Ana savaşmalar kilometrelerce ötede olacaktı. Bu yüzden bin kadar eri yol yapımına ayırmıştı. Bu ekip Japonların hava alanı ile kıyı arasındaki ulaşımda kullandıkları oldukça düzgün bir yol üzerinde işe başlamıştı. Tümendeki mühendisler yolu genişletmişler, kumluktan getirdikleri çakılları yolun üzerine dökmüşlerdi. Ama yol hava alanından sonra bozuluyordu. Ilk haftadan sonra yol yapımına bin kişi daha ayrıldı.

Iki günde ancak bir kilometre yol yapabiliyorlar, öndeki askerler ise çok daha ileri gitmiş bulunuyorlardı. Üçüncü haftanın sonunda tümen görev birliği yarımadanın yukarısına doğru yirmi iki kilometre ilerlediği halde, yol ancak bu mesafenin yarısına ulaşabilmişti. Ikmal kolları açılan yolda malzeme ve

taşe taşıyor; bu işte de binden fazla er çalışıyordu.

Sefer olaysız olarak her gün biraz daha gelişmekteydi. Radyolarda artık sözü geçmez olmuştu. Tümenin kaybı hafifti, cephe biraz biçim almaya başlamıştı sonunda. General kumsalın yanındaki açık ordugâhında erlerin ve kamyonların durmadan gidip gelişini seyrediyor, yol yapıldıkça, cephesini de düzenli ve hesaplı bir tempo ile ileri doğru götürdükçe, şimdilik geride kalan Japonların temizlenmesiyle yetiniyordu. Bir iki hafta, bilemedin bir ay içinde asıl seferin başlayacağı kesindi.

2

TAKVIYELER için her şey yeniydi. Perişandı halleri. Sanki her zaman sırılsıklamdılar. Portatif çadırları geceleyin yıkılıyordu, nasıl kurarlarsa kursunlar. Kısa çadır kazıklarını kumun içine iyice ve sağlam olarak sokmanın yolunu bulamamışlardı bir türlü. Yağmur başladığı zaman ayaklarını toplayıp battaniyelerinin yeniden sırılsıklam olmaması için tanrıya dua etmekten başka çareleri yoktu. Gece yarısı nöbete kaldırılıyorlar, ay ışığında sallana sallana yürüdükten sonra ıslak bir kum çukurunda uykulu uykulu oturuyorlar, en ufak bir ses işitince irkiliyorlardı.

Üç yüz kişi kadardılar, hepsinin üstünde de romantik bir hava vardı. Her şey garipti onlar için. Bir savaş bölgesinde işçi gibi çalışacaklarını ummamışlar, kamyonların, çıkarma teknelerinin gündüzün durmadan hareket halinde bulunması ile gecenin derin durgunluğu arasındaki büyük aykırılık karşısında şaşırıp kalmışlardı.

Hava biraz serinlemişti artık. Ve denizde batan güneş yine güzeldi, her zamanki gibi. Erler, karanlık basmadan, ya da mektup yazmaya başlamadan, ya da çadırlarını tahta parçaları ile sağlamlaştırmadan önceki son sigaralarını içiyorlardı. Savaşmanın gürültüsü kesiliyor geceleyin; küçük ateşli silâhların ilerilerdeki patlamaları, topların uzaklardaki yankıla-

ri onlardan ayrı bir şey sanki. Karışık bir dönem bu. Bölüklerine verildikleri için çoğu memnun.

Ama Croft hiç memnun değil. Her şeye rağmen ihtiyaç olan sekiz takviyenin takımına verileceğini ummuş, dört kişi verilince kızmıştı. Takımı Anopopei'ye ayak bastığından beri başındaki dertlerin en büyüğü idi bu.

İlk derdi şu olmuştu: Savaşa girmemişlerdi. General tümeninin yarısını Motome'de bırakmak zorunda kalınca Anopopei'ye tümen karargâhındaki subayların ve personelin bir kısmını getirmişti. Gelenler 460. Alayın karargâh bölüğü ordugâhına katılmışlar, böylece Birleşik Karargâh kurulmuş ve bu karargâh denize bakan kumlu, alçak bir sırtın üzerindeki palmiye ağaçlarının altına yerleştirilmişti.

Takımı bu karargâhın kurulması görevine verilmişti. Kumsalda yalnızca iki gün çalıştıktan sonra ordugâha gönderilmişler, artık bütün haftayı otları ve çalıları temizlemekle, ordugâhın çevresine dikenli tel çekmekle, çadırların kurulacağı yerlerin toprağını düzlemekle geçirmişlerdi. Bundan sonra artık her gün aynı şeyi yapmaya başlamışlardı. Croft her sabah takımını topluyor, ya kıyı birliğine veriliyor ya da yol yapımına gönderiliyordu. Böylece herhangi bir keşif görevi almadan bir hafta, sonra bir hafta daha geçmişti.

Croft'un canı sıkkındı. Hizmet birliklerinden hoşlanmıyor, buralardaki erleri de kendi takımının işleri kadar iyi yönettiği halde sıkılıyor, her gün aynı işi yapmaktan bıkkınlık geliyordu. Bu sıkıntının acısını çıkaracak bir yer ararken takımına takviye ler verileceğini duyunca içi rahatladı. Önce her gün onları kıyıda inceledi, portatif çadırlarını nasıl dür-

düklerine, yol yapımında nasıl çalıştıklarına baktı. Tıpkı işini büyütmek isteyen bir patron gibi on yedi kişi ile bir keşif görevinin nasıl yapılabileceğini hesaplamaya başladı.

Ama sonradan birliğe ancak dört yeni er verileceğini öğrenince tepesi attı. Bu takdirde on üç kişi olacaklardı. Oysa birliğinin kâğıt üstündeki gücü yirmi kişiydi. Bu dört er hiç bir ihtiyacını karşılamayacaktı. Motome'de yedi erden oluşan karargâh mangası sürekli olarak alay haberalma bölümüne bağlanmış, bütün pratik işleri de takımdan az er sayısıyla yapmışlardı. Keşiflere gitmemişler, hizmet ya da nöbet görevlerine çıkmamışlar, emirlerini öteki assubaylardan almışlardı. Şimdi bu assubayların adlarını hatırlamıyordu bile. Motome'de, takımda tüfek taşıyan erler keşif görevlerine bazan üç ya da dört kişi olarak çıkıyorlardı. Oysa bu görevler için bunun bir kat fazlası gerekti. Ayrıca birliğinde yedi kişi daha bulunuyordu ki bunların üzerinde kendisinin hiç bir otoritesi yoktu.

Croft birliğine beşinci bir er daha verildiğini, ancak bu erin karargâh mangasından ayrıldığını öğrenince büsbütün köpürdü. Akşam karavanasından sonra iç hizmetler çadırına kabara kabara gitti. Karargâh bölüğü komutanı yüzbaşı Mantelli ile aralarında bir tartışmadır başladı.

— Yüzbaşım, karargâh mangasındaki eri bana veriniz .

Mantelli, gözlüklü, seyrek saçlı, ince sesiyle gülen bir subaydı. Croft karşısına dikildiği zaman korunmak istermiş gibi yüzünü elleriyle kapadı, Güldü:

— Dur bakalım, Croft, dedi. Ben düşman mıyım be? Ne diye öyle fırtına gibi içeri girip iç hizmetler şubesinin altını üstüne getiriyorsun?

— Yüzbaşım, bugüne kadar ağzımı açıp bir şey söylemedim, ama artık susmayacağım. Kendi erlerimi her gün çalışmaya götürüp canlarına okumaktan bıktım usandım artık. Öte yandan yedi kişi, yedi namussuz herif, burada karargâhta yan gelmiş oturuyor. Bu erlerin subaylara lâzım olup olmadığını da tanrı bilir.

Mantelli gülümsedi. Zayıf yüzüne hiç de uymayan kocaman bir puro vardı ağzında.

— Croft, tut ki bu yedi eri sana verdim. Ya sabahları tuvalet kâğıdını kim getirecek bana?

Croft masaya yapıştı, subaya dik dik baktı:

— Bırakın alayı, Yüzbaşım. Ama ben kendi hakkımı ararım ve takımıma bu beşinci erin verilmesini de isterim. «n» Harekâtı Haberalmasında bu er kalem yontmaktan başka bir iş yapacak değil.

Mantelli bir daha güldü:

— Kalem mi yontacak? Haydi be sen de. Croft, sen daha beni tanımıyorsun.

Kumsaldan gelen akşam rüzgârı mahrutî çadırın kapaklarını birbirine çarptırıyordu. Iç hizmetler şubesinde kimseler yoktu. Mantelli devam etti:

— Evet. Takımında az er bulunması gerçekten ayıp, ama ben ne yapayım?

— Beşinci eri bana verebilirsiniz. O bizim takıma ayrılmıştır ve ben de bu takımın çavuşuyum. Istiyorum.

Mantelli çadırın toprak döşemesini ayağı ile kazıdı:

— Harekât şubesinde olup bitenleri biliyor musun sen? Albay Newton ikide bir damlıyor. Bakıyor ki her şey olduğu gibi duruyor, hiç bir iş yapılmamış, o zaman küplere biniyor. «Işler çok yavaş gidiyor burada,» diyor ve ağzına geleni söylüyor. Croft, kendine gel, önemli olan sen değilsin, önemli olan

karargâhta işleri yürütecek kadar yazıcı er bulunması.

Purosunu ağzında özene bezene çevirdi:

— General ile kurmayı, hepsi bizim ordugâhta. İki lâf ettin mi adamı verirler askerî mahkemeye ve isterlerse senin takımından daha fazla er alabilirler. Sen de çeneni tutmazsan, buraya alır, daktilo temizletirim sana.

— Vız gelir bana, Yüzbaşım. Ben Binbaşı Pfeiffer'e, Albay Newton'a, General Cummings'e de çıkar derdimi anlatır, erimi yine alırım. Takımım sittin sene kıyıda sürünecek değil ya. Ben bütün erlerimi isterim.

Mantelli homurdandı:

— Ulan Croft, galiba takviyelerden istediklerini at satın alır gibi geçip alacaksın bu gidişle.

— Evet Yüzbaşım, bu gidişle öyle olacak galiba.

— Of be, bir dakika rahat vermiyorsunuz insana.

Mantelli arkasına dayandı, masaya ayağı ile birkaç kere vurdu. Çadırın kapısından palmiye ağaçlarını ve bu ağaçların arasından kumsalı görüyordu. Uzakta bir top yalnızca bir kere patladı.

— Şimdi siz veriyor musunuz bu eri bana?

— Peki... peki ...veriyorum.

Mantelli gözlerini kısarak baktı. Kumsalda, yüz metre kadar ilerde, takviyeler küçük portatif çadırlarını kuruyorlardı. Uzakta, limanda demirlemiş olan birkaç nakliye gemisi akşamın karanlığı içinde kaybolmuşlardı.

— Peki ulan, peki. Vereceğim o serseriyi sana.

Mantelli önündeki kâğıtlara bir kaç fiske vurdu. Bir sürü isimlerin bulunduğu bir listenin üzerinde parmağını gezdirdi, isimlerden birinin altını

tırnağı ile çizdi.

— Adı Roth. Sınıfı yazıcı. Bak bakalım iyi bir savaşçı çıkarabilecek misin ondan.

Takviyeler kumsalda bir iki gün daha kaldılar. Croft'un Yüzbaşı Mantelli ile görüştüğünün ertesi akşamı Roth takviyeler ordugâhında efkârlı efkârlı yürüyordu. Çadır arkadaşı olan iri yarı, sevimli köy delikanlısı hâlâ başka bir çadırda arkadaşlarıyla konuşuyordu. Roth onlara katılmak istememişti. Bir gece önce onlarla beraberdi ve her zaman olduğu gibi yine kendisini yalnız hissetmişti. Çadır arkadaşı ve onun arkadaşları hep genç genç insanlardı, daha yeni okuldan çıkmışlar gibi. Bir sürü budalaca şakaya gülüyorlar, birbirleriyle itişip kakışıyorlar, ağız dolusu küfrediyorlardı. Onlar nasıl konuşacağını bilemiyordu bir türlü. Roth ciddî konular konuşabileceği birinin özlemi içindeydi. Takviyeler arasında yakından tanıdığı hiç bir kimsenin bulunmadığını bir daha düşündü. Takviye sevkiyat merkezinden denizaşırı sefere birlikte çıktıkları arkadaşlarından sonradan ayrılmıştı. Onların da bir özelliği yoktu zaten. Hepsi de bir takım budala insanlardı. Akılları fikirleri hep kadınlardaydı.

Kumsalın üzerinde kurulmuş olan küçük portatif çadırlara kederli kederli baktı. Bir iki gün sonra yeni birliğine katılacaktı. Bu düşünce pek hoşuna gitmedi. Artık bir savaşçı olacaktı. Amma da oyun oynamışlardı ona. Yazıcı olacağını söylemeselerdi hiç olmazsa. Roth omuzlarını silkti. Topun ağzına sürülecek adam arıyordu ordu. Kendisi gibi sağlığı bozuk, çoluk çocuk sahibi adamları bile ileri hatlara sürüyordu. Oysa kendisinden daha başka işlerde yararlanılabilirdi. Üniversite bitirmişti, büro işlerinden

anlardı. Ama gel de sen bunu orduya anlat.

Bir çadırın yanından geçti. Erin biri kuma birtakım çubuklar çakıyordu. Roth durdu. Eri tanıdı: Goldstein. O da keşif takımına verilenlerden.

— Kolay gelsin, dedi. Çok meşgulsun bakıyorum.

Goldstein başını kaldırıp baktı. Yirmi yaşlarında, sapsarı saçlı bir gençti. Dost ve ağırbaşlı mavi gözleri vardı. Roth'a dikkatli dikkatli baktı miyopmuş gibi. Gözleri biraz fırlamıştı dışarı. Başını ileri uzata uzata çok tatlı bir hava ile gülümsedi. Hem bu tatlı havası, hem de gözlerini kısarak dikkatle bakması ona büyük bir içtenlik veriyordu.

— Çadırımı kuruyorum, dedi. Bütün gün düşüne düşüne buldum sonunda. Ordu bizim bu kazıkları kumsalda kullanılmak üzere yapmamış.

Heyecanla gülümsedi:

— Onun için ormanda bir takım dallar kestim, çubuk yaptım. Rüzgâr ne kadar fazla olursa olsun, çadır dayanır artık. Görürsün bak.

Goldstein'in ağırbaşlı bir konuşması vardı. Ama sözlerinin arkası gelmeyeceğinden korkuyormuş gibi, soluk almadan, arka arkaya konuşuyordu. Burnunun kenarlarından ağzına doğru acı çizgiler uzanmamış olsaydı, çocuk sanılırdı. Roth:

— Çok güzel bir fikir, dedi.

Başka bir söz aklına gelmedi. Bir an karar veremedi, sonra kuma oturdu. Goldstein işine devam ediyor, söyleniyordu:

— Yeni görevimize ne dersin? diye sordu.

Roth omuzunu silkti:

— Aklımdan geçmiyor değildi. Aldırma.

Roth kamburu çıkmış, kolları uzun, ufak tefek bir insandı. Her şeyi sarkmıştı sanki : Kıvrık uzun bir burnu vardı, gözlerinin altı şiş şişti, omuzları öne

doğru eğilmişti. Saçları çok kısa kesilmiş, kocaman kulakları büsbütün ortaya çıkmıştı. Biraz kabararak tekrarladı:

— Evet, aldırma.

Roth, bütünüyle, suratını çarçabuk aşan bir maymuna benziyordu. Goldstein yumuşak bir sesle:

— Talihimiz varmış yine, dedi. Savaşın en ateşli yerinde bulunacak değiliz. Karargâha bağlı olan bir birlik ne de olsa iyidir. Aydın kişi daha çok bulunur aralarında .

Roth bir avuç kum aldı, parmaklarından akıttı.

— Kendimizi aldatmayalım, dedi. Orduda her yeni adım bir öncekini aratır, bana kalırsa, bu son adım hepsini aratacak.

Sesi derinlerden, mezardan geliyordu sanki. O kadar alçak sesle konuşuyordu ki Goldstein sözlerini bitirmesini bekleyemedi.

— Yo. yo, öyle değil. Sen çok karamsarsın, dedi.

Yerden bir miğfer aldı ve miğferi çekiç gibi kullanarak çubuklardan birinin üzerine vurmaya başladı.

— Kusura bakma ama böyle düşünmek doğru değil.

Miğferle birkaç kere daha vurdu. Canı sıkılarak:

— Çok berbat çelik bunlar, dedi. Bak bir çubuğa vurmakla çukurlaştı.

Roth gülümsedi. Biraz öfkeliydi. Goldstein'in canlılığı ona da geçmişti.

— Bunlar hep lâf, dedi. Sen orduda hiç bir şey değiştiremezsin. Bizi getiren gemiyi düşün bir kere. Birbirimizin üzerine balık istifi gibi yığmadılar mı bizi?

Goldstein bu konudaki görüşünü açıkladı:

— Bence ellerinden geleni yaptılar.

— Yaptılar mı? Ben hiç sanmıyorum.

Roth durdu. Bütün üzüntülerini bir araya getirmek ve içinden en ilgincini seçmek istiyordu sanki.

— Ama subaylara nasıl iyi baktıklarını gördün, değil mi? Biz koğuşlarda sardalya kutusu gibi birbirimizin üzerine yığılmışken onlar lüks kamaralarda yatıyorlardı. Neden? Çünkü subayların üstün insanlardan ibaret seçkin bir zümre olduklarını hissetmeleri gerek. Hitler de Almanlara üstünlüklerini anlatmak için aynı çareye başvurmuştu.

Roth çok derin bir şeyin kenarına gelmişti sanki. Goldstein elini kaldırdı.

— Ama onun tutumuna karşı çıkmamızın nedeni de bu ya. Biz bu tutuma karşı savaşıyoruz.

Sonra sözleri sanki kafasının yaralı bir yanına sürtünmüş gibi öfkeli öfkeli kaşlarını çattı ve ekledi:

— Of, bilmiyorum, onlar Yahudi düşmanı. İşte o kadar.

— Kimler Almanlar mı?

Goldstein hemen cevap vermedi:

— ... Evet.

Roth biraz papaz ağzı kullanarak:

— Bu da bir görüş olabilir, dedi. Ama ben işi bu kadar basit görmüyorum.

Konuşmasına devam etti.

Goldstein dinlemiyordu. Ağır bir hava çökmüştü üstüne. Biraz öncesine kadar ne güzeldi, ne kadar neşeliydi. Şimdi ise birdenbire allak bullak olmuştu. Roth konuşurken Goldstein zaman zaman başını sallıyor, ya da dilini şapırdatıyordu. Bu hareketlerinin Roth'un söylediklerıyle hiç bir ilişkisi yoktu. Goldstein o gün öğleden sonra başından geçen bir olayı düşünüyordu. Birkaç er bir şoförle konu-

şurken kulak verip dinlemişti. Şoför iri yarı biriydi, takviyelere hangi bölüklerin iyi, hangilerin kötü olduklarını anlatıyordu. Motorunu vitese takıp da uzaklaşırken arkasına başını uzatıp bağırmıştı: «Umarım ki F bölüğüne düşmezsiniz. Eşşoğlu eşşek Yahudileri hep oraya veriyorlar çünkü.» Herkes gülmüş, biri de arkasından bağırmıştı: «Beni oraya verirlerse askerlikten istifa ederim.» Bu söz üzerine kahkahalar daha da artmıştı. Goldstein bu olayı hatırlayınca kıpkırmızı oldu. Ama öfkesinde bile bir umutsuzluk sezdi, çünkü öfkesinin boşuna olduğunu biliyordu. Şoföre cevap veren ere bir iki söz söyleyebilirdi, ama ne suçu vardı onun. Bir şaka yapmak istemiştir, diye düşünmüştü. Suçu olan şofördü. Şoförün kırmızı yüzü yeniden gözünün önüne geldi. Korkmamak istedi, ama yine de korktu. «Ayı» dedi içinden. Korkunç bir sıkıntı kapladı her yanını: Yahudilere karşı kıyımlara girişenler hep bu çeşit adam lardı.

Roth'un yanına oturdu, okyanusun uzaklarına daldı. Roth konuşmasını bitirince Goldstein başını salladı:

— Neden öyle bunlar? diye sordu.

— Kimler?

— Bu Yahudi düşmanları. Neden bir türlü anlamak istemiyorlar? Tanrı neden göz yumuyor buna?

Roth dudak büktü:

— Tanrı bağlanamayacağım bir lükstür benim için.

Goldstein avucunu yumrukladı:

— Hayır, anlamıyorum bir türlü. Tanrı bunu görüyor da neden göz yumuyor? Üstelik biz de seçkin bir ulusuz.

— Evet seçkin! **Tsoris** (*) için seçilmiş!

(*) Yddish dilinde cinsi bakımdan edilgen anlamına.

Roth:

— Ben şahsen şüpheci bir adamım, dedi.

Goldstein kendi ellerine baktı bir süre, sonra gülümsedi, kederli kederli. Ağzının çevresindeki çizgiler derinleşti, dudakları alaylı bir şekilde içeri çekildi. Ciddî bir havayla:

— Ama zamanı gelince sormazlar sana hangi Yahudilerden olduğunu.

Roth:

— Böyle şeyler üzerinde çok duruyorsun bence, dedi.

Neden Yahudilerin çoğu bu kocakarı masallarına inanıyor, diye sordu kendi kendine Roth. Bereket versin onun anası babası modern insanlardı. Oysa Goldstein bir sürü lâflara, afarozlara inanan bir ihtiyardı sanki. Korkunç bir ölümle karşılaşacağından her zaman emindi.

Roth.

— Neden Yahudiler bu kadar canlarına düşkün, dedi.

Uzun kederli burnunu kaşıdı. Goldstein garip adam, dedi kendi kendine. Her şeyle bir çocuk kadar ilgiliydi. Ama politika, ekonomi ya da günün olayları üzerinde onunla biraz konuşmaya başladın mı, o da, bütün Yahudiler gibi, sözü dönüp dolaştırıp aynı noktaya getiriyordu.

Goldstein acı acı:

— Biz kendimizi düşünmezsek bizi kimse düşünmez, dedi.

Roth irkildi. Yahudi olduğu için onun da aynı şekilde düşüneceğini sanıyorlardı. Buna çok üzülüyordu. Elbette talihsiz olmasında yahudiliğinin de rolü vardı, ama bu dünyadaki haksızlıkların çok basitiydi. Böyle düşünmesi Yahudi sorununu önemsememesinden değil, bunu bir doğuş rastlantısı olarak

ele almasından ileri geliyordu.

— Bu sorunu konuşmayalım artık, dedi.

Gün batışının son birkaç parlak çizgisini oturdukları yerden seyrettiler. Az sonra saatine baktı Goldstein, başını kaldırdı. Güneş artık iyice kaybolmuştu. Roth'a:

— Bugün iki dakika geç battı, dedi. Bu çeşit şeyleri izlemeye bayılırım.

Roth:

— New York Meteroloji istasyonunda çalışan bir arkadaşım vardı, sen de onun gibisin, dedi.

Goldstein sordu:

— Ya? Ben bu işleri çok severim. Ama insanın yüksek tahsili olmalı. Yüksek matematik bilmeli.

Roth, Goldstein'i haklı buldu:

— Nitekim o da üniversiteye gitti.

Bu çeşit konuşmalar daha iyi idi. Daha az tartışmalı geçiyordu. Roth:

— Evet, üniversiteye gitti, diye tekrarladı. Ama hepimizden talihli çıktı. Ben de üniversiteden çıktım ama, hiç yararını görmedim.

— Öyle deme. Yıllarca mühendis olmak istedim ben. Aklına gelen bir şeyin plânını yapmak ne hoş şey.

Biraz dalgındı. İçini çekti, sonra güldü:

— Ama yine de şikâyet etmiyorum. Talihim yok diyemem.

— Evet, sen daha talihlisin. İş bulma konusunda hiç bir şeye yaramadı diplomam.

Sert sert genzini temizledi:

— Iki yıl hiç bir iş bulamadım. Bunun ne demek olduğunu bilir misin?

Goldstein:

— Dostum anlatma bunu bana, dedi. Ben hiç işsiz kalmadım, ama girdiğim işlerin de hiç biri on para

para etmezdi.

Tatsız tatsız güldü:

— Yakınmanın ne yararı var? diye sordu. Bütünüyle alınacak olursa rahatımız yerindeydi .

Kolunu uzattı, avucunu yere döndürdü:

— Evlendik. Çoluk çocuk sahibi olduk. Senin de çocuğun var, öyle değil mi?

Roth:

— Evet, dedi.

Cüzdanını çıkardı. Akşam karanlığında iki yaşlarında güzel bir çocuğun resmini görmeye çalıştı Goldstein:

— Ne güzel çocuğun var, dedi. Karın da... çok tatlı.

Resimde yuvarlak yüzlü, gösterişsiz bir kadın vardı. Roth:

— Öyle galiba, dedi.

Goldstein'in karısı ile çocuğunun resimlerine baktı; beğendi baştan savma. Roth çocuğunu düşününce bir sıcaklık duydu içinde. Pazar sabahları onu nasıl uyandırdığını hatırladı. Çocuğu yatağına getirirdi karısı. O da çocuğunu karnının üstüne oturtur, çocuk Roth'un göğsündeki kılları cıvıl cıvıl söylenerek çekerdi hafifçe. Bunları düşünmek biraz rahatlatırdı onu, ama bu ferahlığın ardındaki başka bir duygu, çocuğu ile bir arada yaşadığı günlerde çocuğunun pek tadını çıkaramadığını söylüyordu ona. Bir türlü rahat uyuyamadığı için kızıp durmuştu. Ve şimdi, mutluluğa bu kadar yakın olduğu öyle bir zamanda neler kaybettiğini hayretle görüyordu. Ona öyle geliyordu ki şimdi artık kendisini esaslı bir şekilde tanımak üzereydi; ve, sanki hayatının alışılmış dar alanında hiç bilmediği uçurumlara ve köprülere rastlamış gibi, bir sır ve bir şey keşfediyordu.

— Hayat garip şey, dedi.

Goldstein içini çekti, sükûnetle cevap verdi:

— Evet .

Roth, Goldstein'e karşı içinde bir sıcaklık duydu. Goldstein'in çok sempatik bir yanı olduğu sonucuna vardı. Aklına gelen şeyler ancak bir erkeğe söylenebilecek bir takım düşüncelerdi. Kadınlar ise çocuklarıyla, ufak tefek şeylerle ilgilenirlerdi.

— Birçok şeyleri kadınlara anlatamazsın, dedi.

Goldstein hemen atıldı:

— Ben sanmıyorum. Ben her şeyi karımla konuşurum. Görülmemiş bir arkadaşlık vardır aramızda. Beni çok iyi anlar.

Sonraki düşüncelerini kelimelere dökmenin yolunu arar gibi bir an durdu.

— Bilmiyorum. On sekiz, on dokuz yaşında bir delikanlıyken kadınları başka türlü düşünürdüm. Onları seks için isterdim. Orospulara gider, sonra pişman olurdum, ama bir hafta ya da bir süre sonra yeniden giderdim.

Bir an denize baktı. Sonra ağırbaşlı bir hal aldı:

— Ama evlendikten sonra kadınları bir hayli tanıdım. Hele çocuğum olduktan sonra büsbütün başka türlü düşünmeye başladım. Bilmiyorum... Seks o kadar önemli değil. Kadınlar bize benzemiyorlar. Seks onlara fazla bir şey söylemiyor.

Roth, karısı üzerine birçok sorular sormak istedi Goldstein'e, ama bir türlü karar veremedi. Goldsitein'in sözleri ferahlatmıştı onu. Erlerin kadın konusundaki sözleri karşısında duyduğu kişisel sıkıntısı, kendi hakkındaki şüpheleri yatışmıştı şimdi biraz.

— Doğru, diye kabul etti memnunlukla. Kadınların bu tarakta bezleri yok.

Goldstein'e çok yakın hissetti kendini. Aralarında ortak bir bilgiyi paylaşıyorlar gibi geldi ona. Goldstein'in çok iyi, çok rahat bir havası vardı. Bu adamın

kimseye bir fenalığı dokunamaz, diye düşündü Roth.

Ama Goldstein'in kendisinden daha çok hoşlandığına emindi. Roth derinden gelen boğuk bir sesle:

— Ne iyi ettik de şurada biraz oturduk, dedi.

Çadırlar ay ışığında gümüş rengindeydiler, kumsal pırıl pırıldı. Roth'un içinde söylenmesi güç bir sürü şey vardı. Goldstein ona yakın olan bir insandı, bir dost. Roth içini çekti. Bir Yahudiyi ancak başka bir Yahudinin anlayabileceğini düşündü .

Bu şekilde düşündüğü için canı sıkıldı. Neden böyle olsundu? Kendisi bir üniversite mezunuydu, okumuştu, oradakilerin hemen hemen hepsinden üstündü. Ama ne işine yaramıştı böyle olmak? Konuşabileceği bir adam olarak, bula bula sakallı, Yahudiye benzeyen birini bulmuştu.

Birkaç dakika hiç konuşmadan oturdular. Ay bir bulutun arkasına girmişti; kumsal çok karanlık ve sessiz olmuştu. Birkaç söz ve kahkaha öteki çadırların içinden sızıyordu. Roth bir iki dakika sonra çadırına dönmesi gerektiğini düşündü, nöbete kaldırılabileceğine sıkıldı. Bir askerin yürüyerek kendilerine doğru yaklaştığını gördü. Goldstein:

— Galiba bu gelen Buddy Wyman, dedi. Çok iyi çocuk.

Roth sordu:

— O da keşif takımına bizimle birlikte gelenlerden mi?

Goldstein kafasını eğerek onayladı:

— Evet. İkimizin de aynı yere gönderileceğini anlayınca aynı çadırda yatmaya karar verdik, izin verdiler.

Roth acı acı güldü. Bunu bilmesi gerekirdi. Wyman çadıra girmek için çömelince Roth bir kenara çekildi ve Goldstein'in tanıtmasını bekledi.

— Hepimizi bir araya topladıkları zaman sizi görmüştüm galiba, dedi.

Wyman tatlı bir hava içinde:

— Evet, ben de sizi hatırladım, dedi.

Wyman parlak saçlı, ince yüzlü, zayıf bir gençti. Battaniyelerden birinin üstüne oturdu ve esnedi.

— Arkadaş, bu kadar lâfa dalacağımı sanmamıştım, diye özür diledi Goldstein'den.

Goldstein:

— Boş ver, dedi. Şimdi çadırı sağlamlaştırmanın yolunu buldum. Bu gece bir şey olmaz sanıyorum.

Wyman çadırı yokladı, kazıklara baktı.

— Güzel olmuş, dedi. Yazık ki ben burada yoktum, sana yardım edemedim Joe.

Godstein:

— Ziyanı yok, dedi.

Sıska kolunu ovaladı.

— Daha otur, dedi Goldstein .

— Nöbete kaldırılmadan önce biraz uyuyayım hiç olmazsa.

Roth çadırına doğru yürümeye başladı. Ayağını sürüyordu karanlıkta. Goldstein'in dostluğundan pek bir şey anlamadığını düşünüyordu.

Şöyle böyle bir kişiliği var. Derinlere inemiyor.

İçini çekti. Yumuşak bir hışırtı çıkarıyordu ayakları, kumların üzerinde yürürken.

Polack:

— Kazık atmanın çeşit çeşit yolları vardır, dedi.

Uzun sivri çenesini Steve Minetta'ya uzattı ve güldü:

— Evet, her şeyin bir yolu bulunur .

Minetta ancak yirmisinde bir delikanlı, ama

saçları iyice dökülmüş, geniş bir alın ortaya çıkmış. İnce bir bıyığı var. Çok özenmiş bıyıklarına, belli. Bir ara onu sinema artisti William Powell'e benzetmişlerdi de o, bu artiste benzemek için saçlarını onun gibi taramaya başlamıştı.

— Ben senin gibi düşünmüyorum, arkadaş dedi. Bazı şeyler vardır ki ne yapsan üstesinden gelemezsin.

Polack nedenini öğrenmek istedi:

— Neden?

Battaniyelerinin altında büzüldü, yüzünü Minetta'ya çevirdi.

— Bak anlatayım, dedi. Bir ara tavukçu dükkânında çalışıyordum. Bir kocakarıya tavuk hazırlıyordum. Tavuğun karnındaki iki yağdan birini araklamaya çalışıyordum.

Polack bir an dramatik bir hava içinde sustu. Minetta Polack'ın kalın, şehvetli ve hareketli dudaklarındaki sırıtışa güldü.

— Peki, sonra? diye sordu.

— Meğer karı yakından dikizliyormuş beni. Tavuğu sararken: «Öteki yağ nerede?» demez mi? Ben: «Size yaramaz, hanımefendi, hastalıklıdır,» dedim. «Tavuğun lezzetini bozar,» dedim. Karı kafasını salladı: «Ziyanı yok oğlum. Sen yine koy onu.» dedi. Ben de ne yapayım, koydum.

Minetta merak etti:

— Peki kazık bunun neresinde?

— Hahhha! Tavuğu karıya vermeden ödünü patlattım ben de. Tavuğun tadı sidiğe benzemiştir garanti.

Minetta omuzlarını silkti. Çadırdan giren ay ışığının altında Polack'ın yüzünü seçebiliyordu. Sırıtmaktaydı Polack. Polack'ın komikliği ağzının sol tarafında üç dişi olmamasından ileri geliyordu her-

halde.

Polack yirmi birindeydi belki de, ama kurnaz ve şehvetli gözleri vardı. Güldüğü zaman yüzünün derisi orta yaşlı bir adamınki gibi buruşuyor, sertleşiyordu. Minetta onun halinden pek hoşlanmıyordu. Kendi bildiklerini Polack'ın bildikleriyle karşılaştırmak gizli bir korku veriyordu ona. Polack'a:

— Sallama, dedi.

Polack'ın söylediklerine kim inanırdı? Polack küskün bir sesle:

— İnan ki doğru, dedi.

Minetta alay etti:

— Ya, demek doğru.

Polack:

— Beğenmedin mi? diye sordu.

Minetta:

— Ben bir şey demedim. Masal gibi hep söylediklerin de.

Gerindi.

— İnsan herkese kazık atar, ama orduya atamaz.

Polack:

— Bana bir kötülüğü dokunmadı ki ordunun, dedi.

Minetta:

— Daha nasıl dokunmasın. Terhis oluncaya kadar ordunun kazığını yiyip duracağız, dedi.

Alnına bir tokat indirdi, doğruldu.

— Allah kahretsin şu sivrisinekleri, dedi.

Yastığının altını aradı. Islak gömleğe sarılmış bir havludan ibaretti yastığı. Küçük bir şişe sivrisinek ilâcı çıkardı altından. Yüzüne, ellerine sürerken homurdandı:

— Ulan bu da yaşamak mı be?

Dirseğine yaslandı, bir sigara yaktı. Geceleyin

sigara içmenin yasak olduğunu hatırladı ve içinden kendisiyle tartıştı. Sonra yüksek sesle:

— Boş ver, dedi.

Ama farkına varmadan sigarasını avucuyla kapattı. Polack'a döndü:

— Arkadaş, ben böyle hayvan gibi yaşamak istemiyorum.

Yastığına vura vura düzeltti:

— Bu leş gibi elbiselerle, leş gibi çamaşırlarla nasıl yatılır. Kimse yaşayamaz bu hayatı.

Polack omuzlarını silkti. Yedi kız ve erkek kardeşin altıncısıydı. Yetimhaneye verilinceye kadar bir odanın ortasında, kömür sobasının yanına serili bir battaniyenin üstünde yatardı. Gece yarısı soba sönünce kalkar, küçük kardeşi üşümesin diye sobaya yeniden kömür atardı. Minetta'ya:

— Elbise ile yatmak o kadar kötü bir şey değil, dedi. Böcek gelmez.

Çamaşırlarını beş yaşından beri kendi yıkardı. Minetta sordu:

— Yani kurtuluş yok, öyle mi? Ya kendi pisliğini koklayacaksın, ya da böceklere yem olacaksın.

Sivilken giydiği elbiseleri düşünüyordu. Mahallenin en temiz giyinen delikanlısıydı. Yeni dansları ilk o öğrenirdi. Ama şimdi birkaç numara büyük bir gömlek vardı üzerinde.

— Ordu için söylenen şu sözü bilir misin? diye sordu. Orduda yalnız iki numara elbise vardır derler: Ya çok büyük, ya çok küçük.

Polack:

— İşittim, dedi.

— Hey gidi günler.

Akşamüstleri sokağa tertemiz çıkmak için saatlerce uğraştığı, saçlarını birkaç kere taradığı günleri hatırladı Minetta. Bir yere gitmediği zamanlar

bile temiz giyinmeyi severdi.

— Askerlikten nasıl kurtulacağımı söylersen, o zaman herkesi kazıklayabilirsin derim sana.

Polack:

— Onun da yolu var, dedi.

— Tabiî öteki dünyayı boylamak. Ama kim ister oraya gitmeyi?

Polack karanlıkta başını esrarlı esrarlı sallayarak tekrarladı:

— Onun da yolu var.

Minetta, Polack'ın profilini görebiliyor, gaga burnuyla, diş etlerine kadar giren uzun çenesiyle bir Sam Amca karikatürüne benzetiyordu.

— Peki, ne imiş yolu? diye sordu.

Polack:

— Ama senin gözün yemez bunu.

Minetta direndi:

— Ben anlamam arkadaş, ne yapsan kurtulamazsın ordudan.

Polack'ın sesi sinirlendirici ve alaycıydı.

— Neme lâzım, ben askerliği seviyorum.

Minetta kızmaya başlamıştı. Polack ile yapılan bir tartışmayı kazanmaya imkân yoktu.

— Bokumu ye, dedi.

— Sen de benimkini ye.

Arkalarını döndüler. Battaniyelerine sarıldılar. Okyanustan sis geliyordu. Minetta hafifçe ürperdi. Yeni verildikleri keşif birliğini düşündü, bir savaşa girip girmeyeceğini hafif bir korku içinde aklından geçirdi. Uykusu gelmeye başlamıştı; yarı uykulu bir halde, denizaşırı asker şeridini takarak mahallede nasıl fiyaka yapacağını düşündü. Daha çok var buna, dedi; sonra savaş korkusu yeniden başladı içinde. Birkaç kilometre ilerde bir bataryanın ateş ettiğini işitti. Battaniyesini omuzlarına kadar çekti. İçi-

ne bir rahatlık çöktü.

— Hey, Polack, dedi.

Polack hemen hemen dalmıştı uykuya.

— Ha... Ne var?

Minetta söyleyeceğini unuttu. Lâf olsun diye:

— Bu gece yağmur var mı dersin?

— Seller gidecek.

— Peki.

Minetta gözlerini kapadı.

Aynı gece Croft takımının yeni düzenini Martinez ile tartışıyordu. Küçük çadırın içinde, battaniyelerinin üzerine bağdaş kurmuş, oturmuşlardı. Croft:

—Şu Mantelli çok garip bir makarnacı, dedi.

Martinez omuzlarını silkti. Italyanlar da Ispanyollara ve Meksikalılara benzerlerdi. Onun için bu çeşit sözlerden hoşlanmazdı Martinez. Düşünceli düşünceli mırıldandı:

— Beş kişi daha ha. Koca bir birlik oluyoruz.

Karanlıkta güldü. Corft'un arkasına hafifçe vurdu. Martinez bir şeyden hoşlandığını pek belli etmezdi. Az sonra yine mırıldandı:

— Keşlf birliği bir takım savaşlara girecek belki, ne dersin?

— Ne bileyim ben.

Sonra boğazını temizledi:

— Bana bak Japon-avcısı. Seninle bir meseleyi konuşmak istiyorum. Ben takımı yeniden iki mangaya ayıracağım. Eski arkadaşlar bir manga, ötekiler de senlnle ve Toglio ile birlikte başka bir manga olacak.

Martinez ince kartal gagası burnunu kaşıdı:

— Brown eskilerin mangasında mı kalacak?

— Evet.

Martinez sordu:

— Brown'un onbaşısı mı olacak Red?

Corft homurdandı:

— Yo, hiç olur mu. Emir almak istemeyen adam emir verebilir mi?

Yerden bir değnek aldı, bacaklarına vurmaya başladı.

— Ben Wilson'u düşünüyorum, dedi. Ama Wilson harita okumasını bile bilmez.

— Gallagher'e ne dersin?

— Bak Gallagher iyi. Ama o da pek sıkıya gelmez.

Corft duraksadı:

— Ben Stanley'i seçiyorum. Brown, Stanley'in iyi adam olduğunu bana fısıldayıp duruyor. Brown ile birlikte ancak o iyi çalışabilir.

Martinez omuzlarını silkti:

— Senin bileceğin iş. Takımdan sorumlu sensin.

Croft değneği ikiye böldü:

— Biliyorum, Stanley takımın en göt yalayan adamı. Ama hiç olmazsa Red ya da Wilson gibi değil. Onbaşı olmak istiyor. Işime yaramazsa siktir ederim. Olur biter.

Martinez başı ile onayladı:

— Başka da çare yok gibi.

Croft'a baktı:

— Yeni gelen serserilerin mangasına... veriyorsun beni?

— Evet.

Croft, Martinez'in omuzuna hafifçe vurdu. Takımda tek sevdiği insandı Martinez. Croft yaradılışı ile hiç uyuşmayan ve hemen hemen babaca bir ilgi duyardı Martinez'e karşı, kaba bir ilgi.

— Bana bak, Japon-avcısı, dedi. Takımda senden benden eskisi yok. Ben şöyle düşünüyorum: dev

riye görevlerinin çoğunu eskilerin mangasına vereceğim. Çünkü ne yapacaklarını bilirler onlar. Yenilerin mangası kolay görevler yapacak bir süre. Işte bunun için seni onların mangasına vermek istiyorum.

Martinez sarardı. Yüzünde hiç bir ifade yoktu, ama gözlerinden birini sinirli sinirli kırptı:

— Ama Brown'un sinirleri bozuk, dedi.

— Cehennemin dibine. Lâstik sandallardan beri hep yan gelmiş yatıyor. Artık şimdi sıra onda. Sen biraz dinlen oğlum.

Martinez palaskasını elledi. Böbürlenerek:

— Martinez yaman keşifçi, iyi keşifçi, dedi. Brown da iyi çocuk, ama sinirleri... bombok. Ben eskilerin mangasında kalsam, nasıl olur, ha ne dersin?

— Yenilerin mangası daha kolay.

Martinez başını salladı:

— Yeniler bilmiyor beni. Iyi değil, ben sevmiyor.

Düşüncelerini güçlükle Ingilizce söyleyebiliyordu:

— Emir... Fena. Beni dinlemezler.

Croft başını eğerek ona hak verdi. Doğru söylüyordu. Ama Martinez'in ne kadar korkak olduğunu da biliyordu. Bazı geceler uykusunda kâbus görerek bağırdığını işitirdi onun. Martinez'i uyandırmak için dokunur dokunmaz Martinez birdenbire kaçan bir kuş gibi yerinden fırladı.

Corft sordu:

— Emin misin, Japon-avcısı.

— Evet.

Şu Japon - avcısı iyi çocuk, diye düşünüyordu Corft. Meksikalıların iyisi de vardı kötüsü de, ama iyi Meksikalılarla başa çıkılmazdı. Croft kendi ken-

dine, iyi insan görevine bağlı olur dedi ve Martinez'e karşı garip bir sıcaklık duydu içinde.

— Ulan çok iyi pezevenksin be, dedi.

Martinez bir sigara yaktı. Tatlı bir sesle:

— Brown korkak... Martinez korkak, ama Martinez iyi keşifçi, dedi.

Sol gözü hâlâ seğiriyordu sinirli sinirli. Ve göz-kapakları sanki saydamdı, yüreğinin birdenbire büyük bir keder içinde çarpmaya başladığı görülüyordu ardında.

JULIO MARTİNEZ

Kısrağın Nallanması

Ufak tefek, zayıf, çok yakışıklı bir Meksikalı. Saçlar dalgalı, yüz tertemiz. Bir karacanın rahatlığı ve inceliği var vücudunda. Ve başı, yine bir karacanınki gibi, durmadan oynuyor. Koyu kahverengi nemli gözler, sinirli ve her zaman tetikte Hep kaçmayı düşünüyormuş gibi .

MEKSIKALI küçük çocuklar da Amerikan masallarıyla beslenirler; kahraman, pilot, âşık, patron olmak isterler günün birinde.

Julio Martinez, sekiz yaşlarında. Yıl 1926. San Antonio'nun çirkef akan sokaklarında koşuyor, çakıllara çarpıyor ayaklarını, ve Texas göğüne bakıyor. Dün bir uçak görmüştü havada: Bugün, genç olduğu için, daha yenilerini göreceğini umuyor.

Büyüdüğüm zaman uçaklar yapacağım, uçaklar.

Kısa beyaz pantolon, dizlerine kadar. Gömleği beyaz açık yakalı, kısa kollu. Esmer sıska çocuk kolları meydanda, siyah saçları lüle lüle. Yaramaz küçük Meksikalı.

Beni öğretmenim de seviyor, annem de seviyor. Güzel kokulu tombul tombul annem benim; kolları koskocaman, göğüsleri yumuşacık; geceleri; iki küçük oda var evde, annem ile babam sesler çıkarır, gırç-gırç, gırç-gırç, kıkır kıkır gülerler yataklarında. **Büyüdüğüm zaman uçaklar yapacağım, uçaklar.**

Meksikalıların mahallesinde asfalt yoktur ve sıcak havalarda küçük tahtalar sarkar saçaklardan. Toz koklarsınız boyuna, gaz koklarsınız boyuna, yemek yağı koklarsınız boyuna, oynak yerleri şişmiş atların yazın araba çekerken çıkardıkları pis kokuları, pipo içen yalnayak ihtiyarların kokularını duyarsınız boyuna.

Annesi sarsıyor, Ispanyolca konuşuyor. Tembel çocuk. haydi git, bana biraz peynirle yarım kilo barbunya fasulyesi al. Parayı kapıyor o. Para avucunda buz gibi.

Anne büyüdüğüm zaman uçak uçuracağım.

Benim güzel yavrum annesinin ıslak sert dudukları, insan etinin kokusu, sen şimdi git de benim dediklerimi al.

Anne, ben çok şeyler yapacağım.

Annesi gülüyor. Paran da olacak, toprağın da olacak, ama sen şimdi git de çabuk gel.

Küçük Meksikalı çocuklar büyürler, çenelerinde kıllar çıkar minicik asma filizleri gibi. Sessiz ve utangaç olursan tavlayamazsın kızları.

Izodoro büyük ağabey; yirmi yaşında, üstüne başına düşkün. Kahve rengili beyazlı ayakkabıları var. Beş santim favorileri. Julio onun sözünden çıkmaz.

İyi malları düzerim ben, büyük kızları. Saçları platin sarısı kızları. Alice Stewart'ı, Peggy Reilly'i Mary Hennessey'i. Protestan kızlarını.

Ben de düzeceğim onları.

Isodoro gülüyor. Sen şimdilik elinle idare et. Ileride büyürsün, kadınlarla oyuncak gibi oynamayı öğrenirsin o zaman.

Julio sevişmeye başlıyor on beşinde. Toprak

yolda küçük bir kız var, don giymiyor. Isabel Flores, pis kız. Bütün delikanlılarla düşüp kalkıyor.

Julio, şekerim, canım, canım, canım.

Boş evin arkasındaki ağacın altında, karanlıkta. Julio, köpekler gibi, tamam mı?

Tatlı bir bulantı duyuyor içinde. **Protestan kızları sevecek beni. Çok param olacak benim.** Isabel, büyüdüğüm zaman sana çok çok elbise alacağım.

Kızın ıslak kadife vücudu gevşiyor, yere serdiği entarisinin üstünde yatıyor, yeni çıkmış memeleri yaz sıcağında göğsünden fırlamış. Elbise mi alacaksın? diye soruyor. Ne renk?

Julio Martinez büyük bir delikanlı artık, büyük patron. Bir gazinoda çalışıyor. Hesap tutuyor. Bol bol kebap kokusu, tavada kızaran sosislerden çıkan erimiş sarmısak kokusu. Joe ile Nemo, Harry ile Dick. Gazinonun adı Beyaz Kule. Tabakta cızırdayan içyağı ile kırıntılar ve bozuk yağ birbirine karıştırılıyor. Martinez'in üstünde beyaz bir ceket var.

Teksaslılar bekleyemezler. Hey, delikanlı bak sana. Bana hardal getir.

Başüstüne efendim.

Orospular göz süzüyor. Her çeşit mal var bizde evlâdım.

Evet, bayan.

Otomobiller elektriklerin altında parlayıp sönüyor; onun ayakları ağrıyor betonun üstünde. **Çok para kazanacağım.**

Çok para getiren iş yok ama. San Antonio gibi bir yerde Meksikalı bir delikanlı ne iş görebilir? Bir gazinoda hesap tutar; ama doktor, avukat, büyük tüccar, şef olamaz.

Bir de sevişebilir.

Rozalita göbeklidir; babası Pedro Sanches'in büyük göbeği var. Kızımı al istersen diyor Pedro.

Si. Rozalita da şişmanlayacak, evde çocuklar

Artık evlenme zamanın geldi ama.

Si. Rozalita da şişmanlayacak ,evde çocuklar olacak, gırç-gırç, gırç-gırç, yatakta kıkır kıkır. Yollarda hendek kazacak.

Ilk konuştuğu sensin.

Si. **Kızın suçu yok. Şeyh'e, Ramses'e, Altın Troya'ya götüren oydu. Haftada aldığı iki dolarını bile harcıyordu bazan.**

Senyora Martinez ile görüşürüm ben.

Si. Siz bilirsiniz.

Geceleyin düşün dur, binbir türlü kuruntu. Rozalita tatlı, ama daha da tatlı kızlar var. Kazılan yollardan geçiyor, yolları asfaltlamaya başlamışlar neyse.

Yorgun mu? Tedirgin mi? Bir kadınla mı yatsa? En iyisi askere gitmek.

Martinez 1937 de acemi er. Otuz dokuzda hâlâ er. Terbiyeli, efendi bir Meksika delikanlısı. Her zaman pırıl pırıl, tertemiz teçhizatı; süvari olmak için bu kadarı yeter de artar bile.

Bir sürü angarya. Subayların bahçelerindeki yabanî otları temizle, verdikleri ziyafetlerde garsonluk et, ata bindikten sonra atı tımar et. Eğer kısraksa kuyruğunun altını temizle. Tavlalar kızgın at sidiği kokar. **Elbiseler alacağım sana.** Erin biri atın kafasına vuruyor. Dört ayaklı eşşoğlu eşşek bunlar. Başka bir şey bilmezler ki. Zavallı at kişner, tekmeler. Asker bir daha vurur. Namussuz bütün gün sırtından atmaya çalıştı beni der. Zenciye ne yapıyorsan ata da onu yapacaksın, o zaman yola gelir.

Martinez tavlanın bölmesinden çıkıyor. Er orada olduğunun ilk defa farkında. Hey Julio, diyor sa-

kın kimseye söyleyeyim deme.

İçgüdüsel bir titreme. **Hey delikanlı baksana, bana hardal getir.**

Evetleme, sırıtma. Peki, diyor Martinez.

Fort Riley büyüktür, yeşildir, kışlası kırmızı tuğladan yapılmıştır. Subaylar güzel evlerde otururlar, bahçeli evlerde. Martine züsteğmen Bradford'un emirleri.

Julio, bugün çizmelerimi iyi boya .

Başüstüne efendim.

Üsteğmen içki içiyor.. Sen de ister misin Martinez?

Teşekkür ederim, efendim .

Bugün evi iyice silip süpüreceksin.

Başüstüne, efendim, bugün evi iyice silip süpüreceğim.

Üsteğmen göz kırpıyor. Sakın istemediğim bir şey yapma.

Yapmam efendim.

Üsteğmenle karısı evden çıkıyor. Şimdiye kadar bize gelen en iyi emirerisin diyor üsteğmenin karısı.

Teşekkür ederim, efendim.

Seferberlik ilân edilince Martinez onbaşı oluyor. İlk defa bir mangayı tâlime çıkardığında komuta veremeyeceğim diye korkuyor. **Ben Meksikalıdan emir almam.** Manga, sol, sol. Geriye dön, marş geriye dön, marş. **Erler sorumlu olduğunuzu unutmayın. Dünyada iyi bir gönüllü asker olmaktan daha zor şey yoktur. Ciddi ol, başkasının işine karışma. Ciddi ol, başkasının işine karışma. İşte askerliğin anahtarı.** Sağa dön. Postallar kırmızı toprağa vuruyor, terler damlıyor. Bir ki, bir, ki, bir, ki, hop, hop, hop. **Protestan kızlarını**

düzerim ben, ciddi ve soğuk olurlar. BEN İYİ ZİR ASSUBAY OLACAĞIM.

Kıta dur! RAHAT!

General Cummings'in piyada tümenine veriliyor Martinez. Keşif birliğinde kıta çavuşu olarak denizaşırı ülkelere gidiyor.

Yeni yeni keşiflerde bulunuyor. Avustralyalı kızlarla yatılabiliyor. Sydney sokaklarında, bir çilli kız elinden tutuyor. Çok tatlısın şekerim, Julio.

Sen de. Avustralya birasının tadı başka. Avustralya askerleri ile dolar pazarlığı.

Yank, bir iki şilingin var mı?

Yank mı? Peki, diye mırıldanıyor.

Sarışın orospularla yatıyor. Oh, ne büyük, Joolie. Kocaman, koskocaman. Bir daha.

Bir daha yapıyorum. **Üsteğmenin karısını düzüyorum şimdi. Peggy Reilly'yi, Alice Stewart'ı. Ben kahraman olacağım.**

Martinez bir ota bakıyor yakından. Fiiiiiiiii. Fiiiiiii, Mermi kamçısının sesi kayboluyor ormanda. Sürüne sürüne lerliyor, bir kütüğün arasına kayıyor. Fiiiiii. El bombası ağır ve kaskatı avucunda. Bombayı havaya savuruyor, başını göğsünün gizli derinliklerine gömerek. **Annemin kolları koskocaman, göğüsleri yumuşak BUUUUUUUUUM.**

Vurdun mu pezevengi?

Nereye gitti ulan

Martinez birkaç adım ilerliyor. Japon sırtüstü yere yatmış. Çenesi havaya bakıyor. Bağırsaklarının ağartısı kırmızı bir alanın üstünde açılmış bir çiçek gibi.

Temizledim pezevengi.

Yaman herifsin be Martinez.

Martinez çavuş oluyor. Meksikalı küçük çocuklar da Amerikan masallarıyla beslenirler. Pilot, patron, subay, olmasalar bile, kahraman olabilirler. Çakıllara çarpıp durmaya, Teksas göklerine bakmaya ne lüzum var. Her andavallı kahraman olabilir.

Ancak, beyaz bir protestan gibi ciddî ve soğuk olamaz.

3

SUBAY kantininde bir tartışma başlamak üzereydi. Yarbay Conn on dakikadır sendikalar aleyhine nutuk çekip duruyor, teğmen Hearn de gittikçe sinirleniyordu. Böyle bir yerde insanın sinirlenmemesine imkân yoktu. Subay kantini alelacele kurulmuştu, kırk subayı alacak genişlikte değildi. Birer mangalık iki çadır birleştirilmiş; yine de yetişmemiş, altı masa, on iki sıra, sahra mutfağı da çadırın bir köşesine güçlükle yerleştirilebilmişti. Sefere henüz yeni başlandığı için subayların yemekleri askerlerin yemeklerinden pek farklı değildi. Subaylar bir iki kere pasta ya da kek yemişlerdi; dahası, bir keresinde yarımadadan ayrılan bir şilepten bir sandık domates asatın alınınca salata bile yapılmıştı, ama yemekler genellikle kötüydü biraz. Sonra, subaylar parasını kendi iaşe bedellerinden ödedikleri için yedikleri yemekler onlara daha tatsız geliyordu. Her yemek dağıtıldığında hafif bir öfke mırıltısı duyuluyordu. General, çadırın başına konulan küçük bir masada onlarla birlikte yemeğini yediği için bu mırıltıların onun kulağına gitmemesine özellikle dikkat ediliyordu.

Çadırdaki sıkıntı, öğle yemeklerinde büsbütün artmaktaydı. Kantin çadırı kumsaldan birkaç yüz metre geride, ordugâhın en elverişsiz yerinde kurulmuştu. Palmiye ağaçları da pek gölge yapmıyordu. Güneş çadırın tepesinde yanıp duruyor, içerisini öyle ısıtıyordu ki sinekler bile havada güçlükle uçabiliyorlardı. Subaylar yemeklerini sıcaktan boğulurcasına yer-

ken ellerinden ve yüzlerinden akan terler önlerindeki tabaklara damlıyordu. Tümenin Motome'deki daimî ordugâhında subay kantini küçük bir derenin kenarındaydı; derenin suları bir takım kayaların üzerinden akıyordu. Orası ile burası arasında dağlar kadar fark vardı. Bu yüzden buradaki kampta pek fazla sohbet edilmiyor, yalnız arada sırada kavga çıkıyordu. Eski kavgalarda bir yol, bir erkân vardı. Kademeler bu kadar atlanmazdı. Bir yüzbaşı bir binbaşı ile, bir binbaşı bir yarbayla tartışır, ama hiç bir teğmen albayların yanlışını çıkarmaya kalkışmazdı.

Teğmen bunun farkındaydı. Daha birçok şeylerin de farkındaydı, ama Birleşik Karargâhta bulunan tek bir teğmenin başkalarıyla hırlaşmaktan kaçınması gerektiğini bir budala bile bilirdi. Ayrıca, sevilmediğini de bilirdi. Motome seferinin sonuna doğru birliğe katıldığı zaman Generalin emir subayı olacağı öğrenilince öteki subaylar bayram etmişlerdi.

Kaldı ki, Hearn de onlarla pek dostluk kurmaya çalışmamıştı. Sık siyah saçlı, ağır ve donuk yüzlü, iri yarı bir adamdı Hearn. Burnundaki basık ve hafif çe kıvrık kavisin üstünden soğuk soğuk bakan kibirli, kahverengi gözleri vardı. Bir kitle teşkil eden çenesinin üstündeki geniş, ince ağzı ifadesizdi; hafif bir horgörü niteliğini taşıyan ince sesi ise bu iri yarı adama hiç yakışmıyordu. Kendisini inkâr ediyordu, ama başkalarını da pek sevdiği yoktu. Onunla birkaç dakika konuşan bir insan bunu hemen anlıyor ve rahatsız oluyordu. Hearn, insanların her şeyden önce, burnunu kırmak istediği cinsten bir adamdı.

Bu bakımdan Hearn için yapılacak tek akıllıca iş çenesini tutmaktı. Ama yemeğin son on dakikasında tabağına durmadan ter damlaları damlamış, gömleği de sırsıklam olmuştu. Tabağındaki yemeği Yarbay Conn'un suratına fırlatmak için içinden gelen isteği

önlemesi gittikçe daha zorlaşıyordu. Iki haftadan beri yemeklerini bu çadırda yiyorlardı. Hearn de, Connun o sırada bulunduğu masaya bitişik olan masada, öteki yedi üsteğmen ve yüzbaşı ile birlikte oturuyordu. Senatodaki budalaca işler **Hearn bu konuda yarbayla birlikti**, **ama başka açılardan,** zencilerin yaptığı ahlâksızlıklar ve hainlikler, Rus ve Ingiliz ordularındaki bozukluklar, New York'un yabancılar elinde bir Yahudi şehri **New York** olduğu konusunda Conn'un yaptığı konuşmaları iki haftadır dinleyip duruyordu. Yarbay daha ağzını açar açmaz arkasından ne geleceğini artık iyice biliyor, sabretmeye çalışıyordu. O zamana kadar önündeki yemeğe bakmakla, içinden «hıyar herif» demekle, ya da çadır direğine büyük bir öfkeyle bakmakla yetinmişti. Ama susmanın da bir sınırı vardı. Iriyarı vücudu masaya sıkıştığı için, başı da, cayır cayır yanan çadır bezinden birkaç santim uzakta bulunduğundan, yandaki masada oturan altı binbaşı ve albaydan oluşan kıta subaylarının yüzlerindeki ifadeleri ister istemez görüyordu. Görünüşleri hiç değişmiyordu. Onlar da kızmaya başlamışlardı.

Bunların arasında Yarbay Webber adında biri vardı. Webber tatlı ve budalaca gülümsemesini yüzünden hiç eksik etmeyen, bu gülümsemesini ancak ağzına kaşık dolusu yiyecek tıktığı zaman bozan bir adamdı. Tümen istihkâm bölümü komutanıydı; yetenekli bir subay sayılıyordu, ama Hearn şimdiye kadar ağzını açıp tek bir lâf ettiğini görmemişti. O gün de yığın yığın konserveden çıkarıp verdikleri bulaşık sularının tümünü delice ve kudurmuşça bir iştahla yemekten başka şey yapmamıştı.

Masanın öte yanında «ikizler» oturuyordu. Bunlar inzibat komutanı Binbaşı Binner ile 460. Alay komutanı Albay Newton'du. Her ikisi de uzun boylu,

zayıf, asık suratlı insanlardı. Her ikisinin de erken ağarmış saçları, uzun yüzleri ve ince gümüş kenarlı gözlükleri vardı. Papazlara benziyorlardı; ikisi de pek az konuşuyordu. Binbaşı Binner bir akşam yemeğinde dindar bir insan olduğunu açıkça belli etmişti; İncildeki bölümlerden ezbere bir sürü parça okuya okuya on dakika konferans çekmişti. Hearn'in Binbaşı hakkında bütün bildikleri bundan ibaretti. Albay Newton, Amerikan Harp Akademisinden çıkma, çok terbiyeli, aşırı derecede çekingen bir adamdı. Söylentilere göre hiç bir kadına eli değmemişti daha. Ama şu anda Güney Pasifik ormanlarında bulundukları için Hearn, Albayın bu kusurunu henüz kendi gözleriyle görmek fırsatını elde edememişti. Ama Albay, bütün bu kibarlığına rağmen subaylarını durmadan tatlı tatlı azarlayan mızmız bir subaydı, General tarafından kendisine önceden söylenmemiş herhangi bir fikri aslâ olmamıştı.

Bu üç subayın oldukça zararsız kimseler olması gerekirdi; Hearn hiç bir zaman kendileri ile görüşmemiş, onların da Hearn'e hiç zararı dokunmamıştı; ama Hearn şimdi, alışılmış çirkin bir eşyaya karşı zamanla duyulan belli bir kızgınlık duyuyordu onlara karşı içinde. Onlara da kızıyordu, çünkü onlar da Yarbay Conn, Binbaşı Dalleson ve Binbaşı Hobert'in oturdukları masada oturuyorlardı.

Conn şunları söylüyordu:

— Senato bunların kafasına neden vurmuyor, anlamıyorum. Sendikalar dendi mi sanki Allahmışlar gibi siniveriyorlar hepsi. Sür üzerlerine tankı sür bir daha, bir daha.

Conn ufak tefek, oldukça yaşlı, kırışık yüzlü bir adamdı. Küçücük gözleri kaşlarının altında sanki birer süstüler; iki göz de aynı yere bakmıyordu sanki. Saçı iyice dökülmüştü, yalnız boynunun üstünde ve ku-

laklarının arkasında ufak bir sıra kalmıştı. Patlıcan gibi bir burnu vardı ve üstünde damarlar gözüküyordu. Çokça içerdi ve içkiye de dayanıklıydı. Bunun tek belirtisi sesindeki kalın otoriter havaydı.

Hearn içini çekti, gri emaye bir kaptan maşrapasına biraz ılık su boşalttı. Çenesinden sarkan ter damlası ya boynundan aşağıya akacak, ya da çenesinden damlayacaktı. Hearn terini gömleğinin koluna sildiği zaman asit sürülmüş gibi bir yanma duydu çenesinde. Çadırın içindeki masalarda konuşulanlar kulağına şöylece çarpıp geçiyordu:

—- Kız istediğine kavuştu. Ah birader, Ed'e sor da bak sana anlatsın.

— Peki, şu ağı neden Paragon Red Easy'ye germiyoruz?

Kahrolası yemek bir türlü bitmek bilmiyor. Hearn başını bir daha kaldırıyor, Generalin kendisine baktığını bir an görüyor.

Dalleson mırıldanıyor:

— Çok kötü, diyor.

— Bu herifleri son adamına kadar asacaksın, anladın mı?

Bunu söyleyen herhalde Hobart'tı.

Hobart, Dalleson ve Conn, bunlar aynı temanın üç variyasyonuydular. Orduda muvazzaf başçavuş iken subay olmuştular. Hepsi de birbirinin aynı, dedi Hearn kendi kendine. Şimdi kalkıp da susun deseydi ne olurdu sanki? Bu manzarayı gözünün önüne getirmekten ufak bir zevk duydu. Dalleson belki kendisini dışarı çağırırdı. Conn ne yapardı acaba? Conn bir problemdi. Her şeyden önce birinci sınıf bir numaracıydı. Sen bir şey yaptın mı, muhakkak o da aynı şeyi yapmıştır. Politikaya burnunu sokmağı zamanlar iyi bir dosttur. babadır.

Hearn bir an onu bir kenara bıraktı, Dalleson'u ele aldı. Dalleson'un yapacağı bir tek şey vardı: Kızacak ve kavga çıkaracaktı. Vücudu başka bir şey yapmaya elverişli değildi. Hearn'den de iriyarıydı. Al al yüzü, kalın boynu, kırık burnu, ya sevinç, ya öfke, ya da şaşkınlık ifade eder, ve bu şaşkınlık ifadesi her zaman kendisinden ne istenildiğini anlayıncaya kadar sürerdi. Profesyonel bir rugbi oyuncusuna benziyordu. Dalleson bir problem değildi; iyi bir insan olmak imkânlarına bile sahipti.

Hobart da kolay adamdı: Amerikan ayısı. Bunların içinde muvazzaf başçavuşluktan gelmeyen tek oydu, ama bir bankada memur ya da büyük mağazaların birinde müdür olsaydı daha iyi ederdi. Millî Muhafız alayında teğmenlikten gelmeydi. Bildiğiniz tiptendi; hiç bir zaman üstlerinden ayrı düşünmez, astlarını hiç dinlemezdi. Ama her iki kademe tarafından da sevilmek isterdi. Kendisiyle tanıştığımız zaman Amerikan Lejyonu —Rotary Club— Ticaret Odası'nın değişmez ağzıyla palavralar savururken, atıp tutarken ilk on beş dakikası insana hoş gelirdi, ama sonra kendi türünün doğuştan, güvenilmeyen ve insanı hor gören küstahlığıyla güvenininizi yitirirdi. Sarkık somurtkan yanakları ve ince küçük ağzıyla kilise resimlerindeki tombul meleklere benziyordu.

Hearn bu izlenimlerinden hiç bir zaman kuşkulanmamıştı. Dalleson, Conn ve Hobart her zaman birlikte gezerlerdi. Hearn aralarındaki farkları görür, Dalleson'a ötekilerden daha az kızar, aralarındaki görünüş ve yetenek ayrılıklarını bilir, ama yine de hepsinden aynı derecede nefret ederdi. Üçünün de üç ortak yanı vardı; bu yüzden Hearn öteki ayrılıkları hesaba katmıyordu: Önce, hepsi de kırmızı suratlı idi. Hearn'ın çok başarılı bir kapitalist olan babası da

hep böyle kıpkırmızı yüzlü ve sıhhatli idi. Sonra, hepsinin de sımsıkı kapalı ince birer ağzı vardı. Bu çeşit ağızlar Hearn'in kişisel bir saplantısıydı. Üçüncüsü, ve en kötüsü, hiç biri söyledikleri ya da yaptıkları bir şeyin doğruluğundan bir an bile şüphe etmiyordu.

insanları yalnız soyut olarak sevdiğini, hiç bir zaman somut insanı sevmediğini birkaç kişi Hearn'e bir iki kere söylemişti. Bu söz elbetteki bir klişe, aşırı bir basitleştirme idi, ama gerçek payı da yok değildi. Yandaki masada oturan altı subaya kızıyordu, çünkü yahudilerden, zencilerden, ruslardan, ingilizlerden, irlandalılardan ne kadar nefret ederlerse etsinler bu adamlar yine de birbirlerini seviyorlar, evlerinde birbirlerinin karılarını rahatça sıkıştırıyorlar, mevkilerini düşünmeden hep birlikte sarhoş oluyorlar, bir aylık maaşlarını harcayarak cumartesi geceleri genelevlerden birine rahatça damlıyorlardı. Onların varlığı Hearn kuşağının en iyi kafalarını, en parlak zekâlarını Conn-Dalleson-Hobart'lardan daha hasta, daha dar görüşlü yapmıştı; ya hepsi sonunda onlar gibi olmuşlar, ya da hâlâ gözyumulan küçücük bir delikten korka korka sızmaya çalışıyorlardı.

Ve çadırın içine gittikçe bastıran sıcaklık durmadan yalıyordu vücudunu. Mırıltılar, tabak çanak sesleri, kafasını törpülüyordu. Bir kantin eri masalara birer bardak şeftali kompostosu koydu acele acele.

Conn tanınmış bir sendika liderinden söz ediyordu.

— Alın meselâ o herifi...

Katır gibi inat ederek kırmızı burnunu sallıyordu.

— İşte bakın, herifin zenci metresi var.

— Ya, gördün mü bak, diye gıdıkladı Dalleson.

— Yetkili birinden işittim. Bu kadından iki küçük arap yavrusu bile peydahlamış, ama garanti değil. Yalnız şu kadarını söyleyebilirim ki sendika kanunlarını çıkartmaktan amacı zencileri Amerika'nın kralı yapmak. Gizli amacı bu. Bütün sendika hareketleri bu kadının elinde. Bu karı kuyruğunu oynatsa bütün memleket, cumhurbaşkanı da dahil olmak üzere, hemen yelkenleri suya indiriyor.

Tarihin dudaksal bir yorumu.

Hearn, bir takım soğuk, keskin lâfların çıktığını işitti kendi ağzından:

— Yarbayım, bütün bunları nereden biliyorsunuz?

Ayakları öfkeden çözülmüştü masanın altında.

Conn birden döndü Hearn'e; masalarının arasındaki iki metrelik mesafenin ötesinden baktı, fiske fiske kırmızı burnunun üzerindeki terler iri damlalar halinde toplanmaktaydı. Bir an duraksadı, sorunun dostça mı yoksa düşmanca mı sorulduğunu anlayamadı, disiplinin bozulup bozulmadığını düşünüyordu elbette.

— Nereden biliyorsunuz demekle, ne demek istiyorsun Hearn? diye sordu.

Hearn durdu. Sınırları aşmak istemiyordu. Birdenbire farkına varmıştı: Çadırdaki bütün subaylar kendisine bakıyorlardı.

— Bu konuda fazla bir şey bildiğinizi sanmıyorum, Yarbayım.

— Bilmiyorum ha, bilmiyorum demek. Ben bu sendikacı deyyuslar hakkında sizden çok daha fazla bilgi sahibiyim.

Hobart hemen söze karıştı:

— Zencilerle yat, onlarla yaşa. Oh.

Herkesten tasdik bekleyerek güldü:

— Çok hoş, çok iyi bir şey, öyle mi?

Hearn bir söz daha etti:

— Bütün bunları nasıl biliyorsunuz, hayret ediyorum, Yarbayım.

Korktuğu başına geliyordu. Bu iki atışmadan sonra ya çekilecek ya da cezayı göze alacaktı. Ilk sorusuna karşılık verilmişti.

Conn bu sefer sıkıştırılınca işi daha ileri götürmekten başka çare bulamadı:

— Kes artık Hearn. Ben ne söylediğimi bilirim.

Dalleson yeniden atıldı, bir yankı gibi:

— Hearn, biliyoruz. Senin niyetin ortalığı karıştırmak.

Bütün çadırda onaylayıcı gülüşmeler, kıkırdamalar. Hearn, hepsi benden nefret ediyor, diye düşündü. Biliyordu bunu zaten. Ama yine de içinde ufak bir şüphe vardı. Yanındaki teğmen, gepgergin, dimdik duruyor; dirseği onunkinden bir iki santim uzakta, bilhassa.

Kendisi de aynı durumu aldı. Tartışmaya devam etmekten başka çaresi yoktu. Yüreğinin öfkeli atışıyla birlikte içinde bir korku, bir yalnızlık duygusu, başına geleceklere karşı zayıf bir ilgi vardı. Acaba askerî mahkemeye verirler miydi? Şu sözleri söylediği zaman sesindeki sertlik kendisini ürkütmüştü:

— Sayın Yarbayım, bana öyle geliyor ki bu kadar çok şey bildiğinize göre bütün bunları anahtar deliklerinde görmüş olacaksınız.

Birkaç ürkek gülüş cevap vermişti bu söze. Conn'un yüzü öfkeden şişti. Burnunun kırmızılığı yavaş yavaş yanaklarına, alnına yayıldı, mavi damarları kabardı, öfkesini gösteren mor kökler ortaya çıktı burnunda. Söyleyecek lâf aradığı besbelliydi. Topu kaçırdıktan sonra kendi çevresinde dönerek topun nereye gittiğini arayan bir oyuncu gibiydi. Ağzını aç-

tığı zaman korkunç olacaktı. Webber bile yemeğini bıraktı.

— Baylar, **lütfen!**

Bunu söyleyen çadırın köşesinde oturan General'di.

— Tartışmayı burada kesmenizi rica ediyorum.

Herkes sustu. Çadırın içini bir sessizlik kapladı, tabak çanak sesleri bile kesildi. Sonra tepki birtakım fısıltıların ve kesik seslerin bir korosu haline geldi. Herkes rahatsız bir durumda yeniden yemekle uğraşmaya koyuldu. Hearn kendi yaptığına kızmış, General'in müdahalesinden sonra içinin rahatlamasına üzülmüştü.

Büyüğüne sığınmak duygusu.

Bildiği birçok şeyden başka şunu da anlamıştı ki General kendisini koruyacaktı. Yeniden eski karışık bir heyecana, bir üzüntüye, ama yine de başka bir şeye, gerçek olmayan bir duyguya kaptırdı kendisini.

Üç canavar, üç kukla, Conn, Dalleson ve Hobart kendisine bakıyorlardı. Kaşığını ağzına götürdü. Hafif şekerli konserve şeftaliyi çiğnedi. Şeftalinin tadı ne boğazındaki sinirli acılıkla ne de midesinde yanan ekşilikle uyuşmuyordu. Az sonra kaşığı çarparak bıraktı, masanın başında hiç kıpırdamadan oturdu. Conn ile Dalleson, mahsus yüksek sesle konuşuyorlardı, otobüste ya da trende başkaları tarafından dinlenildiğini bilen insanlar gibi. Söylediklerinin birkaçını işitebiliyordu ancak. O gün öğleden sonra yapacakları üzerineydi hep konuştukları.

Conn da hiç olmazsa biraz hazımsızlığa uğramıştı.

General yavaşça kalktı, çadırdan çıktı. O çıktıktan sonra herkes kalkabilirdi artık. Conn'un gözleri bir an Hearn'in gözlerine rastladı; her ikisi de heye-

canla uzaklaştırdılar gözlerini. Hearn de bir iki dakika sonra masadan kalktı, dışarda dolaşmaya başladı. Elbisesi sırılsıklam olmuştu; serin bir su gibi okşuyordu dışardaki hava elbiselerini.

Bir sigara yaktı. Ordugâhın içinde sinirli sinirli dolaşıyor, dikenli tele geldiğinde duruyor, sonra koyu yeşil küçük er çadırlarının dağınık kümelerine baka baka yeniden palmiyelerin altını adımlıyordu. Dolaşması biter bitmez, kıyıya giden dik sırtı indi, karaya çıkıldığını günden kalma birtakım şeylere dalgın dalgın çarparak kumlukta yürümeye başladı. Yanından bir kamyon geçti, omuzlarında kürek taşıyan bir birlik kumda ayaklarını sürüyerek sıra halinde yürüyordu. Denizde birkaç şilep demirlemiş, öğle sıcağında tembel tembel geriniyordu. Bir çıkarma teknesi solundaki ikmal deposuna yaklaşmaktaydı.

Hearn sigarasını bitirdi, yanından geçen bir subaya baştan savma bir selâm verdi. Subay selâmını aldı, ama kısa bir duraksamadan sonra. Bu işe bulaşmıştı bir kere, kaçmasına imkân yoktu. Conn hıyarın biriydi, ama bu sefer daha büyük bir eşşeklik etmişti. Hep aynı hikâye: Bir şeye daha fazla dayanamadı mı hemen parlayıveriyordu, ama bir kusurdu bu. Kendisinin ve öteki subayların içinde bulundukları bu sürekli çelişik havaya dayanamıyordu artık. Amerika'da ise durum başkaydı; kantinleri ayrı, lojmanları ayrı idi; bir pot kırıldı mı aralarında kaynayıp gidiyordu. Ama burada öyle miydi ya? Portatif karyolaları, toprak üstünde yatan erlerden birkaç metre uzaktaydı. Subaylara ayrı yemek servisi yapılıyordu. Gerçi yemekler kötüydü, ama hiç olmazsa tabakların içinde veriliyordu. Dahası vardı. Erler on kilometre ötede ölüp duruyorlardı; ve bu durum insanların üç bin kilometre ötede ölmelerinden daha başka moral problemler yaratmaktaydı. Ordugâhta kaç kere dola-

şırsa dolaşsın bu duygudan kurtulamıyordu. Tropik ormanının çirkin yeşili, aralarında yol gözüken palmiye ağaçlarının ince uzun koridorları, dikenli telin hemen birkaç metre ötesinden başlayan her şeyin sapsarı cılk bir yara gibi görünüşü. Bütün bunlar onda bir tiksinti yaratıyordu. Yeniden sırtı çıkıyor, büyük ve küçük çadır dizilerinin dağılmış olduğu alana, otomobil parkındaki kamyonlara ve ciplere, karavana başında hâlâ sıra sıra bekleyen yeşil gömlekli yorgun, bitkin erlere bakıyor. Erler yerdeki çalıların ve köklerin en kabalarını temizlemişler, arazinin korkunç yabanlığı içinde birkaç metre karelik bir açıklık kazanmışlardı. Ama ileride, ormanın içinde sıkışmış olan cephedeki askerlerin ormanı temizlemelerine imkân yoktu, çünkü ormanda bir iki günden fazla kalamıyorlardı. Yerlerini belli etmeleri tehlikeliydi. Subaylar, «kâğıt peçete yok, tabldot iyi çıkmıyor!» diye söylenirlerken o erler çamur içinde, böceklerle ve kurtlarla haşır neşir oluyorlardı.

Subay olmak demek bir çeşit suçluluk duygusuna sahip olmak demekti. Subayların hepsi başlangıçta duyarlardı bunu; okuldan çıktıklarında imtiyazları onları rahatsız ederdi önce; ama unutmak gerekirdi bunu, ve talimnamelerde iyi nedenler vardı bunu unutmak için, vicdanı bir kenara bırakmak istediğiniz zaman sizi iyice inandıracak nedenler. Bu suçluluk duygusunu atamayan pek az kişi vardı içlerinde.

Belki de doğuştaki bir haksızlığın yarattığı suçluluk duygusu.

Evet, böyle bir şey vardı orduda. Ufak bir şey, zayıf bir şey; istisnaları o kadar çoktu ki buna bir eğilimden başka ad verilemezdi, ama vardı böyle bir şey. Işte kendisi: Baba zengin, tahsil üniversite, iş

dersen iyi, yenemediği bir zorlukla karşılaşmamış. Bütün bunlar kendisinde ve okul arkadaşlarının çoğunda bir suçluluk duygusu yaratmaya yetmişti. Üniversitedeki arkadaşları için pek doğru değildi bu elbette. Onların çoğu askerliğe elverişli bulunmamışlardı, ya da askerliklerini er olarak yapıyorlardı; ya hava kuvvetlerinde komutan olmuştular; ya da Washington'daki gizli Haberalma Bürosunda çalışıyorlardı. Dahası inançlarından ötürü kamplara atılmış olanlar da vardı. Ama okuduğu lisede ne kadar zenğin çocuğu varsa şimdi hepsi ya deniz ya da kara teğmeniydi. Zenginlik için doğmuş, emretmeye alışmış insanların sınıfı... Ama bu da pek doğru sayılmazdı. Onda, ya da Conn'da, Hobart'te, ya da babasında, dahası General de bile olan şey emretme hevesi değil, bir çeşit güven duygusuydu.

Evet, General. Üzüntüsü yeniden başladı. General olmasaydı şu anda ne yapması gerekiyorsa onu yapacaktı. Ancak savaştaki bir subayın kusuruna bakılmazdı. Burada olduğu sürece durumundan memnun olmayacak, öteki subaylara kızacak, kendisi için normal olanın üstünde kızacak ve buna katlanacaktı. Bu karargâhlarda hiç bir şey yoktu, her şey ancak günlük sıkıntıların dışında kalan garip bir halden - memnunluğa bağlıydı. Generalle çalışmak bunun tek karşılığı oluyordu.

Yeniden üzüntü, ve başka bir şey, belki de korku. Hearn General'e benzeyen hiç bir kimse tanımamıştı ömründe; General'in büyük bir adam olduğuna kısmen inanıyordu. Etkisinde kaldığı şey onun olağanüstü zekâsı değildi; Hearn General Cummings kadar zeki olan çok insan tanımıştı. Etkisinde kaldığı şey elbetteki bilgisi de değildi, çünkü sayın Generalin bilgisi pek bölük pörçüktü, ve aralarında büyük boşluklar vardı. General'in asıl önemli yanı, düşün-

celerini hemen ve etkili bir biçimde eyleme geçirmekteki eşsiz yeteneği idi. Kendisiyle çalışan bir insan onun bu yeteneğini ancak aylar sonra anlardı.

Birçok çelişkiler vardı General'de. Her şeyden önce, Hearn'e göre, General kendi rahatına düşkün bir adam değildi, yine de onun rütbesindeki bir general için gerekli olan konforun içinde yaşıyordu. Çıkarma günü General toprağa ayak bastıktan sonra, hemen hemen bütün gün telefon başından ayrılmamış, savaşma taktiklerini o anda buluvermiş, beş altı, sekiz saat dinlenmeden seferin açılış aşamalarını yönetmiş bu arada bir kere bile haritaya bakmamış, ya da karar vermek için cephedeki subayların elde ettikleri bilgilerin kendisine ulaşmasını beklememişti. Çok ilginç bir uygulama yapmıştı. General'in kendisini herhangi bir şey üzerinde toplama yeteneği akıl alır gibi değildi.

Ilk gün bir ara akşama doğru Hobart General'e gelmiş ve sormuştu:

— Generalim, karargâhın nerede kurulmasını emrediyorsunuz?

Cummings terslemişti:

— Nereye kurarsan kur; nerede olursa olur.

Oysa General subaylarıyla çok kibarca konuşurdu. Ama o sırada bu kibarlığın cilâsı düşmüş, önündeki kemiğe saldıran vahşi hayvan, olduğu gibi ortaya çıkmıştı. Olay, Hearn'de bir hayranlık yaratmıştı. elinde olmayarak; General'in Hint fakirleri gibi çivili yatakta yattığını görse yine şaşmazdı artık.

Ama iki gün sonra, seferin acele olan Ilk kısmı tamamlanır tamamlanmaz, General çadırının yerini iki kere değiştirmiş, daha düzgün yer seçmediği için Hobart'ı kibarca haşlamıştı. General'deki çelişkilerin sonu yoktu gerçekten. Güney Pasifikte ünü her yana yayılmıştı: Hearn tümene gelmeden önce General'in

tekniği konusunda herkesten övgüden başka bir şey işitmemişti; bu övgü, dedikodunun en iyi vakit geçirme aracı olduğu cephe gerisi ortamlarda çok önemliydi. Bütün bunlara rağmen General bu övgülere hiç bir zaman inanmamıştı. Aralarındaki görüşme çok samimileştiği bir sırada Cummings bir iki kere Hearn'e şu sözü mırıldanmıştı: «Düşmanlarım var, Robert, çok güçlü düşmanlarım...» Sesindeki kendi kendine acıma havası birden ortaya çıkmış, ve bu hava General ile General'in insanlar ve olaylar üzerindeki soğukkanlı değerlendirmesine aykırı düşmüştü. General'in bir tümen komutanı olarak çok sempatik ve güleryüzlü olduğu Hearn'e önceden reklâm edilmişti. Sevimliliği herkesçe biliniyordu, ama Hearn onun bir diktatör olduğunu çok önceden keşfetmişti. Evet, kadife eldivenli bir diktatördü, ama muhakkak ki bir diktatördü.

Aynı zamanda korkunç bir snob'du da. Kendisini de snob sayan Hearn'in bu snobluğu başka türden olduğu halde, snobluğa karşı herhangi bir düşmanlığı yoktu; herhangi bir tip beş yüz çeşit insana da benzese Hearn insanları yine sınıflandırmak isterdi: General'in snobluğu basit türdendi. General kurmayındaki subayların bütün güçsüzlüklerini ve kötü yanlarını biliyordu. Buna rağmen yetenek farkını hesaba katmadan, bir albayı bir binbaşıdan daha üstün tutuyordu. Hearn tümene geldiğinde yarım saatlik bir görüşmeden sonra kendisini emir subayı seçmişti. General sonradan yavaş yavaş, ve gittikçe daha fazla, kendisine açılmıştı. Bunun nedenini anlamak zor değildi; General de, büyük bir boşluk içinde yaşayan her insan gibi, kendi kafasının ayarında birini, ya da askerlik dışındaki teorilerini açıklayabileceği hiç olmazsa aynı ayarda görünen bir aydını arıyordu. Personeli içinde kendisini anlayabilecek

tek insandı Hearn.

Ama bugün, daha on dakika önce, onu çok tehlikeli olabilecek bir durumdan kurtarmıştı. Karaya ayak bastıklarından beri geçen iki hafta içinde Hearn General'in çadırından çıkmamış, hemen hemen her gece durmadan konuşmuşlardı. Bu gibi şeyler ordugâhın her tarafına yayılıveriyordu birdenbire. General bunun farkında olmalıydı, bu gibi şeylerin yaratacağı üzüntüleri, birliğin moraline yapacağı etkiyi, hesaba katmalıydı. Buna rağmen General kendi çıkarını, kendi saplantılarını düşünmeden Hearn'i tutmuş, dahası, kişiliğinin yadsınmaz büyüsünü onun gözlerinin önüne olduğu gibi sermişti.

Hearn biliyordu; eğer General olmasaydı, tümen Anopopei'ye gelmeden çok önce, başka bir yere naklini isterdi. Bir emireri durumunda olduğunun farkındaydı; erlerle subaylar arasındaki tatsız aykırılıkları görecek durumdaydı. Karargâhtaki subaylara karşı nefretini çok zorlukla saklayabiliyordu. Hearn'in General'e katlanmasının nedeni General'in bir muamma olmasıydı. Yirmi sekiz yıllık ömrünün sonunda onu en çok ilgilendiren şey merakını çeken bir kadın ya da erkeğin kaçamaklı sözleri altında zorlukla gizlediği noktaları bulup çıkarmaktı. Bir ara şöyle demişti: «Bir insanın bayağı gizli ve birtakım düşünceleri olduğunu anlayınca ondan sıkılırım. Artık yapılacak tek şey bir an önce ona veda etmektir.» Buna karşılık şu cevabı almıştı: «Hearn sen insanlarla çok rahatlıkla oynuyorsun, oysa sen bir midyeden başka bir şey değilsin.»

Belki de doğruydu.

General'in sözlerindeki bayağı itilimleri bulmak zor değildi. Elbetteki General'de çok pis özlemler, ağırbaşlı dergilerin ahlâk görüşlerine uymayan şeylere karşı büyük bir heves vardı, ama bunlar onun

değerini azaltmazdı. Onda Hearn'in o zamana kadar anlayamadığı bir yetenek, bir başka etken, daha derin bir hırs vardı, ve en kötüsü, bu yüzden Hearn tarafsızlığını yitirmekteydi. O General'i etkileyeceği yerde General onu daha fazla etkilemişti, ama Hearn bunu kabul etmek istemiyordu. Hiç bir zaman vaz geçmek istemediği özgürlüğünü yitirmek demek —çevresinde bulunan— herkesin yakalandığı hırslara ve ıstıraplara yeniden bağlanmak demekti.

Öyle de olsa aralarındaki ilişkinin gelişmesini, suratını asmış uzaktan dikkatle seyrediyordu.

Bir saat sonra General'i çadırında gördü. General bir an yalnız kalmış, bu fırsattan yararlanarak hava harekât raporlarını incelemeye başlamıştı. Hearn hemen durumu anlamıştı: Seferin ikinci ya da üçüncü gününden sonra, yani Anopopei'de Japon hava akınları henüz başlamadığı sıralarda, bu sefere tahsis edilmiş olan avcı uçağı bölüğünün geri alınmasına yüksek makamlarca karar verilmiş, hava bölüğü yüz elli kilometre uzaktaki başka bir adada harekâta geçmişti. Bölüğün pek büyük bir yararı dokunmamıştı zaten; ama General ele geçirdiği hava alanı genişletildiği ve alan hava kuvvetlerince kullanılabilecek bir duruma getirildiği takdirde Toyaku Hattına karşı girişeceği taarruzda hava desteğini sağlayabileceğini umuyordu. Elbetteki uçaklar başka bir yere tahsis edilince kızmış, düşmanları olduğunu işte bu sırada söylemişti.

Şimdi de hava raporlarını inceliyor, gereksiz yere kullanılan bir uçak olup olmadığını araştırıyordu. Bu direnme başka biri için saçma, kendine eziyet etme gibi bir şey olabilirdi; ama General için söz konusu olmazdı böyle bir şey. Raporun her noktasını

inceliyor, noksanları üzerinde teker teker duruyordu. Hava alanı hazırlanınca o sırada incelediği raporları belge olarak kullanacak, esaslı birtakım görüşler ortaya atacaktı.

General oturduğu iskemlede dönmedi, başını çevirdi yalnızca.

— Çok budalalık ettin bugün, dedi.

Hearn oturdu:

— Evet, ben de öyle sanıyorum.

General sandalyesini hafifçe döndürdü, Hearn'e baktı düşünceli düşünceli:

— Bana güvendin, değil mi? Seni kurtaracağımı sandın.

Bunu söylerken gülümsüyordu. Sesinde bir yapmacıklık, hafif bir yumuşaklık vardı. General yerine göre konuşur. Erlere söz söylerken biraz kabadır, ses perdesi normalden daha az kesindir. Subaylarla konuşurken ise damla kibirli ve mesafelidir. Cümlelerini çok iyi kurar. Teklifsiz konuştuğu tek adam Hearn'dir. Bu şekilde konuşmazsa, sesine **aşağı kademede** bir subaya seslenen bir ton verirse, General'in canı çok sıkkın demektir. Hearn bir ara yalan söylediği zaman kekeleyen birini tanımıştı; General'in bu sözü söyleyiş tarzı da bunun daha kurnazca bir şekliydi. Karargâhta günlerce dedikodusu edilecek şekilde Hearn'ı desteklemiş olması elbetteki General'i çok kızdırmıştı.

— Evet efendim, çok budalalık ettim. Ama sonradan farkına vardım.

— Neden böyle eşşekçe davrandığını söyler misin bana, Robert?

Hâlâ yumuşak bir hava vardı sesinde, hemen hemen kadınca bir hava. Hearn, General'i ilk tanıdığı zaman hemen şu izlenimi edinmişti: General dü-

şüncelerini çok seyrek açıklayan bir adamdı. Bu görüşünü değiştirecek bir olayla karşılaşmamıştı bugüne kadar. Arada sırada kendisinden hoşlanan, bu çeşit kadınsal havası olan, aynı derecede aşırı bir diktatör olması ihtimali de bulunan birçok insan tanımıştı, ama şimdi önünde daha ileri, daha karışık bir vaka vardı, daha az katı ve daha az açık bir kişilikle karşı karşıya idi. Anlaşılması zordu.

İlk bakışta General'in öteki generallerden farkı yoktu. Ortadan biraz daha uzun, temiz yüzlü, yakışıklı bir adamdı. Güneşten yanmış, saçları ağarmaya başlamıştı. Ama öteki generallerden ayrıldığı noktalar vardı. Gülümsediği zaman yüzünün ifadesi Amerikan senatörleri ile iş adamlarının pembe yüzlü, tatlı ve sert görünüşlerine yaklaşıyor, ama sert ve iyi adam ifadesini her zaman sürdüremiyordu. Yüzünde belirli bir hoşluk vardı, Amerikan senatörü rolünü oynayan tiyatro artistlerinin yüzlerindeki boşluk gibi. Senatör görünüşü vardı, ama senatörün kendisi yoktu. Hearn'e bu güleryüz donup kalmış gibi geliyordu.

Ama gözleri veriyordu General'i ele. Büyüktü, griydi ve korkunçtu. Motome'de askerler gemiye bindirilmeden önce bir teftiş yapılmıştı, Hearn askerlerin teftişi sırasında General'in arkasından yürüyordu. Erler Cummings'in önünde tirtir titremişler, sorularını ezile büzüle boğuk bir sesle ve kekeleyerek cevaplamışlardı. Bu davranışlarının yüzde doksan nedeni elbette bir generalle konuşmuş olmalarıydı. Ama Cummings çok yumuşak davranmış, erlerin korkmaması için elinden geleni yapmış, yine de sonuç alamamıştı. Açık gri gözbebekleri gözlerini hemen hemen boşmuş gibi gösteriyor, onları korkunç birer yuvarlak haline getiriyordu. Hearn General'i anlatan bir yazıyı hatırlamıştı: Yazıda, General soylu zengin bir buldok'a benzetiliyor, ve yılışıkça bir dille şöyle denili-

yordu: «Davranışlarında sağlam bir hayvanın gücü, inadı ve direnmesiyle bir üniversite profesörünün ya da bir devlet adamının zekâsını, sevimliliğini ve temkinini birleştirmiş.» Bu söz ancak bir gazete röportajından beklenebilecek kadar yansıtıyordu gerçeği, ama Hearn'in General hakkındaki bir görüşünü de abartmış oluyordu. Gazete yazarına göre Cummings bir General, bir Devlet Adamı olabileceği gibi bir Profesör de olabilirdi; birçoklarına göre de filozof. Bütün bu sözler gerçeğin ve taklidin şaşırtıcı bir karışımıydı sanki. General istediği zaman içgüdüsel olarak bu mesleklerden birini seçebilirdi belki, ama sonra onu bu mesleğe sürükleyen önemli itilimler kendisine bir kişilik verirdi.

Hearn oturduğu sandalyede geriye doğru yaslandı:

— Peki, diyelim ki ben eşşeklik ettim. Ne çıkar bundan? Conn gibi bir adama haddini bildirmek fena bir şey mi?

— Tamamiyle gereksiz. Kendisini dinlemenin terbiye gereği olduğunu düşünmeliydin.

— Dinledim, evet.

— Daha çok gençsin. Senin kişi olarak sahip olduğun haklar tamamıyle benim kaprisime bağlıdır. Biraz dur ve düşün. Ben olmasam sen yalnızca bir teğmensin. Bunun askerî tanımı iş görmeyen adamdır. Sen ona **haddini** bildiremezsin.

Generalin «haddini» kelimesini tatsız bir şekilde söylemesi bu kelimenin altını çizdiğini gösteriyordu. General devam etti:

— Bunu ona ancak ben bildirebilirim ve o sırada da bunu yapmak istemiyordum. Istersen şimdi sen ayağa kalk da öyle konuş. Askerliğin ilk kurallarından başlayabilirsin. Etraftan geçenlerin senin burada oturduğunu görmelerini ve tümeni ortaklaşa

yönettiğimizi sanmalarını istemem.

Hearn ayağa kalktı, içinde garip, çocuksu bir üzüntü vardı. Şakacı bir havayla:

— Başüstüne, Generalim, dedi.

General yarı alay, yarı ciddî birdenbire güldü:

— Conn'un aylardan beri şuna buna sürdüğü lekeleri ben senden çok dinledim. Tahammül edilecek gibi değil, çünkü bütün bunların hiç bir sonucu yok. Senin böyle ilkel bir tepki göstermene üzüldüm doğrusu.

Hearn'in gittikçe artan sıkıntısı karşısında sesi biraz titredi:

— Iftirayı yüksek bir sanat haline getiren insanlar vardır. Devlet adamları politikacılar meselâ. Bile bile yaparlar bunu, kılları kıpırdamadan. Sen haklı bir öfkeye kapılmış olabilirsin, ama bundan elde ettiğin sonuç çok ucuz. Asıl mesele politikana hâkim olabilmektir. Ister beğen, ister beğenme, insanın elde edebileceği en büyük başarı budur bence.

Belki Hearn de buna inanmaya başlıyordu. Ama söylemedi. Onun yerine şöyle mırıldandı:

— Benim rütbem sizinki kadar büyük değil, Generalim. Bana hakaret etmesinler yalnız, işte bütün istediğim bu.

Cummings donuk donuk baktı.

— Biliyorsun, işin başka bir yanı da var. Ben de Conn'un fikirlerine katılmıyor değilim. Söylediği şeylerin çoğunda katı bir gerçek payı var. Meselâ, bütün yahudiler şamatacı olurlar.

Cummings omuz silkti ve devam etti:

— Hepsi değil elbette, ama bu ırkın büyük bir bölümünde gerçekten bir şişirmecilik var, bunu kabul et.

Hearn mırıldandı:

— Eğer varsa bunu anlayışla karşılamak gere-

kir. Çeşitli gerilimler içinde yaşıyorlar.

— Al işte sana beylik bir liberal ağzı. Şurası bir gerçek ki sen onları da sevmiyorsun.

Hearn tedirgin olmuştu. İçinde birtakım nefret duyguları seziyordu.

— Inkâr etmiyorum.

Cummings yeniden gülümsedi:

— Conn'un zenci konusundaki görüşünü de al meselâ: fazla büyültüyor belki, ama haksız da değil. Bir insan zenci bir kadınla yatarsa...

Hearn:

— Güneyliler de yatar, dedi.

— Bir de solcular. Onların savunma mekanizmasıdır bu, «morallerini» yükseltir de ondan.

Cummings dişlerini gösterdi:

— Meselâ sen de yatmışsındır. belki.

— Belki.

Cummings tırnaklarına baktı. Tiksinti ifadesi miydi bu? Belli değil. Birdenbire alaylı bir şekilde güldü:

— Robert, biliyorum. Sen liberal düşüncelisin.

— Lâf.

Bir dakika önce General'in nasırına bastığı zaman kayayı yerinden ne kadar oynattığını anlamak ister gibi mahsus ve kendinden geçercesine gergin bir hava içinde söylemişti bunu. General ile bu kadar senli benli konuşmamıştı şimdiye kadar. Ama daha çok kışkırtıcı bir senli benlilikti bu. Ağız bozmak ya da bayağılık etmek General'in tüylerini diken diken ederdi her zaman.

General bu sözden sonra sanki içinde ne kadar hasar olduğunu anlamaya çalışıyormuş gibi gözlerini kapadı. Açtığı zaman hafif, yumuşak bir sesle konuştu.

— Dikkat!

Bir an suratını ekşiterek Hearn'e baktı:

— Selâm dur!

Hearn emri yerine getirdi, General hafifçe ve tatsız güldü:

— Kaba bir hareket, öyle değil mi, Robert? Peki, rahat.

it! Ama General'in bu davranışında öfkeli ve çekingen bir hayranlık sezmişti. General kendisine eşit davranıyordu... Hemen hemen her zaman, ve sonra tam zamanında son dakikada ipi çekiyor, ıslak bir havlunun vücuda çarpması gibi General ile teğmen arasındaki resmî ilişkiyi birdenbire kuruveriyordu. Ve sonra sesi, her zaman, acıyı azaltacağı yerde artıran, yanlış kullanılmış bir merhem gibi oluveriyordu.

— Doğru bir şey yapmadım, öyle değil mi, Robert?

— Hayır, efendim.

— Bir sürü filim görmüşsündür. Elinde silâh olduğu zaman silâhsız bir adamı öldürürsen kötü bir yaratık, **alçak bir insan** olursun. Çok gülünç bir fikir bu. Biliyor musun: Senin elinde silâh olması, ötekinin olmaması bir raslantı değildir. Bu durum bütün başardığın şeylerin bir sonucudur, yâni şu demektir ki eğer aklını başına toplamış olsaydın... gözünü açsaydın, silâha tam ihtiyacın olduğu zaman, senin de elinde bir silâh olurdu.

Hearn yavaş yavaş ayağını ileri uzattı:

— Bu fikri daha önce de duymuştum.

General güldü.

— Yine dikkat demeye başlayayım mı? Robert sen çok inatçı bir çocuksun. Buna çok üzülüyorum. Oysa çok umudum vardı sende.

— Evet, haşin bir adamım.

— Doğru, sen o'sun işte. Öylesin. Sen... evet,

sen de benim gibi tutucusun da ondan. Sen de bulduğum en büyük kusur da bu zaten. Ama sen korkarsın tutucu kelimesinden. Bütün geleneklerini atmışsın, sonra uzun zamandan beri öğrendiğin bütün şeyleri bir kenara bırakmışsın, ve bütün bu hareketler seni yıkmamış. İşte beni etkileyen yanın bu. Bütün gençler böyle, yıkılmamışlar, puslayı şaşırmamışlar. Bunun bir başarı olduğunu kabul etmiyor musun?

— Gençlik konusunda ne biliyorsunuz... Efendim?

General bir sigara yaktı:

— Her şeyi biliyorum. Kimsenin size güvenmediği aptalca bir lâf: Ama bir bakıma doğru gibi.

İyi bir adam gülümsemesi belirdi ağzında:

— Yalnız kötü bir yanınız var, sende de değişmeyen bir yan. Bir yerden nasılsa öğrendiğiniz «ilericilik» iyidir, «tutuculuk» fenadır lâfına çok yapışmışsınız. Bir türlü sarsamıyorsunuz bu saplantınızı. Bu iki kelimenin dışına bir türlü çıkamıyorsunuz. Bu yüzden hiç bir şeyin farkında değilsiniz .

Hearn ayağını sürttü:

— Oturabilir miyim?

— Elbette.

General, Hearn'e baktı ve sonra iyice soğuk bir sesle sordu:

— Sıkılmadın değil mi, Robert?

Ayağa kalkmasını emrettiği sıra General'in içinden birçok şeylerin geçtiğini birdenbire, geç de olsa, anladı. Ama nelerin geçtiğini anlaması zordu. Bütün görüşme sırasında Hearn hep savunmada kalmış, daha çok kelimeler üzerinde durmuş, serbestçe konuşamamıştı. Birdenbire General'in de aynı durumda olduğunu düşündü. General:

— Tutucu olarak parlak bir geleceğin var, dedi.

Ne yazık ki düşünürler hiç bir zaman bizimle birlik olmak istemezler. Yalnız ben hariç, ama ben bile zaman zaman yalnız kalıyorum.

Hearn, aralarında her zaman tanımlanmayan bir gerginlik olduğunu düşündü. Sözleri, yağa benzeyen kalın, dirençli bir ortamı yarıyor, yüzeye ancak zorla çıkabiliyordu sanki.

—Yüzyılımızın bir tutucular yüzyılı olacağını anlamıyorsan budalasın. Belki de bin yıl sürecek. Hitler'in delilikle ilgili olmayan tek sözü bu.

Çadırın yarı açık kapısından, sıra sıra dizilmiş çadırlarıyla ordugâh görünüyor, kabaca temizlenmiş toprak ikindi güneşi altında parıldıyordu. Ordugâhta hemen hemen kimseler yoktu, erler hizmetteydiler.

Bu gergin havayı General yaratmış, ama kendisi de bu havaya katılmıştı. Hearn'in üzerinde bu havayı yaşatmaya çalışmıştı. Neden? Hearn bilmiyordu bunu. General'e özgü, General'in gücünden gelen bir manyetizmadan kendini kurtaramamıştı. General gibi düşünen adamlara çok rastlamıştı; bunların arasında bir ikisi bu konuda çok daha bilgiliydiler. Ama aralarında şu fark vardı; onlar bir şey yapmıyorlar ya da yaptıklarının sonuçlarını alamıyorlar, yaptıkları işler ticaret hayatının karmaşık presinde, Amerikan hayatının işten boğulmuş boşluğunda kaybolup gidiyordu. Bu arada her şey General'in elinde olmasaydı General de bu budalalardan biri olabilirdi. Ama şimdi Hearn'in söyledikleri bir temele oturacaktı artık. Hearn onun yanında oldukça bir düşüncenin başlangıcından bu düşüncenin ertesi gün ya da ertesi ay yaratacağı somut ve dolaysız sonuçlara kadar geçecek süreci rahatça görebilirdi. Bu çeşitten bir bilgiyi elde etmek zordu. Hearn'in geçmişteki işleri arasında en gizli kalan, onu şaşırtan, büyüleyen bu noktaydı.

— Bak Robert. Biz yeni bir dünyanın Orta Çağını yaşıyoruz. Gerçek gücün yeniden ortaya çıkmasını bekliyoruz. Ben şimdi her yerden tecrit edilmiş bir görev yapıyorum daha çok. Aslında ben küçük kilisemin baş papazından, kralından başka bir şey değilim, sözgelişi.

Konuşması devam ettikçe bir yandan kendisine özgü alay ağını örüyor, öte yandan içindeki gerginlikler gevşiyor ve uzuyordu, Hearn ile kendisi arasında, kendisiyle karşısında bulunan beş bin Japon askeri arasında, şekil vereceği arazi ve rastlantı dönemleri arasında kalan her boşlukta esaslı mutluluklar arıyordu.

Karavana Kuyruğu

Kantin çadırı kumsala bakan ufak bir sırtın üzerinde. Çadırın önünde alçak bir servis masası, masanın üstünde dört beş karavana; karavanaların içinde yemekler. Askerler düzensiz bir kuyruk yapmışlar. Sefertaslarını açıyorlar ve uzatıyorlar. Red, Gallagher, Brown, Wilson istihkaklarını alıyorlar. Büyük bir kazana boşaltılmış yemeği kokluyorlar geçerlerken. Pek iyi ısıtılmamış bir et ve pişmiş sebze konservesi. Aşçı yardımcısı, kafası dazlak, suratı asık, her zaman. Şişman, kırmızı yüzlü. Sefertaslarına büyük bir kepçe koyuyor.

Red — Nedir ulan bu bok? Bulaşık suyu mu?

Aşçı — Hayır at sidiği? Beğenemedin mi?

Red — Ya! Ben de yenmeyecek bir şey sandımdı. (Gülüşmeler).

Aşçı — (keyfi yerinde) Haydi bas. Sıçmayım ağzına.

Red — (Palaskasının altını göstererek) Gel benimkini ye.

Gallagher — Yine bu dinini siktiğimin yemeği.

Aşçı — (Yemek dağıtan öteki aşçılara) Gallagher kaşınıyor yine arkadaşlar.

Öteki aşçılar — Subayların kantinine gönder de kaşısınlar.

Gallagher — Biraz daha koy.

Aşçı — Porsiyonlar Levazım Müdürü tarafından bilimsel usullerle tesbit edilmiştir. Haydi baka-

lım, yallah!

Gallagher — Deyyus.

Aşçı — Siktir. (Gallagher yürür).

Brown — General Cummings, Allah seni kahretsin.

Aşçı — Daha mı et istiyorsun? Kalmadı.

Brown — Allah seni de kahretsin.

Aşçı — (Öteki aşçılara dönerek) Çavuş Brown geliyor.

Brown — Durun. Haydi, yürü, yürü. (Brown yürür.)

Wilson — Ulan, istihkaklarımızın içine sıçan herifler! Bu yemeğin dinini nasıl bu kadar siktiniz?

Aşçı — «Duman çıkarsa pişti, yanarsa oldu.» Işte bizim usulümüz bu.

Wilson — (Gülerek) Ben de sizi bir bok biliyor sandımdı.

Aşçı — Götümü ye.

Wilson — Bekle sıranı. Senden önce beş kişi daha var bizim takımda.

Aşçı — Seni bekleyecek değilim. Bas, haydi bakalım. Trafiği tıkama. Yallah. (Askerler geçer.)

4

Bir ay sonra cephedeki askerler yarımadanın baş tarafına ilerlemiştiler. Bu hattın ötesinde ada her iki yöne doğru genişliyor, yarımadanın ada ile birleştiği noktanın sekiz kilometre ilerisinde denize paralel olan Watamai Sıradağları başlıyordu. Toyaku Hattı yarımadanın solundaydı. Bu hat sıradağın uçurumları ile okyanusun arasında çekilmiş, oldukça düz bir çizgi halindeydi. General, kurmayına söylediği gibi, «yarımada denen caddede sola dönecek, dar bir sokağa girecek, söz temsili, sağında bir fabrika duvarı, solunda bir hendek deniz ve önünde de Toyaku olan dar bir sokağa sapacak» tı.

Eksen değiştirme harekâtını büyük bir ustalıkla yönetmişti. Bu harekât birtakım problemler çıkarmıştı ortaya. Son zamanlarda istikrar kazanmış olan cephesine doksan derecelik bir çark yaptıracak, cepheyi sola döndürecekti. Bu, şu demekti: Denize yanını verecek olan sol kanattaki bölükler yalnızca yedi sekiz yüz metre kadar ilerlerken sağdaki bölükler ormanda on kilometrelik bir çark yapacaklar, ve ilerledikçe de daima ateş altında olacaklardı.

Iki yoldan birini seçmek zorunda kalmıştı. Bu yollardan en sağlamı şuydu: Sağ kanattaki taburu dağlara varıncaya kadar dosdoğru ileri sürmek. O zaman bir diyagonal üzerinde geçici bir hat kurmuş olacak, sonra da sağ kanadı yavaş yavaş döndürebilecek ve kendi hatları Toyaku'nun karşısına geçinceye kadar dağlara paralel yürüyecekti. Ama bu ma-

nevra birkaç gün, belki de bir hafta sürecek, belki de bir hayli direnme ile karşılaşacaktı. Daha tehlikeli olan öteki plâna gelince: Bu da sağ kanadını olduğu gibi Toyaku hattının dayandığı uçurumlara doğrudan doğruya sürmekti. O zaman bütün cephenin bir günde eksenini değiştirmesi gerekiyordu.

Çok tehlikeli bir manevraydı bu. O takdirde Toyaku elbette ki elindeki kuvveti ,ilerleyen askerlerinin gerisini çevirmek için kullanacak, kanatlarına saldıracaktı. Böylece General'in cephesini döndüreceği zaman bütün gün sağ kanadı savunmasız kalmış olacaktı. General bu tehlikeyi göze aldı ve bunu kendi yararına kullandı. Harekât günü yol yapımındaki taburlarından birini çekerek yedeğe aldı. Sağ kanattaki bölüklerin komutanlarına yanlarını ve gerilerini düşünmeden ormanda ilerlemelerini emretti. Görevleri, iki taraf arasında kimsenin olmayan toprakta dokuz kilometre ilerlemekti yalnızca. Geceleyin Toyaku hattının ileri karakollarından bir buçuk kilometre uzakta olacaklar, dağlardaki uçurumlarda bir savunma mevzii kuracaklardı.

General doğru tahmin etmişti. Toyaku, harekât geliştikçe, bir Japon bölüğü ile askerlerin kanadına sokulmuştu. Ama General bunları yedek taburu ile karşılamış, hemen hemen tamamiyle kuşatmıştı. Tümenin yeni hatları gerisinde kalan ormanda birkac gün son derece karışık bir savaşma olmuş, ama bu savaşmanın sonunda Toyaku'nun tümen gerisine gönderdiği bölüğün, birkaç dağınık kuvveti hariç, hemen hemen hepsi öldürülmüştü. Hatların gerisinde şimdi eskisinden çok düşman askeri vardı. Arada sırada nakliye konvoyları pusuya düşürülüyordu, ama bunlar önemli olaylar değildi. General bunlarla uğraşmıyordu. Eksen değiştirme harekâtından sonra kendisini daha çok, yeni hattın kurulmasına ver-

mişti. Erler, ilk iki gün cephede yeni patikalar, ormanda ateş edecek alanlar açtılar, dikenli teller çektiler, yanlarıyla gerileri arasında telefon bağlantısı kurdular. Japonların bir iki önemsiz saldırısı General'i fazla üzmedi.

Harekâtın üzerinden dört gün geçmişti; sonra beş gün geçmişti. General geçen her gün içinde hatlarını kuvvetlendirmiş, cepheye giden yolun yapımını hızlandırmıştı. Askerlerinin bulunduğu yere yolun varması için en azından iki hafta gerektiğini biliyordu. O zamana kadar ancak savunmasını güçlendirebilirdi. Bu sırada Toyaku'nun bir saldırıya geçebileceğini düşünüyordu, ama bunu göze almıştı bir kere.

Bu arada ordugâhının yerini de değiştirdi. Tümenin seferî kuvveti, karaya çıktıkları günden beri aşağı yukarı otuz sekiz kilometre ileri gitmişti. Radyo haberleşmesi bu yüzden zorlaşmış bulunuyordu. Telefon kablosu çok uzatılmıştı. Bu bakımdan ordugâhını yarımadanın yirmi iki kilometre ilerisine, yolun hemen kenarında, palmiye ağaçlarının bulunduğu koruluğa nakletmişti. Burası kumsaldaki ilk karargâh kadar güzel değildi. Alayın karargâh bölüğündeki erler ağaçların arasındaki fundaları, çalıları temizlemek, dikenli tel germek, yeni aptesane çukurları açmak, çadır kurmak ve siper kazmak için günlerce uğraşmışlardı. Öyle olduğu halde işler bittiğinde ordugâh yine de yaşanacak bir yere benzememişti. Çok sıcaktı. Ordugâhı çevreleyen ormandan pek az bir esinti geliyordu. Ama tellerin hemen ötesinde ufak bir dere vardı ve askerler yıkanmak için çok uzaklara gitmek zorunda değildiler.

Sonra 460. Alay Hizmet Bölüğünün ordugâhı da yolun karşısındaydı. General, korkunç bir çekilme

olduğu takdirde, bu karargâhı seferin sonuna kadar değiştirmeyeceğini bildiği için, karargâhı, zamanın müsaade ettiği ölçüde, yavaş yavaş takviye ediyordu. Subaylar için bir sahra duşu yaptırmış, kantin çadırları kurdurmuş, tümen karargâhındaki subaylar için de yeniden büyük çadırlar koydurmuştu. Karargâh alanı her sabah temizleniyordu. Yollara çakıllar dökülmüştü. Oto parkının yola bakan cephesinde boş benzin varillerinden bir kapı da yapılmıştı.

Bütün bunlar Cummings için sürekli bir tadalma kaynağı idi. Her gün, kaç kere olursa olsun, karargâhının yavaş yavaş düzene girdiğini görmek hoşuna gidiyordu. Eksen değiştirme harekâtı başlayalı bir hafta olduğu halde General sanki küçük bir köy yaratmışçasına memnundu. Askerler karargâh bölgesinde bütün gün durmadan çalışıyorlar, kamyonlar durmadan parka girip çıkıyorlardı. Yolun karşısında da hizmet bölüğünün emrindeki bakım atelyeleri çalışıp duruyor, ikindileri, ormanın uyku bastıran havasında, tezgâhlardan bileme sesleri geliyordu. Ordugâhı birkaç kat büyümüştü. Çevresi hemen hemen iki metre uzunluğunda ve bu uzunluğun yarısından fazla genişlikte bir elipsti. Bu alanın içinde yüzden fazla portatif çadır, on on beş mahrutî ve büyük çadır, subaylarının oturduğu sıra halinde yirmi tenteli çadır, üç aptesane, iki sahra mutfağı. kırktan fazla kamyon ve cip, aşağı yukarı üç yüzden fazla da insan vardı.

Keşif birliği bütün bunların çok küçük bir parçasıydı. Takım beş kişilik yeni takviyeden sonra toplam olarak on dört kişilik bir kuvvet haline gelmiş, takımın tümen çevresinin bir kısmında onar metre arayla yedi portatif çadır kurulmuştu. Geceleri takımda herhangi bir saatte iki er uyandırılıyor, dikenli telin arkasındaki ormana bakan iki makineli tüfek yuva-

sına gönderiliyordu, gündüzün çevre hemen hemen boş bırakılıyor, takımda herkes yol yapımına gönderiliyor, geride yalnız bir tek er kalıyordu. Karaya çıkalı beş hafta olmuş, bu süre içinde keşif takımı yeni karargâhın etrafında birkaç beylik devriye yürüyüşünden başka bir faaliyet göstermemişti. Yağmur mevsimi yaklaşıyor, sıcaklık her gün biraz daha artıyor, yolda çalışmak gittikçe büsbütün yorucu oluyordu. Yeni karargâhta kaldıkları bir hafta içinde erlerin çoğu, bu arada Motome seferinde bulunmuş olanlardan birkaçı, yeniden savaşa girmek için can atıyordu.

Red akşam karavanasından sonra yıkanmış, Wilson ile Gallagher'in çadırına gitmişti. O gün hava çok sıcak ve sıkıntılı idi. Ondan önceki günlerden ve gecelerden çok daha berbat bir hava vardı. Red'in sinirleri bozuktu. O gün de bütün önceki günler gibi, yol yapımında çalışmışlardı.

Gallagher ile Wilson çadırlarında sırtüstü yatmışlar, hiç konuşmadan sigaralarını içiyorlardı. Wilson cansız cansız söylendi sonunda:

— Ne var Red, ne düşünüyorsun?

Red elini ovuşturdu:

— Şu Wyman'ı düşünüyorum! Toglio gibi bir herifle aynı yerde yatması doğru değil.

Homurdandı Red:

— Daha ağzı süt kokan çocukları alıp buraya gönderiyorlar be.

Wilson'un canı sıkkındı:

— Evet, takviyeler geleli bizim takım çorbaya döndü.

İçini çekti, terden sırılsıklam olan çenesini iş gömleğinin koluyla sildi. Yavaşça:

— Hava bir oyun edecek gibi, dedi.

Gallagher homurdandı:

— Sikerine yağmur yağacak.

Gökyüzünde, doğuda kapkara bulutlar geçip gidiyor, kuzey ve güneyde fırtına bulutları toplanıyordu. Hava ağır ve nemliydi. Ses seda çıkmıyor, yaprak kımıldamıyordu. Palmiye ağaçları bile sanki tetikte, bir şey bekliyorlar gibi. Ordugâhın temizlenmiş toprağı üzerine cansız cansız sarkmış yaprakları. Gallagher:

— Bizim yolun ağzına sıçılacak, dedi.

Çadırın ilerisine baktı, kaşlarını çattı. Çadırlar sarkmıştı, batıda güneş donuk kırmızı pırıltısını hâlâ kaybetmediği halde çadırların üzerine bir sıkıntı, bir kasvet çökmüştü. Red:

— Bari kıçımız kuru kalsa, dedi.

Bir an düşündü. Acaba çadırına dönüp de bir gece önceki sağnak sırasında hemen hemen yıkılmış olan yağmur çukurunu derinleştirse mi? Omuzunu silkti. Wyman bunları yapmayı öğrenseydi. Eğildi ve o sıra Gallagher ile Wilson'un dinlendikleri deliğe girdi. Burası altmış santim derinliğinde ancak bir çift yatağın sığacağı genişlik ve uzunluktaydı. Wilson ile Gallagher burada yanyana yatıyorlar, aralarında yalnızca iki battaniye ile toprak bulunuyordu. Üstlerinde çakılı iki direğin arasına konulmuş bir bambu sopa vardı. Bu sopanın üzerine ortak çadır bezlerini atmışlar, bezlerin uçlarını deliğin iki tarafındaki kazıklara bağlamışlardı. Çadırın içinde bağdaş kurup oturmak mümkündü tavanına değmeden. Ama sekiz yaşında bir çocuk bile ayakta duramazdı içinde. Bu sığınağa dışardan bakıldığında topraktan altmış santim yüksek görülüyordu. Ordugâhtaki portatif çadırların hemen hemen hepsi bu tiptendi.

Red aralarına yattı. Çadırın ağzında, geniş açı

halinde görülen göğe ve ormana baktı. Herkes çukurunu kendi boyuna göre kazardı. Bu yüzden Red'in uzun bacakları çadırın ağzındaki yağmur çukurunun üstüne çıkmıştı. Yağmur çadırın açık ucundan üfürdüğü zaman deliğin tabanından alçak kazılmış olan çukurda toplanıyordu. O sıra hâlâ çamur vardı içinde. Red:

— Ulan çadırlarınızı doğru dürüst kazın da millet girebilsin içine, dedi.

Kahkaha ile güldü. Gallagher mırıldandı:

— Beğenmedinse siktir ol git.

Red:

— Işte senin Boston kibarığıln da bu kadar, dedi.

Gallagher iyice takıldı:

— Bizde serserilere yer yok.

Gallagher'in yüzündeki pembe lekeler donuk ışığın altında şişmiş ve çürümüş gibiydi. Wilson gülümsedi:

— Amerikalının Boston'lusundan daha kötü bir adam olamaz.

Gallagher homurdandı:

— Boyasız pabuçla gelirsen sokmazlar adamı şehre. Orası öyle bir yerdir.

Bir sigara yaktı ve yüzükoyun döndü:

— Kuzeye gidecek misin, okuyup yazma bileceksin arkadaş, dedi.

Wilson biraz bozulmuştu:

— Bana bak arkadaş, dedi. Ben belki doğru dürüst yazı yazmak bilmiyorum, ama her iş gelir elimden.

O sırada Willy Perkins'in ilk çamaşır makinesini nasıl satın aldığını, bozulunca makineyi nasıl söküp taktığını hatırladı.

— Benim tamir edemeyeceğim makine yoktur, dedi.

Gözlüklerini çıkardı, mendilinin ucuyla gözlük camları üzerindeki terleri sildi:

— Birinin İngiliz bisikleti vardı. Amerikan bisikletlerinin parçaları uymuyormuş. Bilyeli yataklarından biri kaybolmuş. Amerika'da da yok. Ben bir Amerikan malı bilyeli yatak aldım, bisiklete taktım.

Kalın parmaklarından birini Gallagher'e uzattı ve ekledi:

— Taktıktan sonra bisiklet eskisi gibi gitmeye başladı.

Gallagher homurdandı:

— Yazık. Boston'da olsaydın istediğin parçayı bulabilirdin.

Wilson mırıldandı:

— Ama marifet kendi parçası olmadan yapmak.

Red söze karıştı:

— Ulan kendi parçan olmadan yapamazsın benim bildiğim.

Hepsi güldüler. Wilson hak verdi.

— Elbette, her zaman insanın elinin altında bulunmalı kendi parçası.

Çukurun toprak duvarlarına elini sürdü, efkârlı. Gallagher:

— Boston'da herkes bir kızla yattı mı öteki arkadaşlarına anlatır, dedi.

Bu sözün arkasından hemen utandı. Papaz Hogan'a günah çıkartmak için gittiği zaman aynı şeyleri ona da anlatacağına söz verdi kendi kendine. Bu karar onu biraz rahatlattı. Her günah çıkartmaya gidişinde yaptığı kötü işleri unuturdu. Papaza gitmeden önce, «aman aklımdakileri unutmayayım» der, sonra hiç birini hatırlamaz, sıra günah çıkartmaya gelince yalnız «ağzımı bozdum» demekle yetinirdi.

Gallagher düşündü. Mary kendisini çok az tanıyordu. Ne kadar küfürbaz olduğunu bile bilmiyor-

du. Ama orduda alıştığım bir şey bu, dedi kendi kendine. Eskiden yalnız mahalle arkadaşlarıyla olduğu zaman ağzını bozardı. Ama sayılmazdı bu. O zaman daha küçüktü. Hele kadınların yanında hiç ağzını bozmazdı.

Gallagher mahalle arkadaşlarını düşünmeye başladı. Ne iyi çocuklardı, dedi kendi kendine övünerek. Bir ara MacCarthy'yi Roxbory de seçtirmek için broşür dağıtmışlardı. Sonradan bir konuşma bile yapmıştı; MacCarthy'nin kazanmasının ona bağlı olanların kazanması demek olduğunu söylemişti. Bir ara da Dorchester'e bir baskın yapmışlar, Yahudilere güzel bir ders vermişlerdi. Whitey Lydon'a sormuştu: «Nesin sen?» Çocuk titremeye başlamış, «Bilmiyorum» demişti. Whitey çocuğa: «Sen çıfıtsın. Anladın mı, namussuz bir çıfıt» demişti. Sonra çocuğun yakasından tutmuş, yine sormuştu: «Şimdi nesin, söyle bakalım?»

Çocuk: «Çıfıtım!» demişti. Neredeyse ağlayacaktı.

Lydon: «Peki» demişti. «Söyle bakalım teker teker harflerini.»

Çocuk kekelemişti: «Ç-I-K-I-K.»

Amma da gülmüşlerdi. Ç-I-K-I-K. Enayi çocuk, ödü kopmuştu. Donuna sıçmıştı herhalde. Pis Yahudiler. Gallagher, Lydon'un sonradan nasıl polis olduğunu hatırladı. Gallagher'i çok sarsmıştı bu olay; biraz şansı olsaydı o da böyle bir iş bulabilirdi. Oysa boş zamanlarında Demokratlar Kulübü için o kadar çalışmış, bir yararını görememişti; nesi vardı? Büyük işler çevirmek istemişti. Alderman Shapiro ile o namussuz yeğeni Abie, ya da Jakie olmasa pekâlâ postahanede bir iş bulabilirdi. Gallagher büyük bir üzüntü duydu. Her zaman bir talihsizliğe uğruyordu. İçindeki sessiz öfkenin gittikçe büyüdüğünü anlıyordu.

Ferahlamak için birdenbire patladı:

— Işte o namussuz Yahudilerden ikisi takımımıza girdi.

Red:

— Evet, dedi.

Gallagher nutuklarından birini çekmeye başlayacak, dedi içinden. Hiç hoşlanmıyordu bu nutuklardan.

— Evet, diye içini çekti. Onlar da bizim gibi bir sürü boktan herif.

Gallagher Red'e döndü:

— Daha bir hafta olmadı geleli, içine sıçtılar takımın.

Wilson mırıldandı:

— Bilmem, Roth iyi bir herif değil. Ama Goldstein mı, Goldberg mi adı neyse bilmiyorum, o herif pek kötüye benzemiyor. Bütün gün onunla birlikte çalıştım. Hep iyi bir şose nasıl yapılıyor onu konuştuk.

Gallagher:

— O deyyusların hiç birine güveneyim deme, dedi.

Red esnedi ve ayağını kıvırdı:

— Yağmur başladı, dedi.

Çadırın üzerine birkaç yağmur damlası düştü. Görülmemiş bir renk almıştı gökyüzü; sanki kurşuni - yeşil bir camın yüzüydü ve camın arkasında şiddetli bir ışık vardı. Red:

— Sikerine yağmur yağacak. dedi.

Yeniden arkaüstü yattı:

— Çocuklar. siz çadırınızı sağlam bağladınız mı?

Wilson:

— Sağlam sanıyorum, dedi.

Bir asker dışarıdan koşa koşa geçti. Ayak sesle-

ri Red'de sıkıntılı bir hava yarattı. Bildiği bir ses, fırtınadan bir yere sığınmak isteyen bir insanın sesi. Yeniden içini çekti:

— Hayatta bir türlü kuru yer görmedi gitti şu kıçım. diye mırıldandı.

Wilson:

— Biliyor musun, dedi. Stanley önüne gelene onbaşılık satıyor. Motome savaşını anlatıp duruyor takviyelere. «Korkunç bir felâket!» diyor.

Wilson güldü:

— Stanley'in böyle düşünmesine sevindim. Çünkü ben hâlâ öyle mi; değil mi diye düşünüyordum.

Gallagher yere tükürdü:

— Siktir et sen Stanley'i.

Red:

— Tabiî, dedi.

Red'in hâlâ Stanley'den korktuğuna inanıyorlardı Gallagher ile Wilson. Canları cehenneme. Stanley'in onbaşı olacağını işitince gülmüş ve tiksinmişti. Tabiî olacaktı. Stanley bir gedikli bozmasıydı zaten. Üstlerinin götünü yala, sen de yükselirsin elbette, diye mırıldandı içinden.

Ama bu kadar da basit değildi iş. Birdenbire aklına geldi: O da onbaşı olmak istemişti. Kahkahayla, ama hemen hemen acı bir şekilde, güldü; iç âleminde karşılaştığı sürprizlerin sonu yoktu sanki. Ordunun havasına ben de girdim, diye düşündü. Eski bir tuzaktı bu. Önce seni korkuturlar, sonra da koluna şerit takarlar. Başında söyleseler kabul etmez insan, reddettiği için biraz zevk duyar yalnızca. O kadar.

Yakınlarında bir şimşek çaktı. Birkaç saniye sonra gök gürültüsü patladı tepelerinde. Wilson:

— Bu sefer yakınlarda, dedi.

Gökyüzü iyice kararmıştı, fırtına geliyordu. Red yeniden sırtüstü yattı. Ömrü boyunca şeritten nefret

etmişti; şimdi de... Birkaç kere elini göğsüne vurdu, yavaş yavaş, ama kederli kederli. Hep nesi var nesi yoksa sırtına vurmuş, kendi başına yaşamıştı. «Ne kadar çok malın olursa, o kadar çok mala ihtiyacın olur rahat etmek için» derdi; ama bu söz büyük bir avunu olmamıştı kendisine bu sefer. Kara kara düşüncelere dalıyordu. Hep yalnız başına idi, uzun, çok uzun bir zamandan beri. Gallagher:

— Yağmur başlıyor, dedi.

Pis bir rüzgâr çarpıyordu çadırlara. Yağmur yavaşça geldi, sığınağın çadır dokusuna çarptı, arkasından daha hızlı çarpmaya başladı. Çadırlar bel veriyor ve geriliyordu. Uzaklara birkaç yıldırım düştü, sonra bir bulut çatladı tepelerinde.

Çadırdakiler büzüldüler. Her zamanki fırtınalardan biriydi bu.

Wilson kalktı, çadır direğine arkasını dayadı:

— Allah kahretsin, diye mırıldandı, bu rüzgâr adamı uçurur.

Dikenli telin ötesinde görünen yapraklar, sanki üzerlerinde bir sürü hayvan yürüyormuşçasına yere yatıyordu. Wilson bir an başını dışarı çıkardı, sonra salladı. Ordugâh görünmüyordu. Kesilmiş otlar ve fundalar arasında, yağmurun seller gibi aktığı yeşil bir boşluktu ordugâh. Dehşetli bir rüzgâr esiyordu. Wilson hâlâ diz çökmüş duruyor, rüzgârın şiddetini duyuyordu. Çadırın aralığından oldukça uzakta durduğu halde yüzü çok ıslanmıştı. Her dikiş yerinden suyun hızlı hızlı damlamasını ve birbiri ardınca çarpan sağanaklar sırasında çadır aralığından yağmurun girmesini önlemeye imkân yoktu. Yağmur çukuru dolmuştu, çadırın tabanına yayılıyordu. Gallagher battaniyelerini topladı. Üç er yağmurun durmadan çarptığı çadırın altında diz çöküp oturdu. Uçmasın diye çadırı tutuyorlar, ayaklarını ıslatmamaya çalışı-

yorlar, ama beceremiyorlardı. Dışarıda sular göller naline gelmişti. Toprağı emmeye çalışan dev bir amip gibi her yana yayılıyor ve kollarını uzatıyordu.

— Allah kahretsin, dedi Wilson.

Goldstein ile Ridges adamakıllı ıslanmışlardı. Yağmur başladığı sırada çadırlarından fırlamışlar, çadır kazıklarını yeniden vurarak sağlamlaştırmışlardı. Goldstein battaniyeleri kauçuk sahra torbasına sokmuş, çadırın içinde diz çöküp oturmuştu. Uçmasın diye tutuyordu çadırı.

— Korkunç bir yağmur, diye bağırdı.

Ridges başını eğdi. Yuvarlak, çirkin yüzünü su damlaları kaplamış, düz kır saçları başına yapışmıştı.

— Ne yapacaksın, bekleyeceğiz, diye bağırdı o da.

Sesi rüzgârın içinde kaybolmuştu. Goldstein «bekleyeceğiz» den başka bir şey işitmedi. Insanı birdenbire iliklerine kadar titreten bir çığlık niteliği vardı bu seste. Çevrelerinde gürleyen renksiz bir dehşetten başka bir şey yok gibiydi evrende. Çadır direği birdenbire yukarı kalkıp da yere çarpınca Goldstein'in kolu dehşetli acıdı. O kadar ıslanmıştı ki yeşil iş gömleği simsiyah olmuştu sanki.

Denizin dibi de böyledir, diye düşündü. Okuduğu kitaplara göre denizlerin altında da fırtınalar oluyordu, ve bu fırtına da onlara benziyordu. Goldstein yalnız korkmakla ve çadırla ilgilenmekle kalmıyor, aynı zamanda fırtınayı hayran hayran seyrediyordu. Dünya soğumaya başladığı zaman da belki böyle idi. Dünyanın yaradılışını seyrediyormuş gibi bir his belirdi içinde. Çadırla ilgilenmesi gerektiği bir sırada bunu düşünmek delilikti, ama elinde değildi. Çadırın

uçmayacağına inanıyordu; kazıkları bir metre sokmuştu toprağa; toprak da ayrıca killiydi, ve killi toprak kazıkları çok iyi tutardı. Eğer böyle bir fırtınanın geleceğini bilseydi her şeye dayanabilecek bir sığınak yapar, içine girer. hiç ıslanmaz, dünyaya da metelik vermezdi. Goldstein, Ridges'e kızıyordu. Buraların fırtınasını ona anlatmalıydı; Ridges ondan eskiydi buralarda. Ona göre hazırlanırdı. Goldstein bundan sonra nasıl bir çadır kuracağını tasarlamaya başladı. Postallarına su dolmuştu. Ayaklarını ısıtmak için parmaklarını oynatıyordu içinde. Suyu silme hareketi bu, diye düşündü; su sileceğini icat edenin başından da böyle bir şey geçmiş olmalıydı.

Ridges paniğe kapılmış, kadere boyun eğmiş; tayfunu seyrediyordu. Tanrının yerdeki kudretli süngerleri suyu emiyor, dedi kendi kendine. Ormandaki ağaçlar çalkanıp duruyordu. Gökyüzünün kurşunî yeşili öyle çeşitli ve parlak yeşillere boyamıştı ki yaprakları, Ridges cenneti görüyorum sandı. Ormanın yürek atışı kendi yüreğinin atışıydı sanki. Pırıl pırıl çamur haline gelen topraklar canlı gibiydi. Ormanın rüyaya benzeyen yeşiline, toprağın turunculuğuna baktı, sanki yağmur yerde yaralar açmış da yerin ateşi yükselmişti, nabzı da durmadan atıyordu.

Tanrı hem verir hem alır, diye düşündü, efkârlı efkârlı. Fırtınalar yaşamının önemli bir parçasıydı; fırtınalardan korkmaya, fırtınalara dayanmaya, son olarak da fırtınaları beklemeye alışkındı. Kederli mavi gözlerinin önüne geldi babasının buruşuk, kırmızı yüzü: «Ossie, evlâdım, beni dinle,» demişti babası. «İnsan çalışır, didinir, topraktan ekmeğini çıkarmak için alınteri döker. Ama tam işini bitirdiği zaman, Tanrı işlerin yola girdiğini görünce, bir fırtına gönderir, ne var ne yok alır götürür hepsini.» Ridges'e derinden derine hâkim olan gerçek de buydu belki;

kendisi de, babası da bütün ömürlerinde kıraç bir toprakla, böceklerle, kuraklıklarla savaşmıştı; tarlalarını bir tek yaşlı katırla sürmüşlerdi, ve bütün çalışıp didinmeleri karanlık bir gecede mahvolup gitmişti.

Goldstein kazıkları çakarken yardım etmişti ona, çünkü komşun yardım isterse ona yardım edeceksin; bir yerde birlikte yattığın bir insan, yabancı da olsa, komşun sayılır; ama Ridges komşusunun çadırı sağlamlaştırmak için harcadığı çabanın boşuna olduğunu gizli gizli düşünmüştü. Allahın dediği olur, diyordu kendi kendine, insanın elinden bir şey gelmez. Eğer fırtına çadırı uçuracaksa yerin dibine soksan da yine uçurur. Şu anda Mississipi'de yağmur yağıp yağmadığını bilmediği için fırtınanın babasının ürününü de mahvetmemesi için Tanrıya dua ediyordu. Tarlalar daha yeni sürülmüş olmalıydı. Yarabbi! Sen babamın ürününü mahvetme. Dua ettiği sırada bile umutlu değildi Ridges; Tanrıya saygısını göstermek için dua ediyordu.

Rüzgâr ordugâh alanını koskoca bir tırpan gibi kesiyor, yağmur palmiye yapraklarını dövüp duruyordu. Dışarıya baktıkları sırada bir çadırın kazıklarından kurtulup fırladığını, ürkmüş bir kuş gibi çırpına çırpına havada uçup gittiğini gördüler. Goldstein:

— Cephe şimdi kim bilir ne haldedir, diye bağırdı.

Ormanın içinde oraya buraya dağılmış daha bunun gibi bir sürü ordugâh bulunduğu aklına geldi birdenbire, ürktü. Ridges omuz silkti:

— Herhalde bir şey olmamışlardır, diye bağırarak cevap verdi:

Goldstein, kim bilir ilerleri nasıldır şimdi, diye düşündü; o hafta keşif birliğinde bulunmuş, yalnız-

ca çalıştıkları yolun iki üç kilometresini görebilmişti. Bu fırtınada bir hücumun nasıl yapılabileceğini gözünün önüne getirmeye çalıştı; manzara tüylerini diken diken etti. Şimdi bütün enerjisini iki eliyle tuttuğu çadır direğinin üzerinde toplamıştı. Japonlar şu anda bu bölgeye bile saldırabilirler, diye düşündü; acaba makineli tüfek mevziinde o sırada nöbetçi var mıydı?

— Kötü niyetli bir general şimdi pekâlâ bir saldırıya geçebilir, dedi.

Ridges sükûnetle cevap verdi:

— Belki de, olur ya.

Rüzgâr bir an durdu. Seslerinde belirsiz bir boğukluk vardı, sanki bir kilisenin içinde konuşuyorlardı. Goldstein direği bıraktı, kollarındaki gerginliğin uzaklaştığını duydu. Kan dolaşımının yorgunluk ürünlerini alıp götürdüğünü düşündü. Belki de fırtına fiilen bitmişti. Çukurun içindeki toprak korkunç derecede çamurluydu; Goldstein o gece nasıl uyuyabileceklerini düşündü, ıslak elbisenin soğuk ağırlığını birdenbire duydu üzerinde.

Rüzgâr yeniden esti. Çadırlarını korumak için giriştikleri büyük ve sessiz savaş yeniden başladı. Goldstein kuvvetli bir adamın arkadan ittiği bir kapıya dayanıyordu sanki. Rüzgârda iki çadırın daha uçtuğunu, erlerin başka sığınacak bir yer bulmaya koştuklarını gördü. Wyman ile Toglio gülerek ve küfrederek onların çadırlarına geldiler.

— Bizim çadır şimdi uçtu, diye bağırdı Wyman.

Genç, sıska yüzünü büyük bir gülüş kapladı:

— Vay anasını! diye gürledi.

Yüzünde memnunlukla şaşkınlık arasında bir ifade vardı; tayfunun bir felâket mi, yoksa bir sirk eğlencesi mi olduğuna henüz karar verememişti sanki.

Goldstein bağırdı:

— Teçhizatınız nerede?

— Kayboldu. Uçtu gitti. Tüfeğim çamurun içinde kaldı.

Goldstein kendi tüfeğine baktı. Raf gibi bir şeyin üstündeydi tüfeği, ama yine de çamura ve suya bulanmıştı. Goldstein fırtına başlamadan önce tüfeğini pis gömleğine sarmadığına pişman oldu. Hâlâ acemiyim, dedi kendi kendine; usta asker bunu akledердi elbet.

Toglio'nun kocaman, iri burnundan sular akıyordu. İri çenesini açtı ve bağırdı:

— Sizin çadır dayanacak mı?

Goldstein gürledi:

— Bilmiyorum. Kazıklarımız sağlam.

Dört er çadırın içinde dört büklüm büzüldüler. Ayaklarının çamura gömüldüğünü görüyordu Ridges. keşke postallarımı giymeseydim, diyordu içinden. insan her şeyden önce ayakkabılarını kuru tutmalıydı. Direk boyunca çadırın içine küçük bir dere halinde sular akıyor, kıvrık dizinin üzerine damlıyordu. Elbiseleri buz gibi olmuştu, su damlaları sıcak geliyordu ona. İçini çekti.

Muazzam bir sağnak çadırı altından doğru şişirdi, bir balon gibi üfürdü, sonra çadır direği, bezin bir kısmını yırtarak kırıldı. Çadır dört erin üzerine ıslak bir bez gibi yapıştı, birkaç saniye çadır bezinin altında sersem sersem kıvrandılar, sonra rüzgâr bezi kaldırmaya başladı. Wyman'ı bir gülmedir almış, çevresini el yordamıyla araştırmaya başlamıştı. Birden dengesini kaybetti, çamura oturdu, çadırın kıvrımları altında kıvranıp duruyordu.

— Hey Allah! diye gülüyordu.

Bir çuvala koymuştular onu sanki. Elinde olmayarak gülüyordu. Bir kese kâğıdından bile çıkacak

kadar gücüm yok, diye düşünüyor, bu yüzden her şey ona daha gülünç geliyordu.

— Neredesiniz? diye bağırdı.

Sonra rüzgâr çadırın kıvrımlarını yeniden yelken bezi gibi şişirdi, üstlerinden tamamıyle kaldırdı, döndüre döndüre, kıvıra kıvıra havaya savurdu. Kazıkların üzerinde küçük bir çadır parçası kalmıştı, fırtınada çarpıp duruyordu. Dört er çukurda ayağa kalktılar, sonra rüzgârın kuvvetine dayanamayarak yere çöktüler. Sonsuz uzaklıktaymış gibi görünen gökyüzünde açık kalmış bir tek aralıktan güneşin ufka yaklaştığını görüyorlardı. Çok soğuktu rüzgâr şimdi. Hemen hemen buz. Hepsi titriyorlardı. Ordugâhın aşağı yukarı bütün çadırları yıkılmış ya da uçmuştu; şurada burada bir askerin çamur içinde hantal hantal koştuğu, hızlı oynatılan filimlerdeki delice hareketleri yaparak rüzgârla savaştığı görülüyordu.

Toglio bağırdı:

— Donuyorum.

Wyman:

— Gidelim buradan, dedi.

Her tarafı çamur içinde kalmıştı, dudakları titreyip duruyordu.

— Dinini siktiğimin rüzgârı, dedi.

Çukurdan sürünerek çıktılar, otomobil parkına doğru koşmaya başladılar. Kamyonların altında sığınacak bir yer bulabilirlerdi. Toglio sanki gerekli bir ağırlığı kaybetmiş gibi sendeleyip duruyor, hiç bir direnme göstermeden rüzgârın istediği yöne sürükleniyordu. Goldstein bağırdı.

— Silâhımı unuttum.

Toglio ciyak ciyak cevap verdi:

— Lüzum yok.

Goldstein durmak ve arkasına dönmek istedi, ama imkânsızdı. Kendi kendine bağırdığını işitti:

— Bilinmez.

Yanyana koşuyorlardı, ama kocaman bir salonun uzak köşelerinden birbirlerine sesleniyorlardı sanki. Goldstein bir sevinç duydu içinde bir an.

Bütün bir hafta kendi ordugâhlarını düzeltmekle meşgul olmuşlardı. Her dakika bir şeyin bitmesiyle hemen arkasından başka bir şeyin başlaması bir oluyordu. Oysa şimdi çadırı gitmiş, elbisesi ve kâğıtları sırılsıklam olmuş, tüfeği paslanmış, yerleri yatılamayacak kadar ıslanmıştı. Her şey mahvolup gitmişti. Olaylar artık büyük bir felâketle sona erdiği zaman bir insanın duyduğu sevinci duyuyordu içinde.

Toglio ile birlikte parka savruldular. Dönmek isteyince birbirlerine çarparak boylu boyunca çamura uzandılar. Goldstein ayağa kalkamayacağını anladı. Ama ellerini toprağa basa basa, kendini çeke çeke kamyonlardan birinin altına sürüklendi. Şimdi hemen hemen bütün bölük kamyonlardaydı ya da tentelerin altında birbirlerine sokulmuşlardı. Goldstein' bulunduğu kamyonun arkasında aşağı yukarı yirmi kişi vardı. Isınmak için birbirlerine sokulmuşlar, titreşip duruyorlardı. Hepsinin dişleri zangırdıyordu. Karanlık dev bir çanaktı gökyüzü gürültülerle çatlayıp kırılan. Goldstein'in bütün gördüğü şey yeşil bir kamyonla, erlerin ıslak yeşil- siyah elbiseleriydi. İçlerinden biri:

— Tanrım, dedi, sen bizi koru.

Toglio sigara yakmaya çalışıyordu, sigara ıslanmıştı; su geçmez kutusundan kibrit çıkarıncaya kadar ağzında parçalandı sigara, yere attı ve çamurun içinde nasıl eridiğine baktı. Artık iliklerine kadar ıslanmıştı, ama yağmur yine de mahvediyordu onu. Sırtından akan her damla soğuk bir sümüklü böcekti sanki, o kadar iğrenç, o kadar korkunç. Yanındaki adama dönerek bağırdı:

— Sizin çadırınız da uçtu mu?

— Evet.

Bu cevap Toglio'yu biraz daha ferahlattı. Tıraşlı çenesini ovaladı, öteki erlere karşı bir yakınlık duydu içinde birdenbire. Onları deli gibi sevdi, canının içine sokası geldi. Iyi çocuklar onlar, iyi Amerikalılar, diyordu kendi kendine. Ancak Amerikalılar böyle bir şey karşısında aldırmaz, gülerlerdi. Elleri buz gibi. Iş pantalonunun cebine soktu ellerini.

Red ile Wilson da bir metre kadar ileride duruyorlardı. Şarkı söylemeye başlamışlardı. Red'in sesi içli ve boğuktu. Toglio onları dinlerken gülüyordu.

Demiryolları yaptım bir zamanlar işleyip durdu
Başka araçlar hep geri kaldı.

Hem türkü söylüyor, hem de ayaklarını ısıtmak için oldukları yerde tepiniyorlardı.

Demiryolları yaptım bir zamanlar oldu bitti.
Meteliğe beni muhtaç etti.

Toglio kırılıyor kahkahadan. Red çok komik herif, diyor kendi kendine, o da onlarla birlikte mırıldanmaya başladı:

Kule yaptım bir zamanlar güneşe çıktı
Tuğlası, çivisi, kireci benden gitti.
Kule yaptım bir zamanlar olup bitti
Meteliğe beni muhtaç etti.

Toglio türkünün son mısraına katıldı. Üçü de olabildiğince yüksek sesle söylüyorlardı türküyü. Hepsi de ısınmak için birbirlerine sarılmışlardı. Rüzgâr azalmıştı biraz, artık seslerini işitebiliyorlardı

arada sırada. Ama yine de uzaktan geliyor gibiydi sesleri ve biraz da rüyada gibi. Sanki biri başka bir odada radyoyu karıştırıyor da ses alçalıp yükseliyordu.

Hâki elbiseler giydim bir zaman
Geçilmez oldu fiyakamdan.
Hep dudaklarımda Yankee Doodly Dum.
Yarım milyon ayak yürüdü rap rap
Trampet benim önümde tak tak
Hatırlamadın mı be avanak?
Ben o değil miyim hele bir bak.
Arkadaşındı bir zaman
Birkaç kuruş sökül ulan.

Türkü bitince gülmeye başladılar. Toglio haykırdı:

— Peki, ne söyleyelim bundan sonra? «Yurdumuza giden yolu gösterin bize» yi söyleyelim mi?

Red bağırdı:

— Söyleyemem, boğazım kurudu. Içecek bir şey ister.

Ağzını şapırdattı, gözlerini döndürdü. Toglio yağmura bakarak güldü. Ulan ne komik çocuk şu Red be. Hepsi de iyi çocuklar ya.

Toglio «Yurdumuza giden yolu gösterin bize» türküsünü söylemeye başladı. Birkaç kişi de katıldı ona.

Yoruldum, uyuyacağım artık.
Içmişim bir saat oluyor,
Insan kafayı böyle buluyor.

Yağmur sıklaşmış ve sürekli bir hal almıştı. Türküyü söylediği sırada Toglio'nun içinde efkârlı ve yu-

muşak bir duygu belirmişti. Üşüyordu; o kadar insana sokulduğu halde yine de titriyordu. Kışın, ay ışığında, sıcaklığı ve ışıklarıyla kendisini çağıran bilmediği bir şehre arabayla yaklaştığını sandı.

Nerede gezersem gezeyim,
Karada, havada, denizde olayım,
Her zaman bu türküyü söylerim size
Yurdumuza giden yolu gösterin bize.

Hemen hemen kararmıştı ortalık. Palmiyelerin altındaki kamyonların siperliklerine sığınan erlerin yüzlerini görmek gittikçe güçleşiyordu. Toglio'nun da içi karardı, duygulandı ve efkârlandı. Noel ağacını karısının nasıl süslediğini hatırladı, tombul yanaklarından bir damla yaş aktı. Bir iki dakika, savaştan, yağmurdan, her şeyden sıyırdı kendini. Biraz sonra nerede ve ne zaman uyuyacağını düşünmeye başlayacaktı; ama bu kısa arada inatla ayanaklarını yere yacaktı; ama bu kısa arada inatla ayaklarını yere vura vura şarkısını söylüyor, şarkıların aklına bir çok tatlı ve duygulu anılar getirmesini önlemeye ça-

Bir cip geldi çamurlara bata çıka. Bir metre kadar önlerinde durdu. içinden General Cummings ile iki subay indi. Toglio, Red'i dürttü, türküyü kesin gibilerden. General'in başı çıplaktı. Üniforması sırılsıklam olmuştu, ama gülümsüyordu. Toglio kendisine büyük bir ilgi ve biraz da saygı ile baktı. General'i ordugâhta çok görmüştü, ama bu kadar yakından ilk defa görüyordu.

General erlere yaklaşırken bağırdı:

— Erler... Nasılsınız bakalım... ıslandınıb mı?

Toglio öteki erlerle birlikte güldü. General Cum-

mings zorla güldü.

— Ne olmuş? diye bağırdı. Şeker değilsiniz ya eriyecek.

Rüzgâr hafiflemişti. General yanındaki binbaşı ile teğmene daha normal bir sesle:

— Yağmur biraz sonra duracak sanıyorum, dedi. Washington'la konuştum. Savaş Bakanlığı duracağını kesin olarak söyledi.

İki subay güldü. Toglio da anlamadan gülümsüyordu. General çok tatlı adamdı, tam bir asker.

General yüksek sesle sözlerine devam etti:

— Erler. Bölgede yıkılmadık çadır kalmadı sanıyorum. Fırtına geçer geçmez kumsaldan çadır getirmeye çalışacağız, ama şurası kesin ki bir kısmınız bu gece kurunamayacaksınız. Çok yazık, ama önce de birkaç kere ıslandınız. Cephedeki hatlarda tatsız durumlar var, onun için bir kısmınız geceyi buradan daha kötü bir yerde geçirebilir.

Yağmur altında bir an durdu dimdik. Gözlerini kırparak ekledi:

— Fırtına çıktığında hiç kimsenin nöbetini terketmiş olduğunu sanmıyorum. Ama, içinizde, olur ya, burada olmaması gereken biri varsa ben uzaklaşır uzaklaşmaz hemen yerine koşsun.

Erlerde sıkıntılı bir gülümseme. Yağmur biraz hafiflediği için bölüğün büyük bir kısmı General'in olduğu yere yaklaşıyordu.

— Bakın askerler, durumun şakası yok. Bu gece bağlantı kesilmeden aldığımız haberlere göre, bir kısım Japonlar galiba hatlarımıza sızacaklarmış. Onun için çok dikkatli olmanız gerek. Cepheden oldukça uzakta bulunuyoruz, ama çok uzakta da sayılmayız.

Askerlerin yüzlerine bakarak gülümsedi. Cipine atladı, arkasından subaylar da atladı. Uzaklaştı.

Red yere tükürdü:

— Uzun zamandır yan gelmiş yatıyorduk. Bu gece bizi bu bok fırtınada ileri sürükler garanti.

Wilson başını öfke ile salladı. Red'in sözlerini onayladı:

— Ne yapalım, aldırma. Başa gelen çekilir. Bütün takviyeler savaşı görmek istiyorlar, eh görünce de akılları başlarına gelir.

Toglio lâfını kesti:

— General iyi adam be, dedi.

Red bir daha tükürdü yere:

— Generalin iyisi olmaz. Hep itoğlu ittir.

Toglio itiraz etti:

— Bana bak, Red, dedi. Hangi general erleriyle böyle konuşur? Bana kalırsa çok iyi adam.

Red:

— Yatıştırmasını bilen adam, anlıyor musun, dedi. Ne diye gelmiş bana dert yanıyor sanki? Benim derdim bana yetmiyor mu?

Toglio içini çekti ve konuşmaktan vaz geçti. Aksi herif şu Red, dedi içinden. Yağmur dinmişti. Çadırın bulunduğu yerde neler kaldığını gidip görmeyi düşündü. Üzüldü, fırtına bittikten sonra daha fazla beklemesinin gereği yoktu.

— Hey, haydi bakalım. Gidelim de kendimize yatacak bir yer arayalım, dedi.

Red homurdandı:

— Ama da yaptın ha. Cepheye gideceğiz bu gece.

Gece bastırmış, hava yeniden boğucu olmaya başlamıştı.

General sinirliydi. Cip otoparktan çıktıktan sonra şoförüne:

— Bizi bir-beş-bir taburu karargâhına götür, dedi.

Arkada büzülmüş oturan Binbaşı Dalleson ile Teğmen Hearn'e döndü:

— Eğer ikinci taburla bağlantıları kesilmişse sabaha kadar yürüyüş yapmak zorunda kalacağız.

Cip dikenli telin açık yerinden geçti, sağa dönerek cepheye giden yola çıktı. General yola baktı. Canı sıkıldı. Berbat bir çamur vardı yolda. Sonradan daha da berbat olacaktı. O sırada yalnızca kaygandı. Yolun bir kenarından ötekine kayıp duruyordu cip. Ama birkaç saat sonra çamur daha sertleşecek, kil gibi yapışkan olacaktı, araçlar çamurluklarına kadar batacaklardı. General her iki yandaki ormanlığa dalmış bakıyordu. Bir hendeğin içinde yatan birkaç Japon cesedini geçtiler. Cesetler kokmaktaydı. General soluğunu tuttu. Bu kokulara ne kadar alışkın olursa olsun yine de arada sırada sinirlerini bozuyordu. Bu dert biter bitmez yoldaki ölüleri gömmek için bir inzibat ekibi kurmaya karar verdi .

Gece iyice bastırmıştı; karanlık ile birlikte yaklaşmakta olan tehlikenin korkusu artmıştı. Karanlığın içinde cip yavaş yavaş ilerlemeye çalışıyordu. Boşlukta asılı kalmış gibi bir duygu var Cummings'in içinde. Motorun tekdüze gürültüsü, araçta bulunanların sessizliği, ormanın ağır ve ıslak hışırtısı onu her şeyden koparmış kafasını hızla çalıştırmaya başlamıştı. Boşlukta bir yerde yapayalnız kendi problemiyle meşguldü. Fırtına, Japon saldırısının arkasından birdenbire beklenmedik bir hızla başlamıştı. Yağmur başlamadan on dakika önce 2. Tabur karargâhı bir haber göndermişti: Sınırdaki hatlarında ağır bir ateş düellosu vardı. Bundan sonra fırtına çıkmış, telefon hatları kopmuş, kendi karargâhı yerle bir olmuş, radyo bağlantısı kesilmişti. Cephede neler olup bittiğinden haberi yoktu. Bu sırada belki de Hutckins, 2. Taburunu geri çekmişti. Belki Japonlar, fırtınanın ya-

rattığı bir çeşit çılgınlık içinde ilerlemişler, cepheyi birkaç yerinden yarmışlardı. Emirler yerlerine gitmediğine göre ne olduğunu ancak Tanrı bilebilirdi. Karargâh bataryasının hatları cepfede tutunmuş olsalardı hiç olmazsa.

Bereket versin iki gün önce 7. Tabura on, on beş tank göndermişti. Tankları o gece yolda harekete geçiremezlerdi. Bu yüzden de ilerlemelerine imkân yoktu. Ama, gerekirse, o gece onların çevresinde bir savunma mevzii kurabilirlerdi .Kim bilir orada ne büyük bir kargaşalık vardı. Bütün cephe yarın sabar bir sürü kopuk parçalardan ibaret olacaktı. Telefon hatının başına geçmedikçe hiç bir şey yapamazdı. Her şey olabilirdi. Iki gün içinde, eksen değiştirme harekâtına başladığı zamanki yerine atılabilirdi.

Telefon hattının başına geçer geçmez kararını hemen hemen orada vermeliydi. Cephedeki subaylarının kişiliklerini gözünün önüne getirdi. Ayrı ayrı bölüklerin, dahası takımların bile, aralarındaki farkları —varsa— hatırladı. Bir sürü olayları ve kuvvet rakamlarını korkunç hafızasından geçirdi; Anopopei'de her topun, her insanın nerede bulunduğunu çok iyi biliyordu. Bu bilgisi o sırada kafasının içinden bir bütün olarak geçmekteydi. Çok basit bir adamdı o anda. Her şeyi tek bir amaca yönelmişti, gerektiğinde bütün bu bilginin bir tek amaca doğru tepki halinde ortaya çıkacağını, kesinliğe yakın bir güvenle, —geçmiş olaylara dayanarak— biliyordu. Yeterince gerilim yaratabilirse içgüdüleri onu hiç aldatmazdı.

Buna rağmen içinde yoğun ve ilkel bir öfke vardı. Fırtına plânlarını altüst etmiş, öfkesi birtakım çocuksu biçimlere girmişti. Zaman zaman gelen sinir nöbeti kafasını toplamasına engel oluyor, düşüncelerini berbat ediyordu. Ikide bir kendi kendine söyleni-

yordu: «Fırtınanın çıkacağını en ufak bir şekilde bildirmediler bana. Meteoroji şubesi var, çalışmıyor. Ordu biliyordu bunu. Bana neden bildirmedi? En ufak bir rapor bile vermedi. Ne kargaşalık ne kargaşalık. Ama belki kargaşalık filân da değil. Ayağımın altına karpuz kabuğu koymak istiyorlar.»

Bu sırada şoför cipi bir tekerlek izinde durdurdu. Cummings şoföre döndü. Onu vurabilirdi, ama yalnız şunu mırıldandı:

— Haydi oğlum, vaktimiz yok.

Cipin motoru yeniden çalışmaya başladı; yollarına devam ettiler.

Ordugâhı mahvolmuştu. En acı olay da buydu zaten. Tümenin karşılaştığı tehlikeler aklından çıkmıyor, bu tehlikeler onu durmadan tedirgin ediyordu, ama bütün bunlar birtakım soyut düşüncelerdi. Onu doğrudan doğruya, kişi olarak üzen şey, ordugâhının perişan haliydi. Derin bir keder içindeydi hemen hemen; çakıllı yolları sellerin nasıl alıp götürdüğü, portatif karyolasının nasıl devrildiği, çamurlara nasıl bulandığı, çadırın pis ve yıkık hali gözünün önüne geliyordu. Çok yazık oldu! Yeniden kızmaya başladı. Şöföre:

— Farlarını yak oğlum, dedi. Yoksa geç kalacağız.

Yakınlarda piyadelerin bulunması ihtimali karşısında böyle bir şey yapmak eşkıyalarla dolu bir ormanda elde mumla gezmek gibi bir şeydi. General oturduğu yerde zevkle doğruldu. Yapacağı işin büyüklüğünü anlatan bir yan vardı tehlikede. Hearn ile Dalleson'a:

— Yolun iki yanını tutun, dedi.

Hearn ile Dalleson tomsonlarını cipin açık yanlarından uzattılar, ormanı gözlemeye başladılar. Farlar yanık olduğu için yapraklar gümüş gibi parlıyordu;

daha esrarlı bir hal almışlardı.

Teğmen Hearn silâhının haznesini yokladı, çıkardı, yeniden yerine taktı. İri elleriyle küçük tomsonunu tutuyor, namlu ormana bakıyordu. Karma karışık bir ruh hali içindeydi; yüreğinde bir sürü heyecan ve çöküntü vardı. Bütün verilen emirlerden, saati saatine ayarlanmış ilerlemelerden sonra cephe şu anda bir sıfır haline gelmiş olabilirdi, oysa onların cipi, o sırada. harekete getirecek bir kas ya da bir organ arayan sinir ucu gibi, dolaşıp duruyordu. Bir ara General kendisine şöyle demişti: «Kargaşalığı severim. Deney kabında kristallerin dibe çökmesinden önce reaktifin köpük çıkarması gibi bir şeydir bu. Benim için bir aperitif yerine geçer.»

O sırada bu sözün bir yutturmaca olduğu sonucuna varmıştı. General kargaşalığı sevmiyordu aslında, ya da daha çok deney kabında olduğu zaman sevmiyordu. Kargaşalığı sevenler, kendisi gibi, Hearn gibi, kargaşalığa gerçekten katılmamış olanlardı.

General hâlâ çok iyi dayanıyordu. Hearn fırtına yavaşladıktan sonra ilk defa üstüne nasıl bir gevşeklik geldiğini hatırladı.. General, çamurlu yatağına aşağı yukarı yarım dakika bakıp durmuş, yatağın üzerinden bir parça çamur alıp parmaklarının arasında uvalamıştı. Fırtına hepsinin elini ayağını kestiği halde, General hiç aldırmamış, erlerle inanılmayacak kadar tatlı konuşmuştu. Oysa herkes o sırada başının çaresine bakıyor, sığınacak bir yer bulmak için koşuşup duruyordu. Ama General'in bu tutumunda anlaşılmaz bir yan yoktu; General komutasının dizginlerini yeniden eline almak zorundaydı.

Şimdiki durumun da anlaşılmaz bir yanı yoktu. Sesindeki kibarlık ve nitelik General'in seferden ve bu gece olup biteceklerden başka bir şey düşünmediğini gösteriyordu. Bu durum bambaşka bir adam

yapmıştı General'i. Sinir uçlarının harekete getireceği bir yer bulmaktan başka düşüncesi yoktu.

General'in durumu Hearn'i hem üzüyordu, hem de onda hayranlık uyandırıyordu. Bu türden bir dikkat korkunç bir şeydi; kendi gücünü aşan bir şey. Önündeki ormana, asık suratla bakıyor, elindeki tüfeği tekrar tekrar yokluyordu. Virajda bir Japon makineli tüfeği yuvarlanmış olabilirdi, ya da otomatik silâhlı birkaç Japon piyadesi ile karşılaşabilirlerdi. Virajı döner dönmez cipleri hemen bir ateş yağmuruna tutulabilir, ve böylece birtakım araştırmalar ve sıkıntılar da sona erebilirdi. Kendisinin ölümüyle dünya belki bir dahiyi, Dalleson gibi koca bir budalayı, ve ileride belki de esaslı bir faşist olacak sinirli bir şöförü kaybederdi. Yazık değil mi Virajı dönüyorlar.

Ya da tersine, o birini öldürebilirdi. Bir insanın nişan alması, tetiğe basması, ve özlemleriyle kederlerinin belirli bir biçim alması, böylece dünya yüzünden bir iyiliğin kalkması demekti bu. Bir böceğin üzerine basmak kadar kolaydı. Belki daha da kolaydı. işte mesele buydu; canını sıkan, üzerine ağırlık çöktüren tam buydu. Her şey altüst olmuş, çığırından çıkmıştı iyice. Hiç bir şey yerine oturmuyordu. Erler otoparkında şarkı söylemişlerdi; bunda, tatlı bir şey, çocuksu ve cesurca bir şey vardı. Oysa şimdi onlar bu yolda, ormanın uçsuz bucaksız umursamaz alanlarında bir hat üzerinde giden bir nokdaydılar sadece. Ve belki başka yerlerde de bir savaşma oluyordu. Durmadan işittikleri top sesleri, küçük silâhların ateşleri, belki bir şey değildi, belki de cepheden gelen birtakım dağınık seslerdi, ama belki de tümü birden savaşmanın küçücük cehennemi üzerinde toplanmış bulunuyordu. Ama bunların hiç biri de gerçeğe uymayabilirdi. Gecenin karanlığı hepsini ayrı ayrı birlikler yapıp çıkmıştı.

Dalleson'un muazzam kitlesi kendi iri yarı vücuduna yaslanmıştı. Bunun bir daha farkına vardı, sıkılır gibi oldu. Az sonra gömleğinin üst cebinden bir sigara çekip çıkardı. Kibrit aradı. Dalleson homurdandı:

— İçmesen daha iyi edersin.

— Cipin farları yanıyor ya.

Dalleson:

— Evet, diye homurdandı, yeniden sustu.

Cipin arkasında çökerttiği yerini hafifçe değiştirdi; Hearn'in bu kadar yer kaplamasına, sigara içmesine kızıyordu. Dalleson kuşkular içindeydi. Pusuya düşmekten hiç korkmuyordu. Böyle bir şey olursa, durumu soğukkanlılıkla karşılayacak ve sonuna kadar şerefini koruyacaktı. Onun asıl canını sıkan şey 151. Topçu Taburuna vardıkları zaman ne yapacaklarını bilmemeleriydi. Çalışmadığı dersten sınava giren tembel bir öğrencinin tedirginliği vardı içinde. Harekât ve eğitimden sorumlu bir subay olarak, Dalleson'un durumu daha iyi olmasa bile, en az General kadar iyi bilmesi gerekiyordu. Ama Dalleson'un yanında haritaları ve evrakı olmazsa şaşırıveriyordu. General birazdan karar almak için ona bir şeyler sorabilirdi, işte o zaman hapı yutardı. Yeniden olduğu yerde kımıldandı, Hearn'in sigara dumanını, canı sıkılarak içine çekti, sonra eğildi, alçak sesle bir iki söz söylediğini sandı, oysa sesi gümbür gümbür ötmüştü:

— Öyle sanıyorum ki, Generalim, bir-beş-bir'e vardığımızda her şeyin yerli yerinde olduğunu göreceğiz.

General:

— Evet, dedi.

Çamurlara batıp duran cipin lâstiklerinden çıkan vınıltıları dinliyordu. Dalleson'un böğürmesi neredeyse kulağının zarını patlatacaktı. On dakikadan beri

farları yanık olarak ilerliyorlardı. General'in tehlike duygusu biraz hafiflemişti. Ama yeniden düşünmeye başladı. Bağlantı kesilmişse en azından yarım saat daha gitmeleri gerekecekti. Gittikleri yerde de belki bağlantı kuramayacaklardı. Japonlar bu sırada belki de hatlarını yaracaklardı.

Bağlantıyı muhakkak kurmalıydılar. Bağlantı olmayınca... evet olmayınca, sanki satranç oyununun ortasında biri gelip gözlerini kapamış gibi olacaklardı. Düşmanın sonraki hamlesini ve bu hamleye vereceği cevabı kestirebilirdi, ama sonraki, daha sonraki hamlelerine, yenilecek kadar kötü olmasa bile, gereksiz cevaplar verebilirdi. Cip yan tekerleklerini havaya kaldırarak bir virajı döndü; farları yolun kıyısında mevzilenmiş bir makineli tüfeğin başındaki askerin faltaşı gibi açılmış gözlerini aydınlattı. Cip askere doğru yaklaştı.

— Ulan siz ne biçim insanlarsınız. Geceleyin bu yolda farları yakarak gidilir mi? diye bağırdı asker.

Sonra General'i gördü ve göz kırptı:

— Kusura bakmayın, Generalim.

— Elbet oğlum. Hakkın var. Doğru bir şey yapmıyorum. Kendi verdiğim emri kendim bozuyorum.

General gülümsedi, asker de güldü Cip şoseden çıktı, toprak bir yola girdi. Yol karargâh bataryasının ordugâhına gidiyordu. Her yer karanlıktı. General yönünü bulmak için bir an durdu.

— Maskelenmiş çadır orada, dedi ve gösterdi.

Iyi temizlenmemiş köklere ve otlara basarak yürüdü. Üç subayı da söz söylemekten alıkoyan gergin bir hava vardı karanlıkta. Maskelenmiş çadıra giden elli metrelik mesafe içinde yalnızca tek bir adama rastladılar.

General çadır kapaklarını yanlara doğru açtı. Emniyet koridorunun karanlığında el yordamıyla yü-

rüdü. Bu çadır da herhalde yıkılmış, çamurda sürüklenmiş, sonra yeniden kurulmuştu. Emniyet koridorunun sonunda birtakım çadır kapaklarını daha araladı ve içeri girdi. Bir masanın başında bir yazıcı er ile bir yüzbaşı oturuyordu. İkisi birden ayağa fırladı.

Yüzbaşı:

— Buyurun, Generalim, dedi.

General ortalığı kokladı. Çadırın havası çok bozuk ve nemliydi. General'in alnından ve sırtından birkaç ter damlası fışkırmaya başlamıştı daha şimdiden.

— Albay McLeod nerede? diye sordu.

— Çağırayım, Generalim.

— Yok, dur bir dakika. İkinci taburla buradan konuşulabiliyor mu?

— Evet, Generalim. Konuşulabiliyor.

General'in içi rahat etti:

— Bana bağlayınız lütfen.

Bir sigara yaktı ve teğmen Hearn'e bakarak gülümsedi. Yüzbaşı bir sahra telefonunun alıcısını kaldırdı ve üç kere manyeto etti.

— B Bataryası üzerinden bağlayacağız, Generalim.

General kısaca:

— Biliyorum, dedi.

General'in tek kızdığı şeydi bu: Tümenin harekât alanı içinde bilmediği şey yoktu. Yüzbaşı bir iki dakika sonra telefonu General'e verdi:

— İkinci tabur karşınızda. Generalim.

General:

— Bana Samson'u verin, dedi.

Yarbay Hutchins'in şifresiydi bu. General devam etti:

— Samson, Deve konuşuyor. Ben Kırmızı Eksen' deyim. Ne var ne yok? Beyaz Paragon, ve Mavi Paragon hatlarımız çalışıyor mu?

— Samson konuşuyor. Evet, devreler çalışıyor.

Ses çok uzaktan ve hafif geliyordu. Kulaklıkta bir vınıltı vardı. General:

— Kısa devre var, diye mırıldandı.

— Biz de sizi arıyorduk, dedi Hutchins. Beyaz B ve C Paragon'u ile Kırmızı G ve E Paragonuna yapılan hücumları durdurduk.

Hutchins, değerleri birer birer saydıktan sonra ekledi:

— Şahsen ben bunun bir yoklama olduğu kanısındayım, dedi. Bu gece yeniden hücuma geçeceklerdir.

General:

— Evet, dedi.

Ihtimalleri hesaplamakla meşguldü. Takviye etmek gerekiyordu cepheyi. Yedekte tuttuğu ve yol yapımında çalıştırdığı 459. Piyade Alayının birinci taburunu iki saat içinde harekete geçirebilirdi. Ancak geride yedek olarak en azından bir bölük ile müstakil bil takım bırakması gerekti. Hücuma daha erken geçebilirlerdi. General kafasının içinde tartıştı. Ve sonun da şuna karar verdi: Birinci taburdan yalnız iki bölüğü harekete geçirecek, öteki iki bölüğü herhangi bir çekilme durumunda düşmanı oyalamak için kullanacak, karargâhların ve hizmet bölüklerinin elinde bulunan birlikleri alacaktı. Saatine baktı: sekiz olmuştu.

— Samson, dedi. Aşağı yukarı 2300 Potansiyel Beyaz Able, Dog konvoy yolundan gelerek size ulaşmış olacak. Beyaz ve Kırmızı Paragon ile temasa geçecekler. Bunlar icabına göre kullanılacak. Durum gerektirdiği takdirde direktifi ben vereceğim.

Her şeyi pırıl pırıl görüyordu o sırada. Japonlar o gece hücuma geçeceklerdi. Belki de bütün cepheye karşı, ama yanlarına hücum edecekleri kesindi. Toyaku'nun askerleri fırtına yüzünden toplanma nokta-

larına geç varabilirlerdi, sonra çok sayıda tank da getiremezlerdi; cephenin zayıf noktalarını araştırmak için yapılacak bir yoklama saldırısı olmayacaktı bu. Toyaku bu çamur içinde hızlı manevra yapamayacağı için birkaç nokta üzerinde direnecek, savunma mevzilerini bu şekilde yarabileceğini sanacaktı. General bu harekâtı durdurabileceği kanısındaydı. Mikrofona şunları söyledi:

— Bu akşam çok kuvvetli mevzîî bir hücumla karşılaşacağız. Cephedeki bütün birliklere temasa geçiniz, bulundukları yerde tutunmalarını emrediniz. **Genel bir çekilme söz konusu değildir.**

Hattın öteki ucundaki ses belli belirsizdi:

— Başüstüne, Generalim.

— Japonlar hatlarımıza nüfuz ederlerse, bırakınız etsinler. Herhangi bir açığın kanatlarında bulunan bölükler mevzilerini bırakmayacaklardır. Taktik nedenlerden birliğini geriye çeken herhangi bir subayı derhal askerî mahkemeye vereceğim. Bize kadar sızacak herhangi bir kuvvet yedekler tarafından durdurulacaktır.

Dalleson şaşırmıştı. Yeni bir hat kurulduktan sonra, bu hatta geceleyin Japonlar tarafından kuvvetli bir darbe indirilmesi ihtimali bulunduğu sırada, yapılacak en iyi şey, kendi görüşüne göre, askerleri iki üç kilometre geriye çekmek, hücumu sabaha kadar geciktirmekti. General o sıra fikrini almadığı için çok memnundu. Birdenbire General'in haklı, kendisinin haksız olduğunu düşündü.

Hutchins yeniden konuşmaya başladı:

— Ya ben? Bana da takviye gelecek mi?

General:

— Poowerhouse 2330 da sana ulaşacak, dedi. Bunları Kırmızı Paragon George ile Kırmızı Paragon Easy arasında aşağıdaki değerlere göre yayınız:

017.37 - 439.56 ve 018.25 - 440.06.

General bu mevzileri kafasındaki savaş haritasından söylüyordu:

— Fazladan bir destek olarak da Sarı Paragon Sugar'den size takviyeli bir takım gönderiyorum. Bunlar ağırlık kolu ve Beyaz Paragon ile yan bağlantısı olarak, ve mümkün olursa sonradan Beyaz Paragon Baker ya da Cat desteği olarak kullanılacaktır. Ben bu gecelik burada geçici bir muharebe idare merkezi kuruyorum.

Bütün bunlar rahatlıkla dökülüyordu ağzından. Çarçabuk karar vermişti ve verdiği kararların doğru olduğuna da içgüdüsel olarak inanıyordu. General hiç bir zaman bu kadar mutlu olmamıştı. Telefonu yerine astı. Bir an Hearn ile Dalleson'a baktı. Her ikisine karşı kişisel olmayan bir sevgi duyuyordu.

— Bu gece bir hayli işimiz olacak, diye mırıldandı.

Eli ayağı hemen hemen titreyen topçu yüzbaşısı ile yazıcı ere sezdirmeden baktı. Sevince benzer bir hava vardı içinde. Dalleson'a döndü:

— Hutchins'e takviyeli bir takım göndermeye söz verdim. Pioneer ile Demolition'ı göndereceğim. Ama buna başka bir takımdan bir manga daha eklemeliyiz.

Keşif takımından gönderelim mi, Generalim?

— Güzel. Keşif birliğini verelim. Şimdi hazırla bakalım yürüyüş emirlerini. Çabuk ol!

Bir sigara yaktı, Hearn'e döndü:

— Teğmen, birkaç portatif yatak bul bakalım.

O sırada Hearn'i düşündüğü yoktu.

Pioneer ve Demolition takımlarına birer manga verilmesi konusunda yaptığı teklif, o geceki savaşmaya tek katkısı oldu Dalleson'un.

Roth rüyasında yemyeşil bir çayırın ortasında kelebek avlıyordu Minetta nöbete kaldırdığı sıra. Homurdandı, yeniden uyumaya çalıştı, ama sarsıp duruyordu Minetta. Roth öfkeli öfkeli fısıldadı:

— Peki, peki. Kalkıyorum işte.

Yüzükoyun döndü, biraz daha homurdandı. Ellerine ve dizlerine dayanarak kalktı, başını salladı, hatırladı korkuyla:

— Bu gece nöbet üç saat.

Postallarını giydi öfkeli öfkeli.

Makineli tüfek mevziinde Minetta onu bekliyordu:

— Bu gece ecinniler dolaşıyor etrafta, diye fısıldadı. Nöbet bitmeyecek gibi geldi bana.

— Bir şey mi var?

Minetta önünü kapatan kapkara ormana baktı. Makineli tüfeğin üç metre ilerisindeki dikenli teli görebiliyordu yalnızca:

— Çevrede Japonlar dolaşıyor gibi geldi bana, diye fısıldadı. Onun için gözünü dört aç.

Roth fena bir korku geçirdi:

— Emin misin?

— Bilmiyorum. Yarım saatten beri durmadan top sesleri işitiyorum. Galiba bir savaşma var.

Çevresini dinledi:

— Dur!

Birkaç kilometre ileride bir batarya gürledi:

— Japonlar hücuma geçtiler herhalde. Bizim

keşif mangası da tam ateşin ortasında şimdi.

Roth:

— Talihimiz varmış, dedi.

Minetta çok hafif sesle konuşuyordu:

— Bilmem. Bir kat fazla nöbet beklemek de kolay değil. Bekle görürsün. Böyle bir gecede üç saat nöbette kalmak bir insanın keçileri kaçırması için yetiyor. Ya Japonlar hatları yararlar da, senin nöbetin bitmeden hücuma geçerlerse? Cepheden ancak on beş kilometre uzaktayız. Belki buralarda ileri karakolları bile vardır.

Roth:

— Durum ciddî, dedi.

Fırtınadan hemen sonra Goldstein'in çantasını nasıl topladığını, o sırada yüzünün ne biçim aldığını hatırladı. Goldstein şimdi oradaydı, savaşı görüyordu. Roth'un içinde garip bir duygu vardı. Öldürülebilirdi. İçlerinden herhangi biri de öldürülebilirdi: Red, Gallagher, Çavuş Croft, Wyman, Toglio, Martinez, Ridges ya da Wilson. Hepsi şimdi oradaydılar, savaşın tam ortasında. İçlerinden herhangi biri de sabahleyin oraya gidebilirdi. Bir insanın öldürülmüş olması korkunç bir şeydi. Minetta'ya anlatmak istedi bunu biraz. Ama Minetta esnedi:

— Artık bitse be şu iş.

Gitmeye kalktı, arkasını döndü.

— Senden sonra kimi uyandıracağını biliyor musun?

— Çavuş Brown'u.

— Tamam. Şurada Stanley'le birlikte aynı battaniyenin altında yatıyor.

Minetta bulundukları yeri aşağı yukarı gösterdi. Roth mırıldandı:

— Çevrenin bu kesiminde ancak beş kişi varız. Düşün bir kere, beş kişi bu çevrede bir takımın tu-

tacağı alanı tutuyor.

Minetta:

— Işte ben de onu söylüyorum ya, dedi. Dinlenme yüzü görmeyeceğiz. Ilk manganın bulunduğu yerde bir sürü adam var.

Sessiz sessiz esnedi.

— Ben gidiyorum, dedi.

Minetta gittikten sonra Roth'un içine korkunç bir yalnızlık çöktü. Ormanı gözetliyor, makineli tüfeğin arkasındaki sipere olabildiğince ses çıkarmadan yerleşmeye çalışıyordu. Benim dayanabileceğim şey değil bu, diyordu kendi kendine; sinirleri buna dayanamazdı. Bu iş için daha genç olmalıydı, Minetta ya da Polack gibi küçük bir çocuk, ya da eski bir muharip.

Iki tane cephane sandığının üstünde oturuyor, sandıkların kulpları sıska kıçına batıyordu. Durmadan yerini değiştiriyor, ayaklarını oynatıyordu. Bulunduğu siper akşamki fırtına yüzünden çamurla dolmuştu. Çevresindeki her şey sırılsıklamdı. Elbiseleri saatlerden beri ıslak kalmış, battaniyelerini ıslak toprağın üstüne yaymıştı. Ne biçim hayat bu! Sabahleyin nezle olacak, garanti. Zatürreye çevirmese yine iyi.

Her şey çok sakin. Ormanda korkulu bir sessizlik var soluğunu kesen. Bekliyor. Birdenbire bu büyük boşluk yarıldı, ormandaki hayatın çıkardığı seslerin farkına varmaya başladı: Yaprakların arasında çekirgeler, kurbağalar ve kertenkeleler çeşitli sesler çıkarıyor, ağaçlar hışırdıyordu. Sonra sesler kesilir gibi geldi ona birdenbire, ya da kulakları sadece sessizliği duyabiliyordu; birkaç dakika seslerle sessizlik arasında durmadan gidip geldi, sanki bu iki şey, bir içi bir dışı görünen optik kübler gibi, hem düşünden ayrı, hem de birbirlerine bağlıydılar. Roth düşünmeye başladı: Uzaklardan gök gürültüleri geliyor ve şimşekler çakıyor, oysa yağmurun başlamasından

korkmuyordu. Gecenin bu ağır nemli havası içinde muazzam bir çanın boğuk sesine benzeyen top seslerini uzun bir süre dinledi. Titredi ve kollarını kavuşturdu. Japonların savaş hilelerini, nöbetçileri bıçakla öldürdüklerini talim sırasında çavuşları anlatmışlardı. Sözlerini hatırladı: «Nöbetçi hiç farkında olmaz. Farkında olduğu saniye iş işten geçmiştir zaten.»

Roth'un karnına sancılar giriyordu korkudan. Arkasına dönüp baktı. Bunun nasıl bir ölüm olacağını düşünüyor, titriyordu. Korkunç bir şeydi bu. Sinirleri gepgergindi. Dikenli telin ardındaki küçük alanın ötesinden başlayan ormanın içini görmeye çalıştıkça, sinemada sezdirmeden kahramanın arkasına devin yaklaştığını gören çocukların duyduğu heyecanı duyuyor ve paniğe kapılıyordu. Yaprakların arasında bir çıtırtı duydu. Siperinde büzüldü, sonra yavaş yavaş siperin üstünü gözlemeye başladı. Ormanın derin gölgeleri ve biçimleri içinde insana benzer ya da hiç olmazsa tanıyabileceği bir şey sezmeye çalışıyordu. Ses kesildi, on saniye sonra yeniden başladı. Durmadan kulağını tırmalayan bir sesti bu. Roth siperinde donmuş gibi oturuyor, yüreğinin atışından başka hiç bir şey duymuyordu bütün vücudunda. Kulakları dev bir amplifikatör olmuştu sanki, kulağının işitmediği bütün ses perdelerini, kaymaları, sürtmeleri, dalların kırılmalarını, çalıların çıtırdılarını işitiyordu. Önceleri bu seslerin farkında bile değildi. Makineli tüfeğinin üzerine eğildi, sonra aklına geldi: Minetta tüfeği acaba sonuna kadar kurmuş muydu? Acaba dolu mu bırakmıştı? Durumdan emin olabilmesi için sürgüyü çekip bırakması gerekiyordu. Bu hareketin çıkaracağı ses onu ürküttü. Tüfeği kaldırdı, emniyet mandalını sessizce açmaya çalıştı, ama mandal epeyce bir çıt sesi çıkardıktan sonra yerine oturdu. Roth sesi işitince irkildi, ormana doğru bakınmaya

başladı. Seslerin geldiği yeri kestirmeye çalışıyordu. Ama ses gelmeyen yer yok gibiydi. Ne kadar uzaktaydı? Nereden geliyordu? Hışırtıya benzer bir şey işitti. Tüfeğini o yana çevirdi ve bekledi. Sırtından terler boşanıyordu. Çılgınca, ve gelişigüzel ateş etmek geldi içinden, ama bunun tehlikeli olduğunu hatırladı. Belki onlar da beni görmüyorlardır, diye düşündü, ama buna pek inanmadı. Ateş etmemesinin nedeni Çavuş Brown'dan korkmasındandı. «Hedefi görmeden ateş edecek olursanız hemen yerinizi değiştirin, yoksa üstünüze el bombası atarlar,» demişti Brown. Roth titredi. Kızmaya başlıyordu: Bir süreden beri Japonlar kendisini gözetliyorlardı herhalde. Ulan neden gelmiyorsunuz? diyordu içinden üzülerek. Sinirleri o kadar gerilmişti ki herhangi bir saldırıyı memnunlukla karşılayabilirdi.

Ayağını çukurun kalın çamur katına bastı, ormandan gözünü ayırmadan. Bir eli ile postallarından biraz çamur aldı, bir kil parçası gibi ovalamaya başladı. Farkına varmadan yapıyordu bunu. Kendisini çok sıkmış olacak; gerginlikten boynu ağrımaya başladı. Ona öyle geliyordu ki bulunduğu siper şimdi tabak gibi apaçıktı, korunma düzeni yeterli değildi. Bir erin, savunma aracı olarak elinde yalnızca bir tüfekle, her tarafı açık bir siperde nöbet beklemesi olur şey miydi?..

Ormanın başladığı yerde bir itişip kalkışma oldu; Roth ağzından herhangi bir ses çıkmaması için dişlerini gıcırdattı. Sesler, sürünerek ilerleyen bir takım insanlar varmış gibi, bir iki metre yaklaşıyor, duruyor, sonra yeniden bir takım kıpırtılarla yaklaşıyordu. Makineli tüfek ayaklarının çevresinde bir el bombası araştırdı, sonra bir tane buldu, nereye atacağını bilmeden elinde tuttu. El bombası çok ağırdı sanki, on metreden ileriye atamayacak kadar güçsüz hisse-

diyordu kendisini. Bir el bombasının etki alanı otuz metredir, demişlerdi talimde ona. Şimdi kendi atacağı el bombası ile ölmekten kokuyordu. El bombasını makineli tüfeğin altına koydu, geriye çekilip yerleşti.

Biraz sonra korkusu geçti. Seslerin ne çıkacağını yarım saatten beri beklemiş, bir şey olmayınca güveni yerine gelmeye başlamıştı. Bir türlü anlayamıyordu: Madem ki dolaylarda Japonlar vardı, neden ona elli metre yaklaşmak için iki saat vakit kaybediyorlardı. İçindeki gergin duruma daha fazla katlanamadığı için yine içinden gelen bir ses, Japonlar böyle bir şey yapmaz, dedi, o da ormanda bir takım hayvanların dolaştığı sonucuna vardı. Arkasına dayandı, gömleği siperin ıslak duvarına yapıştı, Roth kendisini salıvermeye başladı. Sinirleri yavaş yavaş gevşedi, ormandan anî bir ses geldikçe içinde yeniden bir korku uyanıyor, bu korku gelip gelip geriye çekilen sular gibi gittikçe azalıyordu. Bir saat geçtikten sonra uykusu gelmeye başladı. Hiç bir şey düşünmüyor, ormanın havadaki derin sessizliğini dinliyordu. Kulaklarının ve boynunun çevresinde bir sivrisinek dolaşmaya başladı, öldürmek için ısırmasını bekledi. Siperde böcekler olabileceği geldi aklına bu sırada, kıpırdanmaya başladı. Birkaç dakika geçti. Sırtından aşağıya bir karınca iniyordu garanti. Evlendiği zaman taşındığı ilk apartmandaki hamam böceklerini hatırladı. Nasıl yatıştırmıştı karısını: «Korkma Zelda. Ben okudum, biliyorum, hamam böceği kötü bir hayvan değil» Zelda tahta kurusundan da korkuyordu. Kaç kere kendisine: Zelda, hamam böcekleri tahtakurularını yer,» dediyse de karısı gece yarısı yatakta kalkıp oturuyor, korkuyla: «Herman, beni bir şey ısırdı» diyordu.

«Ama söyledim sana, imkânı yok.»

Karısı karanlık odanın içinde öfkeli öfkeli fısıldıyordu:

«Rica ederim, bana şu hamam böceklerinin sözünü etme. Hamam böcekleri tahtakurularını yediklerine göre yataklarımıza kadar geliyorlar demek. Öyle değil mi»

Roth bunları hatırlayınca hem sevindi, hem de üzüldü. Umduğunu bulamamıştı hayatta. Kavga, kavga, durmadan kavga ile geçmişti ömrü. Zelda'nın korkunç bir dili vardı; onun okumuşluğuyla, çok para kazanamayışıyla alay edip durmuştu. Yalnız onun suçu değil bu, diye düşünüyordu, ama sonra kendisinin de suçu olmadığını anlamıştı. Kimse bundan suçlu değildi. Elbette ki insan küçüklüğünde umduğu şeyi bulamazdı. Ellerini pantalonuna sildi uzun uzun. Zelda bir bakıma iyi bir eşti. Şu anda kavgalarını hatırlaması yüzünü hatırlaması kadar güç oluyordu. Karısını uzun uzun düşündü, kafasında başka bir kadın gibi, birçok kadınlar gibi oluverdi karısı. Gözünün önüne şehvetli bir hayal getirmeye başladı.

Kovboy elbisesi giymiş bir kadın modelin müstehcen resmini çektiğini düşündü. Modelin başında bir kovboy şapkası vardı. Kalçalarından tabancalı, fişekli deri bir kemer sarkıyordu. Modele poz verdiriyor, model de insanı deli eden bir umursamazlıkla söylediklerini yapıyordu. Kasıkları ağrımaya başladı. Boyuna düşünüyor, sahneyi gözünün önüne getiriyordu.

Bir süre sonra yeniden uyku ile savaştı. Iki üç kilometre uzaktan top sesleri geliyordu boyuna. Önce yüksek, sonra boğuk, sonra yeniden yüksek. Bu sesler ona bir güvenlik duygusu veriyordu. Artık ormana pek kulak verdiği yokıu. Gözleri kapanıyordu. iyice uyku bastırdığı sırada esnerken birkaç saniye kapalı kaldı gözleri. Bir iki kere tam uykuya dalacağı

sırada ormandan gelen anî bir sesle uykusu açıldı. Fosforlu saatine baktı, nöbetinin bitmesine hâlâ bir saat vardı. Canı sıkıldı. Arkasına uzandı iyice, birkaç saniye sonra gözlerini açmaya kesin karar vererek, kapattı, ve uyudu.

Aşağı yukarı iki saat sonra uyandığında son hatırladığı şey bundan ibaretti. Yağmur yağmaya başlamıştı. ince çisenti içine kadar geçmiş, postallarının içine işlemişti. Feci şekilde aksırdı bir daha, sonra uyuya kaldığını anlayınca şaşırdı. Bir Japon gelseydi beni öldürürdü, dedi kendi kendine. Bu düşünce bütün vücudunu sarstı, elektrik çarpmış gibi. Siperden çıktı, Brown'un yattığı yere doğru yürüdü sendeleyerek. Az kaldı görmeyecekti onu, neyse ki Brown fısıldadı:

— Ulan ne gezip duruyorsun otların içinde öyle?

Roth utanıyordu.

— Bulamadım seni de, diye mırıldandı.

Brown:

— Hadi ulan sen de, dedi.

Battaniyelerin altında gerindi, sonra ayağa kalktı:

— Uyuyamadım bir türlü, dedi. Bir sürü boktan sesler... Saat kaç?

— Üç buçuğu geçiyor.

— Hani beni üçte kaldıracaktın?

Roth'un ödü patladı bunu işitince. Belli belirsiz:

— Düşünürken, dedi, zamanın nasıl geçtiğinin farkında olmadım.

— Hadi ulan bok! dedi Brown.

Postallarını bağladı, başka bir söz söylemeden makineli tüfek yuvasına doğru yürümeye başladı.

Roth bir an kıpırdamadan durdu, tüfeğin kayışı omuzunu acıtıyordu. Minetta ile o gece yattıkları yeri aramaya başladı. Minetta battaniyeleri üstüne çekmiş-

ti. Roth yavaşça yanına yattı, battaniyeleri kendine çekmek istedi. Evdeyken yorgana sımsıkı sarılmak isterdi; şimdi, ayaklarının üstüne örttüğü battaniyeler onu rahatsız ediyordu. Her şey sırılsıklamdı sanki. Yağmur dışarda kalan bacaklarına yağıyordu. Üşüyordu. Battaniyeler ıslak mıydı, nemli miydi belli değil; ıslak küflü bir kokuları vardı, ayak kokusu gibi. Dönüp duruyor, toprakta rahat edecek bir yer arıyordu. Ama sırtının üstüne durmadan bir kök batıyordu sanki. Battaniyeleri yüzünün üstünden çekince yağmur çisentisinden rahatsız oldu. Hem terliyor, hem titriyordu. Belli, hastalanıyordu. Brown'un hesabına yarım saat fazla nöbet beklediğim için onun bana teşekkür etmesi gerek. Neden söylemedim bunu? diye sordu kendi kendine, birdenbire. Ona cevap vermediği için canı sıkıldı ve üzüldü. Bekleyeyim, sabahleyin veririm cevabını, diye kararlaştırdı öfkeli öfkeli. Takımın içinde gerçekten sevdiği bir tek kişi bulunmadığı sonucuna vardı. Hepsi de budalanın teki, dedi kendi kendine. Yeni gelen birine en ufak bir dostluk gösteren tek kişi yoktu aralarında. Bir yalnızlık ürpertisi geçti içinden. Ayakları buz gibi. Ayak parmaklarını oynatmaya çalıştı. Isıtamayacağını anladı. Karısını ve oğlunu düşünmeye çalıştı, ve hayatta onların arasına dönmekten daha büyük bir mutluluk yokmuş gibi geldi ona. Şimdi karısının gözlerinde yumuşak bir ana bakışı vardı; çocuğu neşeli ve saygılı bakıyor yüzüne, oğlunun büyüdüğünü, kendisiyle ciddî şeyler konuştuğunu, fikirlerine önem verdiğini düşünüyor.

Yağmur kulağını gıdıklıyordu, battaniyesinin ucunu yeniden başının üstüne çekti. Minetta'nın vücudu sıcaktı ve Minetta ona doğru dört büklüm olmuş yatıyordu. Yeniden minnacık oğlunu düşündü, koltukları kabardı. Ne sandı beni o eşek, diye düşündü. Ben onlara gösteririm. Gözlerini kapadı, uzun uzun içini

çekti, yumuşak, çisentili gecede, büyük umutlar içinde, uyudu.

Itoğlu it Roth, dedi Brown kendi kendine, nöbette uyuya kaldı, hepimizi öldürtecekti. Hiç kimsenin hakkı yok bunu yapmaya, ulan sen arkadaşlarını düşünme. Bundan daha büyük kötülük yapılır mı?

Hayır efendim, hayır. Bundan daha büyük kötülük yapılamaz, diye tekrarladı Brown. Ben korku geçirmiş olabilirim, sinirlerim bozuk olabilir, ama yine de çavuşluğumu bilir, görevimi yaparım. Kolay mı terfi etmek ya; bir insan görevini yapmalı, sorumluluğu üstüne almalı, o zaman elbet mükâfatını görür. Daha başından beri gözüm hep Roth'un üstünde. Iyi bir adam değil, tembel, beceriksiz. Hiç bir şeyle ilgilendiği yok. Ulan askere alındık diye suratlarından düşen bin parça olan bu hanım evlâtlarını hepsinin Allah belâsını versin. Bizim canımız yok mu be, iki yıldır ağzımıza sıçılıyor, daha da ne kadar sıçılacak Allah bilir? Siz karılarınızı, belki bizim karılarımızı da düzerken biz dövüşüyorduk be.

Brown cephane sandığının üzerinde kımıldadı. Ormanı gözetliyor, kısa kalkık burnunun üstünü efkârlı efkârlı ovalıyordu. Ah, ya biz, dedi kendi kendine, ya biz, yağmurun altında bu pis çukurda, en ufak bir çıtırtıda üç buçuk atarken karı milleti yan gelmiş keyfine bakıyor.

Kaşarlanmış bir orospuyla evlendiğimi anlamalıydım. Daha orta okuldayken her önüne gelen pantalonluya sürtünür dururdu. Ah, ah, şimdi aklım başıma geldi ya. Kadınla evlenmek hata, çünkü değiştiremezsin karı milletini. Yıllarca bekleyecek değil ya. Benim elime geçtiği sırada kız olup olmadığını şimdi bile hatırlamıyorum. Artık temiz kız kalmadı zaten. Öyle bir

zamandayız ki kızlar ağabeylerine kafa tutuyor, sen kendi işine bak, diyor. Neden? Çünkü niyetleri dalga geçmek. Kocaları seyahate çıkmış. Bu zamanda gözünü dört açmalı insan. Çoluklu çocuklu kadınlarla da kaç kere düşüp kalktım. Hepsinin Allah belâsını versin.

Brown tüfeğini dizlerinin üzerinden aldı, makinelinin karşısına koydu. Nöbette uyuyan şu itoğlu it Roth gibi insanları adam etmek için uğraşıken, hizmet birliğini herkesin eşit olarak çalışabileceği bir düzene sokacağım diye didinirken, bir de bizim karı acaba bacaklarını kapalı tutacak kadar namusunu muhafaza ediyor mu etmiyor mu diye düşün. Aman, boş ver, hiç birini düşünmeye değmez, hiç biri beş para etmez. Burada, askerlikte imanımız gevriyor, canımız çıkıyor bizim. Ya onlar, orada ne yapıyorlar? Düşünmemeli bunu, güveni kalmıyor insanın. Daha güçlü olmalıyım ben. Ama canına yandığım bir karı olmazsa, düşünecek başka bir şey de kalmazsa nasıl güçlü olabilirsin? Bütün erkekler aynı şeyi yapmıyor mu?

Evet şimdi ne yapıyordur acaba? Belki de tam bu sırada yatakta bir delikanlı ile sohbet ediyordur. Ama hava alırlar. Ulan şu dinine yandığımın savaşından bir sağ salim çıkayım, o zaman karıyı defedeceğim başımdan, bol bol da para kazanacağım. Savaştan sonra para kazanmak için kim bilir ne fırsatlar çıkacak. Ama çok çalışmaktan, üstüne sorumluluk almaktan yılmayacaksın; bak meselâ ben yılmam. Herkes söylüyor, çok iyi bir gedikliymişim ben. Belki Martinez kadar iyi keşifçi değilim, belki Croft kadar soğukkanlı değilim, ama namuslu adamım, ve görevime bağlıyım. Red gibi değilim meselâ, onun gibi maskaralık yapmıyorum çalışacağım yerde, ya da kavga çıkarmayı düşünmüyorum. Gerçekten iyi bir gedikli ol-

maya çalışıyorum. Neden? Çünkü askerlikte başarı gösterirsen her yerde başarı gösterirsin de ondan. Bir şey yapmak istiyorsan her şeyden önce o işi doğru dürüst yapacaksın, ben buna inanıyorum arkadaş.

Bataryanın biri ateş etti birkaç dakika. Brown top seslerini dikkatle dinledi. Bizimkilerin anası ağlıyordur şimdi, dedi kendi kendine, kolay mı Japonlar saldırıyor, bizim keşif birliği de tam curcunanın ortasında garanti. Bari kimseye bir şey olmasa bu gece. Karanlığın içine doğru baktı. Gerçekten talihim varmış ki geride kaldım, dedi kendi kendine, iyi ki Martinez'in yerine geçmedim. Berbat bir gece olacak gerçekten. Hiç burnumu sokmak istemem doğrusu. Ben sıramı savdım arkadaş. Makineli tüfek arkamdan vızır vızır ateş ederken tarlayı koşa koşa geçtim, Japonlar uçaksavar toplarını üzerimize çevirdikleri sırada denizde yüzdüm, yetmez mi. Iki yi çavuş olmuşum, ama bazan da bir er olmayı istemiyor değilim, o zaman durmadan dalga geçerdim, Roth gibi. Ben kendi dümenime bakmalıyım. Neden? Çünkü benim kimsem yok, arkam yok. Çok çektim bu savaşta ben, şimdi vurulmamaya bakmalıyım.

Ağzının kenarındaki tropik yaralarından birini elledi. Allah vere de bu gece çocuklardan biri vurulmasa, dedi kendi kendine.

Kamyon konvoyu çamurların içinde zorlukla ilerleyebiliyordu. Keşif mangası karargâh alanından çıkalı bir saat olmuştu, ama onlara daha uzun zaman geçmiş gibi geliyordu. Kamyonun içinde yirmi beş er sıkışa sıkışa oturmuştu, kamyonda yalnızca on iki kişilik yer olduğu için erlerin yarısı bir sürü karmakarışık tüfeklerin, çantaların, kolların ve bacakların üstüne yerleşmişti. Karanlıkta herkes terliyordu. Olağan-

üstü bir yoğunluk vardı gecede; her iki yandaki ormandan durmadan nem sızıyordu.

Kimsenin söyleyecek lâfı yoktu. Ortalığa kulak verdikleri zaman kolbaşının bir yokuşu tırmanmaya uğraştığını duyuyorlardı. Arkalarındaki kamyon arada sırada yaklaşıyor, sisin içinde iki küçük kandil gibi yanan farlarını görebiliyorlardı. Ormana sis basmıştı, erler karanlıkta dünyadan uzaklaşmış sanıyorlardı kendilerini.

Wyman teçhizatının üstüne oturmuştu. Gözlerini kapatıp da kamyonun sarsıntısına bırakınca kendini metroda gidiyormuş gibi hissediyordu. Croft'un gelip, cepheye gitmek üzere teçhizatını hemen toplamalarını emrettiği zamanki sinirliliği ve heyecanı yatışmıştı biraz. Wyman, tek tek düşüncelerin ve anıların pasif bir şekilde gözünün önünden geçmesi ile sıkıntı arasında bocalıyordu. New York'tan Pittsburg'a kadar annesiyle birlikte yaptığı otobüs yolculuğunu düşünüyordu. Babasının ölümünden sonraydı, annesi para bulmak için akrabalarını görmeye gidiyordu. Ama yolculuktan sonuç alamamış ve geceleyin yine otobüsle dönerlerken annesiyle ne yapacaklarını konuşmuşlar, onun işe girmesine karar vermişlerdi. Bunları hep garip bir hayret içinde hatırlıyordu. O zaman hayatının en önemli gecesiymiş gibi gelmişti ona. Oysa şimdi başka bir yolculuğa çıkıyordu. Çok daha önemli bir yolculuktu ve ne olacağı konusunda en ufak bir fikri de yoktu. Bir an kendini olgunlaşmış buldu; daha birkaç yıl önceki olaylar şimdi artık önemsiz şeylerdi. Savaşın nasıl bir şey olabileceğini gözünün önüne getirmeye çalışıyordu. Kestirmeye imkân olmadığına karar verdi. Savaşın zor bir şey olduğunu düşünmüştü her zaman, durmadan günlerce yol yürünecekti. Oysa şimdi, bir haftadır birliğine ka-

tılmış olduğu halde hiç bir şey olmamıştı: Her şey rahat, her şey laçkaydı. Yavaşça sordu:

— Bu gece çok şey görecek miyiz, Red. Ne dersin?

Red homurdandı:

—General'e sor.

Wyman'ı sevmişti Red, ama ondan uzak kalmaya çalışıyordu. Bunun nedeni Wyman'ın kendisine Hennessey'i hatırlatmasıydı. O gece başlarına gelecek olaylara karşı içinde büyük bir tiksinti duyuyordu Red. Birçok savaşa girip çıkmıştı. Çeşit çeşit felâketler, facialar, birçok ölü görmüştü. Onun için artık ölmeyeceği hayaline kapılmıyordu. Öldürülebilirdi; uzun bir süredir kabul ettiği bir şeydi bu; bu bilginin çevresini kalın bir kabukla sıvadığı için birkaç dakikadan ilerisini düşünmüyordu artık. Bununla birlikte, son zamanlarda içinde yeniden rahatsızlık verici bir duygu belirmiş, ama bu duyguyu hiç bir zaman kelimelere dökmemişti. Oysa kendisini yiyen bir duyguydu bu. Hennessey'in ölümüne kadar Red bütün tanıdıklarının ölümlerini müthiş, yıkıcı ve anlamsız bir şey sayardı. Ölenler artık ortalıkta görünmeyen bir takım insanlardı sadece; hastaneye gidip de bir daha geri dönemeyen eski arkadaşlar ya da başka birliğe nakledilen erler gibiydiler. Tanıdık birinin vurulduğu ya da ağır yaralandığı öğrenildiği zaman duyulan heyecana benziyordu. Bu bakımdan ölüm tanıdığı bir kimsenin başına gelen bir şeydi yalnızca, ve Red ölüm haberlerini her zaman böyle karşılardı. Ama Hennessey'in ölümü içinde gizli bir korku yaratmıştı. Hennessey'in söylediği sözleri hatırladıkça çok garip, çok açık bir duyguyla içi doluyor, kendisini dipsiz bir korkunun eşiğinde buluyordu.

Eskiden geleceği ve bir çatışmanın ayrıca kötü olabileceğini düşündüğü zaman acılardan ve felâket-

lerden tiksinir, ölümleri soğukkanlılıkla kabul ederdi. Ama şimdi ölüm fikri taptazeydi ve korkutucu olmuştu yeniden. Wyman'a:

— Sana bir şey söyleyeyim mi? dedi.

— Söyle.

— Elimden hiç bir şey gelmez. Onun için hiç düşünme, kes sesini otur.

Wyman bozuldu, sesini kesti. Red onun bu haline üzüldü, cebinden bir çukulata dilimi çıkardı. Çukulatanın üstünde ceplerindeki tütün kırıntıları vardı ve çukulata biraz yumuşamıştı.

— Çukulata ister misin? diye sordu.

— isterim. Sağol.

Gece bütün ağırlığıyla bastırmıştı. Arada sırada taşlara çarptıkları zaman kamyondakilerden mırıltılardan ve küfürlerden başka bir ses çıkmıyordu. Her araç, her kamyonun çıkardığı gürültüleri çıkarıyor, çukurlardan geçerken gıcırdıyor, inliyor, lâstikler ıslak toprakta vınlıyordu. Ama tüm olarak alındığında, kamyon konvoyunun çıkardığı ses bir gemiye durmadan çarpan hafif dagaların çıkardığı anlaşılmaz birtakım yankıların ve titreşimlerin karışımıydı. Melânkolik bir ses. Ve karanlıkta, erler kamyon döşemesine bırakmışlardı kendilerini; rahatsızdılar, sırtları önlerindeki arkadaşlarının dizlerine dayalı, tüfekleri gelişigüzel oraya buraya çevrili ya da dizlerinin üzerlerine şöylece bırakılmış. Croft miğferlerini giymelerini söylemişti. Red alışmadığı bir ağırlığın altında terleyip duruyordu.

— Kafamıza kum torbaları koysak daha iyi dedi.

Wyman yüz bulmuştu. Sordu:

— Işler kötü gibi. Ne dersin?

Red içini çekti, ama öfkesini belli etmedi.

— Merak etme, evlâdım. Sen kıçını sıkı tut yal-

nız, gerisi kendiliğinden gelir.

Wyman yavaşça güldü. Red'i sevmişti, onun yanından ayrılmamaya karar verdi. Kamyonlar durdu, kamyonların içindekiler kıpırdadılar, tutulmuş bacaklarını gererken homurdanıyorlardı. Ses çıkarmadan beklediler; başları göğüslerine düşüyor, gecenin ağır havasında ıslak elbiseleri bir türlü kurumak bilmiyordu. Hafif bir rüzgâr var gibiydi, yorgundular, uyumak istiyorlardı.

Goldstein sinirinden yerinde kıpırdanmaya başlamıştı. Kamyonlar beş dakika durunca Croft'a döndü ve sordu:

— Çavuşum, neden durduğuna inip bakabilir miyim,

Croft homurdandı:

— Otur oturduğun yerde Goldstein. Kimse yerinden kıpırdamayacak, tüymek yok.

Goldstein kıpkırmızı kesildiğini hissetti:

— Ben böyle bir şey söylemedim, dedi. Etrafta Japonların bulunabileceği bir yerde oturmanın bizim için tehlikeli olabileceğini düşündüm yalnızca. Kamyonların neden durduğunu öğrensek fena mı olur?

Croft esnedi, sonra soğuk, monoton bir sesle Goldstein'i haşladı:

— Bana bak, sen şimdi başına gelecekleri düşün, yeter. O kadar meraklanma. Otur ve bekle, ötesini ben düşünürüm.

Kamyondakilerin bir kısmı gülmelerini zor tuttular. Goldstein üzgündü. Croft'u sevmiyordu, takıma katıldığından beri Croft'un kendisine söylediği alaylı sözler aklına gelmeye başladı.

Kamyonlar yeniden harekete geçti, aşağı viteste birkaç yüz metre zorlukla gidebildi, sonra durdu. Gallagher küfrü bastı. Wilson sordu yavaşça:

— Ne oluyorsun be. Acelen ne?

— Gideceğimiz yere bir an önce varsak artık.

Birkaç dakika hiç seslerini çıkarmadılar, sonra kamyonlar yeniden hareket etti. Bir bataryanın yanından geçtiler, batarya ateş ediyordu. Birkaç kilometre ilerideki başka bir batarya da harekete geçmişti .Tepelerinden mermiler uçuyordu, belki de bir iki kilometre yukarıdan. Erler ses çıkarmadan dinliyorlardı. Uzaklarda bir makineli ateş etmeye başlamıştı; sesi onlara kadar geliyordu ve kesik kesik darbeler halindeydi, derin ve boş, halı silken birinin vuruşları gibi. Martinez miğferini çıkardı, çenesini ovaladı, sanki kafasına çekiçle vuruluyordu. Bir Japon topu keskin ve dokunaklı bir çığlıkla bu ateşe cevap verdi. Ufka yakın bir yerden alev yükseldi, birbirlerini görecek kadar aydınlandı ortalık. Yüzleri önce beyaz sonra mavi oldu, karanlık dumanlı bir odanın köşelerinden birbirlerine bakıyorlardı sanki. İçlerinden biri:

— Yaklaşıyoruz, dedi.

Alev söndükten sonra ufukta soluk bir sis katının kaldığını gördüler. Toglio:

— Bir yer yanıyor, dedi.

Wyman:

— Büyük bir savaş oluyor galiba, dedi Red'e.

— Yok be, dur bakalım, daha birbirlerini yokluyorlar, dedi Red. Bu gece bir başlarsa sen o zaman gör curcunayı.

Makineli tüfekler tık tık etti ve sonra durdu. Birtakım yerlere havan mermileri düşüyor, basık ve boğuk sesler çıkarıyordu. Başka bir makineli, daha ileride, yeniden başlamıştı ateşe. Sonra yine bir sesizlik çöktü, kamyonlar karanlık ve çamurlu yolda ilerlemeye devam ettiler.

Birkaç dakika sonra yeniden durdular. Kamyonun arkasında oturanlardan biri sigara yakmak istedi. Croft hemen fırladı:

— Söndür ulan o boku.

Asker başka bir takımdandı. Croft'a küfrü bastı.

— Sen kim oluyorsun be? Bekle, bekle, bıktım artık.

Croft bir daha.

— Söndür ulan o boku diyorum sana.

Asker biraz durdu, sonra sigarasını söndürdü. Corft yerinde duramıyordu, sinirliydi, korkmuyordu, ama sabırsızlanıyor, içi içine sığmıyordu.

Bir sigara yaksın mı, yakmasın mı diye düşünüyordu Red. Kumsaldaki kavgadan beri Croft ile pek konuşmamıştı, kafa tutmak istiyordu ona. Aslında kafa tutamayacağını da biliyordu ya, ama bunun gerçek nedeni bu sırada sigara içmenin kötü bir şey olması mıydı, yoksa Croft'tan korkmuyor muydu? Buna karar vermeye çalışıyordu. Boş ver, dedi Red kendi kendine, zamanı gelince ben o deyyusa gösteririm, ama köküne kadar haklı olmalıyım.

Yeniden ilerlemeye başladılar. Birkaç dakika sonra yolda birkaç hafif ses duydular, kamyonları döndü, çamurlu dar, toprak bir yola saptı. Kamyonun üstünden bir ağaç dalı geçiyordu. içlerinden biri bağırdı:

— Dikkat!

Eğildiler. Gömleğinden yapraklar çıkarıp attı Red, parmağına bir diken battı. Akan kanı pantalonunun arkasına sildi, kamyona ilk bindiği sırada bir yana fırlattığı arka çantasını armaya başladı. Bacakları kaskatı kesilmişti, bükmeye çalıştı. Croft:

— Emir verilmeden inmek yok, dedi.

Kamyonlar durdu, korkunç bir sessizlik vardı ortalıkta. Karanlıkta dolaşan birkaç kişinin konuştuklarını işitiyorlardı yalnızca. Onlar da oturmuşlar aralarında fısıl fısıl konuşuyorlardı. Bir subay kamyonun

arka kapağına vurdu:

— Haydi bakalım, inin. Ayrılmayın birbirinizden.

Kamyondan atlamaya başladılar, hareketleri ağır ve kararsızdı. Karanlıkta bir buçuk metrelik bir yükseklikten atlıyorlardı, nasıl bir yere düşeceklerini bilmeden:

— Haydi bakalım. Hiç ses çıkarmayın.

Hepsi atladıktan sonra ayakta beklemeye başladılar. Kamyonlar bir sefer daha yapmak üzere geri dönüyorlardı. Subay sordu:

— Subay var mı burada?

Erlerden birkaçı kıs kıs güldü. Subay:

— Peki, susun, dedi. Takım çavuşları ileri çıksın.

Croft ile istihkâm ve tahrip takımından başka bir çavuş ileri çıktı. Gedikli:

— Erlerin çoğu başka bir kamyonda, dedi.

Subay erlerini toplamasını söyledi ona. Croft subayla bir dakika konuştu alçak sesle, sonra kendi takımını çevresinde topladı:

— Bekleyeceğiz, dedi. Şu ağacın çevresinde toplanalım.

Ağacı zar zor seçebiliyorlardı. Yavaş yavaş yürümeye başladılar. Ridges sordu:

— Neredeyiz şimdi?

Croft:

— Ikinci tabur karargâhındayız, dedi. Bu yolda bu kadar çalıştın da nereye gittiğini bilmiyorsun hâlâ?

— Kendi işimle uğraştım ben, o kadar. Etrafa bakıp da vakit kaybetmek istemedim, dedi Ridges.

Sinirli sinirli güldü, ses çıkarmamasını söyledi Croft. Ağacın çevresinde oturdular, ses çıkarmadan beklediler. Beş yüz metre kadar ileride bir batarya ateş etti. bulundukları yeri birden aydınlattı. Wilson

sordu:

— Topların bu kadar yakında ne işi var?

içlerinden biri:

— Topçu bölüğü var orada, dedi.

Wilson içini çekti:

— Burada oturup kıçımızı ıslatmaktan başka bir iş yaptığımız yok.

Goldstein ciddî bir tavırla:

— Bana öyle geliyor ki, dedi, iyi yönetemiyorlar bu işi.

Tartışmak isteyen bir hava vardı sesinde. Croft sordu:

— Sen yine kaşınıyorsun galiba?

Goldstein, Yahudi düşmanı ne olacak, dedi içinden.

— Kendi kanaatimi ifade ediyorum, o kadar, dedi.

Croft yere tükürdü:

— Ne kanaati be. Profesörler gibi konuşma.

Gallagher sessizce güldü ve alay etti:

— Nutuk mu çekeceksin Goldstein?

Goldstein hafif bir sesle:

— Sus, askerliği sen de benim kadar sevmiyorsun ya, dedi.

Gallagher sustu, sonra dudak büktü:

— Hadi canım sen de, dedi. Nedir yani, **gefülte** balığı mı (*) istiyor canın.

Durdu, sonra söylediği söz çok hoşuna gitmiş gibi:

— Yok gerçekten Goldstein'in canı balık istiyor ama pantalon balığından.

Bir makineli tüfek ateşe başladı; gece olduğu için çok yakından geldi sesi. Goldstein:

(*) Balık, galeta, yumurta ve meyane ile yapılan bir çeşit Yahudi yemeği.

— Sizin ifade tarzınızı hiç beğenmiyorum, dedi Gallagher:

— Ne halin varsa gör, dedi.

Bu sözü söylediğine pişman oldu, unutmak için sert bir şekilde sözünü bitirdi:

— Sat ulan anasını...

Goldstein:

— Benimle böyle konuşamazsın, dedi.

Sesi titriyordu. Altüst olmuştu kafası, kavga etmek istemiyordu, ama içinde büyük bir sıkıntı vardı. Goyim'ler (*) ne olacak, yumruktan, dövüşmekten başka bir şey bilmezler, diye düşündü.

Red araya girdi. Heyecan gösterileri onu her zaman rahatsız ederdi.

— Yapmayın, rahat durun, diye mırıldandı. Bir iki dakika sonra bol bol dövüşeceksiniz.

Homurdanarak ekledi :

— Ordu adına dövüşeceksiniz! Bana kalırsa, Washington'u ata bindirdiklerinden beri burnumuz boktan çıkmıyor.

Toglio sözünü kesti:

— Doğru değil yaptığın, Red. George Washington'dan böyle söz edemezsin.

Red dizine vurdu:

— Tamam Toglio tamam! Sen bayrağını seviyorsun.

Toglio eskiden okuduğu bir hikâyeyi hatırladı: **Vatansız Adam**'dı hikâyenin adı. Red'in de bunlardan biri olduğuna karar verdi. Büyük bir ciddiyetle:

— Her şeyle alay edilmez, dedi.

— Sana bir şey söyleyeyim mi ?

Toglio bu lâfın arkasından bir alay geleceğini biliyordu. Bildiği halde:

— Söyle, dedi.

(*) Yahudi olmayan uluslar.

— Ordu hakkında yanlış bilinen tek bir gerçek varsa o da şudur: Şimdiye kadar hiç bir savaşı kaybetmemiştir ordumuz.

Toglio şaşırdı:

— Yani bu savaşı da mı kaybedeceğiz demek istiyorsun?

Red uzaklara sürüklendiğini anladı:

— Elin Japonlarıyla benim ne alış verişim var? içine sıçtığımın ormanı Japonların elinden alınacakmış, bana ne? Cummings bir yıldız daha takacakmış bana ne?

Martinez:

— General Cummings iyi adamdır, dedi.

Red:

— Dünyanın hiç bir yerinde iyi subay yoktur, dedi. Yalnız bir sürü aristokrat vardır, daha doğrusu onlar öyle sanırlar kendilerini. General Cummings'in benden ne farkı var. Bokunda boncuk bulmadılar ya.

Sesleri fısıltının üstüne çıkıyordu. Croft:

— Susalım, dedi.

Konuşmak sıkıyordu onu. Hiç bir işe yaramıyanlar böyle konuşup dururlardı işte.

Goldstein titriyordu hâlâ. Çok utanmış, gözlerinde birkaç damla gözyaşı birikmişti. Red'in söze karışmasıyla ilgilenmişti, çünkü Gallagher'in sözleri sinirlerini o kadar bozmuştu ki başka bir şeyle meşgul olmak ihtiyacını duymuştu. Ağzını açarsa öfke ile ağlamaya başlayacağını kesin olarak biliyordu, onun için sesini çıkarmıyor, sinirlerini yatıştırmaya çalışıyordu.

Bir asker onlara doğru gelmekteydi.

— Keşiften misiniz? diye sordu.

Croft:

— Evet, dedi.

— Peki öyleyse, arkamdan gelin.

Çantalarını topladılar, karanlıkta yürümeye baş-

ladılar. Bir insanın önünden gideni görmesi zordu. Kırk elli metre kadar gittikten sonra yol gösteren asker durdu:

— Burada bekleyin, dedi.

Red küfrü bastı. Topçu bölüğü yeniden ateşe başladı, top sesleri çok yüksek çıkıyordu. Wilson çantasını yere bıraktı, mırıldandı:

— Bir iki dakika sonra kıyameti koparacak namussuzlar.

İçini çekti, ıslak toprağa oturdu:

— Ne diye gece yarısı bütün takımı yürütüp duruyorlar. Donuyor muyum, yanıyor muyum şaşırdım.

Ağır, ıslak bir sis çökmüştü; bazan ıslak elbiselerinin içinde titriyorlar, bazan da havasız gecede sıcaktan boğulacak gibi oluyorlardı. Bir iki kilometre uzağa bir Japon topçusu yerleşiyor, ve onlar bunu ses çıkarmadan dinliyorlardı.

Takımın biri sıraya girerken erlerin tüfekleri miğferlerine ve arkalık tokalarına çarptı. Az uzakta bir alev yükseldi, erler bir ışıldak önünden geçen karaltılar gibi göründü. Tüfeklerini çeşitli biçimlerde asmışlardı. Arka çantalarıyla kamburlara benziyorlardı. Yürüyüşlerinden karmakarışık bir takım sesler çıkmaktaydı. Bu sesler de, kamyon konvoyunun çıkardığı sesler gibi, denizin hışırtısını andırıyordu. Alev söndü sonra; erler yürüdüler. Uzaklaştıkları sırada, ardlarında kalan tek belirti silâhlarından çıkan madenî seslerdi. Uzaklarda bir yerde bir çarpışma başlamıştı. Japonlar tüfekleriyle ateş ediyorlardı. Red, Wyman'a döndü ve:

— Bak dinle, dedi. Tik-bum, tik-bum. Sakın şaşırma.

Birkaç Amerikan tüfeği cevap verdi; öteki tüfeklerden daha kuvvetli çıkıyordu sesleri, bir masanın üzerine deri bir kemerle vurulduğu zaman çıkan ses

gibi. Wyman, sinirli sinirli kıpırdadı.

— Japonlar ne kadar uzakta dersin? diye sordu. Croft'a:

— Ne bileyim be. Biraz sonra görürsün.

Red:

— Yok be sen de, dedi. Bütün gece oturup duracağız burada, görürsün.

Croft yere tükürdü:

— Senin için hava hoş. Öyle değil mi Valsen?

— Tabiî oğlum, ben kahraman değilim.

Bir takım askerler gelip geçti karanlıkta, ve ordugâha birkaç kamyon girdi. Wyman yere uzanmıştı. Savaşa girdiği ilk geceyi uyumakla geçirdiği için biraz kederliydi. Zaten ıslak olan gömleğinin içine kadar işlemişti yağmur. Titreyerek kalktı, çok boğucu bir hava vardı ortalıkta. Bir sigara yakmak istedi canı.

Yarım saat daha bekledikten sonra hareket emri geldi. Croft ayağa kalktı, kılavuzun arkasına düştü, onun arkasından da ötekiler geliyordu. Kılavuz onları bir fundalığa götürdü. Fundalıkta altı tanksavar topunun çevresinde toplanmış bir takım asker vardı. Yüz seksen santim uzunluğunda ince namlulu 37 lik küçük toplardı bunlar. Bir er düz arazide rahatlıkla çekebilirdi bu topları. Croft:

— Birinci Tabura kadar tanksavarla birlikte gideceğiz, dedi. Toplardan ikisini biz çekeceğiz.

Erleri çevresine topladı:

— Gideceğimiz yolun ne kadar çamurlu olduğunu bilmiyorum, diye başladı söze. Ama kestirmek zor değil. Yürüyüş kolunun ortasında bulunacağız, sizi üç kişilik ekiplere ayıracağım, ekiplerden biri, sırası gelince dinlenecek. Ben Wilson ile Gallagher'i alıyorum. Martinez, Valsen ile Ridges'i alsın. Toglio, sana kim kaldı? Goldstein ile Wyman. Haydi bakalım, topların başına, diye bitirdi sözünü, soğuk so-

ğuk.

Subaya gitti, konuştu bir iki saniye. Geriye geldiği zaman:

— Ilk molayı Toglio ekibi verecek.

Toplardan birinin arkasına geçti, omuz verdi.

— Vay namussuz, amma da ağır be.

Wilson ile Gallagher de Croft ile birlikte topu çekmeye başladı. Her topun başına birkaç er vermiş olan öteki takım da harekete geçmişti. Topları karargâh alanından çıkardılar. Dikenli tel aralıklarının birinden geçtiler. Aralıkta bir makineli tüfek yuvalanmıştı. Makinelinin başındaki er bağırdı:

— Iyi yolculuklar, arkadaşlar.

Gallagher cevap verdi:

— Siktir ulan.

Top daha şimdiden ağırlaşmaya başlamıştı.

Yürüyüş kolunda elli er vardı, ve ormanın içindeki dar patikada çok yavaş ilerleniliyordu. Otuz metre kadar gittikten sonra, artık herkes önündekini görmez olmuştu. Patikanın iki yanındaki dallar başlarının üzerinde birleşmişlerdi. Sonsuz bir tünelin içinden geçiyor gibiydiler. Ayakları batıp çıkıyordu çamurlara. Birkaç metre ilerledikten sonra postallarında parça parça çamur birikmişti. Topları çekenler bir metrelik bir mesafe alabilmek için hamle ediyorlar, sonra duruyorlar, sonra yeniden bir hamle yapıyorlar, yeniden duruyorlar. Her on metrede bir toplardan biri çamura saplanıyor, ayrıca gönderilen üç er topu güçleri kalmayıncaya kadar çekiyordu. Topu saplandığı yerden çıkarıp üç metre ileri atınca kuvvetleri kalmıyordu. Bundan sonra, yeni bir çukura düşünceye kadar topu birkaç metre daha kaldırıp çekiyorlardı. Bütün yürüyüş kolu patikada bin bir türlü eziyetle, sendeleyerek, çarparak, düşe kalka çok yavaş yol alabiliyordu. Karanlıkta birbirlerine

çarpıp ayrılıyorlardı; topu çekenlerden biri bazan önündeki topun namlusuna biniyordu; ya da geride kalanlar o kadar çok oluyordu ki, yürüyüş kolu sonunda birçok parçalara ayrılmış, ama her parçası da ayrı ayrı oynayan bir solucana benziyordu. Geride kalanların halleri büsbütün berbattı. Önlerinden giden toplar ve insanlar patikayı hemen hemen bir bataklık haline getiriyorlardı; bir takım yerlerde balçığın en kötü yerini geçmek için iki ekip bir araya geliyor, topu havaya kaldırmak zorunda kalıyordu.

Yol bir metre genişliğinde ya var ya yoktu. Erlerin ayakları dev köklere çarpıyor, dallar ve dikenler yüzlerini ve ellerini durmadan çiziyor ve kanatıyordu. Koyu karanlık içinde patikanın nasıl bir dönemeç yapacağını kestirmelerine imkân yoktu. Bir yokuştan inerlerken topu biraz bırakır bırakmaz yokuşun dibinde kendilerini patikanın dışında buluyorlardı. O zaman sarmaşıklardan korunmak için gözlerini kapatarak, el yordamıyla fundaların içinde yürümek, topu yeniden yola sokmak için acı ve sert bir mücadele yapmak zorunda kalıyorlardı.

Japonlar ormanda pekâlâ pusu kurmuş olabilirlerdi, ama ses çıkmasını önlemeye imkân yoktu. Toplar gıcırdıyor, takırdıyor, tukurduyor, lâstikleri çamura battığı zaman fış ediyor, erler bitkin bitkin küfrediyorlar, uzun bir çekişmenin sonunda soluyan güreşçiler gibi sesler çıkarıyorlardı. Sözler ve emirler boğuk yankılar yapıyor, bir sürü küfürler, lâflar ve solumalar, büyük çabalar harcayan insanların terledikleri ve sinirlendikleri zaman çıkardıkları sesler arasında kaybolup gidiyordu. Bir saat geçmişti, patikada çekmek zorunda oldukları ince bir toptan başka şey yoktu dünyada onlar için. Ter elbiselerine işlemiş, gözlerini doldurmuş, kör etmişti hepsini. Tökezliyorlar, çarpışıyorlar, küfrediyorlar, küçük topla-

rını hep birlikte ancak birkaç metre ilerletebiliyorlardı. Artık ne yaptıklarını bilmez olmuşlardı.

Bir ekibin yerine başka bir ekip geçtiğinde, topu çekmiş olan üç er yeniden kuvvet toplamak için topların yanında bir süre sendeleyerek yürüyor, biraz dinlenebilmek isteyince hemen kolun arkasına düşüveriyorlardı. Yürüyüş kolu arkada kalanların yetişmeleri için her on dakikada bir duruyordu. Bu duruşlar sırasında erler, çamura gömüleceklerini düşünmeden, yolun ortasına sırtüstü bırakıveriyorlardı kendilerini. Sanki saatlerden beri koşuyordular; eskisi gibi soluk alamıyorlardı artık ve mideleri açlıktan bulanıyordu sanki. Erlerden bazıları teçhizatını atmaya başlamıştı; birbiri arkasından miğferlerini bir yana fırlatıyor ya da yere düşürüyorlardı. Ormanın büyük kubbesi altındaki hava dayanılmayacak kadar sıcaktı; gecenin sıcağı gündüzün sıcağını aratmıyordu; eğer benzetmek gerekirse, bu yolda yürümek kadife elbiselerle dolu sonsuz bir gardropta yürümek gibi bir şeydi.

Yürüyüş kolu durduğu bir sırada başta giden subay geriye geldi ve Croft'u bulmaya çalıştı.

— Çavuş Croft nerede? diye bağırdı.

Bu sözü her er arkaya doğru tekrar etti, sonunda Croft'a vardı söz!

— Buradayım efendim.

Her ikisi de çamurun içinde bata çıka yürüyordu. Subay sordu:

— Erlerin nasıl?

— İyi.

Yolun kenarına oturdular. Subay soluk soluğa:

— Burayı geçmeye çalışmak yanlış bir hareket, dedi.

Croft, ince sırım gibi vücuduyle bu yolculuğa oldukça iyi dayanmıştı, ama konuşurken sesi alçalıp

yükseliyor, kısa kelimelerle çabuk çabuk konuşmak zorunda kalıyordu:

— Daha ne kadar var? diye sordu.

— Bir... bir buçuk kilometre daha. Yolun yarısına gelmedik sanıyorum. Bu işe hiç girişmemeliydik.

— Toplara çok mu ihtiyaçları var?

Subay bir an durdu. Normal konuşmaya çalışıyordu:

— Galiba... tank silâhları yok elierinde... cephede. Iki saat önce bir tank hücumunu püskürttük... üçüncü taburda. Birinci tabura otuz yedilik tanksavar topları gönderilmesi için emir aldık. Oraya karşı bir hücuma geçileceğini sanıyorlar.

Croft:

— Yolu göreceğiz, dedi.

Kendisiyle konuşmak ihtiyacını duyduğu için subayı hor görüyordu Croft. Herkes kendisine verilen görevi yapacaktı.

— Tabiî, ister istemez, bence de öyle.

Subay ayağa kalktı ve bir an ağaçlardan birine dayandı:

— Toplardan biri saplanırsa bana haber ver. Bir dere geçeceğiz... ileride. Kötü bir yer sanıyorum.

El yordamıyla ileri doğru yürümeye başladı. Croft da döndü, çektiği topu bulmaya çalıştı. O sırada yürüyüş kolunun uzunluğu iki yüz metreden fazlaydı. Yeniden harekete geçtiler, çabalamaya başladılar. Ikide bir yükselen alev üstlerine soluk ve hafif mavi bir ışık saçıyor, sık orman yapraklarının arasında kayboluyordu. Bu kısa zaman içinde topların başındaki klasik çabalamaları ilk çağlardaki kabartmaların biçimini ve güzelliğini alıyordu. Elbiseleri iki kat kararmıştı: Biri sudan, öteki de yolun koyu renk bal-

çığından. Ezilip büzülen beyaz yüzleri ışık vurduğu zaman hemen meydana çıkıveriyordu. Toplar bile, ard ayakları üzerinde duran böceklerin ince ve eklemli güzelliğini kazanıyordu. Sonra karanlık sarıyordu çevrelerini yeniden, topları çekip duruyorlardı körü körüne, görmeden; yüklerini yuvalarına çekip götürmeye çalışan bir karınca sürüsüydüler sanki.

Her şeye kızılan bir noktaya gelinmişti. Bakıyorsunuz erlerden birinin ayağı kayıp çamura düşüyor ve soluk soluğa orada yatıp kalıyor, bir daha ayağa kalkmak istemiyor. Kolun bu kısmı duruyor, arkadaşlarının yeniden kendilerine katılmasını uyuşuk uyuşuk bekliyordu. Eğer hâlâ soluk alıyorlarsa, muhakkak küfür de ediyorlardı.

— Dinini sikeyim şu namussuz çamurun.

Başka biri bağırıyor:

— Kalk.

— Şimdi sıçtırırsın topuna da tüfeğine de.

— Bırak be. Rahatım. Oh, gel keyfim gel. Bırak beni.

— Hadi ulan kalk!

Ve zarzor birkaç metre daha ilerlediler, sonra yine durdular. Karanlıkta ne mesafenin, ne de zamanın önemi vardı artık. Vücutlarında ısı diye bir şey kalmamıştı; nemli gecenin içinde üşüyor, titriyorlardı; çevrelerinde her şey sırılsıklam, her şey hamur gibi, cıvık cıvık; kokuyorlar, ama hayvan kokusu değil artık üzerlerinden çıkan koku; elbiseleri ormanın pis balçık çamuruyla sıvanmış; ve bir yerden çürümüş yaprak kokusu ile pislik kokusu arasında, berbat, mide bulandırıcı bir koku geliyor burunlarına. Tek bildikleri şey yürüyüşe devam etmekten başka bir çare olmadığı; zaman akıllarına gelince her saniyenin bir mide bulantısı demek olduğunu biliyorlar.

Nasıl olup da olmediğine şaşıyordu Wyman. Yolugu sarsıntılarla karışık, cayır cayır yanan uzun solunumlar halindeydi; çantasının kayışları derisine sürtünüp duruyor, canını acıtıyor, ayaklarından ateşler çıkıyordu. Ağzını açıp bir tek kelime söylemesine imkân yoktu. Boğazı, göğsü, ağzı sanki yün bir keçe ile kaplanmıştı. Elbiselerinden ağır, leş gibi bir koku çıktığının farkında değildi artık. Taa içinde bir yer vücudunun bu kadar yorgunluğa nasıl dayandığına şaşıyordu. Normal zamanlarda zora gelmedikçe çalışmayan gevşek bir gençti. Çok çalışmaktan, kaslarını germekten, sık sık solunmaktan. yorgunluğun tadını tatmaktan her zaman olabildiğince kaçınırdı. Bir zamanlar belirsiz bir istek vardı içinde, kahraman olmak isteği; kahramanlığın büyük bir karşılığı olacağını, bunun da hayatını kolaylaştıracağını. annesi ile kendisinin yaşama problemlerini çözeceğini sanmıştı. Sevdiği bir kız vardı, takacağı şeritlerle onu hayran bırakmak istemişti. Ama savaşı, felâketi olmayan fizik zorluklardan uzak ilginç bir serüven olarak düşünmüştü. Bir tarlada hiç aldırmadan bir sürü makineli tüfeğe karşı yürüyeceğini sanmıştı rüyalarında, sırtında bu kadar yükle bu kadar uzun bir mesafeyi koştuğu halde böğrüne bir sancı girmiyordu.

Çelikten yapılma cansız bir dev'e bu şekilde zincirleneceği hiç aklına gelmemişti. Bu dev'i kolları tirtir titreyinceye, yere düşer gibi oluncaya kadar elinden bırakmamak zorundaydı. Hele gece yarısı postallarını balçığa batıra çıkara sürükleyeceği aklının kenarından bile geçmemişti. Topu itiyor, top bir çukura battığı zaman Goldstein ve Toglio ile birlikte kaldırıyordu. Ama bütün bu hareketler kendiliğinden oluyordu artık. Topu tekerlek başlarından tutup çıkarttıkları sıralarda bu hareketin ayrıca verdiği ısı-

rabın bile pek farkında değildi. Parmakları kapanmıyordu artık, çamura saplanan topu elleri kanayıncaya kadar boşuboşuna çekmeye devam ediyordu.

Yürüyüş kolu harekete geçtiği zamankinden çok daha yavaş yol alıyordu. Bir top bazan yüz metre ileriye ancak on beş dakikada götürülebiliyordu. İkide birde erlerden bir kısmı baygınlık geçiriyordu; baygınlık geçirenler yolun kenarına bırakılıyor, sonra kendilerine geldikleri zaman yeniden yerlerine gidiyorlardı yalnız başlarına.

Sonunda yol boyunca arkaya kadar bir haber ulaştırıldı:

— Devam, yaklaştık.

Bu haber erlere yeniden kuvvet verdi birkaç dakika, yeniden bu umutla giriştiler işe. Ama her dönemeci döndüklerinde önlerinde yeniden bir karanlık ve çamur şeridinin uzadığını görünce sonsuz bir umutsuzluğa kapılmaya başladılar. Bazan, ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar, bir adım bile atamıyorlardı bir iki dakika. Topları tutmak gittikçe zorlaşmaya başlamıştı. Her duruşta artık bir daha götüremeyeceklerini sanıyorlardı.

Birinci tabura birkaç yüz metre kala bir dereden geçmek zorundaydılar. Yol burada çok dik bir yamaçtan küçük çakıllı bir ırmağa iniyor, sonra birdenbire beş metre yükseliyordu. Subayın sözünü ettiği dere buydu. Yürüyüş kolu buraya gelince olduğu gibi durdu; geride kalanların yetişmeleri beklenildi. Her ekip kendi önündeki erlerin ve topun dereyi geçmesini bekliyordu. Ortalığın zifirî karanlık olması yüzünden çok zordu bu iş ve uzun zaman alacaktı. Erler toplarının dereye düşmemesine dikkat ederek yavaş yavaş sırttan kayacaklar, topu ırmağın kaygan taşları üzerinden geçirmemek için havaya kaldırıp karşı tarafa geçireceklerdi. Irmağa inen bayır çamur-

lu ve kaygandı; ayağı ayağı tutacak bir yer yoktu; ekipler toplarını karşı sırtın üzerine çıkartsalar bile top yeniden kayarak aşağıya düşebilirdi.

Wyman, Toglio ve Goldstein'ın toplarına sıra gelinceye kadar yarım saat geçmiş ve biraz dinlenmiştiler. Az çok kendilerine gelmişlerdi, solukları düzelmişti. Sırtın kenarına toplarını götürürlerken bağırarak emri tekrar edebiliyorlardı. Az sonra top aşağıya düşmeye ve kendilerinden uzaklaşmaya başladı; dereye düşüp parçalanmaması için büyük bir çaba harcamalıydılar. Bu yüzden biraz toplamış oldukları güçleri tükendi yeniden. Topu derenin karşısına geçirdikleri zaman yürüyüş sırasındaki kadar yorgundular.

Kalan güçlerini toplamak için bir iki dakika durdular. Sonra sırtı tırmanmaya başladılar. Toglio bir öküz gibi soluyordu, emirleri, sanki vücudunun derinliklerinden çekip çıkarıyormuş gibi, kaba ve sertti.

— Tamam. ÇEK... ÇEK, diye böğürüyordu. Üçü de kendilerinden geçmişçesine topu bayırın üstüne çıkarmaya çalışıyordu. Top direniyor, ağır ve haince davranıyor, erlerin bütün güçleri titreyen bacaklarından akıp gidiyordu.

— TUT! diye bağırdı Toglio. TUTUN KAYMASIN!

Topun arkasına geçerek birbirlerine sarıldılar; ıslak çamurda ayaklarını basacak bir yer arıyorlardı. Toglio:

— HAYDI, BİR DAHA! diye bağırdı.

Bir metre kadar daha yukarı itebildiler. Wyman vücudunun içinde bir şeridin tehlikeli şekilde gerildiğini ve her an kopabileceğini hissetti. Yeniden dinlendiler, sonra topu bir iki metre daha çıkardılar. Her dakika sırtın üstüne biraz daha yaklaşıyorlardı. Tepeye belki de bir metre kadar bir şey kalmıştı ki

Wyman tüm yedek gücünü de yitirdi. Titreyen kollarında ve bacaklarında bir parça güç toplamaya çalıştı, ama hemen düşecek gibiydi, yalnız çöken vücudunun ağırlığı ile topun arkasına bitkin yattı. Toglio ile Goldstein topun tekerlek başlarında kalmıştılar. Wyman yere yatınca top sanki yukarıdan itiliyormuş gibi ağırlaştı. Goldstein tekerlekleri parmaklarının altından kayıncaya kadar tuttu, sonra Toglio'ya bağırabildi ancak:

— DİKKAT!

Derenin dibine yuvarlandı top. Üç adam topun arkasından koştular. Top derenin dibindeki kayalara çarpmıştı. Tekerleklerden biri iyice eğrilmişti. Analarının yarasını yalayan köpek yavruları gibi topun başına üşüştüler karanlıkta. Wyman yorgunluktan çocuk gibi ağlamaya başladı.

Kaza büyük bir karışıklığa sebep oldu. Croft'un ekibi sıra bekliyordu. Croft bağırdı:

— Ne duruyorsunuz orada be? Ne var?

Toglio:

— Sorma başımız derde girdi, diye bağırdı. Bekleyin biraz!

Goldstein ile birlikte topu yüzüstü çevirdiler. Toglio bağırdı:

— Tekerlek hapı yutmuş. Topu götüremeyiz artık.

Croft küfürü bastı:

— Çekin onu oradan.

Uğraştılar, kıpırdatamadılar.

Croft yeniden küfür etti. Sonra Wilson ile birlikte sırttan kayarak indiler. Topu birkaç kere devirerek dere yatağının aşağılarına götürdüler. Croft hiç bir şey söylemeden kendi topunun başına döndü. Toglio ile ötekiler karşı sırta çıktılar, sendeleye sendeleye 1. Tabur karargâhına vardılar. Onlardan önce gelen-

ler yerlere serilmiş, ölü gibi yatıyorlardı. Toglio da çamura uzandı, Wyman ile Goldstein de onun yanına yattılar. On dakika hiç biri ağzını açıp bir tek kelime söylemedi. Arada sırada çevrelerindeki ormanın bir yerinde bir mermi patlıyor, bacakları birden kasılıyordu. Bilinçlerini kaybetmediklerinin tek belirtisiydi bu. Çevrelerindeki erler sürekli hareket halindeydiler, ve savaşmanın sesleri daha yakın; daha hırçındı.

Biri bağırıyordu:

— B Bölüğünün ağırlık kolu?

Verilen karşılık yerde yatan erlere boğuk bir biçimde ulaşıyordu. Hiç bir şeye aldırdıkları yoktu. Arada sırada gecenin içinden gelen seslerin farkında oluyorlardı; birkaç kere de ormandan gelen sürekli viniltıya kulak verdiler, ama her defasında yine hemen uyuşukluğa daldılar, yine hiç bir şey düşünmediler.

Croft, Wilson ve Gallagher az sonra toplarını getirdiler. Croft Toglio'ya seslendi:

— Ne var? Buradayım, dedi Toglio.

Kıpırdamak istemiyordu canı. Croft karanlıkta ona doğru yürüdü, yanına çöktü. Yarıştan çıkan koşucular gibi soluk alıyordu uzun uzun.

— Teğmene gidiyorum... Topun başına gelenleri anlatacağım. Nasıl oldu?

Toglio hafifçe dirseklerine dayanarak doğruldu. Hiç anlatmak niyetinde değildi, kafası karma karışıktı.

— Bilmiyorum, dedi. Goldstein'in «Dikkat!» diye bağırdığını işittim. Sonra birdenbire ellerimizden kayıp gitti sanki.

Toglio, Croft'a yalan söylemek istemiyordu. Croft sordu:

— Goldstein bağırdı demek ki, öyle mi? Nere-

de o?

— Buradayım Çavuşum.

Karanlıkta hemen yanından çıktı Goldstein'in sesi.

— Neden «Dikkat» diye bağırdın?

— Bilmiyorum. Birdenbire artık tutamayacağım gibi geldi bana. Sanki biri topu elimden çekiyordu.

— Üçüncü kim?

Wyman doğruldu:

— Ben.

Çok zayıf geliyordu sesi. Croft sordu:

— Topu bıraktın mı?

Wyman, Croft'un karşısında bunu kabul etmekten çekindi:

— Hayır, dedi. Hayır, sanmıyorum. Goldstein'in bağırdığını işittim, sonra top üzerime doğru gelmeye başladı. Geri geri geldiği için önünden çekildim.

Nasıl olduğunu zaten o da bilmiyordu iyice. Kafasının bir yeri doğruyu söylediğine onu inandırmak istiyordu. Bununla birlikte yine bir utanma duymaktaydı içinde. Sonra düşünmeden namuslu bir cevap verdi.

— Benim yüzümden oldu sanıyorum.

Ama sesinde o kadar büyük bir yorgunluk vardı ki söylediği söz inandırıcı ve içten olmadı. Goldstein'ı koruduğunu sandı Croft:

— Peki.

Bir öfke isparmozu kapladı her yanını, sonra Goldstein'e döndü:

— Bana bak Mişon.

Goldstein hiddetle cevap verdi:

— Benim adım Mişon değil.

— Ne bok olursa olsun. Bir daha böyle bir halt edersen seni askerî mahkemeye veririm. Anladın mı?

Goldstein hafifçe itiraz etti:

— Ama topu elimden bıraktığımı sanmıyorum ben.

Bu sırada topu elinden bırakmadığına o da pek emin değildi. Topun elinden kayıp gitmeye başladığı sırada duyduğu şeyler kendisini haklı çıkarmayacak kadar karışıktı. Önce Wyman'ın topu itmekten vaz geçtiğini sanmış, sonra Wyman kendisinin suçlu olduğunu söyleyince Goldstein bir an paniğe kapılmıştı. Goldstein de, Croft gibi, Wyman'ın kendisini koruduğuna inanıyordu.

— Bilmiyorum, dedi. Benim yüzümden olduğunu sanmıyorum.

Croft sözünü kesti:

— Bilmiyorsun demek. Bana bak, Goldstein, takımda olduğun zamanlar bir şeyin nasıl daha iyi yapılacağını anlatır durursun, ama iş başa düşünce her zaman bokunu çıkarıyorsun. Amma da baş belâsıymışsın.

Goldstein çaresi olmayan bir öfkeye kapıldı yeniden, elinde olmayan bir tepkiydi bu. Üzülmekten çok sinirlenmişti; boğulmuş, konuşamıyordu. Gözlerinde birkaç damla yaş birikti, sonra döndü, yeniden yere uzandı. Öfkesi şimdi kendine yönelmişti. Umutsuz bir utanç duyuyordu içinde. Bilmiyorum, bilmiyorum, dedi kendi kendine.

Toglio bazan memnunluk bazan bir acıma duyuyordu içinde. Topun kaybından sorumlu olmadığı için memnundu, ama birinin sorumlu olmasına da üzülüyordu. Top ile savaştıkları sırada üçünü bağlayan ortaklaşa çaba duygusunu hâlâ yitirmemişti. Zavallı Goldstein, dedi kendi kendine, iyi çocuk, ama talihi yok pek.

Wyman çok yorgundu. Kafası pek işlemiyordu. Kazanın kendi yüzünden olduğunu söyledikten sonra suçun tüm kendisinde olmadığını anlamış, rahat-

lamıştı. Herhangi bir şeyi bağıntılı olarak düşünemeyecek, ya da herhangi bir şeyi hatırlamayacak kadar bitkindi o sırada. Topu elinden bırakanın Goldstein olduğuna inanmıştı artık; inancının başlıca tepkisi de rahatlamak olmuştu. Kafasında hâlâ canlı olarak yaşayan hayal, sırtı çıkmaya başladıkları sırada göğsünde ve kasıklarında duyduğu büyük ağrıydı, eğer o bırakmasaydı iki saniye sonra ben bırakacaktım, diye düşündü. Bu yüzden Wyman, Goldstein'e karşı belirsiz bir acıma duydu içinde.

Croft ayağa kalktı:

— O topu bir süre oradan kaldıramazlar, dedi. Belki de bütün sefer boyunca orada kalır.

Tokat atacak kadar öfkelenmişti Goldstein'e. Hiç bir şey söylemeden ayrıldı oradan ve yürüyüş koluna komuta eden subayı görmeye gitti.

Takımdaki erler yerlerle yayılmışlar, uyumaya başlamışlardı. Arada sırada yakınlarındaki ormanda bir mermi patlıyordu, ama pek aldırdıkları yoktu bu patlamalara. Savaş bütün akşam boyunca dinmeyen bir gök gürültüsü gibi sürüp gitmişti, şimdi onları ancak bir baraj ateşi harekete getirebilirdi. Sonra çukur kazacak kadar bile halleri yoktu, çok yorgundular.

Red ötekilerden daha sonra uykuya dalabildi. Yıllardan beri ne zaman çok nemli bir yerde bulunsa böbrekleri ağrırdı. Şimdi de ağrıyordu. Islak toprağın üzerinde birkaç kere dönüp durmuş, arkasını nemli toprağa vermenin mi, yoksa gecenin serinliğine bırakmanın mı daha az ağrı yapacağını bir türlü kestirememişti. Uzun bir süre düşünüp durmuş, içindeki duygular, derece derece yorgunluktan kedere dönüşmüştü. Nebraska'nın küçük bir kasabasında iş aradığı günü hatırlamıştı: Kasabadan ayrılmak üzere treni bekliyordu. O sırada birinden yiyecek bir şey

istemek ona çok ağır gelmişti; şimdi acaba yine aynı gurur var mıydı? O zamanlar yamandım, dedi kendi kendine. Sırtı buz gibi olmuştu, arkaüstü döndü. Bütün ömrünce hep ıslak yerlerde uyumuş da, ısınmaya çalışmış gibi geldi ona. İhtiyar bir işsizin sözünü hatırlıyordu: «Cepte metelik nanay, kış geliyor şınanay» ve soğuk Ekim gecelerinin kederini duymuştu içinde yine. Midesi bomboştu, az sonra kalkıp oturdu, çantasını karıştırdı. Bir meyva şekeri buldu, matrasındaki su ile yıkadıktan sonra çiğnemeye başladı. Akşamki fırtınadan ıslanan battaniyesi hâlâ kurumamıştı; ama vücuduna sardı, biraz ısınır gibi oldu. Yeniden uyumaya çalıştı, böbrekleri çok ağrıyordu. Sonunda kalkıp oturdu yeniden, fişekliğindeki ilk yardım çantasını araştırdı, ağrı dindiren hapların bulunduğu küçük kâğıt torbayı çıkardı, içindekilerin yarısını yuttu, ve matarasında kalan suyun hepsini içti. Bir an hapların hepsini birden yutmayı düşündü, ama ileride yararlanabileceği ve hapların yine gerekeceği aklına geldi. Yeniden içine sıkıntı bastı, uzun uzun karanlığa baktı, çevresinde birçok uyuyan insan bulunduğunun ancak bir süre sonra farkına vardı. Toglio horluyordu. Martinez'in hafif hafif ispanyolca mırıldandığını, sonra bağırdığını işitti: «Ben Japon öldürmedim, Tanrım, öldürmedim.» Red içini çekti, yeniden uzandı. Kim rahat uyuyor ki sanki? diye düşündü.

Aklından eski bir öfkenin izi geçti. Boş ver, dedi kendi kendine, tepelerinden geçen bir merminin çıkardığı sese kulak verdi. Kış rüzgârında uğuldayan bir ağacın dallarından çıkan sesi çıkarmıştı bu sefer mermi. Asfaltta akşamüstü yürüdüğü bir günü hatırladı. Pennsylvania'nın doğusundaki maden kasabalarının birindeydi ve madenciler külüstür Fordlarıyla evlerine dönüyorlardı, madencilerin yüzleri kapka-

raydı ve kurumlarla kömür tozları duruyordu yüzlerinde. Yıllarca önce çalıştığı Montana kömür madenlerine hiç benzemiyordu orası, ama yine de aynıydı. Efkârlı efkârlı evine dönerken madencilerden biri onu otomobiline almış, kalabalık bir meyhanede ona içki ikram etmişti. O anda gecenin hoş bir güzelliği vardı, bir an karanlık bir marşandiz vagonunun içinde yabancı bir şehirden ayrılıyormuş gibi geldi ona. Bu gibi şeyler o yıllardaki uzun ve karanlık günlerinin ufak birer pırıltısıydı yalnızca. Bir an hissettiği şeyin anlamını yakalamak ister gibi içini çekti yeniden. Kimse istediğini elde edemez, dedi kendi kendine, ve bu sonuç tad veren kederini artırdı. Yavaş yavaş kendinden geçiyordu. Başını kollarıyla örttü. Bir sivrisinek vızıldamaya başladı kulağının çevresinde. Gider diye aldırmadı. Sanki bir sürü böcek yürüyordu toprakta. Böceklere alışkınım, diye düşündü. Bir şey geldi aklına, gülümsedi.

Yağmur yağmaya başlamıştı. Red battaniyesiyle başını örttü. Vücudu yavaş yavaş uyuşmaya başlıyor, vücudunun ayrı ayrı bölümleri başka başka aralıklarla uykuya dalıyordu. Düşünmesi durduktan çok zaman sonra kafasının bir bölümü yorgun bir kolun ya da bacağın titrediğini, ya da attığını duyuyordu. Mermiler sürekli yağmaya başlamıştı, bir kilometre ileride bir makineli durmadan ateş ediyordu. Croft'un döndüğünü ve battaniyesini yere serdiğini gördüğü sırada uykuya dalmıştı hemen hemen. Yağmur devam ediyordu. Bir süre sonra artık top seslerini işitmez oldu. Ama iyice uykuya daldığı sırada bile kafasının içinde son kalan bir alan yine de çevresinde olup bitenlerin farkında oluyordu. Uyandığı zaman hatırlamadı ama, bir takım askerlerin yürüyüş kolu halinde yanından geçtiklerini duyuyor, ve bir kısım askerlerin de tanksavar toplarını karargâhın öte ya-

nına çekip götürdüklerini biliyordu. Karargâha gelen bir Japon yolu var, dedi uykusunda, şimdi onu savunacaklar. Belki de ateşi vardı.

Birinin bağırdığını işitinceye kadar durmadan rüya gördü.

— Keşif mangası? Nerede keşif mangası?

Kaybolup gitti rüyası. Croft'un ayağa fırladığını ya işitti ya işitmedi, yarı uykusunda.

— Burada. Buyur!

Red bir iki dakika içinde harekete geçileceğini biliyordu. Battaniyelerine daha da gömüldü. Vücudu ağrıyor, ayağa kalkmak istediği zaman kaskatı kesileceğini biliyordu. Croft bağırıyordu:

— Hey arkadaşlar, haydi bakalım, kalkın ayağa. Haydi kalkın, kalkın. Yürüyüşe geçiyoruz.

Red battaniyeyi yüzünden çekti. Hâlâ yağmur yağıyordu, battaniyenin üstüne elini sürdüğünde sırılsıklam oldu eli, battaniyesini çantaya koyarsa çanta da ıslanacaktı. Iğrenerek temizledi boğazını, bir iki kere yere tükürdü. Ağzında pis bir acılık vardı. Gallagher de yanında, kalkıp oturdu ve homurdandı.

— Ağzına sıçtığımın askerliği, bir dakika rahat uyutmazlar insanı. Yetmedi mi bu çektiğimiz?

Red:

— Biz kahraman askerleriz, dedi.

Ayağa kalktı, battaniyesini katlamaya başladı. Battaniyenin bir yanı sırılsıklam, öte yanı da çamurluydu. Uyurken tüfeğini yanına koymuş, üstünü de battaniye ile örtmüştü; ama o da ıslaktı. Her yanının kuru olduğu zamanı hatırlamıyordu sanki.

— Allah kahretsin bu ormanı, dedi.

Croft:

— Haydi arkadaşlar, çabuk olun, diyordu.

Çevrelerindeki ıslak otların içinden bir alev

yükseldi, ıslak kara elbiselerini aydınlattı. Gallagher-in yüzü çamur içindeydi. Red ellerini yüzünde gezdirdi, çamur içinde kaldı elleri.

— Yurdumuza giden yolu gösterin bize, diye mırıldandı. Yorgunum, uyumak istiyorum.

Gallagher:

— Ya öyle mi, dedi.

Çantalarını birlikte hazırladılar, ayağa kalktılar. Alev sönmüştü, her yer yeniden karanlık olunca çevrelerini göremediler bir an. Toglio sordu:

— Nereye gidiyoruz?

Croft:

— A Bölüğüne, dedi. Oraya hücum edilecek galiba.

Wilson içini çekti:

— Çok talihsiz bir takım bizimki. Su tanksavar topları iflâhımızı kesti. O namussuzları taşıyacağıma tanka karşı silâhsız yürürüm daha iyi.

Manga birerle kola geçti, yürümeye başladı. Tabur ordugâhı çok küçüktü. Otuz saniye içinde dikenli telin açık yerine vardılar. Martinez Mangasının başında A Bölüğüne giden patikada dikkatle yürüyordu. Uykusu açılmıştı çarçabuk, tetikteydi. Aslında bir şeyi gördüğü yoktu, ama yolun dönemeçlerinde ona bir duyu kılavuzluk ediyor, patikanın dışına pek çıkmıyor ya da yolu şaşırmıyordu. Öteki erlerin otuz metre ilerisindeydi, yapayalnızdı. Yolda bir Japon tuzağı olursa bu tuzağa ilk düşen o olacaktı. Öyle olduğu halde hiç korkmuyordu; Martinez boşlukta kaldığı zaman korkardı; erlerin başına geçtiği zaman cesaretini yeniden toplamıştı. Aklını bir takım sesler ve düşünceler üzerinde yoğunlaştırmıştı o anda. Patikanın kıyısındaki fundalıklar arasında Japonların beklediğini gösterecek sesler**deydi** kulakları; arkasından gelenlerin ayak seslerini ve mırıltılarını işiti-

yor ve kızıyordu aynı zamanda. Savaşın aralıklı seslerini kafasında not ediyor, bu sesleri sınıflandırmaya çalışıyordu. Ufak bir açıklığa geldikleri zaman havaya bakıyor, kutup yıldızını arıyor, böylece patikanın hangi yöne kıvrıldığını bulmaya uğraşıyordu. Önemli bir noktayı geçtiği zaman o noktayı kafasına kaydediyor, önceki gördüklerine ekliyordu. Bir süre sonra birtakım kelimeler tekrarlamaya başladı içinden: Patika üzerinde bir ağaç, çamurlu sırt, patika üzerinde bir kaya, çalılıklar. Aslında bunu yapması gereksizdi çünkü. L. Taburundan A Bölüğüne giden bir patikaydı bu yalnızca. Ama ilk karakol görevlerinden alışmıştı buna, şimdi artık farkına varmadan yapıyordu.

Kafasının bir bölümünde ise bir övünme vardı: Başkalarının güvenliği kendisine bağlıydı. Iradesini ve vücudunu tehlikelere göğüs gerdiren gücü de buradan alıyordu zaten. Tanksavar yürüyüşü sırasında birçok kereler bu işten vazgeçmek gelmişti içinden; öyle Croft gibi, görevi herkesten iyi yapmak hırsı yoktu onda. Görevi yapmaya gücü yetmeyeceğini gerektiğinde pekâlâ söyleyebilir ve görevi bırakabilirdi, ama korktuğu ve tiksindiği şeylere onu sürükleyen bir yer vardı kafasında. Hemen hemen bütün davranışlarının ve düşüncelerinin düğümü çavuş olmaktan gelen bir övünmede toplanıyordu. Kimse Martinez gibi göremez karanlıkta, diyordu kendi kendine. İleri doğru uzattığı kolu bir dala dokundu, Martinez kolayca eğildi ve dalın altından geçti. Ayakları acıyor, sırtı ve omuzları ağrıyordu, ama bütün bunlar artık kendisini ilgilendirmeyen birtakım hastalıklardı; mangasının başında gidiyordu ya, yeterdi bu ona.

Arkasından birerle kol halinde gelen mangada çeşitli durumlar vardı. Wilson ile Toglio'nun gözle-

rinden uyku akıyordu. Red tetikteydi ve düşünüyordu —içinde bir önsezi vardı. Goldstein'in hali berbattı, üzgündü; sabah karanlığında bir patikadan sürünerek inmenin yarattığı sıkıntı onu büsbütün karamsar yapmış, sonra büyük bir kedere gömmüştü. Ölüyordu sanki ve yanında da o sırada hiç bir arkadaşı yoktu. Wyman eski gücünü bir türlü toplayamamıştı; sersem sersem yürüyordu, nereye gittiğine ya da başına gelenlere aldırdığı yoktu. Ridges canından bezmişti, ama yine de sesini çıkarmıyordu; ilerideki saatlerde neler olacağını düşünmüyor, kollarının ve bacaklarının ağrıdığına bakmıyor, üzülmüyordu; yalnızca yürüyordu. Tembel tembel akan bir ırmak gibiydi kafası.

Croft'a gelince: Croft zehir. Hırslı ve sabırsız. Manganın bir hizmet birliğine verilmesine bütün gece sövüp saymış; bütün gece savaş seslerini işittikçe yerinde duramamıştı. Kafası Hennessey'in ölümünden sonraki havanın içindeydi. Kendisini güçlü, yorulmak nedir bilmeyen, her şeyi yapabilecek bir insan olarak görüyordu, onun da kasları bütün öteki erler gibi gepgergin ve yorgundu. Ama kafası aldırmıyordu vücuduna. Adam öldürdükten sonra boğazında duyacağı hızlı ve kuvvetli nabız atışının açlığını çekiyordu.

L. Taburu ile A Bölüğünün arası harita üzerinde yedi sekiz yüz metre kadar bir şeydi, ama sık sık ikiye ayrıldığı ve çok dönemeçli olduğu için aslında bir buçuk kilometreyi buluyordu. Erler iyice sersemlemişlerdi artık, bastıkları yerin farkında değillerdi. Çantaları sarkıyor, tüfekleri omuzlarından kayıyordu. Patika berbattı: Aslında patika filân da değildi ya, av izi gibi bir şey. Şurası burası genişletilmişti, ama yine de vardı. Bir insanın dallara takılmadan, bir yerini çizmeden yürümesi imkânsız. Ormanın bu nokta-

sı geçit vermiyordu, bir kimsenin otuz metre gitmesi için önünü açа açа en azından bir saat yürümesi gerekti. Geceleyin karanlıkta hiç bir şey görünmüyor, ıslak yaprakların kokusu insanı boğuyordu. Erler birerle kol halinde, birbirlerine yakın olarak yürümek zorundaydılar. Birbirlerinden bir metre uzaklaşsalar hemen birbirlerini kaybediyorlar, bu yüzden her er önündekinin gömleğine yapışarak yürüyordu. Martinez erlerin arkasından geldiğini işitiyor, aralarındaki mesafeyi ona göre kestiriyordu. Ötekiler ise karanlıkta oyun oynayan çocuklar gibi düşe kalka yürüyorlar, birbirlerine çarpıp duruyorlardı. Hemen hemen dört büklüm olmuşlardı, dayanılacak gibi değildi. Vücutları çürüyüp dağılıyordu; son birkaç saatin yorgunluğunu karşılayacak kadar yememişler, uyumamışlardı. Durmadan çıkardıkları gaz zaten pis kokan havada büsbütün mide bulandırıyordu. En geride olanlar en kötü durumdaydı; burunlarını tıkıyorlar, boyuna küfrediyorlar, sonra birkaç saniye soluk almaya çalışıyorlar, yorgunluktan, sinirden ürpertiler geçiriyorlardı. Gallagher yürüyüş kolunun en arkasındaydı, iki üç dakikada bir öksürüyor, küfrediyordu.

— Kes ulan şu osuruğu, diye bağırıyor, önde gidenler bir an doğruluyorlar ve gülüyorlardı.

— Bokumu da ye pezevenk, diye mırıldanıyordu Wilson.

Birkaçı kıs kıs gülüyordu. İçlerinden bir kısmı uyumaya başlamıştı yürürken. Hemen hemen bütün yürüyüş sırasında gözleri kapalıydı, ayaklarını havaya kaldırınca hafifçe uyukluyorlar, yere indirince uyanıyorlardı. Wyman birkaç dakika hiç bir şey hissetmeden yürüyordu; vücudu bir şey duymaz olmuştu. Ridges de boyuna uyukluyordu; on, on beş metrede bir iyice uykuya dalıyorlar, sonunda patikadan

çıkıp çalılıkların içine sersem sersem dalınca yeniden kendilerine geliyorlardı. Karanlığın içinden korkunç sesler geliyor, bu sesler savaş alanına ne kadar yakın olduklarını gösteriyordu. Bir kilometre kadar ileride birtakım silâh sesleri vardı. içlerinden biri fısıldadı:

— Ulan siz çenenizi tutamaz mısınız hiç?

Yürüyüş bir saatten fazla sürecekti, ama ilk birkaç dakikadan sonra artık düşünmez olmuşlardı zamanı. Tek bildikleri şey eğilmek ve önündekine tutunarak çamurda kaymaktı; bir işkence aracıydı patika; gittikleri yerle ilgilendikleri yoktu artık. Bu bakımdan yolun bitmesi birçokları için bir sürpriz oldu. Martinez daha da eğildi ve ses çıkarmamalarını söyledi:

— On dakika sonra yaklaştığımızı işitecekler, diye fısıldadı.

Erlerin üzerine bir sessizlik çöktü, her adımda bütün kaslarını gererek, gülünç bir titizlik içinde yürüdüler son birkaç yüz metreyi.

A Bölüğünde ne dikenli bir tel, ne de bir meydan vardı. Patika dörde ayrılıyor, her yol ayrı bir mevzie gidiyordu. Yolların ayrıldığı noktada bir asker karşıladı onları. Manganın önüne düştü, birtakım yaprakların ve otların arasında kurulmuş olan birkaç portatif çadıra doğru götürmeye başladı mangayı. Croft'a:

— Ben ikinci takımdanım, dedi. Derenin birkaç yüz metre aşağısındayız. Manganız bu siperlerde yatabilir bu gece. Buraya bir de nöbetçi koyarsınız. Sizin için iki makineli yerleştirdik.

Croft fısıldadı:

— Durum nasıl?

— Bilmiyorum. Şafakla birlikte düşman bütün cephe boyunca saldırıya geçecek diyorlar. Bu gece

erken saatlerde C Bölüğüne bir takım gönderdik, buradaki ileri karakolu bir takımdan daha az sayıda erle tutuyoruz.

Karanlıkta eliyle ağzını sildiği zaman bir hışırtı çıktı. Croft'un dirseğini yakalayarak:

— Haydi gel sana yerini göstereyim, dedi.

Croft kolunu askerin elinden kurtardı kimseye el sürdürtmek istemezdi üstüne.

Yolda birkaç metre kadar gittiler. A Bölüğünden gelen çavuş bir makineli tüfek yuvasının önünde durdu, tüfeğin namlusu yaprakların ve fundaların arasından çıkmıştı. Croft yaprakların arasından baktı, hafif ay ışığında bir dere ile derenin her iki yanında uzayıp giden kum şeridini gördü.

— Dere derin mi? diye sordu.

— Eh. Bir buçuk, iki metre kadar var. Geçilebilir.

— Buradan ilerde başka bir karakol yok mu? diye sordu Croft.

— Yok. Sonra Japonlar bulunduğumuz yeri çok iyi biliyorlar. Japonların ileri karakolları var.

Asker yeniden ağzını sildi ve ayağa kalktı:

— Öteki makineliyi de göstereyim sana.

Derenin üç metre kadar kıyısında ormanın içinde açılmış otlu bir yolda yürüdüler. Birkaç çekirge ötüp duruyordu yüksek sesle. Asker bir ürperti geçirdi.

— İşte öteki, dedi. Bu da yan mevzi.

Yaprakların arasından baktı, sonra derenin kumluğuna çıktı:

— Gel, dedi.

Croft askerin arkasından gitti. Elli metre kadar sağlarında Watamai Sıradağlarının uçurumları başlıyordu. Croft başını kaldırıp baktı; yarlar belki otuz metre vardı ve hemen hemen dikey olarak yükseliyor-

du. Üstüne çöküyormuş gibi geldi karanlıkta bile. Gözlerini kısarak baktı. ta tepesinde bir gökyüzü parçası gördü, ama burasının tepe olduğundan emin değildi. Garip bir heyecan duydu:

— Bu kadar yakın olduğumuzu bilmiyordum, dedi.

— Evet. Hem iyi hem fena. Bu uca kadar gelmelerine pek ihtimal yok, ama biz yine de bir kanadız. Esaslı bir taarruza geçerlerse burada onları pek tutamayız.

Asker yeniden yaprakların arasına girdi ve yavaş yavaş verdi soluğunu:

— Burada iki gece geçirdim ben. Korkudan anam ağladı. Bak şu dereye. Ay ışığında nasıl parlıyor. Insan az sonra keçileri kaçırmaya başlıyor.

Croft ormanın kenarında durmuş dereye bakıyordu; dere ilerde sağa dönüyor, sonra dağlara paralel olarak gidiyor, ilk uçurumlar başlamadan hemen birkaç metre önce Japon hatlarına dönüyordu. Buradan her iki yanı da görmek mümkündü. Sol yanda ise, dere birkaç yüz metre, geceleyin parlayan bir asfalt gibi, dümdüz akıp gitmekteydi.

— Sizin yeriniz neresi? diye sordu Croft:

Asker ormandan biraz ileri çıkmış olan bir ağacı gösterdi:

— Biz bu yandayız. Bize gelmek istersen yeniden patikanın ayrıldığı yere gel, sonra sağdaki yola sap. Yaklaştığın zaman «buckeye» diye bağır.

— Peki, dedi Croft.

Bir iki dakika daha konuştular, öteki asker fişekliğini kancaladı:

— Burada bir gece geçirmek deli eder insanı. In yok, cin yok. Işin yoksa önündeki şu boktan makineli tüfekle bekle dur.

Silâhını astı ve dönüp gitti. Croft bir süre arka-

sından baktı, sonra birliğine döndü. Erler üç portatif çadırın yanında bekliyorlardı onu. Croft iki makineli tüfeğin yerini gösterdi, öğrendiği şeyleri kısaca anlattı, içlerinden birini nöbetçi seçti.

— Şimdi gecenin saat üçü, dedi. Mevziin birine dört, ötekine beş kişi ayrılacak. Iki saatte bir nöbet değiştireceğiz. En son nöbette dört kişinin bulunduğu mevzie bir kişi daha gidecek.

Croft erleri ayırdı, kanattaki mevzie gidecek ekibi kendisi aldı.

— Nöbetimi bitirdikten sonra olduğum yerde uyuyacağım, dedi Wilson. Tam iyi bir rüya görürken uyandırılmaktan bıktım usandım artık.

Erler hafifçe gülümsediler. Croft sözlerine şunları ekledi:

— Sonra bana bakın, herhangi bir vukuat olursa uyuyanlar rap diye hemen fırlayacaklar, bize yardıma koşacaklar. Wilson'un makineli tüfeği ile çadırlarınızın arası birkaç metre, benimki de çok uzakta değil. Gelmeniz herhalde üç dört saat filân sürmez.

Birkaçı güldü yeniden. Croft:

— Işte, dedi. Hepsi bu kadar.

Erlerden ayrıldı, makineli tüfeğin başına doğru yürüdü.

Mevziin kenarına oturdu, yaprakların arasından dereyi gözetlemeye başladı. Etrafını çepçevre orman sarmıştı; şu anda hareket etmediği için kendisini çok yorgun ve biraz da üzüntülü hissediyordu. Bu durumuyla savaşmak için siperde bulunan birtakım eşyayı karıştırmaya başladı. Bir kere üç sandık fişeklik vardı, yedi tane el bombası makineli tüfeğin altına güzelce sıralanmıştı. Ayağının altında bir sandık alev bombası, bir de alev topu duruyordu. Topu aldı, kamasını yavaşça açtı, doldurdu. Emniyeti çevir-

di. sonra yanına koydu.

Havada birkaç mermi vızladı, sonra yere düşmeye başladı. Mermilerin derenin karşısında, yakın bir yere düştüğünü görünce şaşırdı. Birkaç yüz metreyi geçmiyordu, korkunç derecede yüksek bir patlama işitildi; tepesindeki ağaçların yapraklarını birkaç şarapnel parçası kamçıladı. Croft bir bitkinin ufak bir dalını kopardı, ağzına soktu, yavaş yavaş, düşünceli düşünceli çiğnemeye başladı. A Bölüğünün silâhları ateş ediyordu herhalde. Erlerini geri çekmek zorunda kalırsa hangi yolun oraya gideceğini kestirmeye çalıştı. O anda rahattı, sabırlıydı; bulundukları yer tehlikeli olduğu için artık çarpışma olacak mı olmayacak mı diye düşünmüyordu; biliyordu sadece, soğukkanlıydı, sakindi, ve çok yorgundu.

Solundaki takımın belki de elli metre önüne havan mermileri düşüyordu. Croft yavaşça tükürdü. Mermiler çok yakına düştüğüne göre bir oyalama ateşi olamazdı bu; derenin öte yanındaki ormanın içinden bir ses duymuş olmalıydı biri, yoksa havan toplarının kendi mevzilerine bu kadar yakın olmasına imkân yoktu. Yeniden eliyle siperini yokladı, bir sahra telefonu buldu. Croft telefonu kaldırdı, sesini çıkarmadan dinledi. Açık bir hat idi ve belki de yalnızca A Bölüğünün takımları arasında çekilmişti. Iki kişi çok hafif sesle konuşuyordu. Duymak için dikkatle dinlemek zorunda kaldı.

— On beş metre daha ileri gidin, sonra geri gelirsiniz.

— Japon olduklarından emin misiniz?

— Yemin ediyorum, konuştuklarını işittim.

Croft derenin karşı kıyısına dikkatle baktı. Ay bulutların arkasından sıyrılmıştı, derenin her iki yanındaki kum şeridi gümüş gibi parlıyordu. Ardında

sımsıkı koyu bir orman duvarı vardı.

Aradaki toplar yeniden yaban ve açık bir sesle ateşe başlamışlardı. Mermilerin ormana düştüğünü görüyor, sonra birbiri ardınca yaylım ateşler halinde dereye yaklaşıyordu. Derenin Japonların elinde bulunan kıyısından bir top cevap verdi bu ateşe, Croft üç yüz metre kadar solunda birkaç makineli tüfeğin birbirine gelişigüzel ateş ettiğini duydu. Telefonu yakaladı, kulaklığa üfledi:

— Wilson! diye fısıldadı. Wilson!

Telefonda cevap yoktu. Wilson'un siperine kadar gitsin mi gitmesin mi diye düşündü. Telefona cevap vermediği için Wilson'a sessizce küfretti, sonra başkalarını dinleyeceği yerde bunu araştırmadığı için kendi kendini azarladı.

Derenin karşı kıyısına baktı. Ben iyi bir çavuşum, dedi kendi kendine. Gecenin içindeki bütün seslerdeydi kulağı. Uzun tecrübelerden sonra bu seslerin içinde anlamsız olanları çıkarabiliyordu. Siperinde bir hayvan çıtırtısı olsa aldırmıyordu; yakınlarda çekirgeler vızıldayıp dursa kulak asmıyordu. O sırada boğuk bir kayma sesi duydu. Ormanın seyrek bir yerinde yürüyen bir insandan başka hiç bir şey bu sesi çıkaramazdı. Derenin karşısına dikkatle baktı, yaprakların en seyrek olduğu yeri bulmaya çalışıyordu. Makineli tüfeğin bulunduğu nokta ile Wilson'un makinelisi arasında kalan kesimde birkaç palmiyeden oluşan seyrek bir ağaçlık vardı. Burada birtakım insanlar saklanmış olabilirdi; Croft ormanın bu kısmına bakarken birinin kıpırdadığını işittiğinden emindi. Ağzını sımsıkı kapattı. Eli makinelinin sürgüsüne gitti, silâhı palmiyelerin bulunduğu yere çevirdi. Hışırtı daha da artmıştı; derenin karşısında makineli tüfeğin gösterdiği yöndeki yaprakların arasında birtakım adamlar kıpırdıyorlardı sanki. Croft

bir kere yutkundu. Bacaklarında, kollarında nabzının tek tek attığını duydu, donan bir suya dalmış gibi kafasının içi bomboştu ve birden aklı başına gelmişti. Dudaklarını yaladı ve oturuşunu değiştirdi, neredeyse kaslarının gerildiğini işitebilecekti.

Japon topu yeniden ateşe başladı ve Croft irkildi. Mermiler öteki takıma düşüp duruyordu; topların sesleri ona acı ve sarsıcı gelmekteydi. Ayın aydınlattığı dereyi gözetledikçe hayaller görmeye başladı: Suların karanlık anaforlarında insan başlarının bulunabileceğini düşünüyordu. Bir an dizlerine baktı, sonra yeniden karşı kıyıyı gözetlemeye başladı. Biraz sola biraz sağa göz gezdirdi, buralarda da Japonlar bulunabilirdi; uzun bir süre karanlıkta bir şeye doğrudan doğruya bakılırsa o şeyin görülemeyeceğini birçok tecrübelerden sonra öğrenmişti. Ağaçların altında bir şeyler oluyordu; sırtından terler boşandı yeniden, ve eğildi. Croft'un sinirleri dayanılamayacak kadar gerilmisti, ama bu durum tüm olarak tatsız da sayılamazdı.

Wilson'un da bu sesleri işitip işitmediğini bilmiyordu. Tam bunu düşünürken bir çıt sesi işitti, bir makineli tüfek sürgüsünün sesinden başka bir şey olamazdı bu. Croft'un gergin sinirleri bu sesin dere içinde yukarıdan aşağı yankılandığını duydu. Wilson'un yerini belli etmiş olduğuna kızdı, yaprakların arasındaki hışırtı daha da yükselmeye başladı; Croft derenin karşı kıyısındaki fısıltıları iyice duyduğundan emindi. Bir el bombası araştırdı, buldu, ayağının altına koydu.

Tüylerini diken diken eden bir ses işitti sonra. Karşı kıyıdan biri bağırıyordu:

— Yank! Yank!

Croft hiç kıpırdamadı. Ses ince ve tizdi ve bir fısıltı kadar çirkindi.

— Japon, dedi kendi kendine.

O sırada herhangi bir hareket yapacak durumda değildi.

— Yank!

Ona sesleniyordu.

— Biz geliyor yakalamak, Yank!

Derenin üstüne yayılmış ağır ve boğucu bir hasırdı gece. Croft soluk almaya çalıştı.

— Biz geliyor yakalamak, Yank!

Sanki bir el birdenbire sırtından yakalamış, belkemiğinden kafasına doğru gelmiş, saçlarından yakalamıştı.

— Biz geliyor yakalamak.

Bunu o da kendi kendine fısıldadı, sanki bir kâbus görüyor da bağıramıyormuş gibi, o kadar korkunç bir sıkıntı içinde.

— Biz geliyor, yakalamak, Yank!

Bir an dehşetli bir titreme geçirdi, elleri donmuştu sanki makineli tüfeğin üstünde. Kafasındaki yoğun baskıya dayanamayacaktı artık.

— Biz geliyor yakalamak, Yank!

— GELİN ULAN! YAKALAYIN BAKALIM DEYYUSLAR diye gürledi Croft.

Vücudunun her teliyle bağırmıştı, açılmayan bir kapıyı zorluyormuş gibi.

Birkaç saniye çıt çıkmadı, derede pırıldayan ay ışığından ve çekirgelerin kendilerinden geçmişçesine çıkardıkları gevrek cazırtılardan başka bir şey yok. Sonra yine aynı ses:

— Hey, biz geliyor, Yank, biz geliyor.

Croft makineli tüfeğinin sürgüsünü açtı, mermiyi yatağına sürdü. Yüreği yerinden fırlayacak gibiydi hâlâ. Bütün gücüyle bağırdı:

— Kıta... KITA, SILÂH BAŞINA.

Bir makineli mermi yağdırmaya başladı derenin

karşısından. Croft siperine gömüldü. Makineli. karanlıkta, kinci ve beyaz bir alev tükürmekteydi, asetilen lâmbası gibi. Korkunç bir sesi vardı. Croft yalnızca iradesinin gücüyle tutabiliyordu kendini. Silâhının tetiğine bastı, birden ateş aldı silâh ve fırladı. Derenin her iki kıyısından ormana mermiler yağmaya başlamıştı.

Makinelinin gürültüsü, titremesi içine rahatlık verdi Croft'un, Silâhını Japon ateşini gördüğü yere çevirmiş, yaylım ateşe geçmişti. Kabza avucuna çarpıyor, tüfeği iki eliyle sımsıkı tutmak zorunda kalıyordu. Namlunun kızgın madenî kokusu ona kadar geliyor, yaptığı işin gerçekliğini, bir rüya olmadığını anlatıyordu yeniden. Siperine gömüldü, karşılık beklemeye başladı, mermiler yağarken farkına varmadan büzülüyordu.

BIYUUUUU!... BIYUUUUU. Seken mermilerin fırlattığı topraklar yüzüne çarpıyordu. Ama Croft farkında değildi bunun. Her kavga eden insanın yüzeydeki duygusuzluğunu yaşıyordu o anda. Her seste yüreği oynuyor, ağzını sımsıkı kapatıyor, açıyor. gözlerini dikiyor, ama vücuduna aldırmıyordu.

Croft ateşe geçti yeniden. Uzunca bir yaylım ateşten sonra siperine saklandı bir daha. Korkunç bir çığlık yükseldi gecenin içinden, ve Croft bir an hafif hafif sırıttı, aldım aşağı pezevengi, diye düşündü. Silâhtan gelen sıcaklığın içine kadar işlediğini, kemiklerini sızlattığını duydu.

— AYYYYYY.

Çığlık yeniden Croft'u tepeden tırnağa kadar buz gibi yaptı. Dağlanan bir dananın çıkardığı karışık seslerin, kokuların ve yaptığı hareketlerin tümünü görüyor ve duyuyormuş gibi bir duygu bir an gelip geçti içinden.

— KITA... SİLÂH BAŞINA! diye deli gibi bağır-

dı Croft. Erlerin ilerleyişini örtmek için on saniye durmadan ateş etti. Durduğu sırada birinin arkasından sürüne sürüne yaklaştığını işitti. Fısıldadı:

— Keşiften misin?

— Evet.

Gallagher sipere atladı:

— Sen beni koru Tanrım.

Croft, Gallagher'in yanında titrediğini hissetti. Simsıkı kolunu yakaladı:

— Kes! Ötekiler silâh başı ettiler mi?

— Evet.

Croft yeniden derenin karşı yakasına baktı. Çıt yoktu ortalıkta, her yer sessizdi. Anî ve tek tek atışlar bir biley taşından çıkan kıvılcımlar gibi çarçabuk kaybolup gidiyordu. Yalnız değildi artık. Bir plan yapabilirdi. Erlerin silâh başı etmiş olmaları, iki makineli tüfek arasında kalan kıyıda yaprakların ve fundaların içine dağılmaları onda yeniden komuta etmek hırsını uyandırmıştı. Gallagher'in kulağına kaba bir sesle fısıldadı:

— Az sonra hücuma geçecekler.

Gallagher yeniden titredi.

— Peki. Söylemeye bile lüzum yok, demeye çalıştı ama sesi gittikçe hafifledi. Croft yavaşça kulağına:

— Bana bak, dedi. Bu hat boyunca sürüne sürüne git, söyle, Japonlar dereyi geçmeden ateş etmesinler.

Gallagher:

— Olmaz. Söyleyemem, söyleyemem.

Suratına bir yumruk indirmek geldi içinden Croft'un.

— Git! diye fısıldadı kulağına.

— Gidemem.

Japon makineli tüfeği derenin karşısından ateş

etmeye başladı. Arkalarındaki ormana mermiler yağıyor, yaprakları delip geçiyordu. Ormanın içine girdikleri zaman ufak yıldırım parçalarına benzeyen izler bırakıyorlardı mermiler. Derenin karşısında sanki binlerce tüfek ateş ediyordu. Iki asker siperin dibinde birbirine yaşlanmış oturuyor, sesler kulak zarlarını patlatıyordu. Croft'un başı ağrıyordu. Makineli tüfeğin işlemesi kulağını biraz sağır etmişti. BiYUUUUUUUUU! Seken bir mermi biraz daha toprak fırlattı üstlerine. Bu sefer topraklar arkasına çarpmıştı. Yeniden başını çıkarıp ateş edildiği zamanı kestirmeye çalıştı. Ateş biraz gevşiyor gibi olunca başını dikkatle kaldırdı. BIYUUU. BiYUUU. Yeniden siperine girdi. Yapraklar arasında onları arıyordu Japon makineli tüfeği.

Keskin bir çığlık işitildi; erler başlarını kollarının arasına sakladılar. BUUUUMM. BUUUUMM, BUUUUMM, BUUUUMM. Top mermileri patlayıp duruyordu çevrelerinde. Bir şey sanki Gallagher'i havaya kaldırdı, yakaladı, sonra bıraktı.

— Tanrım, diye bağırdı Gallagher.

Bir toprak parçası vurmuştu boynuna. BUUUMM BUUUUUMM.

— Ah vuruldum, diye çığlığı bastı biri. Vuruldum. Bir şey çarptı.

BUUUUMM.

Gallagher patlamalara artık dayanamadı:

— Durun be, teslim oluyorum, diye bastı çığlığı. DURUN!... Teslim oluyorum! Teslim oluyorum!

Neden bağırdığını bilmiyordu o sırada artık.

BUUUUMM, BUUUUMM.

— Vuruldum, vuruldum, diye haykırıyordu biri.

Japon tüfekleri hâlâ ateş ediyordu. Croft siperin dibine yatmış, ellerini toprağa dayamıştı. Gepgergindi bütün kasları.

BUUUMM. TIIiliiN! Şarapnel yaprakların arasında dağılırken ötüyordu.

Croft alev tüfeğini aldı. Ateş azalmamıştı, ama bu arada birinin Japonca bağırdığını işitti. Namluyu havaya tuttu:

— İşte geliyorlar, dedi.

Alev tüfeğini ateşledi ve bağırdı:

— DURDURUN HERİFLERİ!

Derenin karşısındaki ormandan keskin bir çığlık işitildi; ayağı ezilen bir insanın feryadına benziyordu:

— AAYYYY, AAYYYY.

— Bir şeyim yok, dedi. Dirseğime mermi girdi.

— Bekleyebilir misin sabaha kadar?

Bir an hiç bir ses işitilmedi. Sonra Toglio zayıf bir sesle cevap verdi:

— Evet, beklerim.

Croft siperinden çıktı:

— Dur, geliyorum, diye seslendi. Ateşi kesin.

Patikada yürüdü, Toglio'nun olduğu yere geldi. Red ile Goldstein yanına diz çökmüşlerdi. Croft hafif bir sesle konuşuyordu:

— Peki, dedi. Siperlerimizde sabaha kadar kalacağız. Bu gece yeniden taarruza geçeceklerini sanmıyorum, ama hiç belli olmaz. Uyumak yok. Bir saat sonra gün ağaracak, bok yemeyin.

Goldstein soluk aldı:

— Hiç uyur muyum. Söylemene lüzum yok.

Gallagher de aynı şeyi söylemişti. Croft:

— Gördünüz, ben kıçımı yayıp oturmadım, gelmelerini de beklemedim, dedi.

Sabah ayazında bir an titredi; hayatında ilk defa gerçekten korktuğunu sanarak belli belirsiz bir utanç duydu.

— Namussuz Japonlar, dedi.

Bacaklarındaki kuvvet kesilmişti, makinelisinin başına gitmek üzere döndü. Şu namussuzlardan iğreniyorum, dedi kendi kendine; yorgun vücudunda korkunç bir öfke dolaşmaktaydı. Yüksekçe bir sesle fısıldadı:

— Bugünlerde bir Japonun gerçekten hakkından gelmeliyim.

Dere, cesetleri aşağılara doğru sürüklüyordu yavaş yavaş.

— Burada kalacağımız bir iki gün içinde şu bokların cesetleri kokmasa hiç olmazsa, dedi Gallagher.

Japonlar hücuma geçtikleri sırada alev tüfeği patladı. Croft Japon makineli tüfeğinin kanatların birinden ateş ettiğini aşağı yukarı kestirmişti sonra, o da nereye ates ettiğini bilmeden, ama tüfeğini aşağı doğru çekerek, sağdan sola çevire çevire otomatik sekilde durmadan ateş etmeye başladı. Öteki tüfeklerin ateş ettiğini duymuyordu, ama namlularından egzoz borularından olduğu gibi ateşler çıktığını görüyordu.

Dereyi geçmek için ona doğru koşan Japonların donmuş hayalleri kalıyordu kafasında yalnız.

— AAYYYYY, diye bağırıldığını işitti yine.

Yıldırım çaktığı zaman görünen insanların katı, donmuş niteliği vardı alev ışığındaki Japonlarda. Croft hiç bir şeyi keskin olarak görmüyordu artık. Ellerinin nerede bittiğini, makineli tüfeğin nerede başladığını söylemesi imkânsızdı; bu gürültü içinde teker teker çığlıklar ve haykırışlar kafasında bir an şöylece bir yer edip geçiyordu. Dereyi geçmek niyetiyle hücuma kalkan Japonlar kaç kişiydi, sayması imkânsızdı; bildiği tek şey parmağının tetikte kaskatı durduğu idi. Gevşetemiyordu parmağını. Tehlike duygusunu da kaybetti, birkaç dakika yalnızca ateş edip durdu.

Dereyi geçmeye kalkan sıra sıra insanlar yere devrilmeye başlamıştı. Suyun içine girince biraz yavaşlıyorlar, keşif takımının toplu ateşi o zaman, açık araziyi yalayan bir rüzgâr gibi tarıyordu onları. Herkes önündekinin cesedine çarpıyordu. Croft askerlerden birinin bir ceset arkasında bir şey yakalamaya çalışır gibi havaya ellerini uzattığını gördü. Ateş etti; kol, birkaç saniye sonra düştü gibi geldi ona.

Sağına baktı, üç erin dereyi geçmeye çalıştığını gördü. Dere burada kıvrılıyor, sonra dik kayalara paralel olarak gidiyordu. Tüfeğini çevirdi, üzerlerine ateş etti, bir tanesi yuvarlandı, öteki ikisi bir süre kararsız durdu, sonra kendi kıyılarına doğru gerisin geriye koşmaya başladı. Croft'un onları izleyecek vakti yoktu; birtakım askerler onların tarafındaki kıyıya varmışlar, makineli tüfeklerini dolduruyorlardı. Gelişigüzel ateş etti üzerlerine, siperine beş metre kadar yaklaşan askerler yere yuvarlandılar.

Croft ateş ettikçe etti; bir futbol topunun arkasından koşan oyuncunun hızlı refleksleri ile hedeften hedefe geçiyor, bir kısım erlerin yere yuvarlandığını görünce başka bir kümeye atlıyordu. Japon hatları şaşkın küçük çeteler haline gelerek dağıldı, çekilmeye başladı.

Alevin ışığı söndü, Croft çevresini bir süre göremedi. Karanlıkta yeniden bir sessizlik oldu, bir alev bombası daha arandı. Çok acele ediyordu. Gallagher'e:

— Nerede? diye fısıldadı.

— **Ne?**

— Ananın...

Croft'un eli alev bombası sandığını buldu ve tüfeği yeniden doldurdu. Karanlıkta görmeye başlamıştı artık. Bir an duraksadı. Derede bir şey kıpırdıyordu. Alev tüfeğini ateşledi, tüfek patladığı za-

man birkaç Japon askerinin suyun içinde hareketsiz durduklarını gördü. Croft tüfeğini bunlara çevirdi ve ateş etti. Askerlerden biri inanılmayacak kadar uzun bir süre ayakta kaldı. Yüzünde hiç bir ifade yoktu; mermiler göğsünü delik deşik ederken bile hiç aldırmıyor, ağzını açmış bakıyordu.

SAM CROFT

Avcı

Zayıf, orta boylu, ama dik durduğu için uzun boylu görünüyor. Üçgen biçimindeki dar yüzünde hiç bir ifade yok. Ufak keskin çenesinde, kuru yanaklarında ve düz kısa burnunda hiç bir faztalık görünmüyor... Gözleri masmavi, soğuk... çalışkan, kuvvetli ve çoğu zaman boş kafasının en büyük eğilimi insanları hor görmek. Güçsüzlükten nefret ediyor, ve sevdiği hiç bir şey yok hemen hemen. Ruhunda biçimlenmemiş kaba bir görüntü var, ama çok seyrek farkında oluyor bunun.

Peki ama Croft neden böyle?

Bu sorunun türlü türlü karşılığı var. Toplum yozlaştığı için böyledir Croft; şeytan onu kendisine benzettiği için böyledir Croft; Teksaslı olduğu için böyledir Croft; Tanrıya meydan okuduğu için böyledir Croft.

Hayatta tek sevdiği kadın tarafından aldatıldığı için, ya da öyle doğduğu için, ya da topluma uyamadığı için böyledir Croft.

Croft'un babası Jesse Croft der di ki: «Evet, oğlum Sam kötü bir çocuk. Ama ne yapalım Allah onu öyle yaratmış.» Jesse sonra, hasta, sıska, tatlı ve yumuşak bir kadın olan karısını düşünür, şunları eklerdi: «Tabiî Sam da aynı sütü emdi, ama midesi başka türlü yaratıldığı için emdiği süt midesinde bozuldu.» Babası sonra kıkır kıkır güler, eline sümkürür, sümüğünü iş tulumunun kıçına silerdi. **Viran saman-**

lığının önünde, ayağının altında doğu Teksas'ın kırmızı kuru toprağı. «Bak sana anlatayım. Bir gün Sam'ı ava götürdüm, daha bacak kadardı, tüfeği tutacak kadar bile gücü yoktu... ama kerata hemen ateş etmeye başladı. Şunu da söyleyeyim bak, kimse karışmayacak onun işine. Daha piç kurusu iken bile biri işine karıştı mı deliye dönerdi.

«Hiç kimse hiç bir şeyde onu geçmeyecek.

«Yola getirmeye imkân yoktu keratayı; eşek sudan gelinceye kadar dayak atardım da gık bile demezdi. Sanki o da bana bir yumruk indiriyormuş, ya da kafama bir kurşun sıkıyormuş gibi gözümün içine dik dik bakardı.»

Croft çok küçükken başladı avcılığa. Kışın soğuk Teksas çölünde, açık spor Ford otomobiliyle, etraftan tozlar yağmur gibi yağarken, otuz kilometrelik kaskatı toprak yolu üşüye üşüye gitmeye alışmıştı. Önde oturan iki kişi hiç konuşmuyor, direksiyonun başındaki, ikide birde parmaklarına hohluyor. Ormana vardıklarında güneş ufkun koyu kırmızı çizgisinin üstüne çıkmaya uğraşıyor.

Bana bak, oğlum, bu izi görüyor musun? Buna geyik izi derler. Geyik izini sürmek kolay değildir. Geyikleri oturup beklemek gerek. Sonra rüzgârın geyik kokularını sana getireceği bir yerde beklemelisin. Çok bekleyeceksin.

Çocuk ormanda oturmuş, titriyor. Siktirici bir geyik için bu kadar bekleyenin ağzına sıçayım. Ben iz süreceğim.

Ormanda av kovalıyor, yüzünde rüzgâr. Karanlık; ağaçlar parlak kahverengi; yer zeytin rengi kadife. Nerede o namussuz geyik? Yolunun üstündeki bir dalı tekmeleyip fırlatıyor. geyik onun ormanda

gezindiğini duyunca kulak kesiliyor. Namussuz! Ne de hızlı kaçıyor.

Bir daha sefere daha dikkatli. Bir geyik izi buluyor, eğiliyor, tırnak izlerini yakından inceliyor, büyük bir heyecan duyuyor. Şu namussuz geyiğin izini bırakmayacağım.

Ormanda iki saat aranıyor, ayaklarını dikkatle yere basıyor, vücudunun ağırlık noktasını değiştirmeden önce tapuklarını yere basıyor, sonra ayak parmaklarını. Kuru dikenli dallar elbisesini yakaladığı zaman, teker teker, yavaş yavaş dallardan kurtarıyor kendisini.

Geyiği görüyor ormanın küçük bir açıklığında ve donup kalıyor. Rüzgâr yüzüne hafif hafif vurmakta; namussuz hayvanın kokusunu alacağını sanıyor. Ağzına sıçayım, diye fısıldıyor kendi kendine. Namussuz, ne de kocaman. Geyik yavaşça dönüyor, yüz metre ilerisinden ona bakarak geçiyor. Göremez beni namussuz hayvan.

Çocuk tüfeğini kaldırıyor, öyle titriyor ki göremiyor hedefini iyice. Indiriyor, küfrediyor kendi kendine. Kocamış, moruk karılar gibi. Tüfeğini kaldırıyor, sımsıkı tutuyor, geyiğin ön ayak kaslarının birkaç santim altını gösterinceye kadar indiriyor tüfeğini. Kalbinden vuracağım deyyusu.

BOOMMMM!

Başkası attı. Geyik yuvarlandı. Çocuk koşuyor, ağlayacak nerdeyse. Kim vurdu bu hayvanı? Benim geyiğimdi o. Geyiği vuran deyyusu öldüreceğim.

Jesse Croft gülüyor. Sana yerinden kıpırdama demedim mi ben.

Geyiği ben izledim.

Geyik korkunca bana kaçtı. Senin iki kilometre uzaktan geldiğini işittim ben.

Yalancı. Namussuz yalancı. Çocuk babasına sal-

Jesse çocuğu tutuyor, gülüyor. Seni kerata seni. Dur bakalım daha. Babana el kaldırmak için daha on yıl ister.

Geyik benim.

Kim vurduysa onun.

Çocuğun gözlerinde yaşlar donuyor, kayboluyor. Titremeseydi geyiği önce kendisinin vurmuş olacağını düşünüyor.

«Evet,» derdi Jesse Croft. «Yenilmeye hiç dayanamazdı Sam. On yaşındayken Harper'de deli bir oğlan vardı, Sam'a musallat olmuştu, boyuna dayak atardı.» **Darmadağın kır saçlarını kaşıyor, elinde şapkası**... «Oğlan her gün Sam'ı döverdi. Sam yılmaz, ertesi gün gider, yine kavga çıkarır. Ama sonunda oğlan eşek sudan gelinceye kadar dayak yedi, bu iş de böyle bitti.»

«Büyüdüğü zaman, yani aşağı yukarı on yedisine bastığı sıralarda, Ağustos panayırındaki at yarışlarına girmeye başladı, o tarafların en iyi binicisi olmuştu. Bir ara Denison'dan bir yabancı geldi, yarışta hakemlerin ve halkın önünde Sam'ı yendi. Sam buna öyle bir içerledi ki iki gün ağzını açıp kimse ile konuşmadı.»

«Kanında var herifin ne yapacaksın,» diye anlatırdı komşularına Jesse Croft. «Bizim aile buraya ilk yerleşenlerden. Belki altmış yıl olmuş geleli, sonra Teksas'ta yüz yıldan fazla bir zamandan beri Croft'lar var. Belki Sam bunlardan birine çekmiş. Belki bizim aileyi de buraya çeken bu kandı.»

Geyik avları, kavgalar, panayırda ata binmeler yılda toplasan toplasan on günü bulmaz. Bunun ya-

nı sıra başka şeyler de var: Ovanın ve uzaktaki tepelerin uzun uzun taranması, büyük mutfakta babası, anası, kardeşleri ve çiftlik ustabaşılarıyle uzun uzun yemek yenmesi.

Kovboyların yatakhanelerinde bitmez tükenmez konuşmalar, hep aynı tekdüze lâflar.

O küçük kız öküz gibi sarhoş olup kendinden geçmedikçe unutmaz beni.

Sonra baktım zenciye şöylece, oğlum sen pis bir arapsın, baltayı kaptığım gibi vurdum kafasının ortasına. Ulan namussuzdan çok kan akmadı bile. O kadar vurmayla zenci değil fil de hemen ölürdü.

Orospular yaramaz bana. Şöyle kendime gelebilmek için en azından beş altı kere yapmalıyım, öyle bir defa yaptıktan sonra şapkamı alıp gitmek büsbütün deli eder beni.

Şu boğa var ya, hani kulağının arkasında kırmızı benek olan, işte ben hep onu gözlüyorum, bakalım havalar ısınmaya başlayınca ne yapacak.

İşte Samuel Croft'un eğitimi.

Ve her gün akşam üzerleri, sürülerin çıkardığı tozların güneş altında uzun uzun, pırıl pırıl dalgalanmaları. Yorgun bir adam, eğerin üstünde uyukluyor. Kasabayı düşünüyor belki de. **Barlar, genelevler, dükkânlar.**

Sam, sen yerinde duramıyorsun?

Tembel, mızmız bir ateş belinde. Güneş atının derisinden yansıyor. kalçasını ılık ılık ısıtıyor. Evet. biraz öyle.

Harper'de Millî Muhafız Örgütünün bir kolunu açacaklar.

Ya?

Galiba üniformalı kadınlar da olacak, iyi avlar

da çıkar.

Ben de geliyorum seninle. Atını döndürüyor, sürüyor kasabaya. Dönüyor, yorgun.

Ilk defa Millî Muhafız üniformasıyla bir insanı öldürdü Croft. Petrol kuyularının bulunduğu Liliput'da grev vardı, bir takım sarı sendikacılar dövülmüşlerdi.

Millî Muhafızları çağırdılar. **Grevi başlatan namussuzlar kuzeyden gelmişler, New York'tan. Petrol kuyularında iyi çocuklar vardı, ama kızıllar sıçtı hepsinin kafalarına, ondan sonra zencilerin götlerini yalamaya başladılar.** Muhafızlar fabrikanın kapısında sıra oldular; rutubetli yaz sıcağında ayakta terleyip duruyorlar. Grevciler muhafızlara bağırıyor, onlarla alay ediyorlar.

Hey, grevci arkadaşlar! Bakın küçük izcileri de göndermişler bize karşı.

Yüklenelim üzerlerine. Onlar da işverenlerin adamları.

Croft dişini sıkmış duruyor, sırada.

Saldıracaklar, diyor yanındaki asker.

Muhafızların teğmeni bir tuhafiyeci. Taş atmaya başlarlarsa yere yatın arkadaşlar. Kavga gerçekten kızışırsa başlarının üstüne birkaç kere ateş edin.

Havada bir taş uçuyor. Kalabalık suratını asmış, Ikide birde askerlere küfrediyorlar.

Ben hiç bir orospu çocuğuna söyletmem bu sözleri, diyor Croft.

Askerlerden birine bir taş çarpıyor, yere yatıyorlar, ve ilerleyen kalabalığın başları üzerine çeviriyorlar silâhlarını.

Yarıp geçelim arkadaşlar.

On kişi fabrika kapısına doğru yürümeye başlıyor. Başlarının üzerinde taşlar uçuşuyor, ve askerlerin arasına düşüyor. Teğmen borusunu öttürüyor, tamam, ateş edin başlarının üstüne.

Croft tüfeğini indiriyor. En yakındaki adamın göğsüne nişan alıyor, ve sanki biri dürtüyor içinden.

Biraz daha çeksem tetiği tamam.

BUUUUUUMM! Yaylım ateş arasında kim vurduya gidiyor, grevci düşüyor yere.

Croft buruk bir heyecan duyuyor içinde.

Teğmen küfrü basıyor. Ulan kim vurdu herifi?

Ne bilelim teğmenim, diyor Croft. Panik halinde kaçan kalabalığa bakıyor. Köpek sürüleri, diyor kendi kendine. Kalbi çarpıyor, elleri kupkuru sanki.

«Janey'i hatırlar mısın, hani evlendiği kız. Bir tek şey diyebilirim onun için: Azgın bir Mart kedisi.» Jesse Croft diyordu bunu. **Iri bir balgam midyası tükürüyor yere ve ayağı ile efkârlı efkârlı çiğniyor balgamı.** «Evde kalmış bir kız kadar hırçındı, ama aralarında hırlaşmalar başlayıncaya kadar ona iyi karılık etti doğrusu. Oğullarımın evlendiği bütün kadınlar kavgalıydı onunla. Bakın ben ihtiyar bir adamım, ama ne yalan söyleyeyim, o namussuza baktığım zaman taşaklarım kaşınmaya başladı, sevişmek gelirdi içimden onunla.» **Pantolonunu hızlı hızlı kaşır.** «Sam'in aklı olsaydı onunla evlenmezdi. Bir erkek karısının yüzüğünü parmağından almadan o karıyı yola getiremez. Folluğunu seven bir kadın erkeğe alıştıktan sonra bir tek erkekle kalmaz.» **Karşısındakinin göğsüne parmağını koyarak** «Hayatın kanunu böyle.»

Oh, namussuz, hadi, DURURSAN ÖLDÜRÜRÜM

SENI.

Kocan kim?

Benim kocam sensin, haydi, haydi, haydi.

Kimse sevişemez benim gibi seninle.

Kimse, kimse, oh, sen bir pompasın.

Karın karına sürtüyor durmadan.

Haklısın şekerim, haklısın.

Ben gerçekten bir pompayım. **Şak... şuk!.. Şak. Şuk!**

Croft evlendikten sonra babasının çiftliğindeki küçük evlerden birini kiraladı. Janey ile Croft oldukça ağır geçen bir konuşmazlık yılından sonra, aşklarını yitirdiler, etkileri sürüp gittiği halde asıllarını unuttukları binlerce olayla birlikte. Akşamları salonda oturuyorlar, radyo dinliyor, çok seyrek konuşuyorlar. Croft içgüdüsel olarak yaklaşma yollarını arıyor, beceriksizce.

Yatalım mı dersin?

Doğru. Içinde bir öfke kabarıyor. Birbirlerinden ayrılmak istemezlerdi bir zamanlar, birbirlerine yaklaşınca hastalanıyorlardı şimdi: Aralarında başkaları vardı. Rüyalarına giriyordu onlar; üzerindeki ağırlık başkalarının bacağı her zaman; birlikte tüketilen geceler; yeni bir takım değişmeler, aralarında sürüp giden o sessiz ağırlık, tabak çanakların yıkanması ve o beylik öpüşmeler.

Arkadaşlık kurumu.

Ama o arkadaşlık istemiyor. Teksas ovalarındaki evlerinin ucuz salonunda geçen sessiz gecelerde anlatılmaz bir öfke kabardıkça kabarıyor içinde. Nasıl anlatacağını bilmediği bir sürü şeyler var, **gecenin büyük boşluğunda** aralarındaki azgınlıktan he-

men hemen hiç eser kalmamış artık. Kasaba gezileri, aile aralarındaki içki ziyafetleri, arada sırada eski hırslarına özenerek vücutlarını ateşlemeleri, artık geriye dönmeyen tepkiyi daha da bozuyor ve derinleştiriyor.

Croft bakımından, kasabaya yalnız başına gitmelerle, sarhoş olup orospularla yatmakla, karısını arada sırada hiç bir şey söylemeden dövmekle bitti bu iş; Janey için ise, başka erkeklerle, çiftlikteki gündelikçilerle, bir keresinde de kardeşlerinin biriyle yatmakla...

«İşte azgın karılarla evlenenin hali budur» demişti sonradan Jesse Croft.

Croft kavga ediyor:

Ve başka bir şey daha, kasabaya zamparalık yapmaya gidiyorsun, yapmadığın itlik kalmıyor, ya ben, ben burada elimi kolumu bağlayıp seni bekliyorum. Bunu hiç düşünmüyorsun. Benim de sana anlatacağım var.

Ne gibi?

Öğrenmek istiyorsun değil mi? Göt atıyorsun, ama söyletme beni sonra fena olur.

Ne gibi?

Kadın gülüyor. Bir çeşit söz bu.

Croft suratına indiriyor tokadı, bileklerinden yakalıyor, sarsıyor.

Ne gibi?

Namussuz. **Kadının gözleri parlıyor.** Ne gibi o'duğunu biliyorsun.

Öyle hızlı vuruyor ki kadın düşüyor yere.

Senin üstün olmadığın bir şey, diye haykırıyor

kadın.

Croft titriyor ayakta, sonra odadan fırlıyor. **Ağzına sıçtığımın orospusu.** Hiç bir şey hissetmiyor. sonra kızıyor, utanıyor, sonra bir şey hissetmiyor yeniden. Bu sırada ilk aşkı, ona olan ilk ihtiyacı, yeniden bütün gücüyle sarıyor her yanını **gerçekten bir enjeksiyon makinesi.**

«**Eğer** Sam **çocuklardan** birini Janey ile yakalasaydı öldürürdü.» derdi Jesse Croft. «Sanki hepimizi boğazlayacakmış gibi hırsla dolaştı durdu, sonra kasabaya gitti, dayanamayacağı kadar **içti,** sızdı. Geriye döndüğünde askere yazıldığını öğrendik.»

Bundan sonra hep başkalarının karılarıyla düşüp kalktı.

Seninle böyle arkadaşlık ediyorum diye beni o kadınlardan mı sandın.

Bunu demek istemedim. Kim istemez hoşça vakit geçirmeyi?

Tamam. **Kadın birasını içiyor.** Benim felsefem bu.

Herkes hoşça vakit geçirmeyi istiyor. Beni o biçim kadınlardan saymıyorsun, öyle değil mi, askerim benim?

Benim için öyle güzelsin ki aklıma bile gelmiyor öyle şey. **Bir bira daha.**

Ve sonra. Jack bana sert davranıyor. Oysa sen anlıyorsun beni.

Doğru söylüyorsun şekerim. Seni ben anlıyorum. Yuvarlanıyor beraberce yatakta.

Felsefem yanlış değil, benim, diyor kadın.

Asla... **Şak... şuk... şak... şuk .**

Hepiniz orospusunuz. diyor içinden.

Croft'un ataları çalıştılar, çabaladılar. ter döktüler, öküzleriyle sürdüler toprakları. canlarını çıkardılar kadınlarının. ve binlerce kilometre yürüdüler.

Croft, kendi iç âleminde çalıştı, çabaladı. ve sonsuz bir kin alevi yanıp durdu içinde.

Hepiniz bir sürü orospusunuz

Hepiniz bir sürü köpeksiniz.

Hepiniz izlenecek bir geyiksiniz.

BENDE OLMAYAN HER ŞEYDEN NEFRET EDIYORUM.

6

Fırtına akşamı başlayan savaşma ertesi gün akşamüstüne kadar devam etti. Keşif takımının püskürttüğü hücum derenin yukarılarında ve aşağılarında girişilmiş olan benzeri saldırılardan yalnızca biriydi, ve sonunda iki taraf da ağır bir sessizlik içinde berabere kalmışlardı. Cephedeki bölüklerin hemen hemen hepsi şu ya da bu saatlerde çatışmaya girmişler ve her zaman da aynı durum tekrarlanmıştı. Otuz, elli ya da yüz kişilik Japon grupları otomatik silâhlarla donatılmış, siperlerde yuvalanmış manga ya da takım halinde bulunan Amerikan askeri karşısında dereyi geçmeye kalkmışlardı. O gece Japonlar Cummings'in deniz yakınlarındaki sol kanadına ilk defa vurmuşlar, şafak vakti de uçurumların yakınındaki iki bölükle tutuşmuşlardı. İşte keşif takımı bu bölüklerin en sağında bulunuyordu. Her iki teşebbüs de suya düşünce Toyaku sabakın ilk saatlerinde cephenin merkezine hücum etmiş, bölüğün birine çok kötü bir darbe indirmiş, ötekini de hemen hemen 2. Tabur Karargâhına kadar geri çekilmeye zorlamıştı. Hâlâ 151. Batarya karargâhında bulunan General anî olarak bir karar vermiş. bir gece önce kararlaştırdığı taktiğe devam ederek merkezin mevzilerinde tutunması için emirler vermeye başlamıştı.

Generalin, topçusu ile cephenin kenarında bulunan bölükleri karşı-hücuma geçirerek Japonların bu harekâta devam etmelerini güçleştirmeden önce Toyaku dereye dört yüz askerle, dört ya da beş tank gönderebilmişti. Cummings için en tehlikeli anlar bunlardı, ama bir sandalyenin hasırını patlatarak sandalyede delik açmış olan şişman bir adamın kıçını kurtarması probleminden daha kötü değildi. Şimdi o da arkasını ırgalayıp duruyor, götünü kurtarmaya çalışıyordu. General bütün yedekleriyle birlikte hücuma geçmiş, tümenin topçu ateşini zaten boş olan bir alana toplamış, hatlarının gerisine sızmış olan Japonları bu alana çekilmeye zorlamış, Japonların sızdığı en ileri noktadan hemen iki yüz metre kadar geride bir noktada hazır bulundurduğu tankların yardımıyla kıçını kurtarmıştı. O güne kadar yapılan savaşmaların en büyüğü, en başarılısı olmuştu bu. O gün akşama doğru Japonların vurucu gücü kırılmış, hayatta kalanlar yeniden ormanın içine çekilmişler kaçanlar o hafta içinde ya birer birer yakalanmışlar, ya da dereyi geçerek kendi hatlarına dönebilmişlerdi. General kendi hatlarına sızan bir kuvveti ikinci defa püskürtüyordu. Bu konuda Hearn'e ufak bir nutuk çekti:

— Bunlar benim için çerez taktikler. Aşığının eli entarisinin altına uzanıncaya kadar onun her şeyine göz yuman, ama oraya uzanınca hemen bileğini koparan bir bayanım ben.

Savaşmanın tozları birkaç gün yatışmadı, bir sürü mahallî çatışma, karakol çarpışmaları oluyordu, ama Hearn'in yanılmaz bir içgüdüye sahip olduğunu kabul ettiği General ikinci derecedeki çarpışmaları kesti, durumu karıştıran ve birbirleriyle çelişen devriye raporlarının arkasını aldı; amacı Toyaku'nun planladığı savaşmanın, merkezdeki darbe önlendikten

sonra, bitip bitmediğini anlamaktı. General ertesi gün hatlarında açılmış olan gediği kapatmakla meşgul oldu; yedeklerini yeniden yol yapımına gönderdi. Iki ya da üç gün sonra, bir sürü keşif faaliyetinin arkasından, hiç bir engele rastlamadan, bir buçuk kilometrelik bir ilerleme kaydetti. Böylece cephedeki elemanları Toyaku hattının bir kaç kilometre yakınına kadar geldi. Onun hesabına göre yolun cepheye varması için iki hafta daha gerekliydi ve Toyaku Hattının yarılması da ondan sonra bir hafta daha sürecekti. Savaşmadan sonraki hafta içinde keyfine diyecek yoktu General'in, bunun bir belirtisi olarak da Hearn'e durmadan kendi askerî kurallarının aşılıyordu:

— Savunma bakımından Toyaku hapı yutmuştur, demişti. Eğer seferinin tüm stratejisi savunma ise kuvvetinin beşte birini karşı-hücumda kaybetmeyi göze alabilirsin, sonra geri kalan kuvvetle sipere girer beklersin. Toyaku bu fırsatı kaçırdı. Japonlar seferlerini uzun uzadıya düşünüp taşınıp hazırlıyorlar. Durum son derece gerginleşinceye kadar yatıyorlar, sonra birdenbire fırlıyorlar. Ilginç bir aykırılık var bu işte. Kendilerine göre birtakım oyunlar: Şiddetle harekete geçmek, yandan çevirmek, kuşatmak gibi, ama iş dövüşmeye geldi mi, hani sinekler canlarını yaktığı zaman beceriksizce böğüren yaralı hayvanlar vardır, onlar gibi oluyorlar. Böyle yürümez işler. Bir orduda gereksiz bir sürü tedbirler aldın mı, kesimleri tutanlar aldığın bu tedbirleri istemedi mi, ya da dinlenmek istemekten başka bir nedenle gevşediler mi, bir komutan olarak morali düşünmemişsin demektir. Düşmandan ne kadar çok çekinirsen, mevcut çabayı ne kadar boşuna harcamazsan, çabayı ne kadar iyi kullanırsan düşmana o kadar büyük baskı yapmış olursun. Ve karşına çıkacak fırsatlar da o kadar büyük olur.

General, bu teori gereğince savaşmadan iki gün

sonra ordugâhını erlerine yeniden kurdurmaya başladı. Çadırlar yeniden yükseldi, ordugâhın subaylar bölümünde çakıl yollar dolduruldu, General'in kendi çadırında yere tahta ızgaralar döşendi. Ordugâhtaki subay kantini daha iyi bir yere taşındı. Ancak çadırın kenarlarını düz tutan direkler fırtınadan sonra bambu ağaçlarıyla takviye edildi. Yeni, taze bir et partisi geldi, ve karargâh bölüğüne düşen pay eşit olarak bölüşüldü. Yarısı o sırada ordugâhta bulunan yüz seksen ere, yarısı da subay kantinindeki otuz subaya verildi. General'in elektrikli buzdolabı sandıktan çıkarıldı. bütün ordugâhın elektriğini sağlayan benzin jeneratörüne bağlandı.

Hearn tiksinmişti. General'de anlayamadığı bir yan vardı ve bu yan onu yeniden rahatsız etmeye başlamıştı. Şu et işi bir haksızlıktı açıkça; Levazım Müdürü Hobart bu haksızlığı rahatça yapabilirdi, ama sorumlu o değildi ki. Hobart, General'in çadırına sıvıtarak girip, taze et geldiğini haber verdiği sırada Hearn çadırdaydı. General omuz silkmiş ve etin nasıl bölüneceği konusunda kesin birtakım fikirler söylemişti. inanılır gibi değildi. General, o inkâr edilmez zekâsıyla, bu davranışın erler üzerinde nasıl bir etki yapacağını elbette bilirdi; öyle olduğu halde aldırmamıştı. Bunun nedeni kendi karnını doyurmak olamazdı, çünkü taze etlerle yapılan yemekleri bile canı istemeyerek yediğini sonradan yemekte görmüştü; tabağının yarısını her zaman boş bırakıyordu. Bir alışkanlık da olamazdı bu; General ne yaptığını çok iyi bilen bir adamdı. Bu şekildeki bölmenin daha doğru olacağını düşünmüştü herhalde. Hobart çadırdan çıktıktan sonra General iri, boş gözleriyle hiç bir şey ifade etmeden Hearn'e bakmış. anlaşılmaz şekilde göz kırpmıştı:

— Seni düşünüyorum. Robert. Yemekler iyi

çıkarsa belki sinirlerin yatışır biraz.

— Beni düşünmüş olmanıza çok teşekkür ederim Generalim.

General bunun üzerine büyük bir kahkaha salıvermiş, arkasından durmadan gülmeye başlamış, sonra gülmekten katılacak hale gelmiş, en sonunda da iskemlesinde dimdik durarak markalı ipek mendiline tükürmüştü:

— Subaylar için geceleyin dinlenecek bir çadır kurmanın zamanı geldi sanıyorum, diyebildi sonunda. Senin şimdi çok işin yok. Robert. Sana vereceğim bu işi.

Komik bir görev. Ama Hearn önemini anlamıştı sonunda. Karargâh bölüğünün baş çavuşunu çağırdı, kendisine bir miktar asker vermesini söyledi; askerlere bir kısım otları ve kökleri temizletti; temizlettiği yerin üstüne çakıl döktürdü; üzerine bir manga çadırı kurdurdu. Çadırın kurulması bitince çevresine derin bir yağmur siperi kazdırdı. Geceleyin dışardan ışık görülmesin diye iki katlı giriş kapısı yaptırdı; ekli köşeleri eski bir çadırın parçalarıyla kapattırdı. Askerler bu işleri bitirdikten sonra Hearn bütün gün öğleden sonra askerlere bambu kestirdi, birkaç yazı masası ile iki oyun masası yaptırdı. Bütün bu işleri yaptırırken suratından düşen bin parça oluyordu. Kendisine kızıldığını biliyor, çevresinde mırıldanılan imalı ve acı sözler kulağına kadar geliyordu. Bu işi General neden ona vermişti? Çünkü kızacağını biliyordu. Bu yüzden Hearn işi çok mükemmel başarmak kararındaydı: Çadır kurulurken en ufak ayrıntılar üzerinde bile büyük bir titizlikle durmuş, askerlerin başındaki çavuşla bir iki kere tartışmıştı. Hepsi iyi hoştu ama General yine de pek memnun görünmüyordu.

Kendisine verilen dersin asıl öğretisi sonradan

ortaya çıktı. Gündüz ordugâhın jeneratörünü işletmekle görevli olan ere, subay dinlenme çadırında da ek bir görev verilmişti. Sabahları çadırın kanatlarını bağlayacak, geceleri açacak ve kenarlarını sıkıştıracaktı. Jeneratör çok ses çıkardığı için geceleri çalıştırılmıyordu. Aynı asker lüks lambalarına da gaz doldurup yakacaktı.

Dinlenme çadırı tamamlandıktan birkaç gün sonra bir akşamüstü Hearn çadıra girince lüks lâmbalarının hâlâ yakılmamış olduğunu gördü. Birkaç subay çadırın içinde el yordamıyla dolaşıyor, birbirlerine küfrediyorlardı. içlerinden biri:

— Hey Hearn, dedi. Hadi fırla da bize ışık bul.

Hearn dinlenme çadırına bakan emirerinin portatif çadırına koştu. Ere bağırdı:

— Nedir ulan bu, Raffety. Çok mu işin vardı?

— Affedersiniz teğmenim. Unuttum.

— Haydi çabuk fırla. Bakma öyle suratıma alık alık.

Hearn sesinin cıyak cıyak çıktığını işitiyordu:

— Fırla ulan.

Raffety çadırından çıkıp da gaz bulmak için sallana sallana otoparka gittikten sonra kendi kendinden nefret etmeye başladı Hearn. Eşşek. sersem, hayvan, dedi kendi kendine. Hemen arkasından sarsıntı geçirerek, bir ere karşı içinde nefret beslemeye başladığını anladı. Çok hafif, belli belirsiz bir nefretti bu, ama böyle bir şey vardı içinde. Çadırı kurarlarken onu atlatmaya çalışmışlar, bunu yapmak için en ufak fırsattan yararlanmışlardı. Erler kendisinin emrine girmeden, kendisini tanımadan önce de yapmışlardı bunu, ve onu içgüdüsel bir güvensizlikle hemen kabul edivermişlerdi, ama o buna içerlemişti.

General'in kendisine ne gibi bir ders vermek istediğini hemen anladı. Böylelikle yeni bir unsur ek-

leniyordu aralarındaki dostluğa. Eskiden erlerle çalıştığı zaman yine sert davranmıştı, çünkü yumuşak davranmanın belirli bir görevin yapılmasında yeri olmadığı kanısındaydı. İnsanlar çalıştıkları zaman genellikle başkalarına kızarlardı. Önemi yoktu bunun. Ama o onlara kızamazdı.

Şimdi ise kızmalar başlamıştı. General'in düşüncesi artık açıkça belli oluyordu: O bir subaydı, ve uzun bir süreden beri de subaylık ettiğine göre, istesin istemesin, kendi sınıfının duygusal saplantılarına sahip çıkmalıydı. General bu sınıftan olduğunu ona durmadan hatırlatıyordu. Cummings'in kendisine bön bön bakan sinsi gözlerini ve sonra da nedeni bir türlü anlaşılmayan göz kırpmalarını hatırladı. «Seni memnun etmek istedim, Robert.» Şimdi anlıyordu ne demek istediğini. General'in yanında çalışmaya başladığı günden beri biliyordu ki istediği takdirde savaşın sonunda bir kıta subayının rütbesine kolaylıkla ulaşabilecekti. Ama içinde buna karşı koyan bir ihtiras vardı, güvenmediği bir ihtiras. Cummings bunu anlamıştı; isterse, subaylara karşı olan saplantılarını ve antipatilerini atacak kadar güçlü olursa, onun bu ihtirasını doyuracağını Cummings kendisine telkin etmeye çalışıyordu.

Kendi sınıfını anlamak ve onun sınırları içinde çalışmak. Ters yönden bir Marksizm dersi.

Hearn allak bullak olmuştu. Zengin Amerikalı bir aristokrat ailenin çocuğu idi. Ancak, sonradan bu aile ilişkisini kesmiş onların nefret ettikleri fikirleri ve kavramları almıştı, ama on sekiz yaşına kadar yüklendiği duygulardan aslında kendisini bir türlü kurtaramamıştı. İçinde duyduğu soyluluklar, kendisini kızdıran haksızlıklar hiç bir zaman temelli değildi. Bu yarasını boyuna kaşıyarak canlı tutuyordu ve bunun da farkındaydı. Şu anda anlıyordu ki subay kantinin-

de Conn ile kavga çıkarmasının nedenleri arasında en esaslı olanı, Conn'un söylediği sözlere gereken önemi vermekten korkmasıydı. Sayısız tepkilerinde de vardı bu. Dolaysız çıkarları kendisini geriye, babasının fikirlerine çektiğine göre. tek başına kalmış bir solcu durumunu sürdürebilmesi için kendisine yeni duygusal bir temel bulmaktan başka çaresi yoktu. Uzun süre bir yol bulduğunu sanmıştı; daha uzun bir süre de politik düşüncelerini serbestçe söylemişti, çünkü New York'taki arkadaşları ve tanıdıkları bunu günlük bir yaşantı haline getirmişlerdi, ama şimdi orduda tek başına, General'in kurnaz eleştirisi ile karşı karşıya kalınca şaşırmaya başlamıştı.

Dinlenme çadırına döndü ve içeri girdi. Raffety lâmbaları doldurup yakmıştı. Subaylar her akşamki gibi çadıra gelmeye başlamışlardı. Iki yerde kâğıt oyunu oynanıyor, birkaç subay da yazı masalarına oturuyorlardı.

— Hey, Hearn, poker oynar mısın?

Bunu söyleyen Mantelli idi. Hearn'in karargâhtaki birkaç dostundan biri.

— Oynarım.

Hearn bir sandalye çekti. Çadır kurulduğundan beri General'e gizli gizli kafa tutuyor, akşamlarını burada geçiriyordu. Sıkıntılı ve rahatsız bir yerdi burası aslında. İçerisi korkunç derecede sıcaktı, havası hemen sigara ve puro dumanlarıyla doluyordu. ama aynı zamanda General ile arasındaki sürekli çekişmenin bir parçasıydı da. General çadırın kurulmasını ona emretmişti. Ya öyle mi? O da bunu kullanacaktı. Ama bu gece. Raffety olayından sonra, General'i görmek fikri Hearn'i korkutuyordu. Aslında pek kimseden korkmazdı, ama General'den korkmaya başladığını sanıyordu artık. Kâğıtlar önüne geldi; karıştırdı ve dağıttı. Oyuna vermemişti kendini, gelişigüzel oynuyor-

du. Terlemeye başladığını anladı, gömleğini çıkardı, sandalyesinin arkasına astı. Her akşamki hikâye. Bütün subaylar saat ona doğru çamaşırlarına kadar soyunurlardı; ter ve sigara dumanından durulmazdı, çadırda.

— Bu gece bana iyi kâğıt geliyor.

Mantelli sırıttı, purosunun çevresinde büzüldü küçük ağzı.

Herkes çadırda durmadan çene çalıyordu artık, sigara dumanı içinde. Bir yerde, ormanın uzaklarında bir top bir kere ateş etti, topun sesi Hearn'in gergin bir sinire benzeyen başında zonkladı. Tümen eğleniyor, diye mırıldandı.

Baştan savma bir oyunla henüz birkaç el çevirmişti ki bütün çadır birden oyunu kesmek zorunda kaldı. General çadıra gelmişti ilk defa. İçlerinden biri bağırdı:

— Dikkat!

General mırıldandı.

— Rahat, arkadaşlar.

Çadırın içine göz gezdirdi. Burun deliklerini hafif hafif açıp kapayarak havayı kokladı:

— Hearn, dedi.

— Buyrun, Generalim.

— Bana lâzımsın.

Elini salladı hafifçe, canlı ve kişiliksiz bir sesi vardı. Hearn gömleğini hâlâ iliklemekle uğraşırken General çıkıp gitti.

Mantelli sırıttı:

— Hadi bakalım baban çağırdı.

Hearn kızdı. General'in ayağına gelmesine normal olarak sevinmesi gerekirdi, ama General'in sesindeki ton aşağılamıştı onu. Bir an çadırdan ayrılmamayı düşündü. Mantelli'ye:

— Ben bu parayı nasıl olsa çıkarırım sizden, de-

di.

— Bu gece mi? diye alay etti masadaki subaylardan biri.

— Sahibimin sesi, dedi Hearn.

Gömleğini ilikledi, iskemlesini arkaya itti, çadırdan çıktı. Birkaç subay bir köşede viski istihkaklarından birini bitirmekle meşguldü.

Şarkı söylediklerini işitti, sonra ışık geçmemesi için iki kat yapılmış olan çadır kapısından sürünerek çıktı. İçerdeki aydınlıktan birdenbire karanlık ve serin havaya çıkınca çevresini göremedi, neredeyse General'e çarpacaktı.

— Affedersiniz, gittiniz sanmıştım sizi, diye mırıldandı.

— Ziyanı yok.

General yavaş yavaş kendi çadırına doğru yürümeye başladı. Hearn hızlı yürümemek için adımlarını biraz yavaşlattı. «Sahibimin sesi» dediğini General işitmiş miydi acaba? Adam sen de, boş ver.

— Bana ne için ihtiyacınız var, Generalim?

— Çadırda görüşürüz.

— Başüstüne, Generalim.

O sırada aralarında bir çatışma vardı. Sessizlik içinde yürüyorlardı. Ayaklarının çakıllı yolda çıkardığı hışırtı işitiliyordu. Yalnızca bir ya da iki adam geçti yanlarından karanlıkta. Gece bastırdığı zaman ordugâhta bütün faaliyet duruyordu hemen hemen. Hearn, alanın kaba elips biçimindeki çevresinde erlerin siperlerde nöbet beklediklerini elle tutulacak kadar hissediyordu.

— Çok durgun bir gece, diye mırıldandı.

— Evet.

General'in çadırına girilecek yerde aralarında bir çarpışma oldu. Hearn çadırın kapaklarını açmış General'e yol vermişti, Cummings ile Hearn'in omu-

zuna elini koymuş, kendisinin önce girmesi gerektiğini anlatmak istemişti. Her ikisi de bu hareketleri aynı zamanda yapmışlar, Hearn General'i itmiş, iri yarı vücudundan yarım metre geriye çekmek zorunda bırakmıştı General'i.

— Affedersiniz.

Bir an cevap yok. Hearn ufak öfke krizi geçirdikten sonra hemen kapakları açtı ve önce kendisi girdi içeri. Cummings arkasından girdiği zaman yüzü sapsarıydı, alt dudağında iki diş izi vardı. Ya çarpışma Hearn'in sandığından daha şiddetli olmuştu, ya da General dudağını ısıracak kadar kızmıştı. Ama neden? Bu durum karşısında gülmesi daha çok yakışmaz mıydı General'e.

Hâlâ kafa tutar pozundan vaz geçmeyen Hearn izin almadan hemen bir sandalyeye oturdu. General bir şey söyleyecekmiş gibi yaptı, sonra sustu. Masasının karşısında duran başka bir sandalyeyi aldı, yavaşça Hearn'in karşısına getirdi, hemen hemen bir dakika hiç kımıldamadan Hearn'e baktı. Yüzünde yepyeni Hearn'in o zamana kadar hiç görmediği bir ifade vardı. Gri ve sert gözleri, son derece korkunç beyazlıklarının içinde donmuştular sanki. General'in gözbebeklerine eliyle dokunsa bile General göz kırpmayacakmış gibi bir his vardı Hearn'in içinde. Ağzının gerilmiş olması General'in garip bir ıstırap içinde olduğunu gösteriyordu.

Hearn, General'i kendisini aramaya yönelten gerilimin ne olabileceğini düşündü birdenbire. Aşağılaştırıcı, kötü bir neden olabilirdi bu. Ama şu anda bunun herhangi bir belirtisi görülmüyordu. General'in tertemiz masasında yapacağı bir iş de yoktu. Hearn kocaman resim masasına pünezlenmiş Anopopei haritasına baktı. General'in o sırada yediği mantar.

General'in çadırı çok çıplaktı. Bunu bir kere daha anladı Hearn. Motome'de olsun, gemideki kamarasında olsun, burada olsun, nerede olursa olsun doğru dürüst bir yeri yoktu General'in. Çadırı çok sadeydi. Portatif yatakta yatılmamış gibiydi, masasının üstü tertemizdi, hiç bir şey bırakılmamıştı üstünde; boş duran üçüncü sandalye iki sandığın büyüğü ile tam bir dikaçı halindeydi. Yer çıplak, temiz, en ufak bir çamur izi bile yok. Lüks lâmbasının ışığı çadırdaki bütün dik duran eşyanın üzerine ışık ve gölge kesitleri fırlatıyor. Çadırı soyut bir resme benzetiyordu Hearn.

Ve Cummings anlaşılmayan bir şekilde Hearn'e gözünü dikmiş bakıyordu hâlâ, hiç tanımıyormuş gibi. Uzakta bir top patladı; nabızlarının atışıydı sanki.

— Düşündüm, taşındım Robert, dedi sonunda General.

— Evet, Generalim?

— Seni gerçekten hiç tanımıyormuşum.

Ses monoton ve renksiz.

— Ne oldu Generalim, viskinizi mi çaldım?

— Belki, evet... bir anlamda.

Ne demekti bu? General sandalyesine yaslandı. Gelişigüzel sordu:

— Dinlenme çadırı ne âlemde?

— Iyi.

— Karartılmış bir çadırın içindeki havayı değiştirmenin yolunu bulamadı Ordu henüz.

— Evet, çok kötü bir havası var çadırın.

General'in yalnızlıktan canı sıkılmıştı anlaşılan. Zavallı zengin çocuğu. Sözüne devam etti:

— Ama ben kınamıyorum, pokerde yüz dolar kadar bir şey kazandım.

— Iki gecede mi?

— Hayır, üç gecede.

General hafifçe güldü:

— Doğru, üç gecede.

— Sanki bilmiyormuşsunuz gibi.

General bir sigara yaktı ve elini sallayarak söndürdü kibritini.

— Robert, seni temin ederim, kafam daha başka şeylerle meşgul.

— Ben değil demedim.

General, dik ve sinirli bir hava verdi gözlerine, bile bile ve isteye isteye:

— Son günlerde öyle küstahlaştın ki korkarım yakında bir manga askerin karşısında kurşuna dizileceksin.

Ses değil, zor tutulan bir çığlık. General'in parmakları titriyordu. Hearn hayretle gördü bunu. Aklına bir fikir geldiğinden şüphelendi, ama bu fikri keskinleştiremedi, sonra kaybetti, iğnenin deliğine bir türlü geçmeyen ve kıvrılmadan önce titreyen bir tire gibi.

— Affedersiniz.

Bunu söylemenin gereği var mıydı sanki. General'in dudağı yeniden uçukladı. Cummings portatif sandalyesinin arkasına yaslandı, sigarasından derin bir nefes çekti, sonra babaca, hoş ve inanılmayacak kadar yapmacık bir tavırla gülümsedi:

— Şu et meselesi yüzünden bana hâlâ biraz kırgınsın galiba, öyle değil mi? diye sordu.

Kırgın. General bu kelimeyi daha önce de kullanmıştı bir kere. Ama bu sefer başka türlü kullanıyordu. Eline alıyor muydu dümeni yoksa? General'in kendisine geldiğini düşünmek biraz korku veren, insanı rahatsız eden bir şeydi. Ve kafası durdu, kasıldı, yapmak istemediği bir şey emredilecekti kendisine sanki. Aralarında kurulan ilişkiyi düzeltmek için hiç bir şey yapmayacaktı General. Bir çok generallerle emir subayları, kıta subaylarıyla emirerleri aralarında kuru-

lan rahat ve üstü kapalı arkadaşlık, zaman zaman onların arasında da kurulmuştu. Dahası, bundan da ileri gidildiği zamanlar olmuştu. Uzun tartışmalara girişmişler, arada sırada ufak tefek dedikodular yapmışlardı. Ama her nedense bir aykırılık vardı aralarında. Bütün bu ilişkinin hangi ağaç gövdesine aşılandığını Hearn bir türlü kestirememişti.

— Evet, kırgınım belki, dedi sonunda. Erlerin eti çalınırsa sonra erler soğurlar sizden.

— Hobart'ı, ya da Mantelli'yi ya da karavana çavuşunu suçlarlar. Çok önemli değil bu. Buna aldırdığın yok aslında, sen de farkındasın bunun .

Allah kahretsin. Hiç bir şey gözünden kaçmıyor.

— Aldırmış olsaydım da yine farkında olmazdınız sanırım.

— Farkında olurdum herhalde. Gerekli normal tepkilerden yoksun değilim.

— Ya.

— Inanmıyorsun, Robert. Liberal düşünceli insanların etkisiz kalmalarının nedeni kafalarını umutsuzcasına askıda, sallantıda tutmalarıdır, düpedüz.

Düpedüz! General'in kullandığı bütün cilâlı ve incelmiş kelimelerin yüzeyinde halk ağzının bu kadar ufak bir izini bulmak hoş bir şey.

— Bir şeye hemen yafta yapıştırmak kolaydır, diye mırıldandı Hearn.

— Yo, biraz düşün rica ederim. Her şeyi sonuna kadar götür, hiç bir fikir o zaman ayakta duramaz. Yürüttüğümüz bu savaşın bir önemi mi olduğunu sanıyorsun.

— Evet ama bunun et işiyle ne ilgisi var, anlamıyorum.

— Öyleyse iyi dinle söyleyeceklerimi. Bana hak vereceksin, çünkü ben bu işi çok inceledim. Senin

yaşındayken, daha ileri yaşlarda da, beni en çok ilgilendiren şey bir ulusu iyi dövüşmeye yönelten etkinin ne olduğunu bulmaktı.

— Bana göre, ister iyi nedenlerle olsun ister kötü nedenlerle halk ile ülke arasında bir çeşit kaynamadır savaş.

General başını salladı:

— Liberal tarihçi görüşü. Bunun ne kadar küçük bir etken olduğunu gördüğün zaman şaşırıp kalacaksın.

Lâmba pat pat etmeye başlamıştı. Süpabını ayar etmek için uzandı, ışık kaynağı bir an çenesinin altına gelince yüzü daha dramatik bir hal aldı. General devam etti:

— Belli başlı iki etken var. Bir ulus, elindeki insan ve malzeme sayısı oranında dövüşür. Öteki denklem de şu: Bir askerin sivillikteki yaşam standardı ne kadar düşük olursa o askerin askerlikteki davranışı o kadar iyi olur.

— Bütün işin sırrı burada mı?

— Bir ara denediğim başka bir etken de var: Kendi toprağını savunmak için dövüşüyorsan, o zaman biraz daha iyi savaşabilirsin.

— O halde benim görüşüme gelyorsunuz siz de.

— Ancak, bunun ne kadar karışık bir nokta olduğunu bilmiyorsun sanıyorum. Eğer bir insan kendi toprağında çarpışıyorsa, o insanın askerden kaçma olanağı biraz daha fazladır. Anopopei'de hiç düşünmediğim bir problemdir bu. Öteki durumun daha ağır bastığı doğrudur, ama bir dakika dur ve düşün. Bir insanın yurdunu sevmesi çok hoş bir şeydir elbette. Dahası, bu duygu savaşın başında çok önemli moral bir etkendir. Ama savaşma heyecanlarına hiç güvenilmez, savaş uzadıkça bu duyguların değeri de azalır. İki

yıllık bir savaştan sonra iyi bir ordunun yalnız iki şey düşünmesi gerekir bence: Üstün bir maddî güç ve düşük bir hayat standardı. Neden Güney Amerikalılardan oluşan bir alay Doğu Amerikalıların iki alayına bedeldir?

— Ben sanmıyorum.

— Evet, ne yapalım ki gerçek böyle.

General parmaklarının uçlarını birbirine bitiştirdi ve Hearn'e baktı:

— Ben bir teori bezirgânı değilim. Sana gözlemlerimi söylüyorum. Bu gözlemlerimden çıkardığım sonuçlar bir subay olarak beni zor duruma düşürmekte. Dünyanın en yüksek yaşama standardı olan ülkemizde, söylediğim nedenlerden ötürü, büyük devletler içinde en kötü dövüşen askerlerin bizim askerler olması gerekir. En azından kendi ülkelerinde, Amerika'da, askerlerimiz öyledirler. Oldukça zengindirler, şımarıktırlar. Çoğu birer Amerikalı olarak demokrasimizin kendine özgü görüntülerini paylaşmıştır. Birey olarak da sahip oldukları hakların fazlasıyle büyütüldüğünü bildikleri halde, başkalarının hakları konusunda herhangi bir fikre sahip değillerdir. Köylü ise bunun tersi. Sana şunu söyleyeyim ki asker dediğin köylüden çıkar.

— Demek onun için erlerin burnunu kırmalı, dedi Hearn.

— Tabiî. Kır kırabildiğin kadar. Subayın yeni bir imtiyaz elde ettiğini gören erin burnu biraz daha fazla kırılmış olur.

— Ben bu kanıda değilim. Bana kalırsa, biraz daha fazla nefret ederler sizden.

— Evet nefret ederler, ama aynı zamanda korkarlar da. Emrime ne çeşit asker verilirse verilsin, ben onu bir süre sonra sindiririm. Senin orduda haksızlık dediğin şey, erin her zaman için aşağı durumda

olduğu fikrini biraz daha açıkça belirtmekten başka bir şey değildir.

Şakağına düşen saçı düzeltti:

— Amerikalıların İngiltere'deki kamplarını bilirim. Biz Avrupa topraklarına ayak bastıktan sonra burası bir terör yeri olacaktı. Yabancı metotlar uygulanacaktı burada. Tabiî bu yüzden birtakım dertler de çıkacaktı. Ama gerekliydi bu. Arka bahçemizde özel bir yedek parça depomuz vardı. Ormanın komutanı olan albayı fiilen öldürmeye teşebbüs ettiler bir ara. Sen bu işi anlayamazsın. Ama ben sana söyleyeyim ki, bir orduyu ordu yapabilmek için her insanı korku merdiveninin bir basamağına koymalıdır. Esir kamplarındakiler, asker kaçakları, ya da yedek kamplarındakiler ordu basamağının en altında bulunan kimselerdir. Buradaki disiplin de, ona göre, daha kuvvetli olmalı. Bir ordu, üstten korktuğu, astını hor gördüğü sürece iyi işler.

— Ben bu merdivenin neresindeyim, diye sordu Hearn.

— Daha bir yerinde değilsin. Sen özel muameleye tabisin.

General gülümsedi, bir sigara daha yaktı; çadırda tam bir sessizlik olduğu sırada birdenbire dinlenme çadırından bir kahkaha tufanı işitildi .

Hearn sandalyesinde doğruldu.

— Bu sırada nöbet bekleyen erin bu kahkahaları işittiğini düşünün. Günün birinde makineli tüfeği geriye çevirmek isteyecek gibi geliyor bana.

— Olabilir. Bir ordu yenilmeye yüz tutunca askerler böyle bir şeye teşebbüs ederler. O zamana kadar kinleri içlerinde birikir. Bu birikim onları biraz daha fazla savaşçı yapar. Kinlerini bize doğru çeviremeyince dışarı döndürürler.

— Ama bir kumar oynuyorsunuz siz, dedi He-

arn. Savaşı kaybedersek ihtilâl çıkarmış olacaksınız. Bana öyle geliyor ki erlere daha iyi davranarak savaşı kaybetmek ve sonradan ihtilâli önlemek sizin için daha iyidir ve çıkarınızadır da.

Cummings güldü:

— Liberal dergilerinizde güzel bir başyazı olur bu, öyle değil mi? Sen bir eşşeksin, Robert. Biz bu savaşı kaybetmeyeceğiz, kaybedersek ihtilâli kim yapacak? Hitler mi?

— Yani ne pahasına olursa olsun savaşı kaybetmeyeceğinizi mi söylemek istiyorsunuz?

— Sizler, sizler, diye tekrarladı General. Biraz Marksizm kokusu yok mu bunda? Bizler, yani, büyük kapitalist sömürücüler, fesatçılar demek istiyorsun. Marksizmi nereden öğrendin bu kadar?

— Biraz oralarda dolaşmışlığım var da.

— Sanmıyorum. Pek gerçekten dolaşmamışsın gibi geliyor bana.

General sigarasının izmaritini ezdi düşünceli düşünceli.

— Sen bu savaşı büyük bir ihtilâl gibi görüyorsan tarihi yanlış yorumluyorsun demektir. Savaşın amacı iktidarı yoğunlaştırmak, arttırmaktır.

Hearn omuzlarını silkti :

— Tarihten pek anlamam; düşünür de değilim. Insanların sizlerden nefret etmesini istemek kötü bir anlayış.

— Tekrar ediyorum Robert, onlar senden nefret ettikleri sürece hiç bir önemi yok. Bir an düşün, dünyada bu kadar çok nefret olduğu halde neden bu kadar az ihtilâl olmuş?

Tırnağıyla çenesini kaşıdı, yavaş yavaş ve tatlı tatlı, sanki sakalını kaşıdığı sıra çıkan sesle ilgileniyordu.

— Rus Ihtilâlini hiç boşlukta gerçekleştirilmiş

bir örgüt sayabilirsin. Yüzyılımızın makine tekniği pekiştirmeyi gerektirir. Böylece korku da yaratmış olursun. Çünkü insanların çoğu makineye hizmet zorundadır. Içgüdüsel olarak herkesin hoşlandığı bir iş değildir bu.

Hearn omuzlarını silkti yeniden. Bu tartışma da her zamankilere benzemişti. Ölçüleri, elle tutulur birer ölçü olmadığı ve aşınmış bulunduğu halde yine de bir değere sahiptiler, ama General gibi düşünen bir adama onun fikirleri duygusal, ya da yanlış birer duygu olarak görünebilirdi ve Cummings de kendisine kaç kere açık olarak söylemişti. Bunu bildiği halde bir çıkış daha yaptı:

— Başka şeyler de var, dedi rahatça. Birtakım büyük fikirlerin durmadan ortaya atıldığının nasıl farkında değildiniz, anlamıyorum.

General afifçe güldü:

— Robert, politikanın tarihle ne kadar az bağıntısı varsa, ahlâk kurallarının da belirli bir insanın ihtiyaçlarıyla o kadar az bağıntısı vardır.

Hep vecize, vecize. Tartışmaya karşı bir çeşit tiksinti duydu içinde.

— Generalim, bu savaşı kazandıktan sonra, daha büyük bir **pekiştirme** ile uğraşıldığı sırada, o günlerin Amerikalıları Avrupalıların İkinci Dünya Savaşından önceki durumuna düşecekler, büyük bir bunalım içinde yaşayacaklar, gelecek savaşın onların sonu demek olacağını bileceklerdir.

— Belki de. Bunalım yirminci yüzyıl insanının normal durumudur.

— Ya!

Hearn bir sigara yaktı, ellerinin titrediğini hayretle gördü. Şu anda General saydamdı sanki. Cummings bu tartışmaya bile bile, belirli bir amaçla başlamış, dengeyi yeniden sağlamış, çadıra girdikleri sı-

rada, nedense kaybetmiş olduğu üstün çevreye uyma yeteneğini yeniden kazanmıştı.

— Çok dik kafalısın, Robert. Senin yola geleceğin yok.

General ayağa kalktı, sandıklardan birine doğru yürüdü.

— Aslında ben seni tartışmak için çağırmadım buraya. Satranç oynarız diye düşünmüştüm.

Hearn şaşırmıştı, biraz tedirgindi de.

— Memnunlukla oynarım, dedi. Ama size bir savaşın tadını vermez sanırım.

— Görürüz.

General portatif bir masa koydu aralarına. Satranç tahtasının üzerinde taşları dizmeye başladı. Hearn General'e bir iki kere satrançtan söz etmişti. General de belirsiz bir oynama isteği göstermişti, ama üzerinde durmamıştı Hearn.

— Oynamak istiyor musunuz gerçekten? diye sordu.

— Elbette.

— Biri içeri girerse garip olmaz mı?

General gülümsedi:

— Gizlilik, fena mı?

Taşları dizmişti. Bir eline beyaz, bir eline de kırmızı piyadeyi aldı. Avuçlarında sakladı, birini seçmesi için Hearn'e uzattı. Kibarca:

— Bu takımı çok severim, dedi. Fildişindendir ve elle oyulmuştur. Öyle sandığın kadar da pahalı değil. Usta bir işçilik doğrusu.

Hearn, kırmızı piyadeyi aldı, herhangi bir yorumda bulunmadan, yerine koydu. General ilk çıkış hamlesini yaptı. Hearn bu hamleye beylik bir karşılık verdi, başını ellerine aldı rahatça ve oyuna daldı. Ama sinirli olduğunu anlıyordu. Hem heyecanlıydı, hem de sıkıntılı; General ile arasındaki görüşme onu üzmüştü;

sonra satranç oynadığına kızıyordu. Böylece aralarında her şey daha da çok açığa çıkmış oluyordu. Durumda, aşağı yukarı bir usulsüzlük vardı. Kazanmasının kendisi için bir felâket olacağını sezmeye başlamıştı.

Ilk birkaç hamleyi oldukça dikkatsiz oynadı. Hiç düşünmüyordu gerçekten. Arada sırada boğuk top seslerini, lüks lambasının sürekli hışırtısını dinliyordu daha çok. Bir iki kere ordugâhtaki yaprakların uğultusunu işittiğini sandı, bir keder kapladı içini. General'in yüzünde gördüğü kendinden geçmişçesine basit dikkat ifadesine daldı. Karaya çıktıkları gün de, ciple gittikleri gece de yüzünde buna benzer bir ifade vardı General'in. O sıralarda da pembe yüzü böyle güçlü ve kararlıydı.

Hearn altı hamleden sonra hemen kötü duruma düştüğünü anladı. Daha açılış hamleleri tamamlanmadan atını iki kere oynamış, böylelikle bir kuralı, dikkatsizce ve ilerisini düşünmeden çiğnemişti. Durumu henüz tehlikeli değildi, at daha dördüncü sıradaydı. Kolaylıkla geri alınabilirdi, ama General bambaşka bir hücumla açılıyordu. Hearn oyunu bu sefer gerçekten düşünmeye başladı. General açılışı bitirdikten sonra elde edeceği oldukça üstün durumundan yararlanarak oyunu kazanabilirdi. Ama aralarında uzun bir çekişme olacak, ve son oyunlar da elbette zor oynanacaktı. General bir piyade hücumuna girişmişti, başaramadığı takdirde durumu kötüleşebilirdi, çünkü bu yüzden General açılmakta geç kalıyor, şah tarafındaki piyadeleri ilerliyordu.

Hearn bu hücuma vereceği cevabı düşündü ve satrancın baş döndürücü havası içinde birdenbire kaybetti kendini. Bir yandan bütün durumu olduğu gibi kafasında tutarken, öte yandan kendi hamleleri karşısında General'in verebileceği cevapları, onun

hamlelerine de kendisinin verebileceği karşılıkları düşünüyordu. Sonra düşündüğü oyundan vaz geçiyor, başka bir taşın oynamasından doğabilecek varyasyonları düşünmeye başlıyordu.

Durum, her şeye rağmen, umutsuzdu. Hearn, sıkıştırıldığını, tehdit edildiğini, ve sonra General'in ilerleyen piyadeleri tarafından sarıldığını aşağı yukarı büyük bir ustalıkla anladı. Hearn üniversitedeki satranç kulübünde oynamış, ve yaşamının çeşitli dönemlerinde bu oyunla çok ilgilenmişti. General'in ne kadar iyi bir oyuncu olduğunu anlayacak, bir insanın oyun tarzından huyunu kestirebilecek kadar iyi biliyordu bu oyunu. General'in parlak bir kavrayışı vardı. Başlangıçta kazandığı ufak bir üstünlükten azamî derecede yararlanmayı bilecek kadar soğukkanlıydı. Hearn, iki piyadeye karşı bir at ve bir piyade verdikten sonra, yirmi birinci hamlede oyunu bıraktı ve sandalyesinin arkasına yaslandı. Yorulmuştu. Oyun onu sarmış, ilgisini çekmişti. İçinde hafif bir yeniden oynama isteği vardı.

— Fena oynamıyorsun, dedi General.

Oyun bitmişti. Dışarıdaki ormanın sesiyle yeniden ilgilenmeye başlıyordu.

General taşları yeşil kadife kuluya koyarken sanki parmaklarının ucuyla okşuyordu.

— Bu oyunu gerçekten çok severim Robert. Hayatta bir tutkum varsa o da bu oyundur.

Ne istiyordu General ondan? Hearn birdenbire bir bezginlik duydu içinde; tartışma, ve bu oyun, General'in hiç telâşa kapılmadan çok iyi düzenlediği davranışlarının ardında saklı olan katı bir istekten ileri geliyor gibiydi. Anlatılmaz bir hava kapladı. Hearn'i Ezilmiş birl olmak duygusu, bu sefer biraz daha artmış olarak, yeniden içinde doğdu. Çadırın havası ağır laşmıştı sanki.

— Satrancın sonu yoktur. dedi Cummings. Aslında onu da yoğunlaşan hayatın kendisidir.

Hearn'ın sıkıntısı gittikçe artıyordu. Kendi açık ve keskin sesini tatsız bir şey gibi dinleyerek:

— Ben o kanıda değilim, dedi. Satrançta başlangıçta beni çeken, sonunda ise sıkan şey bu oyunda hayata benzeyen en ufak bir yan bulunmamasıdır.

— Peki, ya savaş? O nedir aslında?

Yeniden başlıyorlardı. Hearn bu sefer tartışmak niyetinde değildi. General'in kendi çevresinde manevralar çevirmesinden bıkıp usanmıştı. Sert bir çıkış yapmak geldi içinden. General'e yumruk atmak, ak saçlarının darma dağın olduğunu, ağzından kanlar geldiğini görmek istedi bir an. Güçlü bir itilimdi bu, ama hemen gelip geçti. Ve sonra yeniden bir bezginlik çöktü içine:

— Bilmiyorum, ama savaş elbette satranç değil. Bu oyunu olsa olsa donanmaya benzetebilirsiniz, çünkü donanma çeşitli atış gücüne sahip birliklerin bulunduğu bir açık düzeyde manevra yapar, denizin etkenleri hep Kuvvet Zaman ve Mekân'dır. Ama karadaki savaş kanlı bir futbol oyunu gibi. Oyun başlar ve hiç bir zaman da başlangıçta düşünüldüğü gibi yürümez.

— Daha karışık tabii, ama yine de aynı şeye varır.

Hearn birden sinirlendi, kalçasına vurdu:

— Okumanız gereken bir çok şey daha var. Alın örneğin bir mangayı ya da bir bölüğü. Bunların içindeki insanların neler düşündüklerini, kafalarının içinden neler geçtiğini biliyor musunuz? Onları bir göreve göndermek sorumluluğunu nasıl üzerinize aldığınıza hayret ediyorum. Arada sırada deli etmiyor mu bu sizi ?

— İşte her zaman şapa oturduğun yer burası Robert. Orduda kişisel sorumluluk fikri bir engeldir yalnızca. Ordunun belirli bir birliğindeki insanlar arasında elbette farklar vardır, ama bu farklar birbirlerini götürürler. Meydanda bir ortalama kalır. Şu ve bu bölük iyi ya da kötü olabilir; şu ya da bu görev iyi ya da kötü yapılmış olabilir. Ama beni daha büyük tenkitleri ilgilendirir.

— O kadar yükseklerdesiniz ki hiç bir şeyi göremiyorsunuz. Herhangi bir şeyin moral kalkülü, etkeni o kadar karışıktır ki insan herhangi bir konuda o kadar kolayca karar veremez.

— Buna rağmen yine de karar veriyoruz ve aldığımız kararlar ya uygulanıyor ya da uygulanmıyor.

Cephedeki erin siperinde belki korkudan titrediği sırada böyle bir tartışma yapmanın çirkin bir yanı vardı. Hearn'ın sesi biraz çatlak çıkıyordu, belki o korkunun bir kısmı herhangi bir yoldan ona kadar ulaşmıştı.

— Böyle bir işi nasıl yapabiliyorsunuz? İçlerinde Amerika'yı bir buçuk yıldır görmeyenler var. Bir kısmının geri dönmesi için çoğunun ölmesi mi, yoksa hepsinin burada oturup karılarının onları aldatması mı daha doğru? Bunu nasıl hesaplayabiliyorsunuz? Bu konuda bir yargıya nasıl varabiliyorsunuz?

— Cevap: Bu sorunla ilgilenmiyorum.

General tırnağıyla sakalını kaşıdı yeniden. Biraz kararsız konuşuyordu:

— Anlamıyorum Hearn. Sen evli filân değilsin benim bildiğim kadar.

— Evet, evli değilim.

— Yoksa arkanda sevgilin mi var? Seni bırakıp başkasına mı gitti?

— Arkamda hiç bir esaslı bağım yok.

— Peki ne diye kadınların «aldatmasından» söz

edip duruyorsun? Bu onların yaradılışında vardır.

Hearn birdenbire ferahlayarak gülümsedi; kendi küstahlığına kendisi de şaşmıştı biraz.

— Sayın Generalim, özel hayatlarımızdan söz etmenin ne gereği var?

General'in evli olduğunu hemen hatırladı. Bunun pek önemi yoktu görünüşte. Çünkü General şimdiye kadar evliliğinden hiç söz etmemişti, başka bir subaydan işitmişti evli olduğunu. Ama son söylediği sözden ötürü üzüldü.

— Belki var, dedi General.

Sesi değişti birdenbire:

— Sana verdiğim her özgürlüğün ıstırabım bahasına olduğunu unutma Robert. Biraz çizmeyi aştın sanıyorum.

— Affedersiniz.

— Susabilirsin.

Hearn sustu. General'in yüzünü seyrediyordu. Çok uzaklardaydı General. Gözlerini kısmıştı, yüzünden otuz santim uzakta, sanki bir şeye bakıyormuş gibiydi. Alt dudağının altında, ağzının hemen hemen tam köşesinde iki beyaz nokta belirdi:

— Şunu sana söyleyeyim ki, Robert, karım bir orospudur.

— Ya.

— Beni rezil etmek için elinden gelen her şeyi yapmıştır.

Hearn şaşırıp kaldı, sonra isyan etti. Cummings'in sesinde yeniden o eski, kendi-kendine acıma havası belirmişti. Bu gibi şeyler, hele bu ses tonuyla, hiç bir zaman söylenemezdi. General'in altında bir başka General daha vardı, açıkça belliydi bu. Sonunda.

— Affedersiniz. Sayın Generalim, diye mırıldardı.

Lüks lâmbası sönüyor, pırıltıları çadırın içine değişen kesitler fırlatıyordu.

— Robert, aslında, evet aslında sen? Robert hiç şimdiye kadar bir şeye sızladı mı için?

General'in sesi işte bu sırada çırılçıplaktı. Kolunu uzattı, lâmbayı yeniden ayarladı.

— Sende insanlıktan zerrece eser yok, dedi General.

— Belki de.

— Hayatta hiç bir şeyinden vaz geçmedin, öyle değil mi?

Ne demek istiyordu? Hearn General'in gözlerine dik dik baktı; Pırıl pırıldı, yakaran bir hal vardı gözlerinde. Ona öyle geldi ki daha bir süre öylece hareketsiz durursa belki de General yavaş yavaş kolunu uzatacak, dizine dokunacaktı.

Hayır, komik bir sahneydi bu.

Hearn sinirli sinirli ayağa kalktı birdenbire bir kaç adımda çadırın köşesine gitti. General'in portatif yatağına bakarak orada öylece hareketsiz durdu, bir an.

Karyolası. Hayır. Uzaklaş oradan, Cummings ne düşündüğünü anlamadan. Olduğu yerde döndü, General'e baktı. General hiç kıpırdamamıştı. Taş kesilmişti. Kocaman bir kuş gibi oturmuş, bekliyordu... neydi? Belli değildi.

— Ne demek istediğinizi anlayamadım, Generalim.

Gevrek çıkmıştı Hearn'in sesi.

— Önemli değil.

General ellerine baktı:

— Robert biraz ferahlamak istersen dışarı çık Allahını seversen. Dolaşma çadırda.

— Başüstüne, Generalim.

— Şu tartışmayı bir türlü bitiremedik.

Daha iyi ya.

— Sizin bir Tanrı olduğunuzu kabul etmemi neden istiyorsunuz?

— Biliyor musun, Robert, eğer Tanrı varsa herhalde bana benziyordur.

— Yine ortak payda tekniğini kullanıyorsunuz

— Tastamam öyle.

Artık konuşabilirler, durmadan konuşabilirlerdi. Ama o sırada susmuştular. Tedirgindiler ve tatsız bir şekilde, birbirlerini hiç sevmediklerini anlamıştılar.

Yeniden kararsız bir havaya büründü General, ufak bir tartışmadan sonra askerî harekât konusunu ele aldı. Kısa bir aradan sonra General'i tek başına bıraktı Hearn. Tenteli çadırına döndü. Ama bir türlü uyku tutmadı Hearn'ı, karanlıkta palmiyelerin hırçın ve sert hışırtısını dinledi. Çevresinde kilometrelerce orman, bilmediği yıldızlarla dolu bir gökyüzünün sonsuzluğu.

Bir olay geçmişti o gece, ama bu olay şimdiden büyütülmüş, kendi ormanının dışına çıkmıştı sanki. İşittiklerine hiç inanmıyordu. Allah bullak olmuştu sahne şimdi. Bir rüyanın çarpıttığı bir şey. Hearn karyolasında oturmuş hafif hafif gülüyordu yalnızca.

Bayağılığı saklamak hastalığı.

Bir şeyin üzerinde uzun uzun durdun mu boku çıkıyor her zaman. Gülerek bile kendi kendini görür gibi oluyor; karyolasında hafifçe eğilmiş, sırıtıyor, siyah saçları karmakarışık, garip, sinirli neşesi altüst etmiş yüz çizgilerini.

Bir zamanlar bir metresi vardı. Bir sabah ona aynayı getirmiş: «Şu haline bak, maymuna benziyorsun,» demişti.

Şimdi neşesinde hafif bir öfke de vardı, kolları ve bacakları yanıyordu. Hey Tanrım, ne durum, ne durum.

Ama ertesi sabah olup bitenlerin pek farkında değildi.

KORO :

Kadınlar

İkinci manga yeni bir aptasane çukurucu kazıyor. Vakit erken, güneş palmiyelerin aralarında sızıyor. Kabaca kırpılmış olan toprakta pırıl pırıl yansıyor. Minetta ile Polack çukurda ağır ağır çalışmakta. Gömleklerini çıkarmışlar. Pantalonların palaska altlarına gelen yerlerinde geniş bir ter şeridi var. Her on ya da beş saniyede bir çukurdan bir kürek toprak atılıyor, ve atılan toprak çukurunun yanındaki yığına patırdıyla düşüyor.

Minetta — (içini çekerek) Ulan şu Toglio deneri makarnacıda da amma talih var be. (Ayağını küreğine dayar) Burada kalmak iyi mi sanki? Orada olsan yaralanır, eve gidersin. (Sırıttı.) Ne çıkar bundan be?

Polack — Düzmek için dirsek lâzım değil ya.

Brown — (Çukurun yanındaki kütüğün üstüne oturmuştur.) Bakın çocuklar ben size bir şey söyleyeyim mi? Toglio şimdi evine dönecek, bir de bakacak ki karısı kasabada ne kadar pantalonlu varsa hepsiyle dalga geçiyor. Arkadaş hiç bir karıya güvenilmez bu dünyada.

Stanley — (Brown'in yanına uzanır.) Onu bunu bilmem. Ben karıma güvenirim. Karı var, karı var.

Brown — (acı acı) Hepsi de aynı bokun soyudur.

Minetta — Evet ben de güvenirim sevgilime.

Polack — Benim de orospulara on paralık güvenim yoktur.

Brown — (Kalkık burnunu çekerek) Ben başka şey bilmem arkadaş. (Çukur kazmaya ara veren Minetta'ya) Demek sen güvenirsin sevgiline, öyle mi?

Minetta — Elbette. Iyi malın değerini bilir de ondan.

Brown — Bana bak evlâdım, sen daha çocuksun. İyi malın ne demek olduğunu daha bilmiyorsun... Söyle bakayım bana Minetta, hiç ayakkabılarını çıkarıp da yattın mı? (Stanley ile Polack kahkahayı salıverirler.)

Minetta — Yuuuuu...

Brown — Bak sana anlatayım, Minetta. Kendine birkaç kere sor bakayım. Sende bir özellik var mı?

Minetta — Bunu söylemek bana düşmez.

Brown — Bak ben sana söyleyeyim. Yok. Sen de basbayağı bir adamsın. Hiç birimizde bir özellik yok. Ne Polack'ta, ne sende, ne Stanley'de, ne de bende. Biz birer asker parçasıyız, o kadar. (Brown sözünü dinletmekten hoşlanmaktadır.) Tamam mı? Evde olup da her gece onlara küçük bir et parçası dayadığımız zaman senden iyisi yoktur. Bir dediğin iki olmaz. Amma evden uzaklaşmaya gör, o zaman bir düşüncedir alır onları.

Minetta — Ama Rosie yalnız beni düşünür.

Brown — Sen öyle sanırsın. Sen gittikten sonra sevişmenin ne iyi şey olduğunu hep düşünüp durmuştu. Bana bak, sevgilin genç kız değil mi? Eğer benimki kadar da güzelse gençliğini boşuna geçiriyor demektir. Etrafta bir sürü delikanlı var, komandolar var. Az sonra randevu verir. Danslara gider, delikanlılara sürtüştürmeye başlar.

Minetta — Rosie bana yazdı, danslara gitmiyormuş (Polack ile Brown gülerler.)

Polack — Enayi, inanıyor orospulara.

Minetta — Ulan kaç kere denedim, şimdiye ka-

dar hiç yalanını yakalamadım.

Brown — Demek o senden daha akıllı. (Stanley tatsız tatsız güler.) Bana bak, onların da senden benden farkları yoktur. Hele tadını almış olanların. Erkekler kadar severler bu işi, onları kandırmak daha kolaydır.

Polack — (Falsolu bir sesle) Kızlar neden sevmezler beni, bir türlü anlayamadım... Oysa ben onlardan daha kolay kandırılırım. (Hepsi güler.)

Brown — Sevgilin ne yapıyordur şimdi dersin? Bak sana söyleyeyim. Amerika'da şimdi sabahın saat altısı. Sevgilin yatağında uyanmıştır. Yanında bir genç. Genç bu işi senin kadar iyi becermiştir, o da aynı matrakukayı ona vermiştir. Bana bak Minetta, hiç birine güvenme. Hepsi aldatırlar seni.

Polack — Karının iyisi yoktur arkadaş.

Minetta — (Yelkenleri suya indirmiştir) Ne yapayım.

Stanley — Ama benim durumum başka. Çocuğum var.

Brown — Çocukları olanların durumu daha da kötü. En çok sıkılan çocuklu olanlardır. En çok onların ihtiyacı vardır biraz hoşça vakit geçirmeye. Anlayacağın hiç biri metelik etmez karıların.

Stanley — (Saatine bakar) Şimdi sıra bizde. (Çukura atlar, küreğe yapışır.) Ulan hepiniz kalpsiniz be. Neden payınıza düşeni yapmıyorsunuz. (Bir dakika hızlı hızlı kürek sallar, sonra durur. Şakır şakır terlemektedir.)

Polack — (sırıtarak) Iyi ki benim başımda bir orospu yok da düşünmüyorum.

Minetta — Siktir ulan. Sen de kendini adamdan sayıyorsun.

7.

Japonların nehri geçmekte başarısızlığa uğradıkları geceden sonra Birinci Manga işgal ettiği mevzide üç gün daha kaldı. Dördüncü gün 1. Tabur yediyüz metre kadar ilerledi, keşif takımı da A Bölüğü ile birlikte harekâta katıldı. Yeni ileri karakolları Kunai otlarıyla örtülü ufak bir vadiye bakan bir tepenin doruğundaydı. Haftanın bütün günlerini yeni siperler kazmakla, dikenli teller çekmekle, normal devriye görevleriyle geçirmişlerdi. Cephe durgunlaşmıştı. Takım hiç bir olayla karşılaşmamıştı. Birkaç yüz metre yanlarındaki tepede mevzilenmiş olan A Bölüğünün bir takımında olanlardan başka kimseyi gördükleri yoktu. Watmai Sıradağlarının uçurumları hâlâ sağlarında ve çok yakınlarındaydı, yarlar üstlerine geliyordu sanki her akşamüstü, bir dalga gibi.

Keşif birliğinin erleri tepenin üzerinde güneşte oturmakla geçiriyorlardı günlerini. istihkaklarını yemekten, uyumaktan, mektup yazmaktan, siperlerinde nöbet beklemekten başka yapacak işleri yoktu. Sabahlar tatlı ve taptazeydi, ama akşama doğru üzerlerine bir sersemliktir çöküyordu. Geceleri uyuyamıyorlardı rahat rahat. Çünkü, geceleyin rüzgâr altlarındaki vadinin otlarını kıpırdatıyor, bulundukları tepeye bir takım askerlerin geldiklerini sanıyorlardı. Nöbet tutan erler her gece en azından bir iki kere bütün man-

gayı uyandırıyor, mangadakiler siperlere giriyor, dolunayın kararsız gümüşî ışığında parlayan tarlaları hemen hemen bir saat gözetliyorlardı.

Arada sırada uzaklarda birtakım tüfeklerin de patladığını işitmekteydiler; bir sonbahar günü yanan kuru dalların çıkardığı hışırtıları andırıyordu bu sesler. Sık sık, bir ya da iki mermi yarım daire çizerek tepelerinden geçiyor, hatlarının ilerisindeki ormanın içinde patlamadan önce iç çekiyor ve mırıldanıyordu. Makineli sesleri geceleri derinden derinden geliyor, boğuk çıkıyor, ilkel davulların felâket bildiren havasını taşıyordu. El bombası ya da top mermisi patlamasına, ya da küçük tomsonların tıkırdılarına benzeyen sesleri duyuyorlardı hemen hemen her zaman, ama bu sesler o kadar uzaktan o kadar hafif geliyordu ki bunlara aldırmamaya alıştılar zamanla. Böylece hafta kararsız, tedirgin edici bir gerginlik içinde geçti. Sağlarında dimdik yükselen Watmai Sıradağlarının dilsiz duvarları karşısında duydukları gizli korkudan başka bir şey değildi bu sinir gerginliği.

Üç kişilik bir ekip her gün A Bölüğünden bir takımın bulunduğu komşu tepeye tırmanıyor, on kişinin günlük istihkakını ve beş litrelik iki bidon suyu alarak dönüyordu. Yolculuk her zaman olaysız geçiyordu. Ekiptekiler bu görevden hoşlanmıyor değillerdi. Sabahın tekdüzeliği böylece bozulmuş oluyor, mangadakilerden başkalarıyla konuşmak fırsatı ele geçiyordu.

Haftanın son günü Croft, Red ve Gallagher tepeden aşağıya indiler, altlarındaki vadinin iki metre boyundaki kunai otları arasından ve bir bambu kamışlığından geçtiler, ondan sonra A Bölüğüne giden patikayı tırmandılar. Boş su bidonlarını doldurdular,

taşıma kayışlarına bağladılar, A Bölüğünden birkaç erle bir iki dakika çene çaldıktan sonra geriye doğru yola çıktılar. Croft önlerinden gidiyordu. Vadideki patikanın başına geldiği zaman durdu, Red ile Gallagher'e yaklaşmalarını işaret etti.

— Bana bakın, diye fısıldadı, tepeden inerken çok gürültü ettiniz. Mesafe yakın, arkamızda fazla yük yok diye domuz sürüleri gibi oynaşmak mı gerek?

Gallagher suratını astı:

— Peki, dedi.

Red mırıldandı:

— Haydi yürüyelim.

Red ile Croft bir haftadır konuşmuyorlardı.

Üç asker onar metre aralıkla patikadan yavaş yavaş yürümeye başladı. Red adımlarını ölçülü attığını görüyordu; Croft'un komutası altında bulunmanın kendisini etkilediğini hafif bir öfkeyle anlamıştı. Yüzlerce metre yürürken Croft'un öfkesinden mi korktuğunu, yoksa dikkatinin her zamanki alışkanlığından mı ileri geldiğini kestirmeye çalışıyordu. Red kendi kendine bunu hâlâ tartıştığı sırada Croft birdenbire durdu, patikanın kenarındaki otların arasına daldı. Arkasına döndü, Gallagher ile Red'e baktı, ses çıkarmadan ikisine de yavaşça ellerini sallayarak yaklaşmalarını işaret etti. Red, Croft'un yüzüne baktı; Croft'un gözlerinde ve ağzında herhangi bir ifade yoktu. Ama bütün vücudunun duruşunda ve geriliminde emreden bir hal vardı. Red çömeldi, Croft'un yanına yaklaştı. Üçü bir araya gelince Croft parmağını ağzının üstüne tuttu, sonra patikanın yanındaki yaprakların arasında bir yeri gösterdi. Yirmi beş metre kadar ileride ufak bir delik vardı. Aslında burası ormanın içindeki ufak bir açıklıktı. Bu açıklığın ortasında üç Japon askeri arkalıklarına dayanarak yere uzanmış yatmıştı. Dördüncü asker ise yanlarında bağdaş kurup

oturmuş, tüfeğini kucağına almış, çenesini avucuna dayamıştı. Croft birkaç saniye sinirleri gergin, askerleri gözetledi, sonra birdenbire öfkelendi, Red ile Gallagher'e döndü. Dişlerini sıkmıştı. Kulağının altında ufak bir kıkırdak parçası durmadan titriyordu. Arkasındaki bidonu usulca çıkardı, sessizce yere bıraktı. Hemen hiç ses çıkarmadan fısıldadı:

— Yerimizi belli etmeden geçemeyiz buradan. Ben şimdi el bombasını atacağım, sonra hep birlikte üzerlerine çullanacağız. Anladınız mı?

Hiç seslerini çıkarmadan başlarını eğdiler, bidonlarını bıraktılar. Sonra Red açıklık ile aralarında bulunan otların ve çalılların arasını gözetledi. El bombası Japonlara isabet etmediği takdirde Japonların ateşiyle karşılaşacaklardı. Aslında bunu pek düşündüğü yoktu; durumun her yönüne isyan halindeydi. İnanılır gibi değil. Bir iki saniye sonra savaşa gireceğini anladığı sıralar da hep aynı tepkiyi gösterirdi. Hep harekete geçemeyecek ya da silâhını ateşleyemeyecek, hayatını tehlikeye atmayı göz alamayacak gibi gelirdi ona, ama yine göze alırdı. Red o sırada da yine böyle anları izleyen bir öfkeyi, yani geleceği önlemek istemesi karşısında duyduğu kızgınlığı hissediyordu. Benim de başkalarından aşağı kalır yerim yok, dedi kendi kendine üzülerek. Gallagher'e baktı yüzü bembeyazdı. Red ile aynı derecede korktuğu halde, onu garip bir şekilde için için horgördü. Croft'un burun delikleri açılmıştı; göz bebekleri soğuk ve koyu idi; tam Croft'un havası, diye içerledi Red.

Croft kemerinden bir el bombası çıkardı, emniyet pimini çekti. Red otların arasından yeniden baktı, Japon askerlerinin sırtları görünüyordu. Oturan askerin ise yüzünü görebiliyor, böylelikle sahnenin rüyaya benzeyişi daha da artıyordu. Bir şey boğuyordu sanki onu. Geniş alınlı, iri çenell bir adamdu; tatlı ve

yumuşak bir yüzü vardı; kuvvetli ve nasırlı elleriyle bir ineği andırıyordu. Red bir an garip ve oldukça münasebetsiz bir zevk duydu, başkası tarafından gözetlenmediğine emin olmaktan doğan bir duyguydu bu. Ama bütün bu duygular korku ile ve hiç birinin gerçek olmadığı inancıyla karışmış bir haldeydi. Geniş ve hoş yüzlü askerin birkaç saniye sonra öleceğine inanamıyordu.

Croft parmaklarını açtı, el bombasının sapı hızla ayrıldı ve az öteye fırladı. Fitil ateş aldı ve bir pıtırdı sessizliği bozdu. Japonlar işitti bu pıtırdıyı. Birdenbire haykırarak yerlerinden fırladılar, yeşilliğin küçük dairesi içinde ileri geri birkaç kararsız adım attılar. Red birinin yüzündeki korku ifadesini gördü, bombanın hışırtısını işitti; bu ses kulağının çınlaması ve yüreğinin atışı ile karıştı, sonra Croft bombayı açıklığa attığı sırada hemen yere yattı. Tomsonunu yakaladı ve bir otun yaprağına dikkatle baktı. Bomba patlamadan önce, sabah silâhını temizlemiş olduğunu düşünecek kadar vakit buldu. Korkunç bir çığlık işitti, askerin geniş yüzü bir daha geldi gözünün önüne. Sonra ayakta buldu kendini otları yararak koşuyordu.

Üçü de yeşilliğin kenarında durdu, ve baktı Dört Japon askeri basılmış kunai otlarının içinde hareketsiz yatıyordu. Croft askerlere baktı, yere tükürdü. Red'e:

— Git de bak, dedi.

Red cesetlerin yattığı hendeğin kenarından kaydı. Kesin olarak ikisinin ölmüş olduğunu söyleyebilirdi; içlerinden biri sırtüstü yatmış, yüzünün bulunduğu yerdeki kan yığınını avuçlamıştı. Öteki ise yanına yatmış, dört büklüm olmuştu, göğsünde büyük bir yarık vardı. Geri kalan ikisi ise yüzü koyun yatmışlardı, yaraları var mı yok mu belli değildi. Croft yukarı-

dan bağırdı.

— Bitir işlerini.

— Ölmüşler.

— Bitir diyorum sana.

Red'in içinde bir öfke kabardı. Ben burada olmasaydım bu işi namussuz kendi yapardı, diye düşündü. Hareketsiz yatan vücutlardan birinin başucunda durdu, askerlerden birinin başına nişan aldı. Soluğunu tuttu biraz, sonra bir tek kurşun sıktı. Elindeki silâhın titreyişinden başka bir şey duymadı. Ateş ettiği askerin, kucağında tüfekle oturan Japon olduğunu ancak sonradan anladı. Bir an yoğun bir bunalımın sınırında dolaştı, ama hemen bunu önledi ve son askere doğru yürüdü.

Red askere baktığı sırada, anî, geçici ve anlaşılması güç bir sürü duygu geçirdi içinden. Kendisine sorulmuş olsaydı: «Hiç bir bok bilmiyorum.» diyebilirdi belki; ama ensesi kaskatı kesilmişti ve hızlı hızlı atıyordu yüreği. Yapacağı işe karşı içinde büyük bir tiksinti vardı, ama yerde yatanın vücuduna bakıp da nişan aldığı sırada, ateş edeceği, kurşunların şarjörde küçük delikler açacağı ve karşısındaki vücudun mermiler altında kıvranacağı, çırpınacağı dakikaya göre hazırladı kendini. Bütün bunları gözünün önüne getirdi, tetiği çekti... Hiç bir şey olmadı. Silâhı sıkışmıştı. Sürgüyü karıştırırken yerde yatan vücut birden arka üstü döndü. Japon'un canlı olduğunu hemen hemen bir saniye sonra anlayabildi. Iki insan gözlerini kırpıştırarak birbirlerine baktılar, sonra Japon birden ayağa fırladı. Saniyenin ufacık bir parçası içinde Red Japon'a dipçiğiyle vurabilirdi, ama tomsonu sıkıştığı sırada duyduğu şaşkınlığın üzerine askerin canlı olduğunu görünce duyduğu şaşkınlık eklenince olduğu yerde kalakaldı. Asker ayağa kalktıktan sonra ona doğru bir adım atınca Red'in kasları birdenbire hare-

kete geçti, silâhını Japon'a doğru fırlattı. Vuramadı, iki asker birbirine bakışmaya devam etti. Aralarında üç metre kadar bir mesafe vardı.

Red Japonun yüzünü hiç bir zaman unutamayacaktı: Kupkuru bir yüz, gözlere, yanaklara ve burun deliklerine kadar çekilmiş kuru bir deri bu yüze sert, yaban ve bir şey arayan bir ifade vermişti. Hiç bir insanın yüzünü bu kadar yoğun olarak görmemişti; karşısındakinin yüzünde bulunan en ufak bir kusuru görecek kadar yoğunlaşmıştı dikkati. Alnındaki sivilceleri, burnunun kenarındaki ufak et benini, gözlerinin çukurlarında birikmiş olan terleri hep görüyordu. Birbirlerine belki yarım saniye baktılar, sonra Japon süngüsü çekti, Red döndü, kaçmaya başladı. Japonun elinde süngü ile arkasından geldiğini gören Red elinde olmayarak, korkunç filmleri hatırladı. Büyük bir çabayla başını çevirip bağırdı:

— Haydi CROFT, TEMIZLE HERIFI!

Sonra Red'in ayağı tökezledi, yarı yarıya kendinden geçmiş bir halde yere boylu boyunca uzandı. Arkasından saplanacak bıçağın acısına hazırlıyordu kendini, soluğunu tuttu. Yüreğinin atışını duydu yeniden, sonra bir daha duydu. Yeniden canlanıyor, vücudunu kımıldatabiliyordu. Yüreği çarptı bir daha, bir daha. Hiç bir şey olmayacağını anlayıverdi birdenbire. Croft'un net soğuk sesi kulağını törpüledi:

— Ulan Red, daha ne kadar yatacaksın orada?

Red arka üstü döndü, kalkıp oturdu. Ağzından bir inilti çıkmasını güçlükle önledi. Ama bu çabası onu titretmeye başladı.

— Vay anasını, dedi.

Croft yavaşça sordu:

— Dostunun kim olduğunu anladın mı şimdi?

Japon bir iki metre ileride ellerini kaldırmış ayakta duruyordu. Süngüsünü elinden atmıştı, yerdeydi.

Croft ilerledi ve ayağı ile süngüsünü uzağa fırlattı.

Red Japon askerine baktı. Bir an onun gözleriyle karşılaştı. Sonra her ikisi de başka yere baktılar, sanki ayıp bir iş yaparken yakalanmışlar gibi. Red ne kadar halsiz olduğunu anladı birdenbire.

Ama bu durumda bile Croft'un karşısında herhangi bir güçsüzlüğünü kabul etmek niyetinde değildi:

— Ne diye o kadar çok beklediniz be? diye sordu.

Croft:

— Hemen indik aşağıya, dedi.

Gallagher hızlı hızlı konuşuyordu. Yüzü bembeyazdı, ağzı titriyordu.

— Deyyusu vuracaktım, ama siz vardınız arada.

Croft yavaşça güldü, sonra:

— Herif senden daha çok korkmuştu, Red. Bizi görür görmez seni bıraktı.

Red yeniden titremeye başladığını anladı. Croft'a karşı içinde hınçlı bir hayranlık bu hayranlıkla birlikte ona borçlu olmaktan doğan büyük bir üzüntü duyuyordu, ama ağzını açıp bir şey söylemedi.

— Artık geri dönsek iyi olur, dedi.

Croft'un yüzündeki ifade değişir gibi oldu. Gözlerinde bir heyecan pırıltısı vardı.

— Sen git daha iyi, Red, dedi. Gallagher ile ben birkaç dakika sonra geliriz.

Red zorlukla konuşabildi:

— Japonu ben götüreyim mi?

Hiç de istemiyordu ya. Askere dönüp bakamıyordu hâlâ.

— Hayır, dedi Croft. Biz Gallagher ile gereğini yaparız.

Red o sırada Croft'un halinde bir gariplik sezdi.

— Ben pekâlâ götürebilirdim, dedi.

— Hayır, biz gereğini yaparız.

Red hendeğin içinde yatan vücutlara bir daha baktı. Yüzünü kaybetmiş olanın cesedi üzerinde birkaç böcek dolaşmaya başlamıştı bile. Gördükleri bir rüya gibi geldi ona yeniden. Arkasından koşan askere baktı. Yüzü şimdiden adsız ve küçük gibiydi. Kafasının bir bölümü ona niçin bakamadığını soruyordu. Yorgunum, diye düşündü. Tomsonunu alırken bacakları biraz titredi. Çok yorgundu, daha fazla konuşamadı.

— Peki. Tepede görüşürüz, diye mırıldandı.

Anlayamadığı bir neden gitmemesi gerektiğini söylüyordu ona; patikadan inerken Japon askerinin üzerinde bıraktığı garip utancı ve suçluluk duygusunu yeniden hissetti. Şu Croft ne it herif, dedi kendi kendine. Red bir ağırlık duydu üzerinde, ateşi vardı.

Red gittikten sonra Croft yere oturdu, bir sigara yaktı. Inadına hiç konuşmadan içiyordu sigarasını. Gallagher de yanına oturdu, esire bakmaya başladı.

— Şu heriften kurtulalım, hemen dönelim yerimize, dedi birdenbire.

Croft ağır ağır.

— Kes sesini dedi:

— Zavallı herife neden işkence ediyoruz? diye sordu Gallagher.

— O halinden memnun, dedi Croft.

Japon sanki onların konuştuklarını anlamış gibi birdenbire dizinin üstüne kapandı, yüksek ve tiz bir sesle solumaya başladı. Iki üç saniyede bir onlara dönüyor, yalvaran hareketlerle ellerini onlara doğru uzatıyor, sonra derdini anlatamadığı için çok üzüldüğünü belli etmek ister gibi ellerini yere vuruyordu. Gallagher Japonun ağzından sel gibi akan kelimeler arasında yalnızca «kud-say» «kud-say» sözünü seçebi-

liyordu.

Çarpışmanın çarçabuk bitmesi Gallagher'in sinirlerini bozmuştu biraz. Esire karşı duyduğu geçici acıma azalmış, yerini yoğun bir sinirliliğe bırakmıştı. Japona bağırdı:

— Kes ulan şu kud-say bokunu be.

Asker bir an sustu, sonra yine yalvarmaya başladı. Sesinde Gallagher'in kafasını tırmalayan bir umutsuzluk vardı.

— Ulan nedir öyle be, Yahudi gibi yalvarıp duruyorsun, elini kolunu sallaya sallaya, diye bağırdı.

— Yeter be, dedi Croft.

Asker, bulundukları yere yaklaştı. Gallagher askerin yalvaran gözlerine baktı, rahatsız oldu. Elbisesinden ağır bir balık kokusu geliyordu.

— Ne pis kokulu herif bunlar, dedi Gallagher.

Croft Japondan gözünü ayırmıyordu. Kafasından bir şeyler geçirdiği belliydi. Çünkü kulağının kıkırdağı yine atmaya başlamıştı. Croft'un bir şey düşündüğü yoktu aslında. Daha çok bir işin yarıda kalmasına üzülüyordu. Red'in ateş almayan silâhının patlamasını bekliyordu sanki hâlâ. Vücuda giren mermilerin yaratacağı şiddetli titremeleri ve debelenmeleri önceden Red'den daha fazla hissettiği için şimdi içinde yoğun bir doyurulmamışlık vardı.

Sigarasına baktı, içinden gelen bir itilimle sigarayı Japon askerine verdi.

— Neden veriyorsun, diye sordu Gallagher.

— Bırak içsin.

Esir hırsla, ama yine de şaşkın şaşkın, birkaç nefes çekti. Croft ile Gallagher'e korkak korkak bakıp duruyor, yanaklarındaki terler parlıyordu.

Croft:

— Hey, dedi. Otur, otur.

Japon bir şey anlamadan baktı Croft'a.

— Otur, otur.

Croft elleriyle birtakım işaretler yaptı, esir yere oturdu, arkasını bir ağaca dayadı. Croft:

— Yanında yiyecek bir şey var mı? diye sordu Gallagher'e.

— Bir parça çukulata var.

— Ver.

Croft çukulatayı Gallagher'den aldı, askere verdi. Asker donuk donuk bakıyordu Croft'a. Croft ye işareti yaptı eliyle. Ne demek istediğini anlayan esir çukulatanın kâğıdını çıkardı, acele acele yemeye başladı. Croft:

— Vay anasını, amma da açmış ha, dedi.

— Ulan ne yapıyorsun, diye sordu Gallagher.

Gözlerinden yaş gelecek kadar sinirlenmişti. Çukulatayı dünden beri yememiş, saklamıştı. Elinden alınınca içerlemiş; sonra da esire kızmıştı, ya da, elinde olmayarak, kızma ile acıma duygusu arasında bocalayıp duruyordu. Bir köpeği yağmur altında titrerken gördüğü zaman duyabileceği acıma duygularının en üstünü vardı içinde.

— Bir deri bir kemik pezevenk, dedi.

Ama bu sözün ardından son çukulata parçasının da Japonun ağzında kaybolduğunu görünce öfkeyle mırıldandı:

— Ye ağzına sıçtığımın deyyusu.

Croft Japonların dereyi geçmeye çalıştıkları geceyi düşündü. Bir ürperti geçirdi, sonra bir süre esire baktı. Onun karşısında derin bir heyecan duydu ve dişlerini sıktı: Ama bu heyecan neydi, söyleyemezdi, bilmiyordu. Matarasını çıkardı, bir yudum içti. Su gırtlağından giderken esir kendisine bakıyordu, yine birdenbire içinden gelen bir itilimle matarayı uzattı.

— Al, iç, dedi.

Esir suyu büyük büyük yudumlarla içerken Croft

da ona bakıyordu.

— Ulan deli olacağım, ne yapmak istiyorsun? diye sordu Gallagher.

Croft cevap vermedi .Esire bakıyordu, suyunu içmişti. Japon'un yüzünde birkaç sevinç gözyaşı vardı. Birdenbire güldü, göğüs cebini gösterdi. Croft askerin cebinden bir portföy çıkardı, açtı. Içinden bir resim çıktı. Resimde sivil bir Japon'la karısı ve yusyuvarlak, bebek yüzlü iki küçük çocuk vardı. Japon askeri kendisini işaret etti, sonra çocuklarının ne kadar olduklarını göstermek için elini yerden yüksekte tutarak iki hareket yaptı.

Gallagher resme baktı, yüreği sıkıştı. Bir an kendi karısını hatırladı, çocuğunun doğunca kime benzeyeceğini düşündü. Karısının şimdi doğum sancıları içinde kıvrandığı birdenbire aklına geldi. Anlayamadığı bir nedenden ötürü Japon'a:

— Birkaç güne kadar benim de çocuğum olacak, dedi birdenbire.

Esir kibarca gülümsedi, Gallagher kendisini işaret etti öfkeyle, sonra kollarını uzatarak ellerini birbirinden otuz santim açık tuttu.

— Benim, dedi. Benim.

Esir:

— Ha... dedi, Cisai.

Yavaş yavaş başını salladı, ve gülümsedi yeniden.

Croft askere yaklaştı. Bir sigara daha verdi. Japon başını eğdi, uzatılan kibriti aldı.

— Arigato, arigato, doma arigato, dedi.

Croft kafasındaki damarların heyecandan tak tak attığını duyuyordu.. Esirin gözleri yeniden yaşardı ve Croft o gözlere soğuk soğuk baktı. Küçük yeşilliğe yeniden göz gezdirdi, cesetlerden birinin ağzında bir sineğin uçtuğunu gördü.

Esir bu sırada derin bir nefes çekmiş, ağacın gövdesine yaslanmıştı. Gözleri kapalıydı. Yüzünde hülyalı bir ifade vardı ilk olarak. Croft boğazında bir gerginlik duydu; ağzı kurumuş, acıkmış, susamıştı. O zamana kadar kafasında tasarladığı hiç bir şey yoktu, ama birdenbire silâhını kaldırdı ve esirin kafasına nişan aldı. Gallagher durdurmak istedi Croft'u, Japon gözlerini açarken.

Yüzündeki ifadeyi değiştirmeye vakit bulamadan parçalandı esirin kafası. Önüne yıkıldı ve yana yuvarlandı. Hâlâ gülümsüyordu, ama bir aptallık gelmişti yüzüne.

Gallagher yeniden bir şeyler söylemeye çalıştı, amma söyleyemedi. Çok korkmuştu; bir an kendi karısını düşündü yeniden. Tanrı Mary'yi korusun, Tanrı Mary'yi korusun, diye tekrarladı kendi kendine. Kelimelerin anlamını düşünmeden.

Croft, Japon'a hemen hemen bir dakika baktı. Damarlarının atışı hafifliyor boğazında ve ağzındaki gerginlik azalıyordu. Daha Red'i geri gönderdiği zaman esiri öldürmek niyetinde olduğunu kafasının derinliklerindeki bir yer ona birdenbire hatırlattı. Tam bir boşluk duyuyordu. Ölünün yüzündeki gülümsemeden hoşlandı. Dudaklarında ufacık, kaba bir gülüş belirdi.

— Tanrı biliyor, dedi.

Japonların dereyi geçmeye çalıştıkları geceyi düşündü yeniden. Askerin vücudunu ayağıyla dürttü:

— Tanrı biliyor, bu Japon mutlu gitti, dedi.

Gülüşü daha da kabarttı içini.

O gün öğleye doğru keşif birliği geriye dönme emrini aldı. Herkes çadırını dürdü, çadır bezlerini sahra çantalarına koydu. Red, Gallagher ve Croft'un

getirdiği suyla doldurdu matarasını; yerlerine başkaları gelinceye kadar karavanalarını yediler. Öğle üzeri A Bölüğünden gelen bir manga mevzilerini aldı, keşif birliği tepeden indi, 1. Tabura giden patikada yürümeye başladı. Ormanın çamurlu yolunda uzun ve zor bir yürüyüş oldu bu. Yarım saat sonra çamura sürüklenmekten bıkıp usanmıştılar. Birkaçı memnun du. Martinez ile Wyman'ın üzerinden büyük bir ağırlık kalkmıştı, Wilson ise viski düşünüyordu. Croft hiç ağzını açmıyor, düşünüyordu; Gallagher ile Red sinirli ve heyecanlıydılar, umulmadık bir gürültü duyar duymaz hemen irkiliyorlardı. Red arkasına bakmak için ikide birde farkına varmadan başını geriye çeviriyordu.

Bir saat sonra 1. Tabura vardılar ve ufak bir dinlenmeden sonra 2. Tabura giden başka bir yola saptılar. Oraya vardıklarında ikindi olmuştu; Croft o gece mangasının tabur çevresinde konaklaması için emir aldı. Erler çantalarını çıkardılar, çadır bezlerini açtılar, çadırlarını yeniden kurdular. Önlerinde bir makineli tüfek yuvası vardı, onun için daha fazla siper kazmaya kalkışmadılar. Oturup dinlendiler ve konuşmaya başladılar. Geçen hafta duydukları sıkıntının yeniden başlayacağını yavaş yavaş anlıyorlardı.

— Bizi uzaklaştırıyorlar yine, dedi Wilson. Orada oturup balayı yaşamak niyetinde değilim.

Wilson'un içinde bir tedirginlik vardı. Boğazında bir gıcık duyuyor, bacakları ve kolları çekilir gibi oluyordu.

— Ben şimdi gidip kendime bir şişe içki bulacağım.

Bacaklarını uzattı ve oldukça umutsuzca esnedi:

— Nasıl mı? Bakın anlatayım size. Bir kantin çavuşu varmış burada, içki yapıyormuş.

Hiç biri cevap vermedi. Wilson ayağa kalktı:

— Ben biraz dolaşacağım. Bakayım bir içki bulabilir miyim.

Red sinirli sinirli baktı:

— Ulan paran var mı? Tepede bütün paralarını bitirmedin mi sen?

Bütün gün poker oynamışlardı.

Wilson gücendi bu söze:

— Bana bak Red. Ben son meteliğime kadar hiç bir zaman yutulmadım. Pokerde bir iddiam yok, ama herifi oyunda silip süpürdük diyenin ben alnını karışlarım.

Aslında bütün parasını kaybetmişti, ama belirsiz bir gurur bunu kabul etmesine engel oluyordu. O anda parası olmadığı halde viski bulursa ne yapacağını düşünmüyordu. Viskiyi bulmakla ilgiliydi yalnızca. Ben bir kere içkiyi göreyim, diyordu içinden, ne yapar yapar yolunu bulur, içerim.

Yürümeye başladı ve uzaklaştı. On beş dakika kadar sonra sırıta sırıta döndü. Croft ile Martinez'in yanına oturdu, elindeki dalla toprağı karıştırmaya başladı.

Croft sordu.

— Ne kadar?

— Söyleyeyim, ama, dedi, fiyat biraz yüksekçe... iyi mal doğrusu. Şeftali, kayısı ve üzüm kompostolarını şeker ve maya ile karıştırarak yapmış. Bir parça tattırdı bana, ağzına lâyık.

Croft bir daha sordu:

— Ne kadar?

— Şey, üç bidon dolusu için yirmi beş pound istiyor. Bizim paramızla ne kadar eder bilmiyorum ama galiba elli dolardan fazla değil.

Croft yere tükürdü:

— Elli dolar mı? Hadi be sen de. Seksen dolar.

Üç bidon için çok tuzlu.

Wilson başıyla onayladı:

— Doğru, ama ne yapacaksın. Yarın bakarsın bir kurşun yer, hepimiz öteki dünyayı boylarız.

Biraz durdu, sonra devam etti:

— Bak sana bunun çaresini söyleyeyim. Red ile Gallagher'i de katarız bu işe. Adam başına beş pounda düşer. Çünkü beş kişi oluruz o zaman. Beş kere beş yirmi beş. Öyle değil mi?

Croft düşündü.

— Demek Red ile Gallagher'i de katıyorsun, Martinez ile ben de kabul.

Wilson, Gallagher ile konuşmaya gitti. Ondan beş Avustralya pound'u aldı, cebine attı. Red'in yanına gitti, fiyatı söyledi. Red güldü:

— Üç ufacık bidon için beş pound ha? Ulan Wilson, yirmi pound'a sen beş bidon alırsın be, anladın mı?

— Ama şimdi alamazsın, Red.

Red küfrü bastı:

— Peki, ya sen beş pound'u nereden bulacaksın, Wilson?

Wilson, Gallagher'in parasını çıkarıp gösterdi:

— Işte, Red.

— Ulan sakın başkasının parası olmasın?

Wilson içini çekti:

— Aşkolsun sana Red. Insan canciğer arkadaşı için böyle şey düşünür mü?

O sırada düpedüz içtendi. Red homurdandı:

— Peki, al beş pound'u.

Wilson'un yalan söylediğini yine düşünüyor ama aldırmıyordu. Ne olursa olsun sarhoş olmak istiyordu, gidip içki arayacak hali yoktu. Patikadan gelirken Croft'un ateş ettiği zaman uğradığı paniğe bir an yeniden kapıldı, vücudu kaskatı kesildi. «Birbirimizi

sikmekten başka bir iş yaptığımız yok. Allah belâsını versin.» Japon esirinin ölümünü unutamıyordu, yanlış bir hareket yapılmıştı. Madem Japon birinci keresinde öldürülememişti o zaman esir edilmeye hak kazanmıştı. Dahası vardı: Oradan ayrılmamalıydı. Tepede geçirdikleri bir hafta; deredeki o gece; öldürmeler. Derin derin içini çekti. Eh, bırak Wilson da keyfine baksın, gün geçtikçe bulması güçleşiyor böyle zamanları.

Wilson paranın geri kalan kısmını Croft ile Martinez'den aldı. Dört boş küçük bidon yakaladı, kantin çavuşunu bulmaya gitti. Pazarlık ettiği yirmi pound'u verdi, dört küçük bidon dolusu içkiyle döndü. Bidonlardan birini portatif çadırında battaniyesinin içine sakladı. Sonra ötekilere katıldı. Bidonları kemerinden çözdü.

— Hızlı içmeyelim. Bu alkol mideyi berbat edebilir.

Gallagher bir yudum çekti:

— Ulan neden yapılmış bu be? diye sordu.

Wilson teminat verdi:

— Merak etme arkadaş, çok iyi mal.

Bu sefer uzun uzun içini çektikten sonra soluğunu tatlı tatlı verdi. İçki boğazını ve göğsünü yakarak midesine inmiş, midesinde sıcak sıcak oturmuştu. Zevk filizlerinin kollarına ve bacaklarına yayıldığını duyuyordu. Tatlı bir sıcaklık vücudunu gevşetmeye başladı:

— Bana çok iyi geldi, arkadaşlar.

İçki bir yandan, daha içeceğini bilmesi bir yandan, dâhi olup çıktı Wilson, felsefe konularını açmak gerektiğini duydu:

— Bilmiyor musunuz arkadaşlar, insan her şeyden vaz geçer, ama viskiden vaz geçemez. Bu ağzına sıçtığımın savaşında en büyük belâ bu; para kaza-

namazsın, keyif edemezsin, oysa bunun kimseye en ufak bir zararı yok.

Croft işitilmez bir şekilde homurdandı, içkiyi içmeden önce ağzını sildi. Red'in parmakları arasından çamurlar akıyordu. İçki tatlı ve sertti; boğazını tırmalamıştı; bu tırmalama bütün vücuduna yayılmıştı. Şişkin, kırmızı burnunun kenarını ovaladı ve öfke ile tükürdü:

— Sana bir şey soran var mı? dedi Wilson'a. Ulan geberesin diye gönderiyorlar seni buraya.

Bir an yeşillikteki cesetler, parçalanmış etlerin çıplak görünüşleri geldi gözünün önüne:

— Oğlum aldanma sakın. İnsanın uyuz köpek kadar bile değeri yoktur burada.

Croft, Japon esirinin öldürüldükten sonra bir saniye kollarını ve bacaklarını nasıl oynattığını hatırladı. Gallagher:

— Bir tavuğun boynunu bükmüşsün gibi, diye mırıldandı, hırçın hırçın.

Martinez başını kaldırıp baktı. Yüzü gepgerindi. Gözlerinin altı morarmıştı.

— Ne diye anlatıyorsunuz, diye sordu. Hepimiz aynı şeyleri yaptık.

Hemen hemen her zaman yumuşak ve kibar olan sesinde Gallagher'i şaşırtan ve susturan bir öfke vardı. Wilson:

— Haydi bakalım, bidonu geçirelim, dedi.

Bidonu dikti ve son damlasına kadar içti. İçini çekerek:

— Ötekini de açsak artık, dedi .

Croft:

— Hepimiz para verdik. Fazla içmek yok, dedi.

Wilson kıkır kıkır güldü.

Çepçevre oturmuşlardı. Zaman zaman bidonu elden ele dolaştırıyorlar, alçak ve umursamaz bir

sesle aralarında konuşuyorlardı. İkinci bidon da bittikten sonra artık konuştukları anlaşılmamaya başladı. Güneş batıya iniyor, ağaçlar ve çadırların koyu yeşil bezleri o gün öğleden sonra ilk defa gölge yapmaya başlıyordu. Goldstein, Ridges ve Wyman otuz metre kadar ilerde oturmuşlar, alçak sesle konuşuyorlardı. Arada sırada birtakım ufak tefek sesler —ordugâha giden yolda ilerleyen bir kamyonun tıkırdısı ya da birtakım başka sesler— palmiyelerin arasından sızıyordu. Her on beş dakikada bir, iki kilometre kadar uzakta bulunan bir bataryanın top sesi işitiliyor, mermiler yere düştüğü zaman, akıllarının bir köşesi, merminin patlama sesini bekliyordu. Dikenli telden ve palmiye ağaçlarının arkasında başlayan koyu sık ormandan başka bir şey yoktu önlerinde bakılacak. Wilson:

— Eh, yarın yine karargâh bölüğünde olacağız... şerefe, dedi.

Gallagher:

— Galiba artık seferin sonuna kadar o dinini siktiğimin yolunu yapacağız sadece, dedi.

Croft palaskasını dalgın dalgın elledi. Esiri öldükten sonra duyduğu heyecan çevresindeki her şeye karşı boş ve sıkıntılı bir umursamazlığa dönüşmüştü. Sıkıntısı içmekle de geçmiyordu, ama içinde birtakım değişiklikler olmaktaydı. Kafası uyuşmuş, dumanlanmıştı. Dakikalarca konuşmadan hareketsiz duruyor, vücudunun içindeki dönmeler ve yuvarlanmalarla ilgileniyordu. Dalgalanıp duruyordu sarhoş kafası, denizde bir kazığın çevresinde oynayan gölgeler gibi. Janey sarhoş bir orospu. Kaskatı bir acılık gelip oturdu göğsüne. Vur kamçıyı, diye mırıldandı kendi kendine. Kafası başka bir anıya atladı tembel tembel. Atın üstünde giderken tepeden aşağı güneşli bir vadiye bakıyordu. Alkol bacaklarına yayılmaktaydı. Bir an

güneşin altında ısınmış bir eğere oturduğu zaman duyduğu karmakarışık tadı duydu yeniden ve kızgın köselenin, terli atın kokusunu aldı. Bu sıcaklık Japon cesetlerinin yattığı yeşillikteki güneş pırıltısını yeniden yarattı, ölmeden bir saniye önce esirin yüzündeki belirsiz şaşkınlığı düşündü, kısa bir gülme geldi içinden, bu gülüş, hasta bir adamın ağzındaki salya gibi simsıkı dudaklarının arasından sızıverdi. Siktir et, dedi.

Wilson'un keyfi çok yerindeydi. Viski bütün vücudunu tatlı bir rahatlığa kavuşturmuş, kafasına belli belirsiz hayaller getirmeye başlamıştı. Sıcak havada bir kadının terinden çıkan mayalanmış koku aklına geldikçe kasıkları dolmaya, şişmeye başladı.

— Şimdi bir karıyla sevişmek için her şeyi veririm. Hotel Main'de çalıştığım sırada şehre gelen orkestrada şarkı söyleyen bir kız vardı. Ikide bir beni çağırır, içki isterdi. O zaman daha küçük çocuktum, durumu hemen çakamadım. Bir gün yine odasına girdiğim zaman bir de ne göreyim kız anadan doğma çırılçıplak. Beni bekliyor. Inan bana, üç saat inmedim aşağıya, işi gücü bıraktım, kızın da bana yapmadığı bok kalmadı.

Içini çekti, uzun uzun içti.

— Iki ay, her Allahın günü öğleden sonraları seviştik durduk. Senin gibi erkek yok derdi bana.

Bir sigara yaktı, gözlerini kırpıştırdı gözlüklerinin ardından.

— Ben iyi bir adamım, istediğine sor. Her şeyi tamir ederim, hiç bir makinenin karşısında afallamam. Ama karılara gelince, işte o zaman aptallaşıveriyorum. Oysa bir sürü karı senin gibi erkek yok demişlerdir bana.

Elini kocaman alnında ve kabarık altın sarısı saçlarında gezdirdi:

— Ama karı olmayınca insanın ağzına sıçılıyor.

Biraz daha içti.

— Kansas'ta bir sevgilim var, evli olduğumu bilmiyor. Fort Riley'e gittiğimde onunla gezip tozarım. Kızcağız bana durmadan yazar. İnanmazsanız Red'e sorun, mektuplarını o okuyor bana, bekleyip duruyor beni zavallı. Bizim karıya yazıyorum, ulan kes artık şu boktan mektupları, yok çocuklar böyle, yok çocuklar şöyle anlatıp durma; neden daha çok para göndermiyormuşum. Bıktım usandım artık. Dönmeyeceğim ona. Siktir et. Benim gönlüm Kansas'taki kızda. Öyle bir yemek pişiriyor ki parmaklarını yersin.

Gallagher homurdandı:

— Ulan ne boktan herifsin be, aklın fikrin ya düzüşmekte, ya yemekte.

Wilson tatlı tatlı güldü:

— Ondan daha iyi şey var mı ulan dünyada.

Gallagher:

— Oğlum insan adam olmaya bakmalı, yükselmeli, dedi. Ama bana ne. sen istersen kıçını yay otur.

Suratını astı:

Benim şimdi bir çocuğum oluyor, belki şu anda dünyaya gelmiştir bile. Ben burada oturmuş kafayı çekiyorum, hem de içim şu kadar sızlamadan.

Işte gördün mü, asıl işin boktan tarafı bu.

Bir öfke homurtusu çıktı ağzından, sonra gerile gerile eğildi :

— Bana bak, bir zamanlar yalnız başıma gezintiler yapardım, ve... ve... bir sürü şeyler görürdüm, büyük adam olacağımı düşünürdüm.

Bir an kederli kederli durdu, ses çıkarmadı:

— Ama her zaman beni düzen biri çıktı karşıma.

Durdu, büsbütün öfkelenmişti; öfkesini anlatacak kelimeleri arıyordu sanki, sonra efkârlı efkârlı bakmaya başladı.

Red çok içmişti, çok dalgındı:

— Çocuklar, bakın size bir şey söyleyeyim mi... Hiç birinizin düşündüğü olmayacak. Hepiniz iyi çocuklarsınız, ama hepiniz... nah, başını alacaksınız. Anlıyor musunuz, boklu başını.

Croft kahkahayı bastı ve Gallagher'in arkasına vurarak:

— Ulan çok namussuz deyyussun sen, diye bağırdı.

Her şeyi kapsayan muazzam bir sevinç vardı içinde:

— Sana gelince Wilson, sen, sen, sen bir aygırsın. Hem de çok azgın bir aygır.

Kaba kaba çıkıyordu sesi. Ötekiler o kadar sarhoş oldukları halde, Croft'a tedirgin tedirgin baktılar.

— Yemin ederim anandan doğarken bile dimdikti seninki.

Wilson kıkır kıkır gülmeye başladı:

— Galiba öyle.

Hep birlikte kahkahayla güldüler. Croft sanki başının dönmesini durdurmak ister gibi başını salladı.

— Bakın çocuklar, size bir şey söyleyeyim, dedi. Hepiniz iyi çocuklarsınız. Ama hepiniz çocuksunuz daha. Hepinizin ağzı süt kokuyor. Ama iyi çocuklarsınız. Hiç bir kötülük yok kalbinizde.

Ağzını çarpıtarak afili bir gülümsemeden sonra yeniden güldü, uzun uzun içini çekti:

— Işte al bizim Japon avcısı Mlnetta'yı. Onun kadar iyi arkadaş bulunmaz dünyada. Meksikalı filan. Ne olursa olsun. Kimseye başeğmez. Sonra Red. Ne itoğlu ittir o. Bu yüzden günün birinde onu vurmak istediğim halde, o bile, serserilikleri bir yana, fena çocuk değil.

Red sanki çürük dişine iğne batırılmış gibi korku geçirdi bir an.

— Buyur Çavuşum.

Croft büyük bir neşe içinde güldü:

— Ne demek istediğimi anladın ya, dedi.

Red kederli bir uyuşukluk içine gömülmüştü. Elini havada rastgele sallayarak.

— Hepiniz, sikerine iyi çocuklarsınız...

Croft birdenbire kıkır kıkır güldü. Erler böyle bir ses çıkardığını ilk defa işitiyorlardı:

— Tıpkı Gallagher'in dediği gibi, namussuz, boynu burulmuş bir tavuk gibi debelendi.

Wilson da Croft ile birlikte güldü. Croft'un neden güldüğünü bilmiyordu, ama onu ilgilendiren bir şey değildi ki bu. Çevresindeki her şey karmakarışık, belirsiz ve tatlıydı. Birlikte içtiği arkadaşlarına karşı derin bir sıcaklık duyuyordu içinde yalnızca; kafasının baş döndüren anaforlarında onlar da kendisiyle birlikte üstün ve sevimli birer yaratıktılar.

— Ulan korkmayın be, arkanızda Wilson var, diye güldü.

Red burnunu çekti, duygusu kalmayan burnunun kenarını ovaladı. Tahmin edemediği kadar çok sayıda ve kurnazca bir sürü şeylerin birleşmiş olması onda yaban bir sinirlilik yaratmıştı:

— Wilson, sen iyi bir arkadaşsın, dedi. Ama o kadar çok da iyi değilsin. Sana bir şey söyleyeyim mi, hiç birimiz çok iyi değiliz.

— Red sarhoş oldu, dedi Martinez.

— Çok doğru, diye bağırdı Red.

Içki Red'i çok mutlu kılmazdı. Birbirine benzeyen pis kokulu meyhaneler, insanların ses çıkarmadan bardaklarının dibine baka baka dalıp gitmeleri gözünün önüne geldi. Bir an bardağının dibindeki donuk yuvarlağı görür gibi oldu. Gözleri kapandı, yu-

varlakların içinden kafasına içki akıyordu sanki. Sarhoş sarhoş yalpa vurduğunu sandı, gözlerini açtı ve birden dikeldi.

— Hepinizin ağzına sıçayım, dedi.

Ötekiler aldırmadılar. Wilson çevresine bakındı. Yanındaki çadırda Goldstein yapayalnız oturmuş, mektup yazıyordu. Mangasından birini aralarına almadan içki içmeleri birdenbire ayıp geldi Wilson'a. Birkaç saniye Goldstein'e baktı. Goldstein eline bir kurşun kalem almış, dudaklarını oynata oynata yazıyordu. Wilson, Goldstein'i sevdiğine karar verdi. Goldstein'in onlarla birlikte içmemesi karşısında belirsiz bir kızgınlık duydu içinde. Goldstein iyi çocuk, dedi kendi kendine, ama biraz hıyar. Hayatın temeli ne. Farkında değil enayi gibi geldi Wilson'a.

— Hey, Goldstein, diye gürledi. Gel ulan buraya.

Golstein başını kaldırdı, çekingen çekingen gülümsedi:

— Teşekkür ederim, karıma mektup yazıyorum.

Sesi tatlı ve yumuşaktı, ama bu davranışının kötüye kullanılacağını biliyormuş gibi altında ufak bir korku da seziliyordu.

— Bırak mektubu be, dedi Wilson. Sonra yazarsın.

Goldstein içini çekti, ayağa kalktı, yürüdü:

— Ne istiyorsun? diye sordu.

Wilson güldü. Saçma geldi bu soru ona:

— Gel ulan, sen de iç biraz. Başka ne isteyeceğim senden?

Goldstein duraksadı. Ormanda çekilen içkilerin çoğunlukla zehirli olduklarını işitmişti. Aşağıdan aldı:

— Ne içkisi bu? Gerçekten viski mi, yoksa orman suyu mu?

Wilson'un canı sıkıldı:

— Ne olacak be, içki işte. İnsana ikram edilince nedir diye sorulmaz.

Gallagher homurdandı:

— Ulan çıfıt, ya iç şu boku, ya siktir git.

Goldstein kıpkırmızı oldu. Onlardan korktuğu için ikramı neredeyse kabul edecekti, ama başını salladı:

— Teşekkür ederim, istemem dedi.

İçinden de, ya beni zehirleyeceklerse, diye düşünüyordu. O zaman Natalie dul kalırdı. Karısı ve çocuğu olan bir insan böyle tehlikeleri göze almamalıydı. Sert ve umursamaz yüzlerine bakarak yeniden başını salladı. Çok hafif, yumuşak bir sesle:

— Canım istemiyor gerçekten, dedi ve sözünün nasıl karşılanacağını görmek için bekledi.

Hepsi de alay ettiler. Croft yere tükürdü, uzaklara baktı. Gallagher hak verir gibi yaptı:

— Onlar içki içmez, diye mırıldandı.

Goldstein arkasını dönüp gidebilir, mektubunu yazmaya devam edebilirdi, ama kendini haklı çıkarmak için ufak bir teşebbüste bulundu.

— Ben içerim, dedi. Arada sırada, tatlı bir sohbet sırasında, ya da yemeklerden önce...

Arkasını getiremedi. Wilson kendisini çağırdığı dakika başının belâya gireceğini aklının bir köşesi önceden sezmişti zaten, ama aklının bu köşesi bağıntısız, gelişigüzel uyarılarda bulunduğu için Goldstein bu uyarıları dinlememişti. Wilson öfkeli öfkeli baktı:

— Sen bir hıyarsın, anlıyor musun, evet, hem de hıyarın teki.

Goldstein'e verdiği fırsatı kullanmayacak kadar budala olan herkesi kendi üstünlüğünün ve rahatlığının ölçüsüne vuruyor, onları çok zavallı sayıyordu.

— Haydi be, sen git de mektubunu yaz, diye bağırdı Red.

Red pis bir havanın içine girmişti: Goldstein'in boyun bükmesine ve korkmasına içerlemişti. Goldstein'in aklından geçenleri gizlemesini sevmemişti; dahası, Wilson'un Goldstein'e içki ikram ettiği anda birtakım acı ve eğlenceli şeyler geçeceğini de tahmin etmişti. Neler olacağını kesin olarak gözlerinin önüne getirmiş, bu da ona alaylı bir tad vermişti. Çok içten içe Goldsteine sempati duyuyordu, ama bu duygusunu bastırmıştı.

— Kendini korumasını bilmeyen insan on para etmez, diye mırıldandı.

Goldstein birden döndü ve uzaklaştı. İçki âleminin çevresi daha da daraldı. Şimdi aralarında hemen hemen elle tutulur, gözle görülür bir bağ vardı. Üçüncü bidonu da açtılar. Wilson:

— Enayilik bende, dedi. Kibarlık ettik sanki.

Martinez başıyla onayladı:

— Kim verdi parayı, içecek o içkiyi. Yok bedava.

Goldstein mektubuna dalmak istedi yeniden. Ama bir türlü yazamıyordu. Ötekilerin ne dediğini, kendisinin ne cevap vereceğini durmadan düşünüyor, keşke aklıma gelen cevapları verseydim diyordu. Niye bu kadar saldırıyorlardı ona? Bir an ağlamak geldi içinden. Mektubunu aldı, yeniden okudu, kelimeler üzerinde toplayamıyordu aklını. Savaştan sonra bir kaynak atelyesi açacaktı; denizaşırı ülkelere gönderildiğinden beri mektuplarında karısıyla hep bunu tartışıyordu. Wilson'un kendisini çağırdığı sırada yazısını bırakmış. kalemini ağzına almış, kendi başına bir atelye sahibi olmanın, bir toplumda yerleşmenin nasıl bir şey olabileceğini heyecanla ve sevinerek

düşünüyordu. Atelye bir hayal değildi; yerini bulmuştu bile. Savaş bir yıl, bilemedin iki yıl —yakında biteceğinl umacak kadar iyimserdl de— sürdüğü takdirde karısıyla kendisinin ne kadar para biriktireceklerini inceden Inceye hesaplamış, dahası onbaşı ya da çavuş olursa ne kadar para artırabileceğini bile düşünmüştü.

Amerikadan ayrılalı beri tek zevki buydu. Geceleri çadırında uyumuyor, geleceği planlıyor, ya oğlunu düşünüyor, ya da karısının o anda nerede olabileceğini gözünün önüne getirmeye çalışıyordu. Ve arada sırada akrabalarına gittiğlne karar verirse, neler konuşacaklarını kafasında yaratmaya uğraşıyor, aile içindeki şakaları hatırladıkça baskı altında tuttuğu neşesini buluyordu biraz.

Ama bu düşünceler şimdi artık oyalamıyordu onu. Karısının iç açan neşeli sesini işitmeye çalıştıkça sol yanında hâlâ içmekte olan adamların açık saçık gülüşleri kulağına geliyordu. Bir ara gözleri doldu ama başını hemen öfkeli öfkeli salladı. Neden bu kadar nefret ediyorlar benden? diye sordu kendi kendine. Iyi bir asker olmak için elinden geleni yapmıştı. Hiç bir zaman kaytarmamıştı; onlar kadar güçlüydü; çoğundan daha çok çalışıyordu. Nöbette olduğu zamanlar, içinden gelse bile, bir kere olsun ateş etmemişti, ama kimse farkında değildi bunun. Croft onun değerini hiç bir zaman anlamamıştı.

Hepsi bir sürü yahudi düşmanı, dedi Içinden. Bunların tek bildikleri şey orospularla düşüp kalkmak, bir de hayvanlar gibi içmek. Birçok kadınla düşüp kalkmamış olmanın kıskançlığını derinlerlne gömmüş içkinin sağladığı rahat ve açık dostluğu tatmamıştı. Dostluk aramıyordu artık, çünkü onunla dostluk etmek istemiyorlardı, ondan kaçıyorlardı. Goldstein öfkeyle yumrukladı avucunun içini. Ey Rabbim, neden

yaşatıyorsun bu yahudi düşmanlarını? diye sordu kendi kendine. Dindar değildi, ama Tanrıya inanıyordu. Boyuna kavga ettiği, zaman zaman azarladığı kişisel bir Tanrıydı bu. Bunu yapmak iş miydi sanki. Goldstein inandığı Tanrıya kızıp durdu; sanki iyi kalpli, ama biraz düşüncesiz, biraz tembel biriydi Tanrısı.

Goldstein kalemi yeniden eline aldı, mektubunu yazmaya başladı. «Bilmiyorum neden, şekerim, arada sırada o kadar kızıyorum ki şeytan bırak git diyor. Söylemesi çok korkunç ama birlikte çalıştığım askerlerden nefret ediyorum, bir sürü **grobe Jungen** (*). Güzel ideallerin hepsini unutmamak çok güç şekerim. Arada sırada Avrupa'daki Yahudileri bile unutuyor, neden dövüştüğümüzü anlamıyorum.» Yazdıklarını bir daha okudu, sonra hepsini karaladı. Soğuk bir korku içinde bir iki dakika oturdu öylece.

Değişiyordu. Birdenbire anladı bunu. Güveni kalmamıştı, kendinden emin değildi. Birlikte yaşadığı, çalıştığı bütün insanlardan tiksiniyor, geçmişte Ise hemen hemen herkesi sevmediği bir zamanı hatırlamıyordu. Goldstein bir an başını dik tuttu, sonra büyük bir çaba ile yeniden yazıya başladı: «Çok güzel bir fikrim var. Demir hurdası üzerine bir iş yapmaya çalışabliriz. Hurda depolarında çok şey var. Görünüşü o kadar güzel olmasa bile, ufak bir kaynakla bunları işler duruma getirebilirlz...»

Wilson'a sıkıntı basmıştı. Saatlerden beri aynı yerde oturuyor, içindeki rahatlık yavaş yavaş kaybolmaya başlıyordu. Hep aynı şeyi duyardı içtiği zaman: Ilk saatlerde mutlu ve iyi niyetll olurdu, sonra daha içtikçe içmeyen herkese karşı içinde bir üstünlük duymaya başlardı. Ama bir süre sonra dışa dönük bir he-

(*) Almanca: Kaba herifler, hıyarlar anlamına.

yecanın gereksinmesini duyar, sıkılırdı. Ayık sanırdı kendini. Bu duruma gelince yerinde duramaz, sinirlenir, sonra meyhaneden ya da içtiği evden birdenbire fırlar, her türlü serüvene atılmaya hazır, sokak sokak dolaşırdı. Birçok kereler kendisini yatakta tanımadığı bir kadınla bulurdu ertesi gün, ya da su kanalında, ya da küçük evinin salonunundaki koltukta... Başından geçenleri pek hatırlamazdı.

O sırada üçüncü bidonda kalan son birkaç yudumu da içmiş bulunuyordu. Yüksek sesle içini çekti, sesi çok kalınlaşmıştı.

— E, çocuklar ne yapıyoruz şimdi? diye sordu.

Croft ayağını salladı, yeniden güldü. Akşamüstü hep böyle gülüp durmuştu kendi kendine:

— Ben yatmaya gidiyorum, dedi.

Wilson başını salladı, önüne doğru eğildi, Croft'un bacağını tuttu:

— Çavuşum - sana çavuşum diyorum, çünkü aslansın sen - Çavuşum, daha havanın kararmasına iki saat var, ne diye gidip tavuk gibi yatıyorsun?

Gallagher ağzını çarpıtarak güldü:

— Görmüyor musun be, herifin gözleri kapanıyor?

Croft eğildi, Gallagher'in yakasından tuttu:

— Sarhoşum filan ama, anlamam ben, böyle konuşamazsın benimle. Hiç biriniz konuşamazsınız.

Gallagher'i birdenbire geriye itti:

— Söylediğini unutma...

Dili dolaşıyordu:

— Ben unutmuyorum, yarın sabah görüşürüz...

Durdu, yeniden güldü, sonra kendi çadırına doğru kararsız adımlarla yürüdü.

Wilson boş bidonu ileri geri salladı. Geğirdi:

— Peki, ne yapıyoruz şimdi? diye sordu yine.

Martinez:

— Namussuz içki bitiverdi çabucak, dedi.

Çok para verdiğini düşündükçe canı sıkılıyordu. Wilson önüne eğildi:

— Bana bakın arkadaşlar. Bir fikrim var. Biliyor musunuz Japonlar seyyar kerhanelerini cepheye de getirmişler.

Gallagher sordu:

— Kim söyledi?

— Kim söylediyse söyledi. Yalan değil. Haydi bu gece heriflerin hatlarına sızalım, kızlardan birini kaçıralım. Var mısınız?

Red yere tükürdü:

— Nedir ulan niyetiniz? Çatlakları yanlamasına mı değil mi, ona mı bakacaksınız?

Wilson:

— Çinlilerinki öyledir, dedi.

Gallagher hızla eğildi:

— Wilson sen zenci düşkünüsün.

Wilson güldü:

— Hassiktir, dedi.

Dili dolaşıyordu. Tasarladığı planı unutmuştu.

Red yeşillikte gördüğü vucutları düşünmeye başlamıştı yeniden. Onları gözünün önüne getirdikçe garip bir büyülenme oluyordu içinde. Fırıl fırıl dönen kafasını bir korku seli kaplamıştı. Arkasına baktı. Birdenbire deli gibi bağırdı:

— Hatıra toplayalım.

— Nerelerden?

Red:

— Buralardan. Japon ölüleri çoktur buralarda, dedi.

Çevresine bakınıp durma itilimini önlemeye çalışıyordu. Wilson kıkır kıkır güldü:

— Tamam, tamam, dedi birdenbire. Kantin çavuşunun imbiği var ya. Işte oranın iki üç yüz metre

ilerisinde bir savaş olmuş. Hatırlıyorum, yanından geçtik. Hemen yanından.

Martinez lâfa karıştı:

— Ne zaman biz derede, geldi Japonlar o zaman, yine geldi o gece buraya.

— Doğru, dedi Wilson. Tankları buralara kadar gelmişti.

Red mırıldandı.

— Peki, haydi gidip bakalım. Biraz hatıra toplayalım.

Wilson ayağa kalktı:

— Ben içki içtiğim zaman yerimde duramam dolaşmalıyım.

Kollarını açtı:

— Haydi arkadaşlar, gidiyoruz.

Ötekiler Wilson'a donuk donuk baktılar. Uyuşuk bir haldeydiler. Gelişi güzel ve amaçsızca konuşmuştular. Akıllarına ne gelirse söylemiştiler, ama şimdi Wilson'un enerjisi onları şaşırtmıştı.

— Haydi arkadaşlar, haydi, diye tekrarladı Wilson.

Dediğini yaptılar; karşı koyacak güçleri yoktu. Kim ne derse onu yapacaklardı. Wilson silâhını aldı, onu gören ötekiler de silâhlarını omuzlarına astılar. Gallagher sordu:

— Nereye gidiyoruz be?

— Siz gelin arkamdan, karışmayın, dedi Wilson; sarhoş kafayla hıçkırdı bir kere.

Ötekiler kaba bir kuyruk halinde sallana sallana arkasından geliyorlardı. Wilson onları karargâhtan çıkardı. Neşesi yerine gelmişti.

Yurdumuza giden yolu gösterin bize, şarkısını söylüyordu.

Askerlerin bir kısmı ona bakmaktaydılar, Wilson durdu:

— Arkadaşlar, namussuz subayın birl belki şu sırada gözetliyordur blzi, onun için siz yine askerliği hiç bozmayın.

Red bağırdı:

— Sağa bak.

Birden bir sevinç duymuştu içinde.

Büyük bir dikkatle yürümeye başladılar, Gallagher bir kere tökezleyince hepsi birden dönüp ona baktı. Wilson yavaşça azarladı:

— Ulan Allah belânı versin. Gallagher.

Wilson yalpalayarak yürüyor, bacaklarını bir türlü düz tutamıyordu. Islık çalmaya başlamıştı. Dikenli tellerin aralıklarından birine vardılar, göğüslerine kadar gelen kunai otlarının arasından geçtiler. Gallagher yine durmadan düşüyor, küfrediyordu; her defasında Wilson arkasına dönüyor, parmağını dudaklarına götürüyordu.

Yüz metre kadar gittiler, sonra çevrelerini orman sardı yine. Bir süre otların arasında, ormana paralel yürüdüler, sonunda bir patikaya rastladılar. Uzaklarda bir batarya ateş ediyordu. Martinez titredi. Yürürken durmadan terlemişti. Büyük bir sıkıntı vardı içinde.

— Ulan nerede o ağzına sıçtığımın savaş alanı?

Wilson:

— Patikanın sonunda, dedi .

Battaniyenin altına sakladığı dördüncü bidonu hatırladı, yeniden kıkır kıkır gülmeye başladı.

— Haydl çocuklar, bir şey kalmadı.

Patikada yüz elli metre kadar yürüdüler sallana sallana. Sonunda dar bir yola vardılar. Wilson:

— Japonların yolu bu, dedi.

Gallagher sordu:

— Nerede ulan sıktlmlnln Japonları?

Wilson teminat verdi:

— Kilometrelerce ötedeler ulan. Ama biz onlara burada dayak attık.

— Burnuma pis kokular geliyor, dedi.

Wilson:

— Tabiî, çok var buralarda, dedi.

Yol bir palmiye koruluğundan geçiyor, sonra kunai otlarıyla kaplı bir tarlaya çıkıyordu. Yolda yürüdükçe iki yanlarından da, bildikleri bir kokunun çıkmakta olduğunu farkettiler yavaş yavaş. Bir çürüme kokusuydu bu, ama tatlı bir çürüme kokusu değil, daha çok süprüntü ile karışık pislik ve berbat bir bataklık kokusu. Yoğunluk ve nitelik bakımından çeşit çeşit. Bazan burunlarına çürüyen patateslerin keskin iğrenç kokusu da geliyordu, bazan da, sanki daha çok bir kokarcanın ininden gelen koku duyuluyordu. Red:

— Hay Allah belâsını versin, dedi.

Ortalık yerde ezilmiş yatan bir Japon askerinin cesedine basmamak için yolunu değiştirdi.

Tarlanın kenarındaki palmiye koruluğunda ağaçların yaprakları kalmamıştı; gövdeleri sanki kuraklıktan dökülmüş gibi, kararmış, simsiyah olmuştu, Çoğunun dalları kalmamıştı. Denizin çekilmesinden sonra kumun üzerinde kalan kazıklar gibiydiler, yapayalnız ve çıplak. Korulukta yeşilden eser yoktu.

Her yanda yanmış tankların kapkara silüetleri, ağaç yıkıntılarıyla, yanmış kara otlarla sarmaş dolaş, aralarında kaybolmuşlar; insan başlarının gizlendiği çocuk bulmacalarında olduğu gibi. Bütün alan baştanbaşa bir yıkıntı. Her yanda Japon ölüleri; Japonların birkaç saat dayandıkları küçük köprünün bir yerinde top mermileri toprağa iri iri et parçaları fırlatmışlar.

Erler belki de dört yüz metre tutan bu alanı dolaşmaya başladılar. Otların içinde birkaç ölünün ezilmiş, bozulmuş vücudunu gördüler. Hiç bir rahatlık görülmüyordu ölülerin yüzlerinde. Korkunç bir debelen-

me sonunda donup kalmışlar. Ölülerin dolaylarında dolaşıp durdular, yolun aşağılarına doğru yürümeye devam ettiler. Birkaç metre ötede bir Japon tırtıllı arazi kamyoneti ile bir Amerikan tankı yan yatmış yıkılmak üzere olan eski evler gibi birbirlerine yaslanmışlardı. Birlikte yanmıştılar; kararmış ve eğri büğrü olmuşlardı. Japonların cesetlerini kimse kaldırmamıştı; arazi kamyonetinin şöförü yerinden fırlamıştı hemen hemen. Başı kulağından çenesine doğru ezilmiş bir fasulya çuvalı gibi aracın basamağına kendini bırakmış, yatıyordu. Parçalanmış olan ön camın içinden geçmişti bacaklarından biri; kalçadan sarkan öteki bacağı ise başı ile dik açı halindeydi, sanki kendisinden ayrı varlıklardı bunlar.

Başka bir Japon da az ötede sırtüstü yatmıştı. Bir deniz çiçeğinin şişmiş petallerini andıran, kalın beyaz birer salkım halindeki barsaklarında büyük bir delik açılmıştı. Karnının derisi kıpkırmızıydı. Ölüm sancısı çektiği sırada ellerini yarasına sokmuştu. Bakın buraya der gibi bir hali vardı. Iddiasız, tatlı yüzünde ufak çizgiler görünüyor, öldükten sonra rahata kavuşmuşa benziyordu. Bacakları ve kalçaları şişmiş, üzerindeki pantalon gerilmiş, Napolyon zamanının pantalonları gibi vücuduna sımsıkı yapışmıştı. Kıtığı çıkmış bir bebekti hemen hemen.

Üçüncü asker de yatıyordu yanında, ona dik olarak. Göğsünden korkunç bir yara almıştı. Arazi kamyonetinden kaçarken kalçaları ve gövdesi yanmış, arkaüstü yere serilmiş, bacaklarını açmış, dizlerini kaldırmıştı. Yanan üniforması dağılmış, yanıp kavrulmuş cinsel organları ortaya çıkmıştı. Ufacık yanık iplikler haline gelmişlerdi, ama kıllarının külleri sık bir çelik yumağı gibi duruyordu yerli yerinde.

Wilson cesetlerin arasında dolaştıktan sonra içini çekti:

— Bütün hatıraları almışlar, dedi.

Gallagher sarhoş sarhoş lleri geri sallandı:

— Kim almış? Hangi dinini siktiğimln deyyusu almış? Wilson sen alçak bir yalancısın. Bütün hatıraları sen çaldın.

Wilson kulak asmadı:

— Bütün hayatta bizim ağzımıza sıçılsın, sonra bir hatıra alamayalım. Çok ayıp be.

Dili dolaşıyordu:

— Çok çok ayıp, diye tekrarladı kendi kendine.

Martinez kavrulmuş cesedin cinsel organlarına postalıyla dokundu. Organlar bir sigara külüne parmakla dokunulmuş gibi hafif bir çıtırtıyla döküldü. O sırada duyduğu kederin arasında kaybolup giden tadalma duyusu böylece biraz artmış oldu. Içkl içini ezmiş, bu yürüyüş ezikliğini daha da artırmıştı; cesetler karşısında ne bir dehşet ne de bir korku duyuyordu; kendi duyduğu ölüm korkusunun bu korkularla ve fizik ölümün bir vücuda vereceği acı biçimleriyle hiç bir ilişkisi yoktu. Içinin neden bu kadar ezik olduğunu söylemesi imkânsızdı, ama bunu bir şeye bağlaması gerekiyordu. Viski için bu kadar para harcadığına kızıyordu, aldığı maaşla bu parayı ne kadar zamanda yeniden toplayabileceğini yarım saattir hesap edip durmaktaydı.

Red arazl kamyonetine yaslandı, başı dönüyordu. Kolunu çamurluğun üzerine bıraktı. Eli yumuşak bir meyvanın üzerine kapandı, hemen fırlatıp attı. Meyva kırmızıydı ve bir armuda benziyordu. O zamana kadar hiç böyle şey görmemiştl.

— Ulan bu da nereden çıktı? dedi kısık blr sesle:

Wilson:

— Japonlar yer, dedl.

— Nereden bulurlar?

— Bilmiyorum.

Wilson omuzunu silkti. Meyvaya tekme atarak kenara fırlattı.

Red'in sarhoşluğuna biraz da korku karışmıştı. Bir an Hennessey'i düşündü.

— Ulan Wilson, nerede o ağzına sıçtığımın hatıraları? diye sordu acı acı.

Wilson:

— Arkamdan gelin, dedi.

Araçlardan uzaklaştılar. Japonların yol kıyısında mevzilenmiş olduğu sırtta ufak bir araştırma yaptılar. Pek yüksek olmayan tepenin her yanında savaştan önce siperler ve çukurlar kazılmıştı, ama şimdi top ateşi çoğunu harap etmiş bulunuyordu. Hani çocuklar kumda kuyu kazarlar da bırakıp giderler, sonra giden gelen kenarlarına basar, kuyu dolar ya, işte bu çukurların da içleri toprakla öyle dolmuştu. Bütün sırt Japon ölüleri ile doluydu; iki, üç, dört küme olmuş, belki yirmi, belki otuz asker vardı. Aralarında küçük moloz parçaları, taşlar görülüyordu. Yanan süprüntü kokusuna benzeyen güçlü ve yoğun bir koku çıkıyordu sırttan: Çürüyen erzak, yarı yarıya boşalmış teçhizat sandıkları, dökülmüş içkiler, ezilmiş torbalar, çantalar, paslanmış tüfekler, postallar, mataralar, bidonlar, ve altı üstüne gelmiş, toprağın her yanına dağılmış çürüyen insan eti parçaları. Bütün sırtta süprüntüsüz bir karış yer yoktu. Çöplüğün her yanında binlerce kalem eşya vardı. Japon ölüleri bir haftadır burada yatıp duruyordu: Kocaman bacaklı, kocaman karınlı ve kalçalı insanların boyutlarını almışlar ve üzerlerindeki elbiseleri parçalamışlardı. Yeşil ve mor bir renkteydiler, yaraları kurtlanmış, ayaklarını kurtlar kaplamıştı.

Kurtların her biri birer santim kadar vardı; kabuksuz sümüklü böceklere benziyorlardı; yalnız balık sırtı rengindeydi. Arılar, arıcının başına nasıl

üşüşürse, bu kurtlar da ölülerin vücutlarına öyle üşüşmüşlerdi. Yaraların nerede olduklarını görmeye imkân yoktu; kurtlar ölen derinin en ufak parçalarını bile örtmüş, yavaş yavaş cesetlerin en ufak çatlaklarına girmişler. Gallagher cesetlere sarhoş baktığı sırada bir sürü kurt ölü bir askerin açık ağzına girdi. Kurtların bir takım sesler çıkaracağını sandı; onların ses çıkarmadan, kendilerinden geçmişçesine beslenmeleri Gallagher'i kızdırdı. Çok keskindi koku. Cesetlerin üzerine sinekler üşüşmüştüler.

— Allah kahretsin bu sinekleri, diye mırıldandı Gallagher.

Bir cesedin çevresinde dolaştı, yerde duran ufak, mukavva bir kutuyu aldı. Mukavva kutu ıslaktı, elinde dağıldı. İçinden birkaç küçük şişe çıktı, şişelerin içinde koyu renkli bir sıvı vardı. Birkaç dakika suratını asarak şişelere baktı.

— Nedir bunlar? diye sordu.

Kimse cevap vermedi. Biraz sonra hepsini yere attı.

— Ulan nerede şu ağzına sıçtığımın hatıraları be?

Wilson paslanmış bir tüfeğin üzerindeki süngüyü çıkarmaya çalışıyordu:

— Ben kendime bir Japon Samuray kılıcı almak istiyorum, dedi.

Japon tüfeğinin dipçiği ile bir Japon ölüsünü dürttü ve yüzünü buruşturdu:

— Pis, leş, hepimiz, arkadaşlar, hepimiz böyle pis birer leşiz.

Kadavranın göğüs kemiklerinden birkaçı fırlamıştı. Akşam güneşinde gümüş gibi parlıyordu. Üzerindeki etler kara-yeşil bir renk almıştı.

— Kuzu pirzolası gibi tıpkı, dedi Wilson.

Yeniden içini çekti, bayır aşağı yürümeye baş-

ladı. Sırtın arkasında birkaç tabiî mağara vardı. Bu mağaralardan birinin içinde, bir sürü kutu ve sandığın üstüne altı yedi ölü birbiri üzerine yığılmıştı.

— Hey, arkadaşlar, diye bağırdı Wilson. İşte buldum.

Koltukları kabarmıştı. Arkadaşlarının sarhoş ağızla yaptıkları şakalar onu çok kızdırmıştı:

— Ulan, Wilson bir şey söyledi mi yapar.

Karargâha doğru bir kamyon gidiyordu yoldan. Wilson elini salladı bir çocuk gibi, sonra eğildi ve mağaranın içine göz gezdirdi. Ötekiler de yanına gelmişler, mağaranın içine bakıyorlardı.

— İşte arkadaşlar, alın size bir sürü çekmece.

Red:

— Ulan sandık bunlar be, dedi.

Wilson:

— Ben de başka bir şey demedim. İçini boşaltır, çekmeceleri alır gideriz.

Red küfretti.

— Sandık istiyorsan karargâhta dolu.

— Yok, dedi Wilson. Bizdekiler işe yaramaz. Bunlar tam sandık.

Red yeniden baktı:

— Eğer ben de buradan oraya bu sandıklardan birini sürüklersem Allah belâmı versin.

Martinez birkaç metre uzakta dolaşıp duruyordu. Ağzı açık bir ceset dikkatini çekti. Altın dişler doluydu ağzında. Martinez büyülenmiş gibi dönüp dönüp bakıyordu cesede. Sonunda dayanamadı, cesedin başına geçti dişlerine bakmaya başladı cesedin ağzında som altından en aşağı altı yedi diş vardı. Martinez öteki erlere hemen bir göz attı, onlar mağaraya giriyorlardı.

Birdenbire içinde altın dişlere karşı bir hırs ka-

bardı. Arkadaşlarının mağarayı karıştırdıklarını, birbirlerine ağız dolusu küfrettiklerini işitiyor, cesedin ağzına eğilip eğilip bakmaktan kendini alamıyordu. Dişlerin ne kadar edeceğini sinirli sinirli hesaplamaya çalışıyordu. Belki otuz dolar eder, dedi kendi kendine.

Cesetten uzaklaştı, sonra yeniden geldi. Savaş alanı çok sessizdi. Bir an sırttaki sineklerin sürekli vızıltısından başka bir şey işitmedi. Aşağıdaki vadide her şey leş gibi kokuyordu; param parça insan ve araç ölüleri her yana dağılmıştı. Yer yer yeşillikler arasında paslı kırmızılıkları ve siyahlıklarıyla sanki bir hurda deposuydu. Martinez başını salladı. Her şey kokuyordu. Yerde, ayağının altında bir tüfek vardı. Hiç düşünmeden silâhı aldı, ve cesedin ağzına dipçikle vurdu. Islak, çürük bir kütüğe baltayla vurulmuş gibi bir ses çıktı. Tüfeği kaldırdı, bir daha vurdu. Dişler dağıldı. Bir kısmı yere düştü. Birkaçı da kırılan çenenin üstüne dağıldı. Martinez dört ya da beş altın dişi çarçabuk topladı, cebine koydu. Ter içinde kalmıştı; yüreğinin her atışıyla birlikte kuşkusu da sanki bütün vücuduna yayılıyordu. Birkaç kere derin derin soluk aldı ve yavaş yavaş bıraktı. Suçluluk ile sevinme arasında bir şeyler hissediyordu; çocukken annesinin çantasından birkaç kuruş çaldığı günleri hatırladı. Cesedin dağılmış ağzı onu rahatsız ediyordu. Ayağıyla tersine çevirdi. Kurtlar ortaya çıktı. Martinez titredi. Bilmediği bir nedenden ötürü çok korktu, döndü ve mağaradaki arkadaşlarının yanına gitti.

Mağara küçüktü; havası ıslak ve boğucuydu. Erler durmadan terliyorlar, ama içerisi yine de soğuk geliyordu onlara. Cesetler sandıkların üzerine un çuvalları gibi yığılmışlardı. Cesetlerden birini oynatmak istedikleri zaman kurtlar balık sürüleri gibi yayılıveriyorlardı her yana. Mağaranın içinde, oraya bura-

ya atılmış bir sürü öteberi, yanmış kömür olmuş, birkaç top mermisi sandığı, birkaç kül yığını, ve küçük küçük ölü parçaları, bir çöp ve kül yığının içinden fırlamış yanık bir bacak kemiği... Mağaradaki kokuda eterin insanı çılgına çeviren ağırlığı vardı.

Red:

— Sandık mandık alacak değiliz, dedi.

Kendisini iyi hissetmiyordu, cesetleri parmaklarıyla çevirmekten sırtı ağrımaya başlamıştı. Gallagher:

— Çıkalım buradan, dedi.

Mağaranın ağzından giren güneş boğuyordu insanı sanki.

— Arkadaşlar, hemen gitmeyin, olmaz mı? diye yalvardı Wilson.

Bir sandık alıp götürmeye karar vermişti.

Martinez'in gözlerine kadar giriyordu ter. Sinirli ve sabırsızdı.

— Biz hemen dönüyoruz, tamam mı dedi.

Wilson bir cesedi kenara fırlatır fırlatmaz hemen bağırarak geri çekildi. Bir yılan. Sandıkların tepesinden başını kaldırmış, sağa sola çevirip duruyor. Hepsi korkuyla, mırıldanarak geriye çekildi, mağaranın duvarına yaslandı. Red silâhının emnlyetini açtı, yılanın başına yavaş yavaş nişan aldı. Elleri titriyor, yılanın soğuk gözlerine dikkatle bakıyordu. Wilson:

— Aman dikkat et, kaçırma, diye fısıldadı.

Tüfeğin sesi duvardan duvara yansıdı ve bir top kadar gürültü çıkardı. Yılanın kafası eriyip kayboldu, vücudu bir süre titredi. Erler sahneyi dikkatle seyrediyorlardı, korkmuştular, silâh sesl kulaklarını sağır etmişti.

— Hadi çıkalım artık buradan, diye bağırdı Gallagher.

Bir an önce dışarı fırlamak için itişip kalkıştı-

lar. Hepsi büyük bir paniğe uğramıştı. Wilson yüzünü sildi ve mağaranın dışındaki havayı ciğerlerine bol bol çekti. Bu arada:

— Galiba o sandığı alamayacağım artık, dedi.

Gerçekten çok yorulmuştu. Içi içine sığmazlığı da geçmişti şimdilik.

— Artık dönsek, dedi.

Sırttan indiler, karargâha giden yola yeniden girdiler. Yolun kenarında çürüyüp duran, içi dışına çıkmış bir tankın yanından geçtiler, tırtılları kırılmış ve paslanmıştı; bir kertenkele iskeletine benziyordu.

— Vay ağzına sıçtığımın yılanı, dedi Wilson.

Red homurdandı. Yüzü koyun yerde yatan ve hemen hemen çırılçıplak bir cesede bakıyordu. Bağıran bir cesetti bu. Vücutta hiç bir yara izi yoktu; eller o her zamanki cevapsız soruyu sanki son bir kere daha sormuşçasına toprağı tırmalamıştı. Çıplak omuzlar acı içinde kamburlaşmıştı; Red cesedin ağzında olması gereken acı ifadeyi kolaylıkla gözünün önüne getirebildi. Ne yazık ki cesedin başı yoktu ve Red adamın yüzünü görmek olanağından yoksun olduğunu anlayınca üzülür gibi oldu. Boynun ucunda kanlı bir parça vardı yalnızca. Vücut suskudan yapılma bir çevrenin içinde yatıyordu.

Red aklının başında ve çok yorgun olduğunu birdenbire anladı. Ötekiler yolda metrelerce önde gidiyorlardı, ama o bakmaya devam etti. Ifade edemediği bir duygu onu yerinden kıpırdatmıyordu. Bir zamanlar bu adamın da bir şeyler istediğini iç âleminin çok derinliklerinde düşünüyordu. Kendi ölümü ona her zaman için inanılır bir şey gibi gelmemişti. Bu adamın bir çocukluğu, bir delikanlılığı ve bir gençliği olmuştu; hayaller ve anılar yaşatmıştı. Red, sanki bir cesede ilk defa bakıyormuş gibi bir insanın gerçekten ne kadar çabuk kırılıveren, nazik bir şey olduğunu bir-

denbire ve hayretle anladı.

Mağaranın kokusu hâlâ yüzündeydi; bir çimenliğin ortasında insan kafalarından oluşmuş yığına bastığı zamankine benzeyen bir korkuyu bu cesedin karşısında da duydu. O başlardaki kendine yeterlik, meydan okuma, bu vücudun gövdesinde, kol ve bacaklarında da vardı. Cesetteki berbat koku bir süre sonra toprağa karışacak ve kalmayacaktı, ama şimdi korkunçtu. Bu yüzden içinde derin bir korku duyuyordu. Mağaranın kokusunu hâlâ hatırlıyordu; o kokuyla bu koku birleşmiş, onu dehşete kaptırmıştı. Bu leş kokusu, kendisini parmaklarıyla boğan bu mide bulandırıcı koku, önceki ılık çürüme kokusunu çok geride bırakmıştı. Bir tabutun kapağı kaldırılsa muhakkak böyle kokardı. Bu koku, ölüye baktığı uzun ve kötü süre içinde burnundaydı, sonra bakmadı, hiç bir şey düşünmedi, ve hayat ve ölüm konusundaki fizik bilgi ile onun başına da aynı şeyin gelebileceği korkusunun farkına varmadan kafasında çalkanıp durduğunu gördü.

Sonra bitti hepsi; yolun sağında ve solundaki savaş döküntülerine baka baka yürümeyle devam etti. Kokunun ağırlığını hâlâ duyuyordu üstünde. Karınca sürülerinin birbirlerini öldürmeleri gibi, diye düşündü. Arkadaşlarının arkasından sürüklendi, palmiye ağaçlarının arasından düşüne düşüne geçti, onlarla birlikte. Patikada yürüdü. Içki hepsini sersem etmişti, konuşmuyorlardı. Red'in başı ağrıyordu. Ayaklarını sürüyor, küfrediyordu, sonra konuştuklarıyla hiç bir ilişkisi olmadan, birdenbire mırıldandı:

— Ölünce bu kadar pis koktuktan sonra insanın üstünlüğü nerede kaldı.

2. Tabura döndüklerinde, Wyman hemen o sıra-

da bir böceği yaralamış bulunuyordu. Uzun, siyah, benekli ,altın renginde, kıllı bir tırtıldı bu. Wyman tırtılın vücuduna bir kıymık batırmıştı. Hayvan bunun üzerine kaçmaya başlamış, sonra sırtüstü düşmüştü. Yeniden doğrulmaya çalışırken Wyman sigarasını hayvanın sırtına yaklaştırmıştı. Hayvan büzülmüş, sonra yeniden uzamış, sırtı L biçiminde kamburlaşmış, ayaklarını havada oynatmaya başlamıştı. Sanki soluk almaya çalışıyordu umutsuzcasına.

Ridges bu sahneyi tiksintiyle izlemekteydi. Uzun, şişman yüzü öfkeden buruş buruş olmuştu.

— İnsan böceği böyle öldürmez, dedi.

Wyman böceğin kıvranmalarına dalmıştı. Bu müdahaleye sinirlendi. Biraz utandı.

— Ne demek istiyorsun, Ridges? Ne önemi var bir tırtılın?

Ridges içini çekti:

— Sana bir ziyanı dokundu mu hayvanın? Kendi halinde yaşayıp gidiyor zavallı.

Wyman, Goldstein'e döndü:

— Tırtıla yaptığıma içerledi bizim vaiz, dedi.

Alaylı alaylı güldü.

— Demek Tanrının yarattıklarından birini öldürmek günah, öyle mi?

Goldstein omuzlarını silkti:

— Herkesin bir görüşü var, dedi kibarca.

Ridges inatla eğdi başını:

— Tanrının söylediklerine inanan bir adamla alay edilmez, dedi.

Wyman sordu:

— Sen et yiyorsun, değil mi?

Wyman güçlü bir kanıt ileri sürdüğü için memnundu; mangadaki bütün erlerden üstün buluyordu kendini.

— Peki, hem et yiyeceksin, hem de böcek öldür-

meyeceksin diye yazılı mı Tanrının kitabında?

— Ama et aynı şey değil. Böcek yemiyorsun ya.

Wyman tırtılın üstüne biraz toprak serpti; tırtılın kurtulmak için nasıl debelendiğini seyretti.

— Japonları öldürmekten çekinmiyorsun ama.

— Onlar kâfir, dedi Ridges.

— Kusura bakma ama, dedi Goldstein. Ben seni pek haklı bulmuyorum. Birkaç ay önce bir yazı okumuştum: Japonya'da yüz bin Hristiyan varmış.

Ridges başını salladı.

— Öyle ise iş değişir o zaman. Ben Hıristiyan öldürmem.

Wyman:

— Amma öldüreceksin, dedi. Haksız olduğunu neden kabul etmiyorsun.

— Tanrı beni Hıristiyan öldürmekten korusun dedi Ridges inatla.

— Ya...

— Benim inancım bu, dedi Ridges.

Aslında kafası altüst olmuştu. Tırtılın debelenmeleri, Japonların dereyi geçmeye çalıştıkları gecenin sabahındaki debelenmelerini hatırlatmıştı ona. Babasının çiftliğindeki hayvanlar da böyle ölmüşlerdi. Bunu görünce Japonların kâfir olduklarını düşünmüş, ama şimdi, Goldstein'in sözlerinden sonra allak bullak olmuştu kafası. Yüz bin onun için çok büyük bir sayı idi; Japon halkının en azından yarısı Hıristiyandı demek. Şimdi de deredeki ölülerin bir kısmının Hıristiyan olabileceğini düşünüyordu. Durumu bir iki dakika aklında evirdi çevirdi, sonra anladı. Çok basitti:

— Sen insanların ruhu olduğuna inanıyor musun?

— Bilmem. Ruh dediğin de nedir?

Ridges güldü:

— Sen düşündüğün kadar akıllı değilsin Wyman. Insanın öldükten sonra arkasında kalan şeye ruh derler. Cennete giden de odur. Deredeki ölülerin o kadar kötü görünmelerinin nedeni de budur. Çünkü beden eskisi gibi değildir artık. Önemli olan ruhtur. Insan ölünce ruhu da çıkıp gider.

— Kim görmüş gittiğini, dedi Wyman.

Filozof gibi düşündüğünü sanıyordu.

Son bir avuç toprağın altında ölüyordu tırtıl.

Wilson son içki bidonunu da o gece nöbetçi olduğu sırada bitirdi. Yeniden sarhoş oldu, yenlden içi içine sığmamaya başladı. Siperin kıyısında oturmuş, dikenli telln arasından uzakları gözetliyor, iki üç dakikada bir oturuşunu değiştiriyordu. Başı bir yandan bir yana yatıyor, gözlerini zor açabiliyordu. Dikenli telin arkasında, on beş metre uzunluğunda bir fundalık vardı. Bu fundalık içine sıkıntı veriyordu. Gölgesi ormana kadar uzanıyor, alanın bir kısmını görmesini engelliyordu. Fundalığa baktıkça daha da bozuluyordu. Ağzına sıçtığımın fundalığı dedi kendi kendine, Japonları benden saklıyorsun ha? Başını salladı: Ulan beni sotaya getirecek Japon daha doğmamış anasından.

Siperden çıktı, birkaç adım yürüdü. Bacaklarını doğru dürüst tutamıyor, kızıyordu. Yeniden slperine gelip oturdu, fundalığı gözetlemeye başladı.

— Ulan sana kim dedi orada büyü diye? diye sordu.

Gözlerini kapattığı zaman başı fırıl fırıl dönüyor ağzında sanki blr sünger parçası çiğniyordu. O fundalık orada durdukça gel de nöbette uyu, dedi kendi kendine. Içini çekti, makineli tüfeğin harbisinl ileri oynattı. Namluya bir göz attı, fundalığın altına doğru ni-

şan aldı.

— Ulan ben size orada büyümeyin demedim mi? diye mırıldandı ve teteği çekti.

Uzun uzun ateş ederken silâhı zangır zangır titriyordu. Ateş bittikten sonra fundalıklar yine orada değil mi? Bu sefer büsbütün beyni attı, verdi ateşi, verdi ateşi.

On metre gerisinde uyumakta olan keşif takımının erleri makineli tüfek sesi üzerine korktular. Sanki vücutlarından elektrik akımı geçmiş gibi hemen yataklarından fırladılar, başlarını toprağa soktular, sonra dizlerini başlarına kadar çektiler. Wilson'un neden ateş ettiğini bilmiyorlardı; Japonların yeniden saldırıya geçtiklerini sandılar. Birkaç korkulu saniye, uyusunlar mı uyumasınlar mı, karar veremediler, akıllarından binbir düşünce geçti.

Goldstein, nöbette uykuya daldığını sandı. Birkaç kere yalvararak fısıldadı:

— Uyumuyordum, Japonları aldatmak için uyur gibi yaptım yalnızca. Elim tetikte bekliyordum, yemin ederim, elim tetikte bekliyordum.

Martinez inledi:

— Geri vereceğim dişleri, söz veriyorum, geri vereceğim.

Wyman tanksavar topunu elinden kaçırdığını görüyordu rüyasında.

— Benim suçum yok gerçekten: Goldstein elinden bıraktı.

Kendisini suçlu bulurken uyandı hemen ve her şeyi unuttu.

Red yüzükoyun yatıyordu. Japon askerinin süngüyle üzerine saldırdığını görüyordu.

— Haydi bakalım, gel. Gel ulan namussuz haydi, gel, diye mırıldanıyordu.

Gallagher, beni yakalamak istiyorlar, BENİ diye

düşündü.

Ve Croft Japonların dereyi geçmek için hücuma kalktıkları, onun da makineli tüfek başında eli tetikte beklediği sırada insanın elini ayağını kesen korkuyu bir an duydu. Ikinci ateşte bütün bağları koptu ve gürledi:

— GELIN ULAN GÖREYIM.

Yüzünde terler birikti, sonra Wilson'un makinelisine doğru sürünerek yürümeye başladı.

— KITA, SILÂH BAŞINA! diye haykırdı.

Wilson bir daha ateşe başladı. Croft Japonların değil, Wilson'un ateş ettiğini anladı. Sonra dereden çok uzakta, 2. Tabur karargâhında olduklarını hatırladı Siperin içine atladı, Wilson'un yanına oturdu, kolunu dürttü:

— Nereye ateş ediyorsun?

Croft ancak o sırada iyice uyandı

— Yakaladım deyyusu, dedi Wilson, aldım aşağıya.

Croft fısıldadı:

— Kimi?

Wilson gösterdi:

— Fundalığı. Bak orada. Göstermiyordu bana. Deli edecekti beni.

Keşif takımındaki öteki erler de onlara doğru sürünerek yaklaşıyorlardı. Croft sordu:

— Japonların geldiğini işittin mi?

— Yok be, dedi Wilson. Japona karşı makineli mi kullanırım ben. Tüfek atarım. Boktan bir Japon için yerimi belli eder miyim ben?

Croft içinden gelen öfkeyi bastırmaya çalıştı. Wilson'u omuzlarından yakaladı, kendisinden daha iriyarı olduğu halde bir ağaç gibi sallandı. Kısık bir sesle bağırdı.

— Bana bak yemin ediyorum. Anladın mı, ye-

min ediyorum. Bir daha böyle bok yersen seni kendi elimle temizlerim. Anladın mı? Seni ben...

Durdu, öfkesinden tirtir titriyordu. Onlara doğru sürünerek gelen erlere seslendi:

— Yerinize. Yanlış alarm verilmiş.

— Biri fısıldadı:

— Kim ateş etti?

Croft komut verdi:

— Gidin yerinize!

Yeniden Wilson'a döndü:

— Bütün bu yaptıklarından sonra... sen de boktan adamlar listesine girdin artık, anladın mı?

Siperden çıktı. Battaniyesinin altına girdi. Elleri hâlâ titriyordu.

Wilson şaşırmıştı. Düşünüp duruyordu. Oysa Croft'un o akşam keyfi ne kadar yerindeydi. Neden böyle çarçabuk öfkelenmişti. Bu kadar kızacak ne var ortada? diye şaşıp kaldı. Kendi kendine güldü, sonra Croft'un kendisini nasıl sarsaladığını hatırladı. Bu sefer o kızdı. Eski arkadaş filan ama, dedi kendi kendine, bana böyle davranamaz. Bir daha sefere böyle bir şey yaparsa ona bir iki koyarım, aklı başına gelir. Düşünmekten vaz geçti, dikenli telin arkasını gözetlemeye başladı. Fundalar köklerinden biçilmişti. Artık pırıl pırıl görüyordu her yanı. Neden bunu önceden düşünmemişti. Croft'un öfkelenmesi onu çok kızdırmıştı. Bir makineli tüfek ateş etmiş ne var bunda sanki. Bu sırada bütün karargâhın ayağa kalkmış olabileceği, herkesin kulak kesildiği aklına geldi. Ulan Allah belâsını versin Wilson, zaten sarhoş olunca her zaman yersin bu boku... kıkır kıkır gülmeye başladı.

Manga ertesi sabah tümen karargâhına, karargâh bölüğüne döndü. Yedi gün sekiz geceden beri oradan uzak kalmışlardı.

RED VALSEN

Gezginci Halk Şairi

Her şeyi kemik kemik, düğüm düğüm; bir seksen boyunda ama yetmiş beş kilo bile yok. Yandan bakıldığında, yalnız koca bir burun, uzun sarkık bir çene. Bu iki şey birden yüzüne kızgın ve öfkeli bir ifade vermiş. Yoğun bir küçümseme havası var üstünde, ama, acı maviye kaçan bir sürü kırışıklıklar ile çil lekeleri ağının ortasında yapayalnız kalan yorgun gözlerinin ardında bir rahatlık var, daha çok.

UFUK hep yakındır. Kasabayı saran tepelerden uzağa gitmez, madencilerin eski püskü ahşap evlerinin arkasına geçemez, ya da maden kuyularının tepelerini aşmaz. Bütün vadide Montana tepelerinin koyu renk toprağı vardır. Önce şunu iyi bilin: Her şeyin sahibi şirkettir. Çok eskiden vadiye demiryolu döşeyen, maden kuyularını açan, madencilerin evlerini yapan, dükkân açan, dahası madencilere bir kilise bile armağan eden hep şirkettir. Ücretler kuyularda kazanılır, kumpanya kasalarının birinde biter; şirketin meyhanesinde içilir, yiyecek ve giyecek satın alınır. Kira verilir, elde hiç bir şey kalmaz. Bütün ufuklar maden ocağının asansöründe son bulur.

Ve Red bunu çok erken öğrenmiştir. Babasını maden kuyusu patlamasında kaybettikten sonra bir insan için başka şey kalır mı öğrenilecek? Birtakım şeyler vardır ki katıdır, ve şirketin kasabası da bun-

lardan biri; baba ölürse en büyük erkek çocuk bakar aileye. 1925 yılında Red henüz on üçündedir. Madende çalışan kendisinden küçük madenci çocuklar da vardır. Ailenin en büyük çocuğu ya, yeter bu.

On dördünde matkap kullanabiliyordu. Çocukluğuna göre iyi para kazanmaktaydı. Ama kuyuların dibinde, tünelin ucunda, ayakta duracak yer yoktu. Son vagondan arta kalan maden deşeleri için de bacakları titreye titreye ancak bir çocuk çömelerek çalışabilir. Elbette çok sıcak ve ıslak; şapkalarındaki ışıklar kara koridorlarda çarçabuk kayboluyor. Matkap çok ağırdır. Matkap ucu kayayı titreterek delerken ağır kabzayı göğsüne dayamak ve bütün gücüyle matkabı kulplarından yakalamak zorunda.

Delik açılmıştır, patlayıcı madde konulmuştur, madenciler geriye kaçıp köşeyi dönüyorlar ve dinamit patlıyor. Dökülen maden vagonete kürekle doldurulu-yor, vagonet dolunca gerisin geriye gidiyor, üzerine yayılan toprak parçalarının temizlenmesi için duruyor. Sonra başka bir araba geliyor ve kürekler çalışıyor. Red günde on saat, haftada altı gün çalışıyor. Kışın gökyüzünü pazar günleri görebiliyor ancak.

Kömür tozları içinde geçen bir erginlik çağı.

Ilkbaharın sonlarına doğru şirket caddesinin sonundaki küçük parkta kız arkadaşı ile birlikte oturuyor. Arkalarında kasaba bitiyor, koyu renk çıplak tepeler, ayışığında daha da kararmış ve batıya uzanmış. Vadi kararıktan çok sonra bile doğudaki tepelerin arkasında gün batışının son çizgilerini görebiliyorlar.

Ne güzel manzara, diye mırıldanıyor kız.

Allah belâsını versin, gidiyorum buradan. Red on sekiz yaşında.

Tepelerin ardında ne var, merak ederim her za-

man, diyor kız rahatlıkla.

Red parkın seyrek otlarına ayakkabılarını sürtüyor. Durmadan ayaklarımı oynatıyorum, babam gibiyim ben de, bir sürü fikirleri vardı onun, bir sürü kitapları, ama anam sattı hepsini. Işte kadın dediğin.

Nasıl gidebilirsin, Red? Senin eline bakan bir anan var.

Bana bak, zamanı gelince eşyamı aldığım gibi düşeceğim yola. Bir erkek, kimseye boyun eğmeyeceği bir yere gitmeli. **Karanlık basıyor. Daha o zamandan içinde bir sabırsızlık, bir öfke, ve daha başka bir şey, çevresindeki tepelerin ardında gün batışının son ışıkları.** Iyi bir kızsın sen, Agnes. **Kızı bırakacağını düşündükçe içinde, önemli bir şeyin yitirildiği duygusu ve tatlı tatlı bir kendine acıma.** Ama bak söyleyeyim sana, hayatımın babamınki gibi bitmesini istemiyorum. Ömrümü madende tüketmek niyetinde değilim.

Demek çok şeyler yapacaksın, Red.

Elbette. **Red gecenin tatlı havasını ciğerlerine çekiyor ve toprağı kokluyor. Gücün bilincine varılması ve etrafı çevreleyen dağlara kızılması.** Bak sana söyleyeyim mi, ben Tanrıya inanmıyorum.

Şaka söylüyorsun, Red.

Babasının örtü altında yatan ölüsü, göçüğün altında ezilmiş, dümdüz olmuştu hemen hemen. Hayır, şaka etmiyorum, ben Tanrıya inanıyorum.

Arada sırada ben de inanmıyorum, diyor Agnes.

Evet, nedenini anlatırsam, o zaman anlarsın.

Ama sen gitmek istiyorsun.

Evet. **Başka bir şeyin daha bilinci. Kızın vücudu körpe, güçlü, göğüslerinin kokusunu biliyor, pudralanmış bebek gibi kokuyor. Ama kasabadaki kadınların hepsi sonradan birer odun olurlar.** Joe Maceky'i düşünme. Alice'den bir çocuğu oldu, sonra bırakıp kaçtı. Alice benim kız kardeşim, ama ben Joe'-

ya hak veriyorum. Bunun nedenini anlayabiliyor musun, Agnes.

Sen çok zalimsin.

Evet, doğru. On sekiz yaşındaki biri için büyük bir övgü.

Kuyuların kapanacağını hesaba katacaksın elbet her zaman.

O hafta çok iyi geçti; tavşan avına gidildi, bir iki kere top oynandı, ama hepsinin tadı çabuk kaçtı. Vaktinin çoğu evde, mutfakta değil, yatak odasında geçti. Küçük kardeşleri durmadan gürültü ettiler; Alice piçine meme verirken suratı asık. Çalıştığı günler daha kolaydı yaşamak, ama şimdi bütün gün onların arasında.

Ben bu kasabadan gidiyorum, diyor sonunda.

Neee? Olmaz, diyor anası, Tanrı korkusu yok mu sende. Tıpkı babası. **İsveçli aksanını kaybetmemiş, kısa, tıknaz bir kadın.**

Daha fazla dayanamayacağım, gençliğim çürüyüp gidiyor burada. Eric büyüdü artık, kuyular açılınca o çalışmaya başlasın.

Gidemezsin.

Önüme geçmeyin! diye bağırıyor. Burada bir lokma ekmekten başka ne kazanabiliyoruz?

Az sonra çalışmaya başlar Eric madende. Evlenir. Güzel bir İsveçli kız alır.

Fincanını tabağına hızla koyuyor. Yok, ben evlenip başıma bela alamam. **Agnes. Fikir aslında fena değil, hemen öfkeyle reddediyor.** Ben gidiyorum buradan. bir matkabın arkasında ömrümü tüketecek değilim, siktiminin tüneli üstüme ne gün yıkılacak diye bekleyip duramam.

Kız kardeşi giriyor mutfağa.

Pis sümüklü, daha yaşın on sekiz, nereye gidiyormuşsun bakalım ?

Sen karışma diye bağırıyor.

Hayır karışacağım. Annemden çok beni ilgilendirir bu. Siz erkekler ne işe yararsınız zaten, başımızı belâya sokar, sonra defolup gidersiniz. Evet, gidemezsin, diye basıyor çığlığı.

Neden? Merak etme zıkkımlanacak bir şey bulursun her zaman.

Ben de başımı alıp gitmek isterim belki, ben de burada beni alacak bir erkek peşinde koşmaktan bıktım usandım artık belki.

Bu senin bileceğin iş, anlıyor musun. Beni durduramazsın, siktir ol.

Sen de beni bırakıp giden alçak herif gibisin, zorluğa katlanmayan erkek on para etmez.

Titreyerek; ben de Joe Mackey'in yerinde olsaydım seni bırakıp kaçardım. Aferin. Akıllı çocukmuş.

Demek kız kardeşine kötülük eden heriften yana çıkıyorsun.

Ne suçu var oğlanın, sana elinden geleni yaptı. **Tokadı indiriyor. Red'in gözlerinde öfke ve suçluluk gözyaşları. Hepsine göz kırpıyor ve kız kardeşine bakıyor.**

Anası içini çekiyor. Peki git istiyorsan. Bütün ailenin hayvanlar gibi savaştığı bir sırada doğru bir şey değil bu yaptığın.

Madende kim çalışacak? **Zayıfladığını hissediyor.**

Eric. Anası içini çekiyor yeniden. Günün birinde bu geceyi hatırlayacak ve ne büyük bir kötülük yaptığını anlayacaksın.

Erkek dedliğln basar kider. Burada kapana girmiş gibi oturmaz. **Bu son çıkış bile içini ferahlatmıyor.**

1931 de bütün yollar serseri yataklarına çıkar.

Ama güzergâhlar çeşit çeşittir:

Monana'dan kalkan marşandiz Nabraska'ya uğrar, oradan Iowa'ya varır.

Çiftliklerde bir günlük çalışma karşılığı bir parça sadaka verilir.

Hasat kaldırılır ve ambarda çalışılır.

Gübreler yığılır.

Parklarda uyunulur ve serserilikten yakalanılır.

Islâhevinden çıktıktan sonra kasabaya dönülür, artırılan bir tek dolarla bir güzel karın doyurulur, bir paket sigara alınır, o gece yeniden bir marşandize atlanılır. Mısır tarlalarında ay parlamakta, yük vagonunda sırtüstü yatmış, gökyüzünü seyrediyor. Bir saat sonra başka bir işsiz atlıyor vagona. Elinde bir viski şişesi. Birlikte kafayı çekiyorlar ve Redin sigarasını bitiriyorlar. Tren sarsıldıkça sırtüstü seyrettikleri gökyüzü de titreşiyor.

Hey Tanrım, cumartesi bu gece, diyor öteki aylâk.

Evet.

Bulunduğu maden kasabasında her cumartesi gecesi kilisenin altında dansedilirdi. Yuvarlak masaların üzerinde temiz örtüler, her aile, madenciler, yetişkin yetişkin çocukları, karıları ve kızları, büyükbabaları ve büyükanneleriyle küçük çocukları, bir masanın çevresinde otururlardı. Annelerinin memelerini emerken uyuklayan küçük bebekler de vardı.

Taşra hayatı.

Pis kokulu yalnız. Her madenci bir şişe içki getiriyor yanında. Hafta sonlarında yorgun adamlar sarhoş oluyorlar. Gece yarısına doğru karılarıyla kavga ediyorlar. Şirketin bandosu —bir keman, bir gitar ve bir piyano— bir kadril ya da bir polka cızırdattığı sırada, babasının anasına küfrettiğini işitmişti bütün ço-

cukluğu boyunca.

Madenci bir kasabadan yetişmiş bir delikanlı için cumartesi gecesi, yük vagonunda da olsa, sarhoş olmak hoş bir şey hâlâ. Gümüş rengi mısır tarlalarının milyonlarca kilometre ötesinde uzayıp gidiyor ufuk.

Şehrin dışında, demiryolu yakınlarındaki bataklıklarda, işsiz güçsüzlerin yaşadıkları yerler, otlar içinde birkaç kulübe paslanmış oluklu saçlardan damarların; kulübelerdeki yer tahtalarının arasında otlar büyüyor. Erkeklerin çoğu dışarıda, toprakta yatıyor, ve demiryolunun kenarlarındaki durgun, bulanık suda yıkanıyorlar. Güneşin altında tembel tembel geçiyor zaman. Gri ve turuncu çöplüğün üzerinde yeşil - altın renkte sinekler uçuşuyor. Kampta birkaç kadın var, geceleri Red ve daha birkaç kişi onlarla kalıyor. Gündüz kasabada dolaşıp duruyorlar, çöplüklerdeki kutuları karıştırıyorlar, sadaka toplamaya çalışıyorlar. Ama daha çok gölgede oturup trenleri seyrediyor ve sadece konuşuyorlar.

Joe'dan işittim bizi atacaklarmış buradan .

Ağzına sıçtığımın deyyusları.

Ihtilâl çıkacak, çocuklar, biz de o zaman Washington'a yürüyelim.

Ulan Hoover senin ananı siker. Dalga mı geçiyorsun sen, Mac?

Yürüsek iyi olur ama. «Töreni severim, trampet sesine bayılırım.»

Bakın çocuklar, ben biliyorum bu işi başından beri. Namussuz yahudiler bu bokları yiyenler, o namussuz enternasyonal yahudiler yok mu, hep onlar.

Mac, sen işin farkında değilsin. Bizim istediğimiz devrimci eylem; bizi sömürüyorlar. Proletarya dikta-

törlüğünü beklemek zorundayız.

Ulan sen komünist misin, nesin? Bana bak, benim kendi işim vardı. Kasabada sözü geçen bir adamdım, Bankada param vardı, işim tıkırındaydı. Ama ei altından gizli gizil işleri bozdular.

Büyükler bunu yapanlar; bizden korkuyorlar, «Sen öi ben yaşayayım, pis herif». Bu türküleri anlamsız mı sanıyorsun? Kimse unutmuyor bunu.

Red aralarında oturuyor, uyku basmış. **Hepsi de birbirinden bok. Lâf etmesi kolay. Sen işe bak oğlum. Konuşma, iş gör iş.**

Ben komünist miyim, öyle mi? Bana bak, ben insanları inceleyen, kendi kendini yetiştirmiş bir adamım. Amerika'nın idealleri; türkülerde hep bunlar; halk yığınlarının afyonu bu, insanları avlamak için yem. Ban bak... bütün bunlar bir heyecan yaratmak, bizi olduğumuz yerde mıhlayıp sömürmek için

Yaaaaaa...

Bizi buradan atacaklarmış çocuklar.

Ben gidiyorum nasıl olsa. diyor Red. Ayağımın altı kaşınıyor.

Ne olursa olsun her şeyin bir çaresi bulunur. Tanrısal bir sadaka yetişir, her zaman ya da ayağınızdaki pabuçlar paramparça olduğunda bir yenisini alabilirsiniz. Ne olursa olsun, her zaman ufak bir iş bulunur, ya da ölmeyecek kadar bir şey yenir, ya da gidilecek bir şehir bulunur, ayda bir ya da iki kere şafak vakti bir marşandize atlar, keyif bile edersiniz ve ortalık ağarırken pek aç değilsinizdir artık.

Bir nehre bir avuç saman çöpü atsanız, nehrin anaforlarında bile bir kısmı su üstünde kalır; ve sizi de suyun üstünde tutacak bir şey bulunur her zaman. Ölmezsiniz, yaz biter ve geceler soğumaya başlar

cebinizde yarım dolar, kış geliyor. Ama güneye giden bir demiryolu vardır her zaman, geceleri uyuyabileceğiniz bir hapisaneye atarlar sizi çoklukla.

O da biterse yardım başlar az sonra, ve birkaç iş de bulunur. Bulaşıkçılık, ahçı yamaklığı, dam aktarıcılık, çiftliklerde gündelikçilik, badanacılık, muslukçuluk, dahası benzin istasyonlarında işçilik.

Otuz beşte bir yıldır çalışmaktadır bir lokantada; öyle bulaşıkçı görmemiş lokanta o zamana kadar. **Sıkışır saat on ikiden üçe kadar, mutfağın bu yanında. Tabaklar yemek asansöründen takır tukur iniyor. İçlerinden biri yiyecek artıklarını ve yağları ellyle alıyor, bardakların üzerindekl ruj lekelerini parmağıyla çıkarıyor, bir masanın üzerine koyuyor tabakları. Makineden istim çıkıyor ve tabaklar çalkalanıyor. Makine öteki ucundan atıyor tabakları, uçtaki adam tabakların bulunduğu tepsiyi maşayla tutuyor ve tabakları yığın yığın dizerken parmaklarıyla oynatıyor. Eldivensiz tutma, Jack.**

İş bittikten sonra Red möbleli odasına gidiyor. **Haftada elli iki dolar, merdivenlerin üstündeki halılar zamanla kalınlaşmış, ayak altında yumuşak tozlu bir çimen gibi** ve yatağına giriyor. Çok yorgun değilse az sonra kalkıyor, köşedeki meyhaneye gidiyor. **Çatlak, gri asfalt, dükkânların önlerinde süprüntü tenekeleri, ışıklı neon yazısı, iki harfi düşmüş.**

Herkesin bir felsefesi var. Bak anlatayım, Red, bir zamanlar evlenmekle büyük bir hata ettiğimi düşünürdüm. Deli olacaktım, biliyor musun, ne için çalışıyorum diye. Ama, eh. Geçelim şimdi bunları. Şu masada birbirine sarılan iki gence bak. Sanki biri olmasa öteki soluk alamayacak. Benim karı da eskiden böyleydi. Onun için boş veriyorum, işin nereye varacağını çok iyi biliyorum, bu gençler gençler de senin gibi, benim gibi, herkes gibi olacaklar.

Bira bozuk, sidik gibi bir şey. Ben, diyor Red, karıların çevresinde pek dolaşmam. Adamı kafese koymaya çalışır bu karı milleti, çok gördüm geçirdim.

Yok canım, o kadar kötü değillerdir. Evliliğinde, karıların da iyi yanları var. Ama başlangıçta umdu̇ğunu bulamazsın. Bak söyleyeyim, evli adamın birçok derdi vardır başında, Red arada sırada senin yerinde olmayı ne kadar isterdim bilsen.

Bana orospular yeter.

Genelevlerde kızlar şimdi sutyen takıyorlar, üzerinde tropik resimleri olan, vücuda yapışık pantalonlar giyiyorlar, bir kadın artist çıkardı bu yıl modayı. Salonda komik kraliçeler gibi toplanmışları. Kül tablaları ve modern eşyalar.

Peki Pearl, haydi çıkalım.

Sünger gibi yumuşak halılarla kaplı merdiveni kızın arkasından çıkarken kalçaların kendiliğinden nasıl oynadığına bakıyor.

Uzun zamandan beri ortalıkta görünmedin, Red.

Iki hafta oldu yalnızca.

Evet, son defa Roberta'ya gittin, öyle değil mi? Azarlıyor.

Odada, yatağın ucunda katlanmış bir battaniye, başkalarının ayakkabıları kirletmiş. Pearl mırıldanıyor. BETTY COED HAS LIPS OF RED FOR HARVARD. Kız yastığın altına bir dolar koyuyor. Acele etme Red, bugün mama çok iş yaptı.

Red'in bütün sırtı titriyor, ağrıyor, kasıkları şişiyor, rahatsız.

Gözüne bir yumruk patlatırsam anlarsın? **Bu evin en iyisi ben değil miyim?**

Ah şekerim, bizim bedava verdiğimizi bir duyarsa Eddie'nin ne yapacağını biliyorsun.

Çarçabuk giyiniyor, kızın kolu omuzlarında hâlâ.

Çok üzüldüm. Red, bir daha sefere sana Fransız usulü yaparım, aramızda kalsın, tamam mı?

Bu sırada kızın ağzı yumuşak, göğüsleri şişmiş gibi. Memesinin başını elliyor; yapmacık bir heyecan parmağına katı geliyor. Çok iyi bir kızsın Pearl.

En iyilerinden biri.

Ampul çıplak, gözünü alıyor, pudrasını kokluyor, koltuk altlarının tatlı terini kokluyor.

Nasıl başlayacaksın, Pearl?

Bir gün bir bira ısmarlarsan anlatırım.

Dışarda hava soğuk, ekşi ve sert bir elma gibi. Bir sıkıntı duyuyor içinde, derin, tadına varılabilen ve yaygın, ama odasına döndüğünde uyuyamıyor yine.

Bu şehirde çok kaldı. **Koyu çıplak dağlar alaca karanlıkta derinleşiyor. Batıya doğru uzaklaşıyor gece. GENÇLİĞİMİZDE YITIRDİĞİMİZ GÜZELLİK NEREDE?**

Yataktan kalkıyor ve pencereden dışarı bakıyor. Hey Tanrım, yaşlanmış gibiyim, yirmi üçündeyim, ve ihtiyar bir adamım. Bir süre sonra uykuya dalıyor.

Sabahleyin ter gözlerinin içine doluyor, yakıyor, ve dizin dizin tabakalardan buhar çıkıyor. Bardaklar makineye girmeden üstlerinde kalan ruj lekelerini sil.

Yola çıkmalı yine. Aynı yerde çalışmak doğru değil. Ama bu sefer umut az.

Parklardaki banklar bir insanın rahatça uyuyamayacağı kadar küçüktür. Ayağın kenarından sarkarsa, tahtalar dizlerinin arkasını keserse, ve eğer dizini çekersen, kalçana kramp girer, uyanırsın. Sıska bir adam yan yatıp uyuyamaz. Tahtalar kalça kemiklerine batar ve omuzları kaskatı kesilir. Dizlerini havaya dikecek sırtüstü yatacaksın, ellerini başının altına koyacaksın, kalktığın zaman parmakların birkaç dakika

hiç bir şey duymayacak.

Red kafasına indirilen büyük bir darbeyle uyandı. Fırladı yerinden. Bir polis ayakkabılarının altına copla bir daha vurmak için elini kaldırmıştı.

Peki, peki, gidiyorum, kusura bakma.

Burada uyumak yasaktır, anlıyor musun.

Sabahleyin saat dörtte, şafak sökerken süt arabaları sessiz caddelerden yavaş yavaş geçer. Red bir atın torbasından yem yediğini görür, demiryoluna doğru yürür. İstasyonun kara demirlerine bakan bir sabahçı kahvesinde sabah oluncaya kadar bir fincan kahve içer ve poğaça yer. Uzun bir süre yerin pisliğine, kahve fincanlarının asıldığı halkalara, mermer tezgâha, yuvarlak selüloit kek kapaklarına bakar. Başını tezgâha dayayarak yeniden uykuya dalar.

Eh, epeyce zamandan beri dolaşıp duruyorum. Bir yerde küflenmek iyi değil, serserilik de. İstediğin bir şeyin üstüne gitme kaçar.

Önce az çok bir refah dönemi oldu, sonra bir kuyruklu yıldız, ama sonunda hepsi hava. Boston ile New York arasında geceleyin işleyen kamyonlarda bir iş buldu, şoför oldu, iki yıl bu işte çalıştı. 1 Numaralı yol, gide gele kafasında yer etti. Boston'dan Providence'e, oradan Groton'a, oradan New London'a, oradan New Haven'e, Stamford'a, Bronx'a, oradan pazarlara, ertesi gece yeniden gerisin geriye. Tenth Avenue yakınlarında 48. Sokakta bir odası var, uğraşırsa para da biriktirecek.

Ama kamyonları sevmiyor. Açık havada gezen birer kömür madeni bunlar, sırtını sarsıp durur, binlerce, milyonlarca küçük sarsıntı. Sonra böbreklerini ağrıtır ve miden o kadar bulanır ki sabahleyin ağzına bir şey koyamazsın. Belki parklarda bank da kolay bu-

lunmaz, belki birçok açık yerlerde yağmur yağıyordur, ama kamyon da hoş bir şey değil. Son yüz kilometreyi dişlerini sıka sıka götürtüyorsun. Içkiyi de biraz fazla kaçırıyorsun. Boş vakitlerini arada sırada bir sinemadan çıkıp başkasına gitmekle geçiriyor; 42. Caddede eski filimleri oynatan külüstür sinemalar var.

Bir gece meyhanenin birinde kendinden geçmek üzere olan bir sarhoştan on dolara bir deniz adamı kimlik kartı aldı, işini bıraktı. South Street'de bir hafta iş aradıktan sonra yorgun argın döndü ve içkiye verdi kendini. Bir hafta sonra parası bitince deniz adamı kartını beş dolara sattı, satın aldığı viskiyle bütün öğleden sonra kafayı çekti.

O gece sokakların birinde uyandı; yanağında kurumuş bir kan lekesi. Yüzünü buruşturunca ya da gülünce kabuk çatlıyor. Polis alıp götürüyor, alkoliklerin hastanesine bırakıyor, orada iki gün kalıyor, oradan çıktıktan sonra bir iki hafta dileniyor.

Ama kul sıkışmayınca Hızır yetişmez, ve bu filim de böylece tatlıya bağlanır burada. 60. Caddedeki lüks lokantaların birinde bir bulaşıkçılık bulunur, oradaki garson kızla arkadaşlık kurar. 27. Caddede möbleli iki oda kiralamakla sonuçlanır bu hikâye. Kızın sekiz yaşında bir çocuğu vardır, çocuk Red'i sevmektedir, ve birkaç yıl kavgasız gürültüsüz gül gibi geçinip giderler.

Red, Bowery'deki düşkünler yurtlarından birinde gece işi buldu. Tabak yıkamaktan kolay bir iş, beş dolar daha fazla alıyor; haftada yirmi üç dolar geçiyordu eline. Savaştan önce iki yıl burada çalıştı; yazları Bowery'nin leş kokan rutubetli sıcağında kışları duvarlardan suların aktığı, badana boyalarını gri lekeler kapladığı ıslak soğuklarda. Uzun geceler geçirdi burada,

hiç bir şey düşünmeden, zaman zaman Third Avenue'den geçen trenlerin gürültüsünü dinleyerek, sabahın olmasını, evine Lois'in yanına gitmesini bekleyerek.

Her gece büyük salonu birkaç kere dolaşırdı. Burada demir karyolalarda kırk elli kişi yatardı. Durmadan öksürenleri işitir, keskin formol kokusunu ihtiyar sarhoşların vücutlarından çıkan ağır ve ekşi kokuyu duyardı. Koridorlar ve yıkanacak yerler dezenfektan kokardı; aptesanelerde sifonun yanındaki porselene dalgın dalgın tutunmuş kusan bir sarhoş bulunurdu hemen her zaman. Aptesanenin kapısını kapatır, oyun odasına giderdi. Bu odada yuvarlak bir masa çevresinde birkaç ihtiyar oturmuş, kumar oynar, yağdan ve izmaritlerden görünmez yer. Red konuşmalarını dinler, ağzında gevelenen, anlaşılmayan, kesik kesik cümleler.

Maggie Kennedy çok güzel kadındı bir zamanlar, bana şimdi ne dedi biliyor musun:

Tommy Muldoon'a söyledim, beni araya sokma dedim, işini bitirdikten sonra peşimi bıraktı. Ricchionun çenesini dağıttığımdan beri benden ödü kopar, polis komiseriydi, eski memur, ha, bak durun söyleyeyim tarihini, sekiz yıl önce bir yılbaşı gecesi kırmıştım çenesini bir yumrukta, 1934'dü, hayır, dur, bir dakika 1933'dü galiba.

Hep o bildiğimiz yalanlar. Hey, sarhoş pezevenkler, bırakın şu boku. Öteki odada paralı konuklar bekliyor. Yoksa hepinizi zorla defederim.

Susuyorlar bir an, sonra içlerinden biri anlaşılmaz bir sesle mırıldanıyor. Doğru konuş, delikanlı, kapa gaganı, yoksa bir konarsam aklın başına gelir.

Haydi bakayım yürü sokağa sen de aklın başına gelsin.

İçlerinden biri Red'e kadar geliyor, kulağına fı-

sıldıyor. Seni de merdivenden aşağı atar, onun için ses çıkarmıyorsun değil mi. Son gece bekçisi boynunu kırmıştı herifin.

Tabiî, tabiî oğlum, ne senin ne de benim başım belâya girsin.

Caddenin karşısında bir meyhaneden müzik sesi geliyor.

Red gece masasının ardında radyosunun düğmesini çeviriyor. Radyo hafif hafif çalıyor. THE LEAVES OF BROWN CAME TUMBLING DOWN. Adamlardan biri haykırarak uyanıyor. Red hole çıkıyor, omuzuna vuruyor, yatağına götürüp yatırıyor, adamı yatıştırıyor.

Evsiz barksız takımı sabahleyin giyiniyor acele acele, büyük salon yedide boş. Sabah karanlığı soğuk sokakları arşınlıyorlar, kasketleri gözlerinin üstüne kadar indirilmiş, eski ceketlerinin yakalarıyla kapatmışlar boyunlarını. Utanıyor gibiler, birbirlerine bakmıyorlar, ve kurulu makineler gibi doğru Canal Street'e gidiyorlar; çorba veren mutfakların önünde bir fincan kahve için kuyruk oluyorlar. Red, 27. Caddeye giden otobüse binmek için bir süre yürüyor. Uykusuz geçen bir gece insanın içine her zaman sıkıntı verir.

Uzun uzun attığı adımlara bakıyor. Bu dünya bir boka değmez diyor.

Ama yeniden möbleli odasında, Lois bir tencerede yemeğini pişiriyor, küçük Jackie koşarak geliyor, okuldaki yeni kitabını gösteriyor. Red yorgun ve mutlu.

Evet, yavrum, çok güzel, diyor, omuzunu okşuyor.

Jackie okula gittikten sonra Lois oturup kahvaltısını ediyor onunla. Düşkünler evinde çalıştığından beri yalnız sabahları beraberler. Saat on birde Lois lokantaya gidiyor.

Evet, iyi.

Dışarıda, yeni bir günün sabahında. Tenth Avenue'de birtakım kamyonlar görülüyor. Sabah trafiğinin sesi. O, yeter, diyor Red.

Beğendin mi, Red.

Evet.

Bardağını elliyor. Bana bak, Red, dün gidip bir avukata danıştım. Mike'den ayrılacağım.

Yaaa?

Yüz dolar, belki de fazlası yeter herhalde, ama, yani nasıl diyeyim, bir şeye yaramayacaksa bu işe başlamamak daha iyi.

Bilmem yavrum, diyor Red.

Red benimle ille de evlen demiyorum sana. Bilirsin seni kırmak istemem, ama ben de yarınımı düşünmek zorundayım.

Her şey yeniden başlıyor. Yeniden bir seçme yapacaksın, her şeyin bitmiş olduğunu kabul etmek demek bu. Bilmiyorum Lois, hakkın var. Seni çok seviyorum, iyi bir kızsın, bunun tersini hiç bir zaman söylemedim, ama haklısın. Bir düşüneyim ben de. Bir yerde duramam ben, bilmiyorum neden, içimde büyük, koskocaman bir ülke var sanki.

Yalnız bana açık söyle Red, ya şu ya bu.

Gel gör ki kararını vermeden önce savaş başladı. O gece düşkünler evindeki bütün sarhoşlar coştular.

Son savaşta çavuştum. Hemen gidip yazılacağım, beni gönderin diyeceğim.

Eh, seni bu sefer binbaşı yaparlar.

Bak kardeşim Red, sana söyleyeyim, ben lâzımım onlara, hepimiz lâzımız.

Içlerinden biri şişe dolaştırıyor ağızdan ağıza ve

Red içinden gelen bir itilimle, birden adamlardan birine on dolar veriyor, viski almaya gönderiyor.

Lois'in işine yaradı bu on dolar; demek vereceği cevabı biliyor Red. Lois ile evlenebilir, savaşın dışında kalabilir ama ihtiyarlamadı daha, yorgun değil daha. Savaşta oradan oraya dolaşırsın.

THERE'S A LONG TRAIL AWiNDING, sarhoşlardan biri söylüyor bu türküyü.

Bir hayli temizlik olacak, Washington'da zenciler varmış, gazetelerde okudum, bir zenci çıkmış, beyazlara şöyle yapın, böyle yapın diyormuş.

Savaş hepsini düzeltir merak etme.

Haydi sen de, diye lâfa karışıyor Red. yine parsayı büyükler toplar. Ama Red sinirli. Hoşça kal, Lois, kafese girmek için müttefik gerekmez.

Ve Jackie de. Ufacık bir felâket. Ama durmayalım düşeriz, sonra güme gidersin.

Içebilir miyiz.

Benim değil mi içki, diye bağırıyor Red, ne demek, içelim ! Gülüşmeler.

Denizaşırı ülkelere gitmeden önce aldığı son izin sırasında Red, San Francisco çevresinde dolaştı. Telegraph Hill'in tepesine tırmandı, tepeden inen şelâlenin rüzgârından titredi. Golden Gate'de bir tanker geliyordu, onu seyretti, sonra Oackland'ın ötelerine, göz alabildiği kadar uzaklara, doğuya baktı **Chicago'dan sonra topraklar binlerce kilometre dümdüz. Trende bütün bir öğleden sonra gazete okumaya dal, sonra pencereden bak, manzara başlangıçta gördüğünün tıpatıp aynı. Tepeler yavaş yavaş ova olmuş, yüz kilometre sonra tek tek tepeler haline gelmiş. Ancak bin kilometreden sonra dağ oluyorlar. Yolda gördüğün koyu renk dağlar Montana'ya kadar gider.**

Bir mektup yazmalıyım onlara, ya da Lois'e.

Hey, geriye bakma ulan.

Telegraph Hill'deki asfalt tepenin bir ucunda iki teğmenle kürklü iki kız gülüşüyorlar, birbirlerine sarılıyorlar. Aşağıya insem iyi olacak artık.

Çin mahallesinde dolaşıyor, bir komedi tiyatrosuna giriyor. Günlerden salı, tiyatro bomboş. Kızlar isteksizce dans ediyorlar. Komikler soğuk soğuk şakalar yapıyorlar. Son tablonun arkasından ışıklar yandı, satıcılar Nestle - çukulatası ve resimli kitaplar satmaya başladılar. Red yerinden kalkmadı. Biraz kestirdi. Ne pis yer.

Yapacak bir şey yok. Bütün filim oyunca nasıl bir gemiyle gideceğini düşündü. Yuvarlanıp gidiyorsun, başına ne geleceğini de hiç bir zaman bilemiyorsun. Çocukken adama bir bok söylemezler, çocuk olmadığın zaman da senin öğrenecek şeyin kalmaz. Boyuna olayları iter durursun, arkana bakmadan.

Filim bittikten sonra yeniden şov başladı. Müzik dinledi biraz, sonra dışarı çıktı. Acı akşam güneşi altında bandonun çaldığını işitiyordu hâlâ.

YUMRUĞU ATALIM PİS JAPON'A.

Siktiret.

8

Üsteğmen Dove çıplak ayaklarını kumla kapattı ve homurdandı.

— Hayvanlık bu.

Hearn sordu:

— Nedir hayvanlık olan?

Dove ayak parmaklarını kumdan çıkardı:

— Burada olmak. Görülmemiş bir sıcak. Bir yıl önce Washington'daydım.. Kim bilir şimdi orada nasıl yaşıyorlardı. Of, bıktım bu ağzına sıçtığımın ikliminden.

Conn viskili sesiyle:

— Ben de bir buçuk yıl önce Washington'daydım dedi.

Sustular. Hearn içini çekti, kendini kuma bıraktı, başını toprağa dayadı, göğsünü güneşe verdi. Yaman bir sıcak vardı; güneşin göz kapaklarını delip geçtiğini hissediyor, retinası görmez oluyor, gözünde kırmızı öfkeli yuvarlaklar ortaya çıkıyordu. Zaman zaman ormandan, sanki bir fırın kapağı açılmış gibi, ıslak ve kükürtlü bir rüzgâr esiyordu.

Hearn tekrar kalkıp oturdu. Kollarını kıllı dizlerinin üzerinde kavuşturdu, kumsala bakmaya başladı. Birlikte kumsala geldiği subayların bir kısmı o sıra denizde yüzüyordu, birkaçı da kumsala doğru yatmış bir palmiyenin yuvarlak gölgesinde yayılmış bir battaniyenin üstünde briç oynuyordu. Yüz metre kadar ilerideki bir kum çıkıntısında binbaşı Dalleson arada sırada havaya taş atıp ateş ettikçe keskin bir tüfek sesi işitiliyordu. Sabahki saydam maviliğini yitiren deniz

koyu menekşe rengini almıştı ve güneş yağmurlu bir gecede asfalt üzerindeki yansımalar gibi parlıyordu. Bir kilometre kadar uzakta, sağda, tek bir çıkartma teknesi kıyıya doğru tembel tembel yaklaşıyor, denizde demirlemiş olan şileplerin birinden malzeme getiriyordu.

Plâjda bir pazar günü. Inanılır gibi değil. Bu manzaraya birkaç renkli plâj şemsiyesi, ortalama bir kadın ve çocuk sayısı eklense ailesinin yaz mevsiminde denize girdiği özel plâjlardan farkı olmazdı. Yalnız çıkarma teknesinin yerine bir yelkenli, Dalleson'un taşlara ateş etmesi yerine balık tutan adamlar konulacaktı. Ama ne olursa olsun gerçekten büyük bir yakınlık vardı.

Hiç mi hiç inanılır gibi değil. Ayıptır söylemesi, böyle bir plâj sefası yapmak için yarımadanın ucuna, yani cephedeki askerlerin Toyaku Hattı karşısında pazar sabahı ileri karakol görevi yaptıkları üssün tam otuz kilometre gerisine çekilmişlerdi. Gerçi, General de, gidin evlâtlarım gidin, Tanrıya emanet olun, demişti. Yol boyundaki nöbetçiler ile kumsalda ordugâh kurmuş olan ve yüzdükleri yere yakın ormanın çevresinde o sabah devriye görevinden sorumlu bulunan levazım birliklerindeki askerler onlara elbet kızacaklar, Cummings'in dediği gibi, onlardan daha da fazla korkacaklardı.

Keşke gelmeseydi. Hearn bu sonuca vardı, ama o sabah bütün subaylar gittikten sonra tümen karargâhının pek ölü olacağını düşündü. General kendisiyle konuşmak isteyecekti; o sıralarda General'den uzak bulunması önemliydi. Sonra şunu kabul etmeliydi ki burası hoştu. Güneşin vücudunu gevşetmesini, gerilimlerini eritmesini uzun zamandır unutmuştu.

«Bunalım yirminci yüzyıl adamının normal durumudur,» demişti General.

Yirminci yüzyıl adamı güneşleyen insandı da. Çok açık bu. Hearn katılaşmış bir kum toprağını parmaklarının arasında ufaladı.

Dove o sırada anlatıyordu:

— Bakın, bir ara wardman Park Hotel'de Fischler'in dairesinde bir parti verdik. Fischler Kıdemli Yüzbaşıydı, Cornell üniversitesinden kardeşimin eski dostu, çok iyi bir arkadaş. Büyükler arasında bir sürü tanıdığı var. Wardman Park'taki daireye de bu yüzden kondu. Partinin ortasında herkesin başına bir iki damla içki damlatmaya başladı. «Kepeğe iyi gelir,» diyordu. Harika.

Dove o günü hatırlayarak kıkır kıkır gülmeye başladı. Conn:

— Gerçek mi. dedi. Doğru mu söylüyorsun?

Hearn, Dove'a baktı. Üsteğmen DOVE. AMERİKAN DENİZ KUVVETLERİ YEDEKSUBAYI. Delta Kappa Epsilon seçkinler kulübü üyesi, bok oğlu bokun biri. Boy bir seksen iki, kilo seksen, saçlar külrengi sarı, yüz tatlı, boş ve dümdüz. Kaymak tabakanın en kaymağı sayılan ve kürek sporu yapan bir Harvard Üniversitelisine benziyor daha çok.

Conn burnunun kırmızı tokmağına parmağını sürdü, kendine güvenen boğuk bir sesle:

— Doğru, doğru. Ben de Washington'da çok iyi vakit geçiriyordum. Tuğgeneral Caldwell ile Tümgeneral Simmons —tanırsın değil mi— benim eski arkadaşlarım. Sonra Tannache. O da yakın dostum. Dehşet adam, çok, ama çok iyi bir subay.

Conn şortunun hemen altından fırlayan ve şişkin bir topa benzeyen göbeğini gözden geçirdi:

— Aramızda kavga olmadı değil. Meselâ Caldwell kadın meselesine sinir olur. Bir ara aramız öyle açıldı ki anlatsam şaşarsın.

Dove hemen atıldı:

— Bizim de aramızda kavgalar oldu. Jane'i alıp Washington'a gitmem dünyada, çünkü çok kız var orada, Jane yanımdayken birine raslayacak olsam tatsızlık çıkar. Jane çok iyi kız, çok iyi eş, ama dindar, kiliseye gider, hiç şakası yoktur.

Üsteğmen Dove. O da hemen hemen Hearn'in geldiği sıralar tümene tercüman olarak verilmiş ve rütbesinin kara kuvvetlerinde yüzbaşıya eşit olduğunu, bir üsteğmenin bir binbaşının ya da yarbayın sorumluluklarından fazla sorumluluk taşıdığını insanı şaşırtan ve kızdıran bir saflıkla herkese uzun uzadıya anlatmıştı; Motome'deki subay kantininde de bunları subaylara söylemiş, subaylar da kendisini ona göre sevmişlerdi. Conn bir hafta onunla konuşmamıştı. Ama engeller gerçek aşkı artırır der şair. Her neyse, şimdi artık birbirlerine bayılıyorlardı. Hearn, Dove'un tümene ilk geldiği zaman söylediği şu sözü hatırladı: «Biliyor musun Hearn, söylediklerimin değerini ancak sen takdir edebilirsin, çünkü sen okumuş bir adamsın, ama biliyor musun, kara subaylarında bir kabalık var nedense. Donanma daha derli toplu, daha kibar.» Elbette Dove büyük bir çaba göstermişti; artık Conn'un dostuydu.

Hepsi de zamanla dost olmuşlardı, elbette bu dostluk içinde gereken bütün dedikodularla birlikte. Züppelik iliklerine işlemişti herifin. Hearn'in bile Conn ile arası düzelmişti. Birbirlerinden normal olarak hoşlanmıyorlardı, ama aralarındaki anlaşmazlık resmen unutulmuştu. Kavgalarından bir hafta sonra Haberalma çadırında ona rastlamış, Conn o sırada boğazını zorla temizleyerek: «Bugün hava serin olacağa benziyor,» demişti.

Hearn de: «Evet,» karşılığını vermişti .

Conn: «Bugün çok yapacak işim var, hava serin olsa bari,» diye sözünü bitirmiş, bundan sonra birbir-

lerine selâm verir gibi yapmışlardı. Conn bugün Dove ile konuşuyordu:

— Evet, diye tekrarladı. Çok eğlenceli günler geçirdik. Sen bir viski ve kepek sözü ettin, neydi adamın adı, Fischler değil mi? Tuğamiral Fischler ile bir ilişkisi var mı?

— Sanmıyorum.

— Tuğamiral çok iyi dostumdur benim. Hiç unutmam Caldwell bir karı bulmuştu. Karı iki taraflı çalışıyordu.

Dove:

— Eh, öyleyse kadının çok canı yanmış olmalı, dedi.

— Yok, karıya bir şey olmaz, spesyalitesi bu. Caldwell gülmekten kırılıyordu; çok hoşuna gitti Caldwell'in.

Dove şaşırmıştı besbelli.

— Ben hiç böyle şey görmedim. Ayıp, ayıp, biz böyle açık havada yan gelmiş yatıyoruz, belki şu sırada papaz âyin yapıyor.

Conn hak verdi:

— Gerçekten pazar günü bu şekilde konuşmamalıyız. Ama ne yaparsın, hepimiz erkeğiz.

Bir sigara yaktı, kibriti kumda söndürdü. Dalleson tüfeği yine patlattı. Sığ suda itişip kakışan birkaç subayın bağrıştıkları duyuldu. Conn:

— Partileri çok inceiemişimdir ben, dedi. İyi bir partinin iki şartı var; biri bol içki, öteki de bir iki iyi mal. Hazır, yumuşak başlı ve usta olacaklar ama.

Hearn gözlerini kısarak kumsala baktı. Belki de partileri dörde ayırmak mümkündü. Gazetelerin sosyete sütunlarını dolduran partiler vardı; bunlarda senatörler, önemli milletvekilleri, sanayiciler, ordu büyükleri, yabancı şahsiyetler bulunurdu. Babası bile

bunlardan birine gitmiş ve tabii sıkılmıştı. Ama oradakilerin hepsi sıkılmışlardır. Bu partiler sanayici kapitalist kültürün en yüksek noktasıydı; sosyal biçimleri, iktidarın değişen tutumu ve zamanın durumu konusundaki ince görüşleriyle ötekilerden çok farklıydı. Bu partilerde hiç kimse normal olarak başkasından hoşlanmazdı, çünkü iş ticarete geldiğinde herkes kendisinden başka kimsenin bu işi yapamayacağına inanır, sahte kibarlığa gelince herkes iktidara sahip, ama konuşma yeteneğinden yoksun olanlara kızardı.

Sonra daha aşağı rütbedeki subayların, American Legion'un Washington kolunun, Indiana eyaletinde güzel fabrikaları olan ne büyük ne küçük iş adamlarıyla lüks orospuların bulunduğu otel partileri vardı. Bu partilerde bulunanların hepsi sarhoş oluncaya kadar partide ağır ve sıkıntılı bir hava eser, sonra herkes bol bol eğlenir, sonunda da herkes Washington ve Indiana'daki masasının başına beli boşalmış olarak yeni açık saçık hikâyelerle dönerdi. Arada sırada yumuşak başlı bir milletvekilinin koluna girilir, bir iki ayrıca sarhoş kucaklaşmasından, herkesin iyi insan olduğu konusunda duygusal bir anlaşmadan sonra işler yoluna girer ve lüks kız arabada bağırır: «Dur şekerim yapma, acele etme, dur.» Babası bu çeşit partilerden hiç söz etmemişti ona. Ama belki bu partilere de gitmemişti.

Kendi arkadaşlarının düzenlediği partiler vardı bir de. Bu partilerde durmadan içilirdi, genel olarak neşesizdi hava. Bütün üniversiteli aydınlar; hasta olanlar hariç - açık ve mantıklı sesleriyle, kibar davranışları anlayışları, incelikleri, zavallı, kasvetli ve parlak zekâlarıyla hep oradaydılar. Şimdi hepsi ya bir hükümet dairesinde çalışıyorlardı, ya birer demir, ya da yıldız takmışlardı, ya da gizli servislerdeydiler. Ya bir casusluk görevinde kaybolan filandan söz

ederler, ya da arada sırada umutla, bazan da teessürle, ama uzaktan uzağa, çaresizlik içinde ve hiç belli edilmemeğe çalışılan üstün bir tavırla politikayı incelerlerdi. Güzel espriler, kesin, ama her zaman ikinci elden alınmış bilgiler, hepsinde kupkuru bir umutsuzluk, ve kurutulmuş rasyonel kafalar ve hayal kırıklığına uğramış şehvet düşünceleri ve vücutlarında bulamadıkları şeytanlar. William Blake'in melekleri, gri ve net, at bokunun üstünde uçuşan melekler.

Gelelim Dove'un partilerine. Bu çeşit partiler San Francisco'da, Chicago'da, Los Angles'de ve New York'ta elbette zaman zaman yapılıyor. American Legion'un Washington kolu, gençler takımı, ama daha başka şey de var. Biraz bekleyin. Belirli gözlüklerle belirli bir ışık altında bu partiler, arada sırada hazin ve esrarlı olur, partiye gelenleri getiren bütün trenlerin yankıları, dönecekleri büyük ve boş istasyonların daha önceden içlerine acısının çökmesi süsler bu partileri. Hepsi de gençtirler. Hava Kuvvetleri pilotları, Deniz Kuvvetleri teğmenleri, kürklü kızlar, ve bakanlıklardaki sekreterler, çalışan kızlar. Onları kandırmak daha kolaydır, tavşanlar gibi sevişme konusunda aşağı sınıftan kadınlara nedense daha fazla güvenilir. Hepsi bilirler ki, yakında bir İngiliz gibi romantik ve ölçülü ölecekler, düpedüz sahtecilik. Hiç bir zaman okumadıkları kitaplardan, göremedikleri filmlerden öğrenmişlerdir bunları; analarının göşyaşlarıyla beslenmişlerdir; hayret, inanılmayacak şey, çoğu denizaşırı ülkelere gittikten sonra geri dönmeyecek. Bu bilginin kaynakları uydurma, yalan; kendilerini bekleyen ölümün romantikliği ile bir uçağı mekanik olarak uçurmayı ve uçak meydanlarının çevresindeki çorak monoton ordu kamplarında yaşamayı aslında hiç bir zaman birbirine ekleyemeyeceklerdir. Ama bunun bir tılsım olduğunu keşfetmişler, yakında ölecekler,

ve onlarla birlikte olduğunuz süre inanıncaya kadar bu tılsımı ustaca kullanacaklardır. Ve daha da ustaca şeyler yapacaklardır, birbirlerinin başlarına viski dökecekler, ya da şilteleri ateşe verecekler, ya da ünlü bir iş adamının şapkasını kafasından alıp havaya atacaklardır. Bütün partilerin en iyisi belki de budur; Hearn onların içinde yaşlı kalıyordu.

— ... sonra bir de ne görelim, kılları göbeğine kadar gelmiyor mu? diye bitirdi hikâyesini Conn.

Dove güldü:

— Jane bizim yaptıklarımızı bir bilse.

Aralarındaki bu konuşma Hearn'e isyan etmeleriyle sona erdi. Hearn kendisinin bir softa olmaya başladığına karar verdi. Kimse sevmiyordu onu, bunun için yeterince bir neden de yoktu ortada. Yavaş yavaş kolarını ve bacaklarını uzattı, yere uzandı, midesinde bir gerginlik vardı. Bir an Conn ile Dove'u kollarından yakalayarak kafalarını birbirine vurmak geldi içinden. Evet, katı bir adamdı. Son günlerde subay kantininde, General'e vurmak istediği zaman, ya da şimdi bile, içinden buna benzer düşünceler geçiyordu. Büyük adam olmak kolay değil. Başını kaldırdı, vücuduna baktı, göbeğinde çıkmaya başlayan yağ tabakasını çimdikledi. Göğsünü kaplayan kılların altındaki deri beyazlaşmıştı. Beş, bilemedin on yıl sonra kadınları parayla satın almaya başlayacaktı. İriyarı bir adam bir kere yaşlanmaya görsün, çabuk bozulur.

Hearn omuzlarını silkti. Demek ki onun da sonu Conn gibi. Allah belâsını versin. Kadın satın alacak, durmadan kadından konuşacak, ama kendisinde olmayan ya da vermekten çekinmediği bir şeyi onda bulan kadınlardan kurtulmaktan belki daha kolaydı bu.

— Baktı, baktı, ve sonra «Binbaşım» dedi —o zaman Binbaşıydım— «sonra ne yapacaklar? Beyaz

var gümüşî var, altın var, belki de üstüne Amerikan bayrağı korlar.»

Conn güldü, ve kumun üstüne ufak bir balgam fırlattı.

Neden gitmiyorlar? Hearn yüzükoyun döndü, güneşin iliklerine kadar işlediğini duydu. Ergeç bir kadına ihtiyacı olacaktı, birkaç yüz kilometre ilerideki adaya kısa bir yolculuk, orada birtakım kadınlar vardı belki, biraz rahatlayabilirdi:

— Hey, dedi birden Conn ile Dove'a. Madem buraya bir kerhane getiremiyorsunuz o zaman kadın konusunu kapatın.

Conn gülerek sordu:

— Fena mı oluyorsun?

Hearn, Dove'u taklit etti :

— Hayvanlık bu.

Sigara paketinin üstündeki kumu silkti, bir sigara yaktı.

Dove, Hearn'e baktı, başka bir oyun denemeye çalıştı:

— Hearn, bana bak, babanın adı William mı senin?

— Evet.

— Bizim kulüpte yirmi beş yıl kadar önce William Hearn adında biri varmış, sakın o olmasın?

Hearn başını salladı:

— Imkânı yok. Benim babam okuma yazma bilmez. Çek imzalar yalnızca.

Güldüler.

— Bir dakika, dedi Conn. Bili Hearn, Bili Hearn. Tamam, tanıyorum. Middlewest'de, Indiana'da, Illinois'de, Minnesota'da fabrikaları var değil mi?

— Tamam.

Conn:

— Elbette tanıyorum, dedi. **Bill Hearn.** Tıpkı

benziyorsun, tıpatıp. Otuz yedide ordudan ayrıldığımda birkaç şirketi organize ederken tanımıştım. Aramız çok iyi idi.

Olabilirdi. Babası belki de düz siyah saçlarını geriye iterek, etli ve nemli elleriyle Conn'un omuzuna vurmuştu. «Kes!» diye gürlediğini işitiyordu babasının. «Kem küm etme, açıkça konuşalım, ya da bir dolandırıcı olduğunu kabul et.» Sonra göz kırpmıştı garanti. Onun hoş yanı. «O zaman birlikte çalışırız, istediğimiz de bu her şeyden önce.» Ama hayır, Conn doğru söylemiyordu, Conn bu sahneye uymuyordu.

— Bir ay önce gazetelerde resmini gördüm. Bana on tane gazete gelir muntazaman. Baban şişmanlamış biraz.

— Sanmam. Kendine iyi bakar.

Son üç yıldan beri hastaydı babası; kendi boyundaki bir adamın normal kilosundan aşağıya düşmüştü. Conn babasını tanımıyordu. Tabiî tanımıyordu. Conn otuz yedide çavuş bile değildi. Çavuş olduğun zaman şirketleri organize etmek için ordudan ayrılmadın. Conn'un Washington'da General Caldwell ve General Simmons ile zamparalık yapmadığını da birdenbire anladı. Eh, belki onlarla bir kere içki içmişti, ya da, daha doğrusu, savaştan önce bir gedikli olarak maiyetlerinde bulunmuştu. Hepsi uydurma ve biraz da iğrençti. Conn büyük bir yalancıydı. Sarkık, sulu gözler, koca göbek, benek benek ve yusyuvarlak burun, şu anda bile ona içtenlikle bakıyor. Bili Hearn'i tanıdığından emindi. Conn'u mahkemeye çıkarsalar tanıdığına yemin eder, tanıdığına inanırdı.

— Bili Hearn'i görürsen beni gördüğünü söyle ya da mektup yazarsan anlat.

Orduda bulunduğu yirmi yıl içinde ne düşünmüştü Conn? Şu önündeki denizde bir subay olarak yüzebileceğini öğrendiği son beş yıl içinde acaba nasıldı

kafasının içi?

Bom etti Dalleson'un tüfeği.

— Peki, anlatırım. Sen kendin gidip görmek istemez misin? Çok memnun olur.

— Belki giderim. Kendisini tekrar görürsem ben de çok memnun olurum. Baban kadar kibar bir adam zor bulunur.

— Tabiî.

Hearn tatlı bir çabayla tuttu kendini; belki bütün işçileri babam hemen atar, sana daha kapıda iş verir, demedi .

Bu sözü söyleyeceği yerde ayağa kalktı.

— Ben bir defa dalacağım, dedi.

Ok gibi fırladı, doğruca suya yürüdü, içine girdi; soğuk suyun tadı ısınmış göğsündeki sevinci nefretini, yorgunluğunu alıp götürdü. Ayağa kalktı, neşe içinde sular sıçrattı çevresine, ve yüzmeye başladı. Kumsalda subaylar hâlâ güneşleniyor, briç oynuyor ya da konuşuyorlardı. içlerinde iki kişi birbirine top atıyordu. Orman güzel görünüyordu denizden belki.

Ufukta birkaç top patladı. Hearn yeniden suya daldı ve yavaş yavaş suyun yüzüne çıktı. Bir ara General şöyle bir vecize savurmuştu: «Kokuşma orduyu parçalanmaktan alıkoyan yapıştırıcıdır.» Conn? Cummings vecizeyi bu şekilde uygulamamıştı, ama Conn yine de bu kokuşmanın bir ürünüydü.

Evet kendisi de öyleydi. Kokuşmak, erdemin ne olduğu bilindiği halde reddetmek değil miydi? Her şey çok açık. General Cummings bunun neresindeydi? Sorunun büyüğü buradaydı, ve insan bu sorunu bir tek yere koyamazdı. Ne olursa olsun General'den uzak kalacaktı. Cummings onu yalnız bırakmıştı, o da generalin bu iltifatına karşılık verecekti. Sığ suda ayağa kalktı, korkunç derecede güzel. Temiz. Su-

yun altında bir takla attı, sonra suya çarpa çarpa kıyıya paralel yürümeye başladı. Conn belki hâlâ palavralarını savurup duruyor, hâlâ kendisinin bir adam olduğu efsanesini geliştiriyordu.

— Wakara, **umareru** ne demek? diye sordu Dove.

Teğmen Wakara sıska bacaklarını uzattı, ve ayak parmaklarını oynattı dalgın dalgın.

— «Doğmak» galiba.

Dove gözlerini kısarak kumsala baktı, bir an Hearn'in yüzmesini seyretti.

— Ha, evet **umareru,** doğmak. **Umaşi. masu, umaşo.** Ana fiilleri bunlar, öyle değil mi? Aklıma şimdi geldi.

Conn'a döndü ve:

— Wakara olmasa hapı yuttum. Bu berbat dilin içinden ancak bir Japon çıkabilir.

Wakara'nın sırtına vurdu ve:

— Hey. Tom, haklı değil miyim? diye ekledi.

Wakara yavaş yavaş onayladı sözünü, başını eğerek. İnce ve duygulu yüzü, kısa boyu vardı Wakara'nın. Gözleri oldukça mahmur bakardı. İnce, keskin bir bıyığı vardı. Dove «Aslan Wakara» derdi ona. Wakara ayaklarına bakmaya devam ediyordu. Bir hafta önce Dove'un bir subaya şunu söylediğini işitmişti: «Japon tercümanları gözümüzde çok büyütüyoruz. Ben şahsen birliğimdeki bütün işleri kendim yapıyorum, tabiî sorumlusu da benim, Wakara'nın hiç bir yardımı dokunmuyor. Yaptığı tercümeleri boyuna düzeltiyorum.»

O sırada Dove getirdiği havluyla sıska göğsünü ovuşturuyordu.

— Güneşte terlemek nefis bir şey, diye mırıl-

dandı.

Sonra yine Wakara'ya döndü:

— Bu kelimeyi bilmellydim; Japon Binbaşının cesedinden çıkan günceyi hatırladın mı? Ilginç bir belge. Göz gezdirdin mi bu belgeye?

— Henüz bakmadım.

— Harika. Içinde askerî hiç bir bilgi yok. Herif delinin biriymiş. Japonlar garip insanlar Wakara.

Wakara kısaca:

— Tembeldirler, dedi.

Conn lâfa karıştı:

— Japonya'ya seninle birlikte gideceğim Wakara. Otuz üçte Japonya'da bulundum, halk çok cahil. Bu halka bir şey öğretmek mümkün değil.

— Ya albayım, demek Japonya'da bulundunuz, bakın bilmiyordum, dedi Dove. Hiç Japonca bildiğiniz bir kelime var mı?

— Uğraşmadım öğrenmek için. Halkı sevmedim ve aralarına da karışmak istemedim. Japonlarla savaşa tutuşacağımızı biliyordum.

— Gerçekten biliyor muydunuz?

Dove avucuyla kumda ufak bir tümsek yaptı:

— Çok değerli bir tecrübe olmalı bu. Wakara, Japonya'dayken Japonların savaşa gireceklerini düşünür müydün?

Wakara bir sigara yaktı:

— Hayır. O zaman daha çok küçüktüm. Çocuktum. Hiç aklıma gelmemişti.

— Çünkü kendi milletin, dedi Conn. Ondan.

Bom! Dalleson'un tüfeği

Wakara:

— Herhalde, dedi.

Sigarasının dumanını dikkatle üfledi. Kumsalın burnunda bir erin nöbet beklediğini görüyordu; başını dizlerine doğru indirdi, görülmek Istemiyordu.

Buraya gelmesi doğru değildi zaten. Amerikan askerleri, bir Japon'un korunmasından hoşlanmıyorlardı.

Conn efkârlı efkârlı vurdu koca göbeğine:

— Çok sıcak be, ben yüzmeye gidiyorum.

— Ben de, dedi Dove.

Ayağa kalktı, kollarındaki kumların bir kısmını sildi, çok kısa bir sessizlikten sonra sordu:

— Sen de gelmek ister misin, Wakara?

— Hayır, teşekkür ederim, henüz hazır değilim.

Ikisinin yürüyüşlerine baktı. Dove komik, daha çok tipik bir adam, dedi Wakara kendi kendine. Dove kumsalda yürürken kendisini görmüş, hemen yanına çağırmış, **umareru** kelimesi hakkındaki budalaca soruyu sormuş, sonra da kendisiyle ne konuşacağını şaşırmıştı. Wakara garip bir yaratık muamelesi görmekten bıkıp usanmıştı artık.

Kuma uzandı, yenlden yalnız kaldığı için memnundu. Ormana baktı uzun uzun: Kırk metre ilerisini görmek imkânsızdı. Bir izlenimi oldu: Bu ormanın resmi yeşil-siyah bir fon üzerine yapılabilirdi, ama bu tekniğin içinden çıkmak kolay değildi. Iki yıl resmi bıraktıktan sonra bunu başaramazdı elbette. Wakara içini çekti, keşke ailesiyle birlikte Japon asıllı Amerikalıların kampında kalsaydı. Hiç olmazsa şu anda resim yapabilirdi.

Kızgın kumun üstünde güneşin sıcaklığını sırtında duyan Wakara büyük bir bunalım içinde olduğunu anladı. Dove'un Işimara güncesi konusunda söyledikleri neydi? «Ilginç belge» gerçekten Dove'u ilgilendirmiş miydi? Wakara omuz silkti, Dove'a benzeyen Amerikalıları anlamasına imkân yoktu, nitekim Japonları anlaması da imkânsızdı. Arafatta kalmış bir adamdı; gerçi bir ara resimleri dikkati çekmeye başladığı sıralarda Berkley Ünlversitesinin son sını-

fında okurken Amerikan öğrencilerinin çoğu kendisine karşı çok dostça davranmışlardı. Ama savaşta bu dostluktan eser kalmamıştı elbette.

Işimara S., Japon ordusunda piyade binbaşısı. Kendini beli etmemek için bu imzayı atmış, Dove. «Günceye göz gezdirdin mi?» diye sormuştu.

Wakara kumlara bakarak gülümsedi. Çevirisi o sıra göğüs cebinde bulunuyordu. Zavallı Işimara, kimin nesi olursa olsun, Amerikalılar cesedini talan etmişlerdi, ve gediklilerden biri getirmişti günceyi. Hayır, diye düşündü Wakara, Işimara'nın kafasından geçenleri anlayamayacak kadar Amerikalılaşmıştı. Bir amerikalı hiç günce tutar mı? Hücumdan bir saat önce güncesine bir şey yazar mı? Zavallı deli Işimara. Aptal, aptal, bütün Japonlar gibi aptal. Wakara çevirisini açtı, yeniden okudu:

Güneş bu akşam batarken kıpkırmızıydı. Bugün ölen askerlerimizin kanları vurmuştu göğe. Yarın benim de kanım karışacak onlarınkine.

Bu akşam uyuyamadım, kendimi tutamadım, ağladım.

Çocukluğumu acıyla hatırladım, arkadaşlarımı, birlikte oynadığımız oyunları hatırladım. Coşi vilâyetinde dedemle büyükannemin yanında geçirdiğim bir yılı düşündüm.

Doğdum ve öldüm diye düşündüm. Doğdum, yaşadım, öleceğim diye düşündüm bu gece. Yücelerin Yücesi İmparatora inanmıyorum, itiraf edeyim.

Öleceğim, doğdum, öldüm.

Soruyorum kendi kendime: NEDEN? Doğdum, öleceğim: NEDEN? NEDEN? Anlamı ne?

Wakara omuz silkti yeniden. Bir düşünür, bir şair; onun gibi birçok Japon vardı. Yığın heyecanları, toplum çılgınlıkları içinde ölen şairler gibi şairce ölmedi bunlar. NAZE, NAZE DESU KA? Bunları Işimara yazmıştı büyük harflerle ve titreyen eliyle, NEDEN, NEDEN BU? Japonların büyük taarruza geçtikleri gece derede vurulup ölmüştü. Çığlığı basarak yuvarlan-

mıştı elbette. Kendinden geçmiş adsız bir kitlenin ufacık bir parçasıydı. Onu iyice anlamak mümkün mü? diye düşündü Wakara.

On iki yaşında Japonya'da bulunduğu sırada, Japonya, ona gördüğü ülkelerin en mükemmeli, en güzeli gibi gelmişti. Her şey küçüktü; on iki yaşındakilerin boyuna göre yapılmış bir ülkeydi. Işimara'nın dedesi ve büyükannesi yanında bir yıl kaldığı Coşi'yi biliyordu Wakara; Işimara'nın dedesiyle konuşmuştu belki Coşi'den üç kilometre uzakta bir yarımada vardı; insan her şeyi görebilirdi oradan. Pasifik Okyanusuna bakan kırk, elli metre yüksekliğinde kesme yarlar, zümrüt gibi ince ince işlenmiş minik koruluklar, gri tahta ve taşlardan yapılma ufak balıkçı köyleri, çeltik tarlaları, kederli ufak tepeler; ve Coşi kasabasının balık ve insan fışkısı kokan kalabalık, sıkışık sokakları, balıkçı rıhtımlarının pis kalabalık dokları. Hiç bir şey boşuna harcanmamıştı. Bütün ülke binlerce yıldan beri işlenip duruyordu.

Wakara sigarasını kuma bastırarak söndürdü, seyrek bıyığını kaşıdı. Her yeri böyleydi Japonya'nın; nereye gidersen git, erişilmez bir rüya gibi her zaman güzeldi; bir sergi ya da panayır için yapılmış minyatür bir panorama; Japonlar binlerce yıldan beri ve belki de daha uzun süre, değerli mücevherleri koruyan fukara muhafızlar gibi yaşamışlardı. Toprağı işlemişler, bu toprak üzerinde yaşamlarını geliştirmişlerdi, kendilerine bir şey kalmamıştı. On iki yaşındayken bile farkına varmamıştı: Japon kadınlarının yüzleri Amerikan kadınlarının yüzlerinden çok ayrıydı. Ve şimdi, geriye baktığı zaman, Japon kadınlarında, ömürlerinde tadamadıkları neşeyi düşünmekten bile korkan garip bir çekingenlik olduğunu anlıyordu.

Bu güzelliğin arkası çoraktı, yaşamlarında ça-

lışmaktan ve özveriden başka bir şey yoktu. Japonlar soyut bir halktı, soyut sanat anlayışını onlar geliştirmişlerdi; soyut düşünürler ve soyut konuşurlardı; hiç bir şey konuşmamak için törenler düzenlerler, dünyada herhangi bir halktan fazla büyüklerinden korkarlardı.

Bir hafta önce bu kederli halkın bir taburu büyük ve korkunç feryatlarla ölümüne koşmuştu. Ha, evet, şimdi anlıyorum, diye düşündü Wakara, neden Japonya'da bulunmuş olan Amerikalıların Japonlardan nefret ettiklerini. Savaştan önce Japonlar pek yumuşak, çok ilginç insanlardı; Amerikalılar Japonları ev köpekleri gibi nazlı alıştırmışlardı; kendi köpeği insanı ısırdığı zaman nasıl kızarsa şimdi onlar da öyle kızıyorlardı Japonlara. Japonların onlara öğrettikleri konuşma usulleri, efendice cinaslar, tatlı gülüşler şimdi birdenbire bambaşka bir anlam almış, savaş başlar başlamaz kötü niyetli oluvermiştiler. Demek ki son zamanlara kadar Amerika'nın kuyusunu kazıyorlardı. Ne budala imişler, nasıl farkına varmamışlar. Öldürülecek olan milyonlarca köylüden belki on milyonu neden öldürüldükleri konusunda aşağı yukarı bir fikir sahibi olabilecekti. Amerikan ordusunda bunu anlayacakların sayısı daha yüksekti.

Ama öldürüleceklerdi, çünkü Japonlar tembeldiler. Binlerce yıldan beri tembeldiler. Wakara bir sigara daha yaktı, parmaklarından biraz kum akıttı.

Bom! Tüfek patladı yeniden.

Evet yapacağı bir şey yoktu. Amerikalılar ikide bir ülkeye girecekler, yirmi ya da otuz yıl sonra ülke yine eskisi gibi olacak, halk eski soyut yolundan şaşmayacak, yeni bir isterik kıyım için malzeme hazırlamaya devam edecek, iki milyon, üç milyon ölecek. İşte Malthus kanununun doğudaki uygulaması.

Bunu kendisi duyuyor, Amerikalılardan daha iyi anlıyordu.

Işimara aptaldı. Olayları nüfus artışı açısından görmemişti, miyop gözleriyle kendi dar açısının dışına çıkamamış, **atavist** bir korkuyla güneşin batışını seyretmişti. Kızıl güneş ve kendi kanı; Işimara'nın bütün bildiği bundan ileri gidememişti. Japonların Tanrıya adadıkları bir kurbandı o. Japonlar yüreklerinin çok derinliklerinde, ve güncelerinin kişisel havasında, birer filozof, birer küskün filozof oluyorlar. neyin kendilerini sürüklediği konusunda hiç bir şey bilmiyorlardı. Wakara kuma tükürdü, sonra elinin gizli ve sinirli bir hareketiyle örttü. başını döndürüp denize bakmaya başladı.

Tembeldiler.

Ve yalnızdı, derisi soyulmuş bir bilge idi.

Deniz yükseliyordu, Binbaşı Dalleson'un üzerinde tüfekle ateş ettiği kum tümseğini sular kaplıyordu. Küçük dalgacıklar topuklarına çarptıkça bir iki adım geri çekilmiş, sonra bir çakıl taşı daha almak için yere eğilmişti. Hemen hemen bir saattir çakıl taşlarına ateş ediyordu, artık yorulmaya başlamıştı. İri göğsü ve karnı güneşin altında kıpkırmızı olmuş, pamuklu şortunun beli iyice ıslanmıştı. Homurdandı, elindeki çakıl taşlarına baktı, bas parmağıyla işaret parmağı arasında tuttuğu çakıl taşını seçmişti. Bir manda gibi eğildi; başı kuma paraleldi hemen hemen; tüfeğinin namlusu ayağının yanında dikine yere bakıyor. Başı dizine otuz santim yaklaşıncaya kadar eğilmesine devam etti, sonra sol eliyle taşı havaya fırlatırken tüfeği sağ koluyla kaldırıp birdenbire doğruldu. Taşı bir an nişangâhında gördü, masmavi gökyüzünde ufacık bir toz parçası. Ve sonra

tetiği çekti, taş dağıldı.

— Namussuz, dedi Dalleson, içi rahat.

Kalın koluyla gözlerindeki terleri siliyor, ağzının köşelerinde kurumuş olan tuzları yalıyordu. O gün dördüncü taştı bu vurduğu.

Bir tane daha seçti, aynı hareketlere başladı, taşı attı, ama bu sefer vuramadı. Kendi kendine, söylendi:

— Ne olursa olsun, ortalama beş taştan üçünü vuruyorum demektir.

Demek formundaydı; nişancılığını kaybetmemişti. Allentown'daki nişancılar kulübüne bir mektup yazarak bunları anlatacaktı.

Bu nişan talimini beğenmişti. Amerika'ya döndüğü zaman bırakmayacaktı. Havadaki beş taştan üçünü tüfekle vurabildiğine göre, bir tabağı çifte ile gözü kapalı vurabilirdi. Tüfeğin patlamalarından kulağı ağrıyordu, ama memnundu.

Conn ile Dove yüz metre kadar ileride yüzüyorlardı. Onlara elini salladı. Yeni bir dalgacık topukların-na kadar geldi. Nişancılar kulübüne mektup yazmaktansa bir resmini gönderse daha iyiydi.

Dalleson olduğu yerde döndü. Kumsalda subayların biriç oynadığı yere baktı.

— Hey, Leach, neredesin be? diye böğürdü.

Ince uzun yüzlü, gözünde gümüş kenarlı gözlüğüyle, uzun boylu, sıska bir subay kumda kalkıp oturdu:

— Buradayım. Binbaşım, buyurun?

— Fotoğraf makinesi yanında mı?

Leach merakla başını eğdi.

— Peki öyleyse, al da gel buraya, diye bağırdı Dalleson.

Yüzbaşı Leach harekât ve eğitimde kendisinin

yardımcısıydı.

Leach kendisine doğru yaklaşırken Daleson sırıtıyordu. Leach iyi, hoş bir arkadaştı; görevini iyi yapar, onu memnun etmeye çalışırdı.

— Leach, bir resmimi çek, taşı vururken, olmaz mı?

— Biraz zor, Binbaşım. Benimki eski bir kutu makine. Yirmi beşten fazla enstantanesi yok.

Dalleson kaşlarını çattı:

— Aldırma, yeter o kadar.

Leach yumuşak, güneyli aksanıyla:

— Sayın Binbaşım, açıkça söylemem gerekirse, dedi. Resminizi çekmeyi çok isterim, ama makinede yalnızca üç poz kaldı, filim bulmak kolay değil.

Dalleson:

— Ben parasını veririm, dedi.

— Hayır, sayın Binbaşım, bunu demek istemedim, ama, biliyorsunuz ki...

Dalleson sözünü kesti:

— Haydi, haydi, başka bir şey istemiyorum senden. Bir resim çek, o kadar. Zaten ne diye bir sürü adamın resimlerini çekip de filimlerini ziyan ediyorsun?

— Başüstüne, emredersiniz, Binbaşım.

Dalleson gülümsedi:

—Tamam Leach, sen şu tümsekten biraz uzaklaş, beni makinenin içine al, arkadan orman da görünsün ki arkadaşlarım fotoğrafın nerede çekildiğini anlasınlar, sonra havaya fırlattığım zaman taş da görünsün.

Leach'in suratı asıldı:

— Sayın Binbaşım, hepsini aynı resmin içine almak imkânsız. Bunun için doksan derecelik bir açı ister, oysa bu makinenin açısı yirmi beş dereceyi geçmiyor.

— Bana bak arkadaş, bu boktan bilgileri bana satma. Küçük bir resim çekmek bu kadar zor olmasa gerek.

— Ön plânda sizi arkadan alabilirim ve makineyi taşı alacak şekilde havaya kaldırabilirim. Ama bakın yine söylüyorum, Sayın Binbaşım, filmi boş yere harcamış olacağız, çünkü taş filimde görünmeyecek. Çok küçük kalacak.

— Amma da karıştırıyorsun işi Leach. Ben de resim çektim. Bütün yapacağın, boktan bir düğmeye basmaktan ibaret. Haydi artık bırakalım bu palavraları.

Ne yaparsın, lâf anlatamazsın ki.Dalleson'un arkasında diz çöktü, iyi bir görüş açısı bulmak için sağa sola sıçradı.

—Deneme olarak bir taş atabilir misiniz, Binbaşım.

Dalleson havaya bir taş savurdu.

— Bu kadar deneme yeter, diye mırıldandı.

— Tamam, Binbaşım, hazırım.

Dalleson eğildi, sonra doğruldu, taş parabolün üst noktasındayken ateş etti. Vuramadı, Leach'e döndü:

— Bir daha deneyelim.

— Peki, dedi Leach, istemeye istemeye.

Dalleson bu sefer taşı vurdu, ama Leach resmi almakta geç kalmıştı. Taş parçaları dağıldıktan sonra düğmeye basmıştı:

— Allah kahretsin, diye gürledi Dalleson.

— Ne yapayım, Sayın Binbaşım.

— Peki, bir daha sefere gözünü aç.

Dalleson elindeki çakıl taşlarını attı ve daha büyük bir taş aradı.

— Makaranın son filmi, Binbaşım.

— Peki, ziyanı yok. Vururum.

Dalleson gözlerindeki teri yeniden sildi eğildi, diz ierine baktı, kalbi biraz hızlı atıyordu.

— Tüfek patlar patlamaz düğmeye bas, diye gürledi.

— Başüstüne komutanım.

Taş fırladı. Dalleson taşı nişangâhta izledi. Birden kaybetti, sonra düşerken yine yakaladı, içgüdüsüyle nişanı ayarladı, tetiğe bastığı zaman tüfeğin geri teptiğini duydu.

— Bu sefer yakaladım, Binbaşım.

Denize düşen taş parçalarından hâlâ sular sıçrıyordu. Dalleson yeniden sevinçle:

— Namussuz, dedi. Teşekkür ederim, Leach.

— Bir şey değil komutanım.

— Parasını vereyim.

— Rica ederim...

— Yok olmaz, dedi Dalleson.

Tüfekten kovanı çıkardı, haznede kalan mermileri havaya ateş ederek boşalttı.

— Üç resmi yirmi beş sent sayalım. Sanıyorum hepsi de iyi çıkacak.

Leach'in sırtını okşadı.

— Haydi dostum, birlikte yüzelim. Herhalde hak ettik bunu.

Doğruydu.

9

Keşif takımı cepheden döndükten sonra yol yapımında çalışmaya başladı yeniden. İleri hatlarda bulunan bölükler mevzilerini birkaç kere ilerletmişlerdi. Cephe gerisinde bulunanların kulağına gelen söylentilere göre birlikler Toyaku Hattına yaklaşıyorlardı. Ama geridekilerin sefer sırasında fiilen ne olup bittiği konusunda pek az bilgileri vardı; günler olaysız geçiyordu. Bir günün olaylarını birkaç gün önceki olaylardan ayırmaları mümkün değildi. Geceleri nöbete kalkıyorlar, gün ışıdıktan yarım saat sonra uyanıyorlar, kahvaltılarını ediyorlar, sefer taslarını yıkıyorlar, tıraş oluyorlar, kamyonlara atlıyorlardı. Kamyonlar onları alıp ormanın içinden çalıştıkları yere kadar götürüyordu. Öğleyin dönüyorlar, karavanadan sonra yeniden yola çıkıyorlar, akşam geç vakte kadar çalışıyorlardı. Sonra akşam karavanası için dönüyor, ordugâhın yanındaki derede bazan yıkanıyorlar, karanlık basar basmaz yatıyorlardı. Her gece bir buçuk saatlik nöbetleri vardı; alışmıştılar buna iyice; sekiz saat deliksiz uyumanın nasıl bir şey olduğunu unutmuştular. Yağmur mevsimi başlamıştı; üstleri başları sırıl sıklamdı her zaman. Ama bir süre sonra bir rahatsızlık olmaktan çıktı bu. Elbiselerinin ıslaklığı onlara tamamiyle normal gelmeye başladı, kuru bir elbisenin insanda nasıl bir duygu uyandırdığını hatırlamaları çok güçleşmişti.

Geriye gelmelerinden hemen hemen bir hafta sonra adaya bir yük dolusu posta geldi. Haftalardan

beri ilk defa mektup alıyorlardı. Yaşamlarının değişmeyen biçimi bir gece için bozuluverdi. Seyrek çıkan bira istihkakları o gece verildi; erler verilen üç teneke kutu birayı bir solukta bitirdiler; ve pek fazla konuşmadan çevrede oturdular. Bira sarhoş edecek kadar bol değildi; onları yalnızca dalgın ve efkârlı yapmış, anılarının kapılarını açmış, onları kedere gömmüştü; adını bilmedikleri bir şeyi arayıp duruyorlardı.

Posta gece dağıldı. Red birasını Wilson ve Gallagher'le birlikte içmiş, karanlık basıncaya kadar çadırına dönmemişti. Ona mektup gelmemişti. Bir yıldır kimseye mektup yazmadığı için buna şaşmadı, ama ne de olsa içi burkuldu biraz. Lois'e hiç mektup yazmadığı için ondan da haber çıkmıyordu; adresini bile bilmiyordu. Ama arada sırada, özellikle posta dağıldığı geceler, geçici ve mantık-dışı ufak bir umut beliriyordu içinde. Lois ile hesabı kesmiştl, ama öyle de olsa insan...

Öteki arkadaşlarıyla birlikte olduğu zaman daha da artıyordu sıkıntısı. Gallagher karısından gelen on beş mektupta sorduğu sorulara cevap vermekle meşguldü. Wilson ise karısından dert yanıyordu:

— Şu ağzına sıçtığımın karısına bir ders vereceğim ki bir daha tadını unutamayacak, hep dırlanıp duruyor, neden para göndermlyormuşum.

Red genzini temizledi:

— Ulan bak görürsün, sen hapislerde can vereceksin.

Kendi çadırına döndüğü zaman canı çok sıkkındı. Çadırın giriş yerinde duran boş bir bira kutusunu tekmeledi, ve sürünerek çadıra girdi. Katlanmış battaniyesini açarken küfretti biraz.

— Işte ağzına sıçtığımın askerliği hep böyledir,

dedi Wyman'a. Üç kutu bira. Insanı büsbütün çileden çıkarıyorlar.

Wyman yatağında döndü, yavaşça:

— Ben biralarımdan birini içtim. Öteki ikisini istersen sen al, Red.

— Sağol, dedi Red çekinerek.

Bir çadırda yattıklarından beri aralarında açıkça söylenmeyen bir dostluk kurulmuştu, ama son zamanlarda durmadan zemini yoklayan asıl Wyman'dı. Bu keratalarla dostluk kurarsın, sonra geberip giderler, diye düşünüyordu Red. Wyman ona Hennessey'i her gün gittikçe daha fazla hatırlatıyordu.

— Sen kendi biralarını iç evlâdım, dedi. Bir daha ne zaman verecekleri belli değil.

— Ben birayı çok sevmem de ondan.

Red kutunun birini açtı, Wyman'a uzattı:

— Herkese bir tane.

İkisini de alıp içseydi daha kolay uyuyabilecekti belki. Cepheye doğru yürüdükleri geceden beri Red'in böbrekleri durmadan sancıyor, geceleri ağrıdan uyuyamıyordu. Ve uykusuz kaldığı geceler de kendisini süngülemek için arkasından koşan Japon askeri geliyordu hep aklına. Ne de olsa, iki kutu bira büyük bir ikram sayılırdı, çok büyük bir ikram. Wyman'a bu yüzden borçlu kalabilirdi. Oysa bir insana borçlu olmamak en iyisi.

Bir iki dakika hiç ses çıkarmadan içtiler.

— Çok mektup aldın mı? diye sordu Red.

— Annemden bir paket geldi.

Wyman bir sigara yaktı ve uzaklara baktı:

— Kız arkadaşın ne âlemde. Adı neydi onun?

— Bilmiyorum. Mektup almadım.

Red suratını buruşturdu karanlıkta. Şimdi artık boyuna dinle. Hepsi anlatılacaktı. Bira ikram etmesinden, çadırda yalnız yatmasından anlamalıydı bunu.

Wyman'ın niye canı sıkıldığını tahmin etmeli ve lâfı uzatmamalıydı. Beceriksizce:

— Eh, günün birinde yazar, merak etme, dedi.

Wyman battaniyesine elini sürdü.

— Sanmıyorum, Red. Denizaşırı sefere çıkalı beri bir tek mektup almadım. Amerikada'yken her hafta yazardı.

Red birayla ağzını çalkaladı:

— Ordu sıçıyor içine postanın, dedi.

— Ben de öyle düşünüyordum, ama artık inanmıyorum. Takviyeler deposundayken mektup beklemiyordum, ama şimdi iki kere posta geldi, her defasında annemden bir sürü mektup aldım, ondan bir tane çıkmadı.

Red elini burnuna sürdü ve içini çekti. Wyman devam etti:

— Bak sana gerçeği söyleyeyim mi Red. Bu sırada ondan bir mektup alacağım diye ödüm kopuyor «Sevgilim. Biriyle tanıştım, durumumu anlayacağını sanıyorum...» diyecek gibi geliyor bana.

— Oğlum, kadından bol ne var. Ne kadar aklın başına gelirse senin için o kadar iyi.

Wyman'ın sesi sıkıntılı ve küskündü:

— Benimki öyle kızlardan değil, Red. Gerçekten çok iyi kızdır. Ah Tanrım, ötekilerden farklı bir şeyi var mı gerçekten, bilmiyorum.

Red homurdandı. Wyman'ın heyecanlanması onu ilgilendiriyordu, anlatacaklarını ister istemez dinleyecekti artık. Biraz daha bira içti ve gülümsedi. Şu namussuz biranın bedelini ödüyorum, dedi içinden. Wyman'ın bütün gece karşısında böyle arpacı kumrusu gibi düşüneceğini birdenbire gözünün önüne getirdi, onu yumuşatmak istedi:

— Oğlum, düşün düşün boktur işin, dedi.

O sıra içinde ona karşı, hiç olmazsa ufak bir sem-

pati besliyordu. Başkalarının dertleri çoklukla sıkardı onu. Herkes sırasını savar, şimdi sıra Wyman'da, diye düşündü.

— Nasıl tanıştın onunla? diye sordu.

— Larry Nesbitt'in kız kardeşiydi. Sana o arkadaştan bahsetmiştim. Hatırlıyorsun, değil mi?

Red hatırlıyordu şöyle böyle:

— Evet, dedi.

— Onun evinde görüyordum. Daha o zaman küçük bir kızdı. Dikkatimi bile çekmiyordu. Ama askerliğe alınmadan birkaç ay önce bir gün arkadaşımın evine gitmiştim. Arkadaş evde yoktu, o vardı. Büyümüş, gelişmiş. Birlikte biraz şöyle yürüyelim, dedim. Parkta oturduk, konuştuk...

Biraz durdu, sonra devam etti:

— Kıza bir sürü şeyler anlattım, spor yazarı olmak istediğimi söyledim. O da elbise modelleri çizmek istediğinden söz etti. Gülmeye başladım. Ama sonunda ciddî olduğunu anladım. Böylece ilerde ne olmak istediğimiz konusunda uzun bir süre aramızda konuşup durduk.

Birasını yudumladı:

— Önümüzden bir sürü insanlar geçiyordu, başladık aramızda bir oyun oynamaya. Önümüzden geçenlerin yaşlarını ve ne iş yaptıklarını tahmin ediyorduk. O da onların mutlu olup olmadıklarını kestirmeye çalışıyordu. Sonra arkadaşlarımızı incelemeye başladık. Böylece bir hayli konuşup durduk.

Red sırıttı:

— Sonra sen sordun: «Benim için ne düşünüyorsun?» diye. Öyle değil mi?

Wyman hayretle sırıttı:

— Nereden biliyorsun?

— Hiç. Aklıma geldi sadece.

Red, şirketin kasabasını, ana caddenin sonunda-

ki parkı hatırladı. Bir an Agnes'in yüzünü gördü, ve sesini hatırladı.

— Biliyor musun, ben inanmam Tanrıya.

İçinde bir küskünlük duydu, sonra kendi durumuna güldü. O zamana kadar hiç duymadığı bir güzellik varclı içinde.

— Mevsim neydi? Yaz mı? diye sordu Wyman'a.

— Evet. Yazın başları.

Red bir daha gülümsedi. Ulan bu kerataların başına hep aynı şeyler gelir, diye düşündü, sonra da çok başka bir şey yaptıklarını sanırlar. Wyman herhalde utangaç, çekingen bir delikanlıydı. Onun parkta konuşması, o güne kadar kimseye söylemediği birtakım şeylerl kıza anlatması gözünün önüne geldi. Elbette kız da onun gibiydl.

— Durumunu anlıyorum evlâdım, dedl.

Wyman sanki Red'in güleceğini biliyormuş gibi meydan okurcasına:

— Kız beni sevdiğini söyledi, dedi. O geceden sonra hep buluşmaya başladık.

— Annen ne dedi?

— Hiç hoşlanmadı bu işten. Ama ben aldırmadım. Onu yola getireceğlmi biliyordum.

Red:

— Zor olur bazan, dedi. Başını nasıl bir derde soktuğunun farkına varmamışsındır.

Wyman başını salladı.

— Sana budalaca gelir ama, Red, şunu söyleyeyim ki Clair ile tanıştıktan sonra bambaşka bir insan oldum. Her zaman, görüşüp ondan ayrıldıktan sonra yalnız başıma yürürken, neden bilmiyorum, günün birinde büyük adam olacağım gibi geliyordu bana. Hiç kuşkum yoktu bu konuda.

Bir an durdu, söylediği sözlere dalmıştı.

Red buna ne cevap vermek gerektiğini düşünü-

yordu:

— Ama birçok insan duyar bunu, dedi.

— Bizimkisi ötekiler gibi değildi, Red. Gerçekten hiç görülmemiş bir şeydi.

Red'in içi burkuldu:

— Bilmiyorum, diye mırıldandı. İnsanların çoğu duyar bunu. Sonra, kim bilir nedense kavga ederler, ya da birbirlerine bozulurlar.

— Biz birbirimize hiç kırılmadık, Red. Söylüyorum sana, o beni çok sevdi.

Bir an bu sözü düşündü, yüzü gerildi, battaniyesini vücuduna sardı, sonra:

— Yalan söylemesi gerekmezdi Red dedi. Bildiğin kızlardan değildi o. Mahalle kızlarından değildi.

Sustu, sonra birdenbire:

— Bana yalan söylememiştir, öyle değil mi Red? diye sordu.

— Hayır, söylememiştir, ama insanlar değişir, bilir misin, Wyman?

— Hayır o değişmez, dedi Wyman. Biz başkalarına benzemeyiz.

Duygularını kelimelere dökememekten doğan bir sıkıntı vardı yüzünde.

Wyman'ın annesini düşündü Red: Wyman bu kızla evlenirse annesi kıza yardım edecekti. Sonra binbir türlü dert: Tartışmalar, para sorunları, parkta önlerinden geçenler gibi oluncaya kadar gençliklerini yiyip bitirmeleri. Hepsini biliyordu Red. Yalnız Wyman'ın kızı değil, bütün öteki kadınlar da aynı şey olacaktı, çünkü otuz yaşından sonra her kız aynı olurdu. Wyman da bir bok olamayacaktı: Wyman'ın geleceğini eliyle koymuş gibi biliyor ve buna baş kaldırıyordu. «Bu işin üzerinde durmaya değmez» den daha rahatlatıcı bir şey söylemek istedi Wyman'a. Ama aklına başka bir şey gelmedi ve battaniyesine sarıldı.

Sırtı ağrıyordu:

— Uyumaya bak, evlâdım, dedi.

Wyman mırıldandı:

— Peki, olur.

Red yavaş yavaş ateşi düşünüyormuş gibi, yaşlanmanın, kederin ve bilgeliğin o bilinen ağrısını duydu yeniden.

Croft'la Martinez'e de mektup gelmemişti. Zaten şimdiye kadar hiç mektup almamışlardı.

Ridges'e babasından bir mektup gelmişti. Çizgili kaba kâğıt üzerinde kurşun kalemle bastırıla bastırıla yazılmış. Ridges mektubu Goldsteine verip okuttu.

Mektup şöyleydi. Sevgili Oğlum. Ben hepimiz senin eksikliğini duyuyoruz, masulü hasatetik, ve elimize az para geçti, ölmicek kadar, Allah şükür. Sim biraz daha büyüdü ve öteki kardeşlerin ile kızkardeşlerin ona bakıyorlar, en o iyidir, bizim ihtiyar Henry 3 acre toprağı kaybetti, çok yazık oldu, ama banka ruh dedi peygamber demedi, könderdin parayı aldık, çok teşekkür ederiz, sen bizim iyi olumuzsun, hepimiz söylüyoruz bunu. Baban.

Goldstein mektubu bitirdiği zaman Ridges:

— Çok esaslı bir mektup, dedi. Babam yaman yazar.

— Gerçekten güzel yazılmış, dedi Goldstein.

Karısının gönderdiği mektuplardan birinin son satırlarını birkaç kere okudu: «Danny dün seni sordu. Ben her zaman ona baban askerde diyip duruyorum, biraz olsun unutmadı seni. Ah sorma Joey, öyle akıllı, ki, bir görsen. Dün ne dedi biliyor musun: «Babam bombasından ne zaman gelecek?» dedi. Güler misin ağlar mısın. Mannay Straus söz verdi. Birkaç resmini

çekecek...

Goldstein birasını yudumladı ve korkunç bir özlem duydu içinde.

Wilson ertesi sabah, karısından gelen mektuplardan birini Gallagher'e bir daha okutuyordu. Gallagher mektubu okurken öfkeli öfkeli güldü birkaç kere:

— «Benim tahammülüm kalmadı artık, benim gibi karı zor bulursun sen, bunu sen de biliyorsun. Paramı istedin al dedim, şimdi ayda yüz dolar lâzım bana. Kaymakam Wes Hopekins'e gittim, askerlikte aldığın paranın hepsini sana göndermeli dedi, orada para harcayacak yerin yokmuş. Para gönder, yoksa Woodrow bak söyleyeyim yemin ediyorum orduya mektup yazacam. Adresini biliyorum. Wes nasıl yazılacak anlattı bana. Bıktım artık sevgili karıcığımdan, çünkü senin anlayacağın yok...»

— Nasıl beğendin mi boku? dedi Wilson.

Öfkelenmişti. Vereceği cevabı düşünüyordu:

— Bana bir mektup yazacaksın bu gece. Bu numaraları yutmadığımı ona anlatacaksın.

Kafasında birkaç cümle hazırladı:

— Bana bak karı, ya adam gibi namusunla oturursun, dırdır etmeyi, vızıldanmayı bırakırsın, yoksa bir daha eve dönmem.

«Ağzına sıçarım» kelimesini kullanmak istemedi. Mektuplarda ayıp sözler kullanılmasına karşı anlaşılmaz bir saplantısı vardı Wilson'un.

— Benimle evlenmek isteyen bir sürü kadın var. Bunu sen de pekâlâ biliyorsun. Kocasının cebindeki parayı son meteliğine kadar sızdırmak isteyen kadına tahammül edemem ben. Benim askerlikte biraz paraya ihtiyacım var. Onun için para göndermeyeceğim sana. Artık bu tahsisat lâfını kes.

Wilson bir acılık ve haklılık duydu kendinde. Mektubu düzenlemek ona baş döndürücü bir zevk vermişti. Karısına anlatacağı bir sürü şeyle kafası dolmuş, dokunaklı kelimeler buldukça rahatlamıştı.

Çadırın ağzında bir kenara oturdu, güneşe bakmaya başladı.

— Gelelim öteki kıza, dedi Galagher. Bak o iyi kızdır. Son gelen postada ondan da bir mektup çıktı. Red okudu bana. Kansas'a gel diyor. Gel de bir an önce evlenelim, güneye gidelim diyor. İşte karı dediğin böyle olur. Bana ne güzel yemekler pişirir, elbiselerimi tamir eder, cumartesi denetlemeleri için gömleklerimi kolalar, sonra da tanıdığım günden beri güzel sevişir benimle.

Gallagher tükürdü yere. tiksintiyle ve kıskançlıkla:

— Amma da namussuz herifsin be. Mademki onu bu kadar seviyorsun neden evli olduğunu söylemiyorsun. O da bari kendi başının çaresine baksın.

Wilson, Gallagher'e baktı. Bu herif budala mıydı?

— Niye anlatayım ulan? diye itiraz etti. Askerlikten ayrıldığım zaman ne yapacağımı kesin olarak bilmiyorum ki. Belki Kansas'a giderim, belki de eski karıya dönerim. Ama bilmiyorum ki. Sonra söylersem ayıp da olur, askerlikten sonra canım istediği zaman onu elimin altında bulamam.

Başını salladı ve hafif hafif güldü:

— Bir kadına ne kadar az şey söylersen o kadar göze girersin.

Gallagher'in tepesi attı:

— Ulan ne namussuz heriflersiniz siz be, ne hayvan oğlu hayvansınız.

— Hey, kendine gel.

Gallagher'in içi yanıyordu. Wilson gibi bir herif

hayatı bu kadar kolaya alıyor, ve başkalarını kendi hesabına rahatça harcıyordu. Iyi bir şey miydi bu. Ormana baktı, kıskanmakta haklıydı.

Az sonra yatıştı, kendisine gelen mektupları karıştırmaya başladı yeniden. Bir gece önce yalnızca karısından gelen mektupları okumaya vakit bulabilmişti. Mektupların tarihleri eskiydi. En yenisi bir aylık. Şu anda belki de baba oldum, deyip duruyordu. Karısının bildirdiği doğum günü birkaç gün önce geçmişti, ama hâlâ inanamıyordu baba olduğuna. Mektuptaki şeylerin mektubu okuduğu gün geçtiğini sanıyordu; eğer karısı, yarın için arkadaşlarından birini ziyaret edeceğini yazmışsa mektubu okuduğunun ertesi gün Mary o arkadaşını ziyarete gidecek gibi geliyordu ona. Aklı bu saçma düşünceleri düzeltiyordu ama karısı yine de onun mektubu okuduğu günü yaşıyordu yalnızca.

O sırada öteki mektupları da karıştırdı. Annesinden gelen bir mektubu çabuk çabuk gözden geçirdi; Whitey Lydon'dan aldığı bir mektubun birkaç eğlenceli parçasını Wilson'a okudu. Sonra uzun kalın bir zarf açtı, içinden bir gazete çıktı. Dergi boyunda, sekiz sayfalık kötü bir baskı. Wilson'a:

— Ben bir zamanlar bunda çalıştım, dedi.

— Ay, senin gazeteciliğin de var mı?

— Yok, gazete değil bu. Siyasî dergi. Ön seçimler başlamadan parti tarafından çıkarılır.

Tarihine baktı. Haziran.

— Çok eski, dedi.

Yazı kurulundakilerin adlarını okuyunca içinde ufak bir kıskançlık uyandı; o sıra askerde bulunmayan arkadaşlarından biri reklâm kurulunun başına getirilmişti. Gallagher bunun ne demek olduğunu biliyordu. Askerlikten önce yapılan son seçim sırasında kendi ilçesinde kapı kapı dolaşmış, dergi için para

toplamaya çalışmıştı. Kampanyalar sırasında en fazla para toplayan reklâm müdürü olur ve bölgesindeki okulun yönetim kurulunda kendisine bir iş verilirdi. Birkaç dolar yüzünden bu işi kaybetmişti, ama ertesi yıl muhakkak kazanacağını söylemişlerdi ona.

— Askerlik ağzıma sıçtı benim, dedi üzülerek.

Gazeteyi okumaya başladı: Başlık dikkatini çekti.

9. İLÇEDEKİ HAİN ANDREWS'Ü PARTİMİZDEN ATALIM

Malûm palavracı Andrews yeniden sahnede. Tıpkı son meclis seçimlerinde olduğu gibi yine aynı sloganlar: ANDREWS KOMÜNİZME KARŞI? Hatırladınız mı? Peki o zamandan bu yana KOMÜNİZME karşı ne yaptı? H-i-Ç. bildiğimiz kadar. Yardımcılarından biri C.I.O. nun baş yardımcısı, başka biri New York Nazi Düşmanları Derneği'nin başkanı. Bu derneğin Papaz Coughlin'den hoşlanmadığını ve Katolik Franco'yu boykot etmek istediğini unuttunuz mu?

Ey Jimmy Andrews, kaşarlanmış soytarı, ihtiyar kısrak, artık eskisi gibi değilsin. Yanlış kapı çalıyorsun. Halkı ya da Eski Muharipleri aldatamazsın. Sözlerini iyice tart. Eski Muhariplere elini uzat - Yutturmasyonları bırak. Gözümüzü üstünden ayırmıyoruz, Jimmy Andrews. 9. ilçenin seçmenleri bir haini seçmek istemiyorlar. Onun için yanındakilere DIKKAT ET. Partimizde SENİN gibilere yer yok. Bu oyunlara karnımız tok. Her zaman uyanıkız.

KAHROLSUN HAİNLER.

KAHROLSUN KOMÜNİSTLER

ANDREWS'Ü ATALIM PARTİMİZDEN

Okudukça öfkesi arttı Gallagher'in. Bu tipler çok tehlikeliydi, dikkatli olmalıydı. ağzına sıçtığımın komünistleri. Bir kamyonda şoförlük yaptığı zamanı

hatırladı. Amerikan İşçi Sendikaları Federasyonu onları örgütlemeye çalışıyordu. Partinin ilçe yönetim kuruluna haber vermişti bunu, sonra örgütçü bir daha görünmemişti ortalıklarda. Garip bir şeyler dönüyordu, birtakım partililer Kızıl Sendikalara göz kırpıyorlardı. Ama, meselâ, al şu Big Joe Durley'i, al şu Jim Andrews'ü, bu hainlerle bir türlü başa çıkamıyor parti sonucuna vardı Gallagher. Zaten bu herifler hep onun aleyhlndeydiler. Bir türlü yükselememişse bunda şaşılacak bir şey yoktu. Whitey Lydon'u düşününce içinde ufak bir kıskançlık duydu. Herkes geçiyordu onu. Oysa o bulunduğu yerde mıhlanıp kalmıştı. Kimseye güven olmuyor ki. Gücü gücü yetene.

Gazeteyi katladı, cebine koydu. Croft ikisini de çağırıyordu. Çadırlarından çıktılar. Çalıştıkları yere götürecek kamyona doğru yürüdüler. Güneş çıkalı bir saat oluyordu, ve sabah hâlâ taptaze. tertemiz, ve güzeldi. Sıcak bastırmamıştı daha. Gallagher yazın erken saatlerde işbaşı yaptıkları zamanları, yolun geceki serinliği ve tazeliği muhafaza ettiği saatleri hatırladı. Gazeteyi unutmuştu, kamyona binerken mırıldanıyordu.

Posta kolunun iki portatif masadan oluşan mahrutî çadırında posta memuru yanlış gelen mektupları ayırmakla meşguldü. Hennesey adına yirmi mektup gelmişti. Hepsini topladı, bir sicimle bağladı, paket etti. Paket masanın bir köşesinde saatlerce kaldı. Sonunda memurun dikkatini çekti. Birliklerde bulunan herkesin adını hatırlamakla övünürdü, ama şimdi Hennessey'i bir türlü gözünün önüne getirememiş, buna şaşıp kalmıştı. Yardımcısına sordu.

— Hennessey karargâh bölüğünden miydi?

— Bilmiyorum. Ama bu isim yabancı değil.

Yardımcı bir an düşündükten sonra:

— Dur bakayım, aklıma geldi, dedi. Adaya çıktığımız gün vurulmuştu.

Yardımcı memnundu. Posta memuru adı hatırlamamış, kendisi bulmuştu. Posta memuru hemen:

— Tamam, dedi. Kumsalda vuruldu. Ben o sırada Brown'la konuşuyordum.

Paket edilmiş mektuplara baktı, içini çekti, üstlerine bir damga bastı: «Mektup sahibi harekât sırasında ölmüştür.» Ayağının yanında duran çuvallardan birine paket atacağı sırada iade adresleri dikkatini çekti. Mektupları birer birer elden geçirdi yeniden, hepsinin aynı adresten geldiğini gördü. Yardımcısına:

— Hey, şunlara bak, dedi.

Mektupların iade adresleri şöyleydi: «Annesi ve babası, 12 Riverdale Avenue, Tecuchet, Indiana.» Bir kere de yardımcı okudu adresleri. Pembe yanaklı bir adamla ak saçlı bir kadın geldi gözünün önüne bir an: Binlerce gazoz, ağız temizleme suyu, ve diş macunu reklâmında görülen ana-baba tipi.

— Çok kötü be. Öyle değil mi? dedi.

— Elbette. Kolay mı?

— Insanı düşündürüyor, dedi yardımcı.

Gallagher öğle karavanasından sonra çadırda oturuyordu. Croft'un çağırdığını işitti:

— Ne var?

— Papaz seni görmek istiyor? dedi Croft.

— Neden acaba?

Gallagher omuz silkti:

— Bilmiyorum. Yoksa gitmek istemiyor musun? Sen papazdan döndüğünde biz gitmiş olacağız. O zaman öğleden sonraki karargâh nöbetini sen tutarsın.

Gallagher ordugâhta yürüdü, papazın çadırı

önünde durdu. Yüreği hızlı hızlı çarpıyor, içinde kabaran umudu bastırmaya çalışıyordu. Anopopei'ye çıkmadan önce yeni bir yardımcı isteyip istemediğini papaza sormuş, papaz da kendisini düşüneceğine söz vermişti. Gallagher için böyle bir görev savaştan uzaklaşmak demekti. Bu ihtimali birkaç kere düşünüp durmuştu.

— Günaydın, Peder Leary, dedi. Beni istemişsiniz.

Sesinde bir kibarlık ve çekingenlik vardı. Ağzından ayıp bir lâkırdı kaçıracak diye ödü kopuyordu.

— Otur bakalım, Gallagher.

Papaz Leary orta yaşlı, uzun boylu, zayıf bir adamdı. Seyrek saçı ve tatlı bir sesi vardı.

— Ne var, Sayın Peder?

— Oğlum, otur bakalım da bir sigara yak.

Papaz Leary, Gallagher'e bir sigara uzattı, sigarayı yaktı:

— Evinden çok mektup geldi mi, Gallagher?

— Karım, hemen hemen her gün yazıyor, Peder. Bugünlerde bir çocuğu olacak.

— Ya...

Papaz Leary sustu; dudağına parmağını sürdü, ve sonra birdenbire oturdu. Gallagher'in dizine elini koydu:

— Oğlum, sana kötü bir haberim var.

Gallagher bir ürperti geçirdi:

— Ne oldu, Peder?

— Bak oğlum, öyle şeyler vardır ki anlaşılması güçtür. Her işin doğruluğuna, her şeyin bir sebebi olduğuna, Tanrının en iyi yolu bildiğine ve ona göre hareket ettiğine inanmalıyız, bize bunlar anlaşılmaz görünse bile.

Gallagher yerinde duramıyordu. Sonra birdenbire çılgına döndü. Aklından binbir türlü felâket geçti.

— Karım beni bırakıp kaçtı mı yoksa? diye kekeledi.

Bu sözü söyler söylemez utandı.

— Hayır, oğlum, bir ölüm.

— Annem mi öldü?

Papaz Leary başını salladı:

— Annen baban değil.

Çocuğunun doğarken öldüğünü düşündü. Bir an içinde bir ferahlık duydu. Çok kötü bir şey değil, diye geçirdi aklından. Sakın papaz yine yardımcılık için çağırmış olmasın gibisinden aptalca bir fikir geçti aklından bir an.

— Hayır, oğlum, galiba karın.

Kelimeler Gallagher'in aklında bir iz bırakmadı. öylece oturuyor, hiç bir şey düşünmüyordu. Çadırın kapısından vızıldayarak giren bir böceğe baktı.

— Ne? diye sordu.

Papaz uzaklara bakıyordu.

— Karın çocuk doğururken ölmüş. Ama çocuğu kurtarmışlar.

Gallagher:

— Mary çok zayıftı zaten, dedi.

Şu anda «ölü» kelimesinin onda somut bir biçimi vardı, çünkü bu kelime onun için bir anlam taşıyordu: Mary'nin ormandaki yeşilliikte öldürülen Japon askeri gibi debelendiğini ve titrediğini görüyordu. O da elinde olmayarak titremeye başladı.

— Öldü, dedi.

Kelime kavramdan yoksun. Duyguları buz gibi donmuş, öylece durup duruyordu; düşünceleri kafasının çok gizli ve emin bir köşesine çekilmiş, papazın söylediği sözler beyninin uyuşturulmuş yüzeyine soyut olarak çarpmıştı. Birkaç saniye kendisini hiç ilgilendirmeyen bir konuda hikâye dinliyor sandı. Gariptir, bu sırada kendi kendisine söylediği tek şey, pa-

pazı etkilemek için sağlam durması gerektiği idi.

— Ya!!!! dedi sonunda.

— Bana pek fazla bilgi vermediler, ama yine haberler alırsam sana hemen bildiririm. Bu sırada evinden çok uzakta bulunman, sevdiğin insanı son defa görememen korkunç derecede zor.

— Evet, çok zor, Sayın Peder.

Gallagher bu sözü farkına varmadan söylemişti. Gün ışımaya başladığı zaman ortalık nasıl yavaş yavaş meydana çıkarsa o da şimdi çevresindeki eşyanın yavaş yavaş farkına varıyor, verilen haberi anlamaya çalışıyordu. Kötü bir şey olduğunu söylüyordu aklı, Mary bu haberi duysa o kadar üzülmez, diye düşündü. Sonra birdenbire Mary'nin üzülecek halde olmadığını anladı. Bu çelişki karşısında geriledi; papazın oturduğu sandalyenin tahtasına aptalca gözünü dikti. Kendisini kilisede sandı; farkına varmadan ellerine baktı, ciddî bir ifade takınmaya çalıştı. Papaz:

— Hayat devam ediyor, dedi, çocuğunun hayatta kalması anlamsız değil. Istersen çocuğuna kimin bakacağını sorup anlayayım. Belki de sana bir izin alabiliriz.

Gallagher biraz kendine geldi, cesaretini topladı. Karısını görebilecekti. Ama Mary ölmüştü; bu sefer kafası o kadar gerilere gitmedi. O sabah kamyona tırmandıkları sırada güneşin ne kadar tatlı olduğunu düşündü, yeniden o dakikayı yaşamak istediğini belli belirsiz anladı.

— Cesur ol, oğlum.

— Peki, Sayın Peder.

Gallagher ayağa kalktı. Ayaklarının yere bastığını duymuyordu; elini ağzına sürdüğü zaman dudakları şişmiş ve yabancı geldi ona. Bir an paniğe kapıldı, ve mağaradaki yılanı düşündü. Namussuzum eğer doktor Yahudi değilse, dedi kendi kendine, sonra bu

düşünceyi unuttu. Ama bu düşüncenin ardından haklı olmanın tatlı mırıltısı kaldı içinde.

— Teşekkür ederim, Sayın Peder, dedi.

— Çadırına gidip yat, dedi Papaz Leary.

— Peki, Sayın Peder.

Gallagher ordugâhta yürüdü. Yapayalnız kalmıştı hemen hemen; öteki erlerin hepsi çalışmaya gitmişlerdi; bu durum ona rahatça başını dinleme duygusu verdi. Çadırına geldi, içine girdi, battaniyesine uzandı, aşırı bir yorgunluktan başka hiç bir şey hissetmiyordu. Başı ağrıyordu. İlk yardım çantasından bir aspirin alması gerekip gerekmediğini sersem sersem düşündü. Belki de sıtmaya yakalandım, dedi kendi kendine. Evlendiklerinin ilk günlerinde önüne bir tabak yemek koyduğu sırada Mary'nin yüzündeki ifadeyi hatırladı. Bilekleri çok inceydi. Kolunda pırıldayan sarı kılları yeniden görüyordu sanki.

— Doktor garanti Yahudiydi, dedi yüksek sesle.

Kendi sesini işitince birden irkildi, sırtüstü yattı. Düşündükçe öfkeleniyordu, bir iki kere mırıldandı:

— Yahudiler öldürdü.

Bu düşünce biraz ferahlattı onu. İçinde hoş bir acıma duydu kendi durumuna, bu duygunun bütün vücudunu kaplamasına birkaç dakika memnun oldu. Gömleği ıslanmıştı, ikide bir dişlerini gıcırdatıyordu, çenesindeki gerilim rahatlatıyordu onu.

Birdenbire vücudundaki ıslaklığı duydu, ve büyük bir hızla karısının öldüğünü gerçekten anlamaya başladı. Korkunç bir acı ve özlem duydu; bu duygu göğsünde birikti, kabardı, sonunda ağlamaya başladı. Bir iki dakika sonra çıkardığı seslerin farkına vardı, durdu. Korkmuştu, bu sesler uzaktan geliyor gibiydi. Sanki bütün duygularının çevresinde bir tecrit tabakası vardı, bu tabaka yalnızca bir iki dakika açılıyor, sonra yeniden acının çevresini sarıyordu.

Yeşillikte ölü askerleri düşünmeye başladı; cesetlerin ayrı ayrı her duruşunda Mary gözünün önüne geliyordu. Yeniden titremeye başladı, ve bütün vücuduna yoğun bir dehşet, bir mide bulantısı ve korku yayıldı. Battaniyeyi elinde sıktı ve ne söylediğini bilmeden mırıldandı:

— Uzun zamandır günah çıkarmadım.

Elbiselerinden bir koku çıktığının farkına vardı. Leş gibi kokuyorum, yıkanmalıyım, diye düşündü. Bu düşünce onu rahatsız etti, ırmağa inmek ve elbiselerini çıkartmak istedi. Çadırdan çıktı, yüz metre bile yürüyecek hali yoktu, bu yüzden Red'in çadırına gelince durdu, bir miğfere bidondan su doldurdu. Yere bırakınca miğfer devrildi, su ayağına döküldü. Gömleğini çıkardı, miğferi yeniden doldurdu, suyu boyundan aşağıya boca etti. Üşüdü, ürperdi, titredi. Hiç düşünmeden gömleğini giydi, yeniden ayağını sürüyerek çadırına gitti, çadırda yarım saat hiç bir şey düşünmeden yattı. Güneş çadır bezini cayır cayır yakıyordu. Uyuklamaya başladı, sonunda uyudu. Uykusunda zaman zaman büzülüyordu vücudu.

TERSİNE DEVRİMCİ

Gallagher

Kısa boylu kupkuru, sıska bir adam. Çarpuk çurpuk ve hırçın bir insan izlenimi bırakıyor. Yüzü ufak tefek ve çirkin, büyük bir çıban pürtükler ve yer yer mor lekeler bırakmış yüzünde. Belki yüzünün bu renginden, belki de kötü bir şekilde yana yatmış olan Irlandalı burnundan ötürü, her zaman öfkeli bir hali var. Ama yirmi dördünde daha.

SOUTH Boston'da, Dorchester'de ve Boxbury'de kurşunî renkli ahşap evler birer çirkinlik, perişanlık ve pislik dizisi halinde uzar gider kilometrelerce. Parke taşı ve eski tahta deryasının içinden tramvaylar geçer çanlarını çala çala; tuğlalar eskidir ve ufak olur kuvvetlice ovalarsanız parmaklarınızın altında. Her yere hâkim olan kurşunî rengin altında bütün renkler kaybolmuştur; ve en sonunda insanların yüzleri de aynı rengi almıştır. Burada Yahudi, Italyan, Irlandalı yoktur. Bunların izleri adsız bir harcın içinde erimiş ve bağdaşık bir toz olmuştur. Bu toz dilleridir. Hepsi de aynı kaba, aynı ağır ve sert dili konuşmaktadırlar: «Bir aaarabaam olsa, ayı bakar, yani ayı bakar, onuna galan yara bırakınaam.»

Şehir, tüccarlar, yani burgerler tarafından kurulmuştur burjuvazi tarafından yönetilmektedir. Her şey cilâlı bir düzeyin üstünde geçmektedir. Birbirinin aynı olan gazeteleri okuyacak olursanız Boston'daki Maverick Meydanına giden metroda uyuklayan

ve kusan bütün serserilere kadar herkes, küçük burjuvadır. Bir yerde herhalde bu harcın içine karışmak istemeyenler olmuş, ama artık hepsi kaybolup gitmiş bugün.

Bu yüzeyin altında, **Boston Herald, Post, Traveler, Daily Record, Boston American** gazetelerinin cilâları altında, öldürücü bir düzenlilik, ve pis bir inatçılık sürüp gider, metroları kirleten içkiler en çok bu şehirde kusulur, Scolly Meydanına sıçrar, burada şehvet her zaman iğrençtir ve Sodom çöplüklerde çifleşir. Kaba, asık suratlı ve çılgın bir trafiğe girer. Çocuklar sokaklarda dövüldüğü sırada çatık kaşlarda görülür, ve sinagoglarla mezarlar birtakım yazılar ve işaretlerle doludur. «Kahrolsun çıfıtlar», pudlar ya da gamalı haçlar. «Bu olaylardan ötürü çok üzgünüm,» diyor Curley, Saltonstall, Tobin Valileri.

Çocuklar taşlarla, sopalarla, bilekliklerle mahalle kavgalarına girişiyorlar; kışın kar toplarının içine taş koyuyorlar. Zararsız bir şey elbette, sıhhatli - rekabet içgüdüsünü geliştirir bu yalnızca.

Hey, Gallagher, Lefty Finkelstein'in çetesi bizimle kavga edecekmiş.

Siktir et pezevenkleri, alırız paçalarını aşağıya. **Korku çeteye yabancı bir şey, midelerinin çok derinliklerinde depo edilmiş.** Ben de zaten bahane arıyorum.

Packy'i, Al'ı, Fingers'i çoğu Yahudileri temizleyeceğiz.

Ne zaman başlıyoruz?

Ulan sana ne be? Inanmıyor musun?

Kim inanmıyor abey? Sopamı hazırlayacağım da.

Bir sinagogun önünden geçiyor. «Kim inanmı-

yor? Sinagoga tükürüyor Whitey, şans getirsin diye tükürüyorum.

Hey Galagher çocuklar bağırıyor...

Babana bak, yumruk yemiş.

Evde anası ses çıkarmadan, parmaklarının ucuna basa basa yürüyor. Babası oturma - yemek odasındaki yuvarlak masanın başında, sarı işlemeli yemek örtüsünü yakalıyor, kocaman elinde eziyor. Sonra yeniden yayıyor masaya.

Canına sıçtığımın. Elbette ben de. . orospu çoçoğu. Ulan, PEG!

Nə var, Will?

Babası burnunu ve çenesini ovuşturuyor. Böyle miskin miskin dolaşma be! Karı gibi yürü.

Peki, WIII?

Siktir ol, gözüm görmesin.

Will Gallagher gibi büyük bir hergele ise baban, gözünün altında bir yumruk izi olduğu zaman, hiç yanaşma yanına. Sakın yumruğu gelmesin ağzının kenarına.

Yuvarlak masada taş gibi oturuyor, ikide birde yumruklarını vuruyor. Duvarlara bakıyor. **Orman kenarında çoban kızları, bir zamanlar yeşil renkteymiş resim. Takvimden koparılmış.** AĞZİNA SIÇTIĞIMIN EVI.

Masaya vurunca odada ne var ne yok zangır zangır titriyor.

Will çok içiyorsun.

KES SESINI! Kapa o pis ağzını. Zarzor kalkıyor ayağa, sallana sallana duvara doğru yürüyor. Çoban kızının üstündeki cam paramparça oluyor resim yere atılınca. Havı dökülmüş, rengi atmış koltuğa bırakıyor kendini. Parlayan eski halıya bakıyor, iplikleri meydana çıkmış. Dinim sikiliyor, NEDEN?

Karısı şişeyi masadan kaldırmaya çalışıyor

usulca. BIRAK ONU !

Will, belki başka bir iş bulabilirsin.

Evet, evet. Sen durmadan dır dır et, şu lâzım, bu lâzım de. Bakkala şu kadar, kasaba bu kadar borcumuz var de. Kamyon benim sırtımın anasını siksin. **Başka**, daha ötesi var mı? Ben boku yedim artık. Kurtulamam. ŞIŞEYI BIRAK ORADA!

Ayağa kalkıyor, karısına yaklaşıyor yalpalaya yalpalaya, yumruğu indiriyor. Kadın yere yuvarlanıyor, kıpırdamadan yatıyor yerde, donuk heyecansız bir inilti çıkıyor ağzından. **Narin bir kadıncağız şimdi solmuş, cansız.**

KES ULAN SESINI! Kadın bakıyor soğuk soğuk, burnunu kaşıyor yeniden, kapıya doğru gidiyor. Çekil önümden Roy. Kapıda tökezliyor, içini çekiyor, fırlıyor sokağın karanlığına.

Gallagher annesine bakıyor. Bir boşluk var içinde, ağlayacak gibi. Buradayım anneciğim. Yerden kaldırıyor. Kadın hüngür hüngür ağlamaya başlıyor. Çocuk dalgın, tutuyor annesini düşmesin diye.

Babanın gözünü morarmış gördün mü sakın ağzını açıp bir şey söyleme diye düşünüyor.

Sonra odasına gidiyor kitaplıktan aldığı bir kitabı okuyor. Kral Arthur ile Yuvarlak Masa Şövalyeleri. Akıllı çocuk. Kadınları getiriyor gözünün önüne... Lavanta elbiseli kadını beğeniyor o.

Ben babama benzemeyeceğim. **Karısını kılıcıyla savunacak.**

Gençliğin o parlak ve mutlu çağı.

Orta okulda öğretmenleri onu hiç hatırlamıyorlar; soğuk, asık suratlı bir öğrenci. Okulu bitirmesine bir yıl kala ayrılıyor ve ekonomik buhranın kuyruğuna takılıyor, asansörcü oluyor. Babası o yıl işsiz, annesi gündeliğe gidiyor, Brooklyne'deki, Boston'daki sömürge taklidi konakların mermerlerini. Ispanyol se-

ramiklerini temizliyor. Geceleri yemekten sonra hemen yatıyor, kocası meyhanede; birinin kendisiyle konuşmasını ya da içki ısmarlamasını bekliyor.

Roy mahallesindeki Demokrat Kulübü'ne yanaşmaya başlıyor yavaş yavaş. Kulübün arkadaki küçük odalarında poker oynanmakta, zar atılmakta, fiskos edilmekte. Girişteki büyük holde gençler puro dumanlarıyla, serj elbiseleriyle, ve dalkavuklarla sarmaş dolaş.

Nedimeler.

Ve kandırmacalar. Steve Macnamara partide yükseliyor.

Evet arkadaşlar, evet, şöylece bir bakın çevrenize, göreceksiniz. Insanların bir lokma ekmek için neler çektiklerini göreceksiniz. Siz budala mısınız? Ne varsa politikada var, politikada, anlıyor musunuz. Ancak o zaman bir baltaya sap olabilirsiniz. Bir iki evet, güvenilir biri olduğunu göster, ondan sonra korkma. Gerisini sen teşkilâta bırak. Ben de böyle sizin gibi acemiydim. Ama yavaş yavaş iyi niyetli olduğumu gösterdim, çalışmak istediğimi gösterdim. Şimdi işte mükâfatını görüyorum. Burası iyi bir Ilçedir, oy toplamak güç değildir.

Evet, diyor Gallagher, kabul ediyor, evet.

Beni dinleyin çocuklar, sizi yakından izliyorum. Roy, sen iyi bir çocuksun. Istikbalin parlak. Iyi niyetli olduğunu göster arkadaşlara yeter. Ben biliyorum senin iyi niyetli olduğunu, biliyorum ama büyükler bilmez ki. Onlara ispat etmelisin. Bak gelecek ay ön seçimler var, bir sürü ayak işleri olacak, broşürler dağıtılacak, adaylarımız konuşurken bitakım delikanlılar kalabalık arasında bağırtılacak. Biz sana söyleyeceğiz ne zaman bağırtılacağını.

Peki, olur.

Sonra bak, bu işte para da var. Birtakım işve-

renlerle ahbaplık kuracaksın, sana onlar kolayca iş bulurlar, zengin olursun günün birinde. Vallahi elimle koymuş gibi biliyorum, ben Insandan çok iyi anlarım, sen bu teşkilâta gir, yeter, politika için biçilmiş kaftansın. Biliyor musun ne var sende? Insanları büyülerne hassası.

Geceleri burada çalışacağım.

Güzel. Kaç yaşındasın şimdi? On sekiz varsın. Bak görürsün, yirmiye bastığın zaman bugünkünün on misli para kazanacaksın...

Eve dönerken bir iki kere konuştuğu kıza rastlıyor. Biraz dalga geçeyim diyor, duruyor.

Işimden bıktım, daha iyi bir işe gireceğim, diyor Gallagher.

Ne işi?

Büyük, çok büyük bir iş. **Birdenbire utanıyor.** Büyük bir şey.

Garip çocuksun, Roy, palavrayı bırak. **Kıkır kıkır gülüyor kız.**

Evet. **Söyleyecek bir şey bulamıyor.** Evet. ben yolumu buldum artık, gözüm açıldı.

Sen fiyakadan başka bir şey bilmiyorsun.

Evet. **Kıza bakıyor, özenli bir umursamazlıkla sigarasını yakıyor, inadına koltuklarını kabartıyor.** Evet. **Bir kere daha kıza bakıyor, paniğe kapılıyor.** Yine görüşürüz.

Yirmi yaşında yeni bir işe giriyor, bir antrepoda çalışıyor. **Roy, çok iyi çalıştın neme lâzım, demişti ona Steva Macnamara, sen başkalarının söylediğine bakma, arkadaşlar çalışmanı beğeniyorlar, daha yükseleceksin. Gallagher şunu söyleyebiliyor ancak: Evet ama Whitey kadar çalıştığım halde beni görmediniz... Bak evlâdım, bak Roy, aman kimse duymasın**

böyle konuştuğunu, sonra gücendin sanırlar, adın geçtiği zaman bırakın şu herifi derler, hiç göze almaya değmez mi bunu, canım kardeşim.

Bir gece bir kız. Cambridge'de randevusu var, ama kız atlatıyor. Sonunda sokaklarda dolaşıp duruyor ve Charles nehrinin kıyısında geziniyor. Canına sıçtığımın orospuları, zor kandırırlar beni, hepsi enayilerin peşinde, bana gelmezler, hiç talihim yok benim, kızla uğraşmaya vaktim yok ki dinine yandığım. Kulüpten çıktığım yok, bir boka yarasa bari.

Bir bankoya oturuyor, nehre bakıyor, nehir tembel tembel akıyor. Harvard Üniversitesinin ışıkları yanıyor. Çalış babam çalış, çalış babam çalış, inek gibi, kim sikine takıyor sanki, ulan sen bir hıyarsın be, kızda bal gibi ekmek vardı, senin için bacaklarını açmaya hazırdı, ama kim bilir hangi yahudi piçi ekmek çıkarıyor şimdi. Bilmiyorum, elimdeki avucumdakini sızdırıp duruyorlar, ver ha, ver ha, durmadan ver, sanki hayatta başka bir şey yok. Iğrenç.

Harvard Üniversitesinden iki öğrenci geçiyor önünden, bir an paniğe kapılıyor. Oturabilir miyim. Allah Allah, babamın bankosu değil ya.

Soluğumu tuttum. Markova'nın o ekstansiyonu şimdiye kadar gördüğüm ekstansiyonların en harikulâdelisi, en korkuncu, ah, ne kadar basit, ne kadar ustaca ve muazzam, DEHŞET azizim, kesin söylüyorum dehşet.

Iki ibne, ulan ne biçim konuşma bu be, karı gibi. Başını çeviriyor, Harvard Üniversitesinin binalarındaki ışıklara bakıyor. Bu pezevenkleri buradan atmalı. Memorial Drive'den geçen otomobilleri seyrediyor. Dayanacaksın, basacaksın gaza, çarp ha çarp, hızlı git gidebildiğin kadar, kır ağzına sıçtığımın deyyuslarının kafasını. Harvard değil mi, solcuların yuvası, dinini siktiğimin yerini bombalayacaksın, bak bakalım o

zaman sıçtığımın ibnetorları karı gibi dolaşırlar mı. Oh gel keyfim gel, ekmek elden su gölden, ulan nasıl da uyduruyorlar işlerini be, ah hak yerini bulmuyor ki, bu deyyusların hepsini birer birer ipe çekeceksin, ama bunu yapacak biri lâzım. Bombayı koyacak.

Bir saatten fazladır oturuyor bankoda, sonunda biraz sakinleşiyor. Nehir tembel tembel akıyor, madenî bir levhanın üzerindeki ışık oyunları gibi pırıldıyor, ışıldıyor ve titreşiyor. Karşısındaki Yüksek Ticaret Okulunun yatakhaneleri sudan yansıyor, uzaktaki otomobiller ufacık ve canlı. Ayağının altındaki toprağın ilkbahar gecesinde filizlendiğini hissediyor, insanı gevşeten tatlı bir hava var. Gökyüzünde yıldızlar gecenin sıcak ve yumuşak kadifesine çivilenmiş.

Hey Tanrım, ne güzel hava. Bir sürü özlemler, yitirilmiş ve hiç bir zaman belirlenmemiş. Düşündürüyor insanı. İçini çekiyor. Gerçekten güzel, insanı düşündürecek kadar. Bir kadınla paylaşabilirdi bunu. Ben bir şey olacağım.

Orada öylece oturup duruyor, geceye dalmış. Ben ötekilere benzemeyeceğim, bende başka bir şey var. İçini çekiyor yeniden. Hey Tanrım, şey... şey .. düşüncesini yakalamaya çalışıyor, suda balık avlar gibi. Hey Tanrım, şey...

Roy, sen bizim işimize yararsın. Şimdi açıklamak istemiyorum sana, ama yakında özel bir görev alacaksın, bak o zaman büyüklerimizin senin için ne düşündüğünü anlarsın. Senin yanına küçük bir ekip vereceğiz, doğrudan doğruya bize bağlı olmayacak. **Macnamara eliyle uyarma işareti yapıyor** adlarını söylemeyeceğim, ama enternasyonal komplo ile mücadele eden birkaç büyüğümüze bağlı olacak, biliyorsun zengin yahudiler yurdumuzda komünizmi yaymak istiyorlar.

Yalnız geceleri çalıştığı halde haftada on dolar alıyor. Büro Iki katlı bir tavan arasının üst katında, bir masa, odanın içi paket yapılmış bir sürü broşür ve dergi dolu. Masanın arkasında büyük bir bayrak var, üzerinde bir haç ve birbirine geçmiş C ve U harfleri.

Christians United (Birleşik Hıristiyanlar.) Buradaki ekibin adı. CHRISTIANS... UNİTED, anladın değil mi, komplolarını boğacağız namussuzların, kan akıtmadan kurtulmaz bu memleket. Korkuyor musun kandan? diye soruyor masanın arkasında oturan şef. Soluk kahverengi gözleri var, donuk camlar gibi. Seferber olmalıyız, hazır bulunmalıyız, enternasyonalist yahudiler bizi savaşa sürüklemek istiyorlar, önce onları vuracağız, bütün işler onların ellerinde biliyorsun, bunun karşısında elimizi kolumuzu bağlayıp durursak bütün fırsatları ellerine vermiş oluruz, yüksek mevkllerde adamları var, ama bizim de var.

Sokak köşelerinde dergi satıyor YABANCILARIN HAZIRLADIĞI BÜYÜK KOMPLOYU YAZIYOR! PAPAZ KILIAN'IN DERGISI: IÇYÜZLERINI YAZIYOR!, gizli toplantılara gidiyor, eskiden kalma silâhlar kullanan bir spor kulübünde haftada bir saat atış talimi yapıyor.

Ne zaman işe başlıyoruz. Biraz eyleme geçelim.

Sabırlı ol, Gallagher, bu gibi işler zaman ister, her şey hazırlandıktan sonra elbette açığa çıkacağız, memleketimize düzen getireceğiz, sen tabandasın ve bizlmlesin.

Evet. **Bazı geceler uyuyamıyor, ağır ve şehvetli rüyalar, göğsünde hızlı yürek atışları.** Sabrım kalmadı artık, patlayacağım... harekete geçmezlerse.

Ama...

Sonunda bir kız bulmuş, hormonlar artık sirke damıtmıyor.

Sevgilim, diyor Gallagher Mary'ye, çok iyi kızsın, seninle... seninle konuşunca içim bir tuhaf oluyor.

Çok güzel bir gece, öyle değil mi Roy. **Kıyıdan uzaklara bakıyorlar, Boston limanının ışıklarını arıyorlar, az bulutlu bir gökyüzünün yıldızları gibi parlıyor liman. Avcuna kum dolduruyor, kumu ayakkabısına döküyor, bir kamp ateşinin ışığında saçları altın sarısı kızın. İnce, uzun yüzlü, ergenlikli, mahzun, ama o sıra tatlı ve çok da sevimli.**

Bir sosisli sandviç yesek mi?

Konuşalım, Roy.

Onlarla birlikte gelen çiftler kamp ateşinden uzaklaşmışlar, kıyının koyu gölgeliklerinde gülüşüyorlar. Bir kız korkmuş gibi bağırıyor, sesi işitince irkiliyor, rahatsız. Sıvının aşk seslerine karıştığını işitir gibi oluyor.

Evet, nefis bir gece, diye tekrarlıyor. Acaba kızla sevişebilecek mi, birden bir utangaçlık çöküyor üstüne. **Öteki kızlara benzemiyor, temiz kız bu, dindar bir kız.** Aklından böyle bir şey geçirdiği için suçlu buluyor kendini.

Seninle görüşmek istediğim bir sürü şey var.

Peki, Roy.

Bak, birkaç aydan beri beraberiz, biliyorsun. Benim hakkımda ne düşünüyorsun? Kaba bir çıkış yaptığı için kızarıyor, çünkü kafasının bir kısmı aslında onu fizik olarak elde etmeyi düşünüyor. **Kıyıdan gelen sesler daha da yükseliyor.** Yani benden hoşlanıyor musun?

Gerçekten fena çocuk değilsin, Roy. Bir kere kibarsın, ötekiler gibi kaba saba değilsin.

Ya. Hayal kırıklığına uğramıştır, belli belirsiz bir utanma duymaktadır, ama yine de bir övünme var

içinde. Benim aklım başka yerde.

Her zaman düşünceli bir halin var, Roy. Kafandan neler geçiyor, bilmiyorum. Ama bilmek isterdim, çünkü sen başkalarına benzemiyorsun.

Nasıl?

Yani çekingensin, yani utangaçsın demek istemiyorum, naziksin demek istiyorum.

Bir de arkadaşlarla nasıl konuştuğumu görsen. **Gülerler.**

Tabiî sen de ötekiler gibisin, farklı olmazsın. **Kızın elleri Gallagher'in dizine düşüyor, dalgın dalgın. Heyecanlanarak çekiyor birdenbire.** Kiliseye sık sık gitmelisin.

Her zaman giderim.

Ama seni üzen bir şey var içinde, nedir bilmiyorum. Sen kapalı bir kutusun.

Öyle mi? Memnun.

Roy, sende kızgın bir adam hali var her zaman, beni korkutuyor bu. Babam senden söz ediyordu bir gün. Sen Christians United'danmışsın. Ben politikadan anlamam ama içlerinden birini tanıyorum. Jackie Evans, hiç iyi bir çocuk değil o.

Yo, hiç de bildiğin gibi değil. Çok iyi çocuk. Kulübün başka bir davası var, beni deniyorlar, hepsi bu kadar.

Başın derde girmesin, onu istiyorum.

Neden?

Kız Gallagher'e bakıyor, gözleri heyecansız ve sakin. Bu sefer elini koluna koyuyor. Neden olduğunu biliyorsun, Roy.

Boğazı gerildi, göğsü ağrıyor, sıcaklıktan ve açlıktan. Gülüşmeleri yeniden işitince titriyor. Burası güzel yer, diyor. **Geceleri gördüğü ağır, şehvetli rüyalar, ne olduğunu bilmediği.** Bak anlatayım, Mary, eğer çok zamanımı alırsa —sesinde bir pişmanlık— aya-

ğımı biraz keserim, çünkü biliyorsun ki seninle beraber olmak istiyorum daha çok.

Öyle mi?

Dalgaların sesini dinliyor. Seni seviyorum, Mary, diyor birdenbire, sıkı ve soğuk duruyor, geçici bir kararsızlık içinde, hafifçe üzgün.

Ben de galiba, Roy.

Evet, az sonra kibarca öpüyor, sonra aç aç, ama kafasının bir köşesi gerilmiş ve soğumuştur. Ah, seni seviyorum, diyor boğuk bir sesle içindeki kuşkuyu belli etmemeye çalışarak. Gözleri ufka bakıyor.

Burası ne güzel, diyor kız.

Kıyı boyunca yayılmış olan süprüntüleri, yosunları, tahta parçalarını, köpüklerin kenarında küçük çirkin deniz hayvanları gibi yüzen kabukları görmüyorlar.

Evet, çok güzel, diyor ağır ağır.

Hey Roy, anlat bakalım nasılmış evlilik, aile hayatı?

Eh, fena değil. **Kurşunî kaldırım taşlarında ve pis ahşap evlerin üstlerinde hafif haflf belirmeye başlayan Eylül sabahı; titriyor.** Vay anasını amma da ayaz. Şu seçim başlasa artık.

Bu sabah beraber olduğumuza çok sevindim. Roy. Biliyorsun biz seni beğeniyoruz, ama bugüne kadar pek fazla bir şey görmedik senden.

Ya, peki, öyleyse ben de CU den ayrılıyorum, diye mırıldanıyor, belki artık büyükler beni aralarında görmek istemiyorlar.

Aman sakın bunu onlara söyleme, bak aramızda kalsın, kulüp bir süre senin ekibinle meşgul olmayacak, yukarıdan baskı yapmışlar, galiba yukardan. Ku-

lübe bağlı kalmak her zaman yararlıdır. Sakın böyle bir yanlış iş yapma, CU da çalışmamış olmasaydın, yemin ediyorum, bugün seçim başkanıydın. Konuştuklarımız burada kalsın, Roy.

Peki. **Ağır bir üzüntü var içinde. Eski yerine dönecek.** CU'nun ayağına karpuz kabuğu koyan garanti partideki Yahudi zenginlerdir.

Olabilir.

Karım partiden ayrılmamı istiyor.

Karın nasıl?

Iyi. **O sırada evde mışıl mışıl uyuduğunu düşünüyor, kaba, kalın, erkekçe horlamasını duyuyor.**

Evlilikten memnunsun demek? Şimdi ne iş yapıyorsun?

Evet, memnunum. Şimdi kamyon şoförlüğü yapıyorum... babam gibi. **Mary masaya işlemeli bir örtü satın aldı.**

Bana bak, kızıllar M'Gillis'i aday gösteriyorlar. M'Gillis namussuz bir Irlandalı, dinsiz, bizim büyükler ön seçimlerde ondan hiç korkmuyorlar, ama bizim bölgemizde bir sürü sendikacı var, Mac diyor ki ayaklarının altına karpuz kabuğu koymak için bir şey yapmalıyız.

Iki kere sandık başına gidecek adam mı toplayacağız? diye sordu Gallagher.

Yo, şimdi benim başka bir fikrim var. **Bir kese kâğıdından iki şişe domates suyu çıkarıyor, kaldırıma dökmeye başlıyor.**

Ne yapıyorsun?

İşte ökse bu. İşi bu yapacak. Kafalarına vuracak. Sen burada duracaksın, Haney'in bildirilsini dağıtacak ve bağıracaksın, kazanacağız göreceksin.

Güzel fikir. **Kendisi neden akletmedi bunu?** Senin fikrin mi?

Tamamiyle. Söylediğim zaman Mac şaşırdı.

Sandık başında duracak olan iki polisi çağırdı, bize dokunmayacaklar.

Gallagher domates suyunun yanında duruyor, ilk seçmenler sandık başına giderken bağırıyor BAKIN, BAKIN EY MİLLET, GÖRÜN. İŞTE KAN. BİR KIZILA OY VERMEK İSTEMEYEN NAMUSLU AMERİKALILARIN BAŞINA NELER GELDİĞİNİ GÖRÜN. M'GİLLİS'İ DESTEKLEYEN YABANCILAR TARAFINDAN DÖVÜLEN BİR VATANDAŞIN KANI. M'GILLIS'IN MARİFETİ. KAN, INSAN KANI.

Ortalık tenhalaştığı bir sırada domates suyunu yayıyor, daha kırmızı görünüyor. Üstüne biraz toprak atıyor. **Çalış babam çalış. Sonra açıkgözün biri çıksın, bir fikir ortaya atsın, bütün itibarı o kazansın, ulan şu namussuz kızıllar yok mu, hep onların yüzünden bu başıma gelenler.**

İŞTE VATANDAŞLAR. İŞTE BAKIN BURADA, diye bağırıyor seçmenler yaklaşırken.

Nereye gidiyorsun, Roy? diye soruyor Mary. İnler gibi sesi, Gallagher kapıda dönüp bakıyor, başını sallıyor. Şöyle bir çıkıyorum. Karısı haşlanmış patatesi ortadan ikiye bölüyor, büyük parçayı ağzına atıyor. Birkaç patates parçası ağzına yapışıyor, kızıyor Gallagher. Patatesten başka yiyecek yok mu? diye soruyor.

Et var, Roy.

Evet, biliyorum. Kafasına bir sürü soru takılıyor. Geceleri neden kendisiyle birlikte yemek yemediğini, önce kendisine yemek verdiğini sormak istiyor karısına; nereye gittiğinin sorulmasından hoşlanmadığını anlatmak istiyor.

Cu toplantısına gitmiyorsun, değil mi? diye soruyor.

Sana ne? **Şu kombinezonun üstüne neden bir türlü entari giymez bu kadın?**

Roy, başın belâya girecek, ben bu herifleri hiç beğenmiyorum, kulüpte boş yere kendini harcıyorsun, artık savaş başladı. Partinin, bu heriflere ihtiyacı yok.

CU iyi bir teşkilâttır. Sen karışma bana, sıçarım ağzına sonra...

Roy, küfretme.

Kapıyı çarparak kapatıyor, karanlığa karışıyor. Hafif hafif kar yağmakta; sokak köşelerinde ayakkabıları sulu karın içinde gıcırdıyor. Bir iki kere hapşırıyor. Bir yere gidip... bir yere gidip kafa dinlemeli. Teşkilâtta çalışmak, bir fikir için savaşmak istiyorsun, öte yandan karın sana engel oluyor. Günün birinde göreceksin yükseleceğim.

Toplantı salonu. Kalorifer ısıtmış içerisini, kızdırmış ve madenleştirmiş. Islak elbiselerden çıkan keskin bir koku var. Sigaranın izmaritini ayağıyla eziyor.

Evet arkadaşlar, savaşa girmiş bulunuyoruz diyor konuşmacı, memleket için savaşacağız, ama kendi iç düşmanlarımızı da unutmayacağız. Üzerine haçlı bir bayrak örtülmüş masaya vuruyor konuşmacı. İçimizden atmamız gereken birtakım yabancılar var. Bunlar memleketi ellerine geçirmek için el altından çalışıyorlar. Portatif sandalyelerde oturan yüzlerce insan bağırıyor. Birbirimize sımsıkı bağlı kalalım, birbirimizden ayrılmayalım, yoksa karılarımızın ırzına geçerler. Kızıl Yahudi Faşist Rusya'nın Kızıl Orak Çekici KAPIMIZI KIRIP İÇERİ GİRER.

Ne güzel söylüyor diyor, Gallagher'in yanında oturan adam.

Evet, Wat'ın hakkı var. Gallagher tatlı bir öfkenin yerleştiğini duyuyor içinde.

İşinizi elinizden alan kim, karılarınızı, kızlarınızı, analarınızı bile her gün daha fazla bir şey istemeye teşvik eden kim, bir Kızıl ve Yahudi olmadığın için, Allaha inanmayan, hep daha fazlasını isteyen, elindekine kanaat etmeyen pis, namussuz bir komüniste boyun eğmediğin için SENİN ve SENİN peşini bırakmayan kim.

Gebertelim hepsini! diye çığlığı basıyor Gallagher. Heyecanla tirtir titriyor.

Tamam arkadaşlar, hepsini temizleyeceğiz merak etmeyin, harpten sonra mükemmel bir teşkilât kuracağız. Dostlarımız olan vatanseverlerimizden aldığım telgraflar işte burada, hepsi bizimle birlik. Arkadaşlar, şimdilik sesimizi çıkarmayacağız, askere gidenler silâh kullanmayı iyi öğrensinler, çünkü, sonra... sonra... anlıyorsunuz ya arkadaşlar. Yenilmiş değiliz, daha da kuvvetleniyoruz.

Toplantı bittikten sonra Gallagher bir meyhaneye gidiyor. Boğazı kurumuş, göğsünde acı bir sıkıntı. içtikçe dağılıyor öfkesi, bir ağırlık bir acılık çöküyor içine.

Hep son dakikada atıyorlar kazığı bize, diyor yanındakine. Birlikte çıkmışlardı toplantıdan.

Komplo.

Evet, ağzıma sıçsınlar eğer bunun altında bir bit yeniği yoksa, ama ben yemem bunları, partide yüksek kademelere çıkacağım.

Eve dönerken ayağı kayıyor, yere düşüyor, pantalonu tamamiyle ıslanıyor. Ağzına sıçayım, diye bağırıyor kaldırımda. Komplo, komplo, her zaman her yerde dinini siktiğimin komplosu, ama bana bir şey yapamazsınız.

Kendi katına çıkıyor, yalpa vura vura, paltosunu bir kenara atıyor. Burnu zonkluyor, durmadan hapşırıyor, ve küfrediyor kendi kendine.

Mary uyanıyor koltukta, bakıyor. Sırıl sıklam olmuşsun.

Roy eve döndüğün zaman hep böylesin.

Sen benim yükselmemi istemiyorsun, bütün istediğin şu dini boklu ekmek değil mi. İSTEDİĞİN KADAR EKMEK VERECEĞIM SANA.

Roy, ne olur böyle konuşma. Dudakları titriyor.

Hah, şimdi de ağlamaya başla bakalım, ağla, ağla, biliyorum.

Yatmaya gidiyorum.

Gel buraya.

Roy, sana kızmıyorum, neye canının sıkıldığını bilmiyorum, ama anlamadığım bir yan var sende, ne istiyorsun benden.

Beni yalnız bırak.

Roy, ıslanmışsın, çıkar pantalonunu, şekerim neden içtin bu kadar, bilmiyor musun sana dokunuyor, senin için dua edip duruyorum, inan bana şekerim.

Evet, bırak çekil git. Birkaç dakika yalnız başına oturup masanın üzerindeki işlemeli örtüye dalıyor. Of, bilmiyorum, bilmiyorum.

Hayat nedir?

Yarın sabah kalkıp işe gitmek.

Lavantalı elbise giymiş hanımı kılıcıyla koruyacak.

Sandalye uyudu, sabahleyin nezle olmuştu.

10.

Gallagher'in durgunluğu devam ediyordu. Mary'nin ölüm haberini izleyen günlerde yol yapımında deli gibi çalıştı, hendeklerde durmadan kürek salladı, yola kütük döşemek gerektiğinde ağaç üstüne ağaç devirdi. Saat başı verdikleri mola sırasında da dilendiği pek yoktu. Geceleri yemeğini tek başına yiyor, battaniyesinin içine kıvrılıp yatıyor, dizlerini çenesine çekerek sabaha kadar deliksiz uyuyordu. Wilson gece yarıları Gallagher'in titremeler geçirdiğini duyuyor, battaniyesini üstüne örtüyor, onun bu kadar acı çekmesi karşısında ah vah edip duruyordu. Gallagher'de hemen hemen hiç bir keder belirtisi yoktu, yalnız biraz zayıflamış, gözleri ve gözkapakları şişmişti, sanki uzun bir içki âleminden çıkmış ya da kırk sekiz saat durmadan poker oynamış gibiydi.

Onun adına arkadaşları üzülmeye çalışıyorlardı. Bu olay yol çalışmalarında geçen yeknesak günlerine bir acıma duyuyorlar, alçak sesle konuşuyorlardı. rında bulunduğu sıralarda içlerinden ona karşı sessiz bir acıma duyuyorlar, alçak sesle konuşuyorlardı. Sanki varlığı rahatsız ediyordu onları. Sonunda bu duyguların yalnızca rahatsız etme yanı kaldı, Gallagher yanlarında oturduğu zaman sıkılmaya başladılar, çünkü ne konuşacaklarını bilmiyorlar, iyice tedirgin oluyorlardı. Red biraz utanç duyuyordu bundan, bir gece nöbette düşünmüştü bu konuyu da elinden bir şey gelmeyeceği sonucuna varmıştı. Zor, ben neyi değiştirebilirim. Geceleyin uzaklara dalmış ve omuzları-

nı silkmişti. Allah Kahretsin. Ne yapalım, her koyun kendi bacağından asılır.

Posta hemen hemen her gün gelmeye başlamıştı. Bu arada korkunç bir şey oldu: Gallagher'in karısından durmadan mektup geliyordu. Papaz karısının ölümünü haber verdikten birkaç gün sonra Gallagher karısından ilk mektubu aldı. Hemen hemen bir ay önce postaya verilmişti. Wilson o gece takıma gelen mektupları karargâhtan almış, mektubun Gallagher'e verilip verilmemesini tartışmıştı.

— Ulan herif mahvolacak, dedi Croft'a.

Croft omuzunu salladı:

— Ne biliyorsun, belki ister.

Croft ne olacağını merak ediyordu.

Wilson mektubu Gallagher'e verirken umursamıyormuş gibi yaptı:

— Sana mektup var, arkadaş.

Heyecanlandı ve uzaklara baktı.

Gallagher mektuba bakar bakmaz bembeyaz kesildi.

— Bana değil, diye mırıldandı. Bir yanlışlık var.

— Senin mektubun arkadaş.

Wilson omuzuna elini koydu, Gallagher omuzunu silkerek elinden kurtuldu.

— Yırtıp atayım mı? diye sordu Wilson.

Gallagher mektubun üzerindeki tarihe baktı. Titrer gibi oldu.

— Hayır, ver bana, diye kekeledi.

Birkaç metre öteye gitti, mektubu açtı. Kelimeleri sâkemiyordu, okuyamayacaktı. Titremeye başladı. Allah, Peygamber, isa, Meryem diye kendi kendine okuyup üfledi. Gözlerini birkaç satır üzerinde topladı, anlamları kafasına sızdı: «Hep aklım sende, Roy, her zaman her şeye o kadar çok kızarsın ki, onun için sana bir şey olmasın diye gece gündüz dua edi-

yorum. Doğacak bebeği düşündükçe seni o kadar sevi yorum ki, yalnız arada sırada onun bu kadar çabuk dünyaya geleceğine inanamıyorum. Şimdi üç hafta kaldı yaimzca, dedi doktor.»

Gallagher mektubu katladı, kör gibi dolaşmaya başladı çevrede. Çenesinin üstündeki mor çıban izi seğiriyordu durmadan.

— Hey Allahım, sen bana acı, diye bağırdı ve yeniden titremeye başladı.

Gallagher Mary'nin öldüğüne inanamıyordu. Geceleri nöbetteyken bir de bakıyor, dönüşünü düşünmüyor mu? Mary kendisini karşılayacakmış gibi geliyordu ona. O zaman ağır bir umutsuzluk çöküyordu üstüne ve şöyle diyordu: Öldü, öldü, ama yine de iyice inanamıyordu.

Ama şimdi, iki üç günde bir mektup geldikçe Mary'nin sağ olduğuna inanmaya başladı. Herhangi bir kimse karısı hakkında bir şey soracak olursa, Öldü, diyordu; diyordu ama yine de alıştığı şekilde düşünmekten vaz geçmiyordu. Karısı mektupta, çocuk on güne kadar doğacak dediği zaman mektubun tarihinden on gün sonrasının ne güne rastlayacağını hesaplıyordu. Bir gün önce annesini görmeye gittiğini yazmışsa, bir gün öncenin karavana saatine rastladığını düşünüyordu. Karısının hayatını aylarca mektuplardan izlemişti, şimdi bu alışkanlık bozulamayacak kadar yerleşmişti içine. Mutluluk duymaya başlamıştı; her zamanki gibi mektup bekliyor, geceleri uykuya dalmadan önce mektupları düşünüyordu.

Ama birkaç gün sonra hastaneye yatma tarihinin yaklaşmakta olduğunu büyük bir dehşet içinde anladı. Artık son mektup gelecek ve ölecekti. Bu dünyada olmayacaktı artık. Hiç bir haber gelmeyecekti. Gallagher paniğe kapılmak ile inanmazlık arasında bocaladı: Bir süre, karısının yaşadığına iyice ve tabiî bir şekilde inanmıştı. Papazla yaptığı konuşma bir rüya

idi. Ama birkaç gün geçip de meptup alamayınca karısı uzaklaşıyor, ve yeniden onu bir daha göremeyeceğini anlamaya başlıyordu. Ama, mektuplar çoğu zaman onu boş inançlara sürüklüyordu; karısının ölmediğine, ama bir çaresini bulamadığı takdirde öleceğine inanmaya başladı. Papaz kendisine kaç kere izin isteyip istemediğini sorduğu halde bir türlü böyle bir şeyi düşünemedi; inanmak istemediği bir şeyi kabul etmek demek olurdu bu.

Başlangıçta öfkesni önlemeye çalıştığı halde şimdi arkadaşlarından ayrılarak uzaklara gidiyor, yol boyunca uzun yürüyüşlere çıkıyordu. Japonların bir tuzağına düşebileceği kendisine kaç kere söylendi ama aldırış edecek durumda değildi. Bir keresinde karargâha kadar yürümüştü. On kilometrelik yol. Arkadaşları Gallagher'in aklını oynatacağını sanıyorlardı; arada sırada geceleri toplanıp konuşuyorlrdı. Croft: «Oğlan Keçileri kaçıracak» diyordu. Ellerinden bir şey gelmiyordu ki; ne söyleyeceklerini bilemiyorlardı. Artık ona mektup vermeyin, diyordu Red. Ama ötekiler bu işe burunlarını sokmak istemiyorlardı. Kaçınılmaz bir olay karşısında duydukları korkuyu ve ürpertiyi yaşıyorlardı. Gallagher onlara heyecan vermiyordu artık; çok yaşamayacağı bilinen bir hastaya bakar gibi bakıyorlardı ona.

Durum posta memuruna anlatıldı, ama o gidip papaza danıştı. Papaz da Gallagher ile konuştu. Papaz artık mektup almamasının daha iyi olacağını söylediği zaman Gallagher papazı bundan vaz geçirmeye çalıştı ve şöyle mırıldandı:

— Mektupları keserseniz ölürüm.

Papaz ne demek istediğini anlamadı, ama Gallagher'in derin duygulara dalmış olduğunun farkına vardı. Şaşırmıştı, hastaneye gönderilmesini teklif etsin mi etmesin mi diye düşündü içinden, akıl hastanele-

rinden çekiniyordu, onları hiç sevmezdi. Gallagher'e haber vermeden izin istemişti onun için ama üs kargâhı teklifini reddetmiş, Kızıl Haç'ın durumu incelediğini, Mary'nin ana babası tarafından çocuğa bakılmakta olduğunu bildirmişti. O da Gallagher'in durumunu karşıdan seyretmekten başka bir şey yapamadı.

Gallagher çevrede dolaştı durdu, birtakım şeylerle ilgilendi ama ağzını açıp tek kelime söylemedi. Sanki yalnız kendisinin bildiği bir şey varmış gibi arada sırada gülümsediğini görüyorlardı arkadaşları. Gallagher'in gözleri gittikçe kırmızılaştı, öfkeli öfkeli bakması yüzünden göz kapakları şişmiş gibiydi. Kâbuslar görmeye başladı. Wilson onun bağırmasından uyandı bir gece.

— Ne olur, Tanrım, karım ölmesin. Iyi insan olacağım ben artık. Yemin ediyorum, iyi insan olacağım, diye bağırıyordu.

Wilson titredi ve Gallagher'in ağzını eliyle kapattı:

— Kâbus görüyorsun, oğlum, diye fısıldadı.

— Ya!

Gallagher sustu, Wilson ertesi sabah bu durumu Croft'a söylemeye karar verdi, ama Gallagher ertesi sabah hiç bir şey olmamış gibi uyandı, ciddî ve rahattı. Yolda çalışıp durdu. Wilson da ağzını açıp kimseye bir şey söylemedi.

Bir ya da iki gün sonra takım kıyıda bir boşaltma ekibine verildi. Gallagher bir gece önce karısından son mektubu almıştı; mektubu okuyacak cesareti bulmaya çalışıyordu. Düşünceli ve dalgındı; kamyondakilerin görüşmeleriyle ilgilendiği yoktu; kumsala gelince bir süre dolaşmaya çıktı. Bir çıkarma teknesin-

den sandık iaşe maddesi boşaltacaklardı. Omuzundaki sandığın ağırlığı Gallagher'i kızdırmıştı. Taşıdığı yükü yere bırakarak:

— Ağzına sıçayım, diye mırıldanmış, başını alıp gitmişti. Croft arkasından bağırmıştı:

— Nereye gidiyorsun?

— Bilmiyorum. Birazdan dönerim.

Başını geri çevirmeden söylemişti bu sözü. Daha başka sorularla karşılaşmaktan çekiniyormuş gibi kumda hızlı hızlı yürüdü. Yüz metre kadar gittikten sonra birdenbire yorgunluk duydu, yavaş yavaş yürümeye başladı. Kumsalın bir burnunu dönmeden önce arkasına dönüp askerlere baktı ilgisizce. Birkaç çıkarma teknesi daha kıyıya yanaşıyor, malzeme deposuyla tekneler arasında erler iki sıra oluyorlardı. Denizin üstüne yayılmış olan hafif bir sis yüzünden uzaklara demirlemiş birkaç şilebi zorlukla seçebiliyordu. Burnu döndü, kumsalın ilerisinde birkaç manga çadırı gördü. Çadırın kapakları açıktı, içindeki karyolalarda birkaç kişinin yattığını ve aralarında konuştuklarını görüyordu. Dalgın dalgın üzerindeki yazıyı okudu:

— 5279 Karargâh Kamyon Bölüğü.

İçini çekti ve yürüyüşüne devam etti. Namussuz karargâh, hep yan gelip yatıyor, dedi kendi kendine; bir acılık yoktu içinde ama.

Hennessey'in öldüğü yerden geçti. Bir acıma duydu, durdu, bir avuç kum alarak parmaklarının arasından akıttı. «Gencecik çocuk, bu dinine yandığımın hayatını bile göremedi.» diye düşündü. Hennessey'in cesedini denizden uzaklaştırmak için kaldırdığında miğferinin nasıl yere düştüğünü hatırladı. Miğfer donuk bir ses çıkarmış, hışırtıyla kumda yuvarlanmıştı. Delikanlı ölmüştü. Hayatta bütün elde ettiği şey bundan ibaretti. Cebindeki mektubu hatırlayınca titreme-

ye başladı. Tarihine şöylece bir göz atmış, son mektup olacağını anlamıştı. Başka bir mektup da yazmıştır belki, diye düşündü, kumlara tekme attı. Yere oturdu, ininde avını yemeğe hazırlanan bir hayvanın kuşkusuyla çevresine bakındı, zarfı yırttı. Yırtılırken çıkan ses sinirine dokundu; her hareketinin artık son olduğunu anlamaya başlıyordu. Birdenbire Hennessey'e acımanın gülünçlüğünü anladı.

— Kendi başımdaki bok yetişmiyormuş gibi, diye mırıldandı.

Elindeki kâğıtlar yoktu sanki.

Mektubu bitirdiği zaman son paragrafı bir daha okudu. «Roy, şekerim, bu sana yazdığım son mektup olacak, birkaç gün sana yazmacam. Arım biraz önce başladı. Janie doktor Newcome'u çarmaya gitti. Çok korkuyorum, çünküm doktor doğum kolay olmayacak dedi, ama ben üzülmüyorum, çünküm, her şey düzelecek, biliyorum. Yanımda olsaydın ne iyi olurdu, sen kendine iyi bak, nolursun. Çünküm yalnız kalmaktan korkuyorum. Seni çok seviyorum, şekerim benim.»

Mektubu katladı. Yeniden cebine koydu. Donuk bir ağrı duydu içinde, alnı yanıyordu. Birkaç saniye hiç bir şey düşünmedi, sonra acı acı yere tükürdü. Ah şu ağzına sıçtığımın karıları, başka şey bilmezler, seviyorum, seni seviyorum, şekerim, hep insanın iflahını kesmek için bunlar. Yeniden titredi; evlilik hayatının çatışmalarını ve üzüntülerini hatırladı, aylardan beri ilk defa. Kadınların bütün istedikleri bir koca bulmak; sonra hepsi de boku yiyorlar ama. Hepsinin de Allah belâsını versin. Mary'nin sabahları nasıl soluk bir renk aldığını, geceleri uyurken çenesinin sol yanının nasıl şiştiğini düşündü. Olaylar, yaşamlarının tatsız yanları, şimdi tavada kaynamak üzere olan bir et parçası gibi kafasında acı acı fokurdamaya başlamıştı. Kafasında sımsıkı bir saç filesi ile ve

kenarları tarazlanmış bir kombinezonla dolaşırdı evde. En kötüsü hiç bir zaman kabul etmek istemediği başka bir şey daha vardı: Banyonun duvarları inceydi, ve banyoda çıkardığı bütün gürültüleri işitirdi. Evli kaldıkları üç yıl içinde Mary iyice salıvermişti kendini. Ah, kendine doğru dürüst hiç bakmadı bu kadın, diye düşündü acı acı. O anda karısının anısından nefret etti, son birkaç hafta içinde kendisine verdiği acıdan tiksindi. Hep bu sevgi, sevgi dalgası, ama nasıl götüme döndüklerinin hiç farkında değiller. Yeniden tükürdü. Adam gibi davransalar bari, yani «hadlerini bilseler» demek istiyordu. Gallagher Mary'nin anasını düşündü: Şişman, şapşal bir kadın. Gallagher içinde bir sürü şeylere karşı büyük bir öfke duydu. Kaynanasının iri yarı olmasına, küçük bir apartıman katında oturmasına sebep olan parasızlığa, karısının ölmesi yüzünden büyük bir acı çekmesine ve bir türlü rahat edememesine kızdı. Hennessey'i düşündü, ve dişlerini sıktı. Paramparça olsun kafası... neden, neden? Bir sigara yaktı, kibriti fırlattı, kumda nereye düştüğüne baktı. Canına sıçtığımın yahudileri için savaşıyoruz. Goldstein'i düşündü. Bir sürü pezevenk hepsi, boktan bir toplum kaybedilmesi, efkârlı zamanlarda bir yudum içki bile içememek. Ayağa kalktı, yeniden yürümeye başladı. Kafasında donuk bir acı ve kin dolaşıyordu.

Kocaman bir deniz yosunu sürükleniyordu kumsala doğru. Denize yaklaştı, yosuna baktı. Koyu kayverengi, ve çok uzundu, belki on beş metre vardı boyu. Yosunun üstü koyu, lâstik gibi bir deriyle kaplıydı ve yılan derisi gibi parlıyordu. Ürktü. Mağaradaki cesetleri hatırladı.

— Ulan ne eşşoğlu eşşek sarhoşlarız biz, dedi.

Pişmandı, ama, daha doğrusu, kötü bir şey yaptığını hissettiğinden içinde bir pişmanlık duygusu ya-

ratmıştı. Yosun korkutmuştu onu. Yürüdü.

Birkaç yüz metre gittikten sonra bir kum tümseğinin üstüne çıkıp oturdu. Fırtına geliyordu. Birdenbire üşüdü; elli metre kadar uzunlukta, yassı bir balık biçiminde kapkara bir bulut bütün gökyüzünü kaplamıştı. Bir rüzgâr çıktı. Kıyıdaki kumları yatay olarak savurdu. Gallagher orada kıpırdamadan oturuyor, yağmurun başlamasını bekliyordu. Ama yağmur başlamadı. Tatlı bir üzüntü vardı içinde, manzaranın çıplaklığını, kararsızlığını, uzaklardaki çırpıntıları sevmişti. Farkına varmadan kumda bir kadın resmi çizdi. İri memeleri, ince beli ve çok geniş dolgun kalçaları vardı. Yaptığı resmi ciddî ciddî seyretti, ve ufak memeli olduğu için Mary'nin utandığını hatırladı. Bir gün şöyle demişti:

«Ne olurdu benimkiler de büyük olsaydı.»

«Neden?»

«Sen öylesini seversin de.»

O da yalan söylemişti:

«Yok canım, böylesi daha iyi.»

İçinde ufak bir acıma yarası kanadı. Karısı ufak tefekti, zaman zaman onun kendisine nasıl küçük bir kız gibi göründüğünü, kendisinin ciddiliğiyle nasıl alay ettiğini hatırladı. Hafifçe güldü, ve sonra birdenbire, hiç bir savunmaya kalkışmadan. onun kesin olarak öldüğünü, bir daha onu göremeyeceğini anladı. Bu anlayış hiç bir direnmeyle karşılaşmadan bütün vücudunda dolaştı, bir su barajının kapağı açılmış da su her yanı basmış gibi. Soluduğunu işitti. sonra bunalımın boğucu seslerini duymaz oldu artık. Büyük bir acı duydu yalnızca, bu acı onu yumuşattı, yoğurdu, ıstırap, keder ve korku şişkinliklerini indirdi, ve kumun üzerinde onu ağlattı. Mary'nin, daha yumuşak, daha kibar anıları yeniden gelmeye başlamıştı aklına; vücutlarının sıcaklık ve aşk içindeki ağır ve

sıvısal ritmini hatırladı, sabahları işine giderken sefertasını verdiği sıradaki gülümsemesinin anlamını yaşadı; son izninden dönmeden bir gece önce birbirlerine karşı duydukları kederli çekici sevecenlik aklına geldi. Boston limanında mehtaplı bir geceydi, elele tutuşarak bir geminin güvertesine çıkmışlar, dalgaların çırpıntılarını hiç ses çıkarmadan dinlemişlerdi. İyi bir kızdı, dedi kendi kendine. Başka hiç bir kimsenin kendisini bu kadar iyi anlayamayacağını, kelimelere dökmeden, düşünüyordu. Kendisini anlamış olduğunu ve hâlâ sevdiğini düşününce içinde bir rahatlık duydu. Bu sefer kanayan yaralar yeniden açıldı, nerede olduğunu bilmeden, hiç bir şey hissetmeden, yalnız bütün vücudu keder içinde orada öylece yattı, acı acı, ağlaya ağlaya. İkide bir son mektubu aklına geliyor, yeniden keder titremeleri geçiriyordu. Bir saat ağladı belki.

Bitkin düştü sonunda, bir temizlik ve iyilik duydu içinde. Bir çocuğu olduğunu düşündü ilk kez; kime benzediğini, kız mı oğlan mı olduğunu merak etti. Bir an ufak bir sevinç duydu ve düşündü; Eğer erkekse onu bir an önce eğitmeliydi. Profesyonel futbolcu olmalıydı, para onda. Döne döne uzaklaştı düşünceleri, kafası dinlendi ve boşaldı. Arkadaki sık ormana düşünceli düşünceli baktı, geriye dönmesi için ne kadar yürümesi gerektiğini düşündü. Rüzgâr kumsalı süpürüyordu hâlâ; duyguları buhar gibi belirsizleşiyor, yön değiştirip duruyordu. Bozulmuştu yeniden. Bir kış ayında kumsalda esen rüzgârı andıran soğuk ve teker teker birtakım şeyler geliyordu aklına.

Gallagher'in başına böyle bir felâketin gelmesi doğrusu çok ayıp, diye düşündü, Roth. Erlerin ye-

mek yemeleri için boşaltma ekibine bir saatlik bir dinlenme verilmiş, bu sırada Roth kumsalda dolaşmaya başlamıştı. Gallagher'in dolaşmaktan döndüğü sıradaki halini düşünüyordu Roth. Gözleri kıpkırmızı olmuştu, herhalde ağlamış, diye düşündü. Yine iyi dayanıyor, dedi içinden ve içini çekti. Gallagher cahilin biriydi, tahsil terbiye görmemişti, belki bir sürü duygudan yoksundu, Roth kafasını salladı. Kumsalda ayağını sürüye sürüye yürümeye devam etti. Çok düşünceli bir hali vardı, çenesi neredeyse göğsüne değecekti, bu yüzden de büsbütün kambur görünüyordu.

O sabah gökyüzünü kaplayan büyük yağmur bulutu sıyrılmıştı; başındaki iş kepini cayır cayır yakıyordu güneş. Durdu, elini ovuşturdu. Bu tropik havasına da hiç güven olmuyor, dedi kendi kendine. Sağlığına dokunan bir hava bu hastalıklı bir hava. Tekneden depoya sandık taşımaktan bacakları ve kolları ağrıyordu. İçini çekti. Bu yaşta yapılmaz bu iş. Wilson, Ridges, dahası Goldştein bile altından kalkabilir bu işin, ama bana göre değil. Ağzını bir yana eğerek gülümsedi. Goldstein için yanlış düşünüyorum, dedi kendi kendine, iriyarı, güçlü kuvvetli bir adam, ama değişti, nedenini bilmiyorum. Hep suratı asık, omuzunda da bir tik peyda oldu. Birinci manga cephеden geldiğinden beri bir hal var üzerinde; savaş insanı değiştiriyor belki. Ama ilk tanıdığında ne kadar şen, neşeli bir adamdı, sanki Poliyanna. Herkes tarafından sevilecek sanmıştım. insan ilk izlenimlere kanmamalı. Al meselâ Brown'u, kendine çok güveniyor, ilk izlenimlere kapılıyor, işte onun için de bana taktı ya. Neden? Çünkü bir gece nöbette fazla kalmışım; kendi nöbetimi az tutsaydım neyse, ama bu durumda artık bana takmış olmasından başka bir şey düşünemem.

Roth burnunu ovaladı ve içini çekti. Onlarla ne kadar iyi dost olabilirim, ama ortak bir yanımız yok ki? Ne ben onları anlıyorum, ne de onlar beni. Onlarla dostluk etmen için kendine bir çeşit güvenin olacak. Bende ise o yok. Üniversiteden çıktığımda ekonomik buhran patlamıştı... Ama ne diye kendimi aldatayım, ben saldırgan bir insan tipi değilim, hiç bir zaman büyük bir başarı gösteremem. İstediğin kadar aldat kendini. İşte askerlikte meselâ, hep bilinen şu: Madem onlar kadar kol gücüne sahip değilsin öyleyse onların seni hor görmeye hakları var. Acaba kafamın içindekileri biliyorlar mı? Ama aldırdıkları bile yok. Yüksek fikirlerin, bilginin onlar için ne önemi var? Oysa ne kadar iyi bir arkadaş olurum onlara. Olgun bir adamım ben. Hayatta çok tecrübelerim var, onlara birçok şeyler anlatabilirim. Ama dinler mi beni? Roth, hayır, demek ister gibi ağzını şapırdattı. Hep böyle davranılmıştır bana karşı. Ama yine de kendi yeteneklerime uygun bir iş bulabilirsem başarı gösterebilirim.

Kumsalda dev yosunun olduğu yere geldi, şaşıp kaldı. Yosunu incelemeye başladı. Dev yosun. Bu konuda bir hayli bilgisi olması gerekir. Başlıca konularımdan biri de buydu ama unuttum hepsini. Eski durumu aklına gelince büsbütün canı sıkıldı. Şu eğitim denen şeyin ne yararı var. Insan hepsini unuttuktan sonra. Yosuna baktı, kollarından birini eline aldı. Yılan gibi. Basit bir organizma. Ucu bir kayaya dokununca hemen yapışıp kalır. Bundan daha basit ne olabilir? Temel organizma. Kahverengi algaeler tamam, biraz daha uğraşırsam aklıma gelecek. Cacrocystis bilmem ne adı, halk arasındaki adı Şeytan Pabucu, ya da buna benzer bir şeyi Macrocystis pyrifera, tamam hatırladım, bu konuda bir konferans da vermişti. Botanik bilgim belki işe yarayabilir, on iki yıl

geçti üzerinden, anılarımı tazeleyeyim, bu konuda bundan sonra daha iyi işler çıkacak. Ilginç bir konu da.

Yosunun başını elinden attı. Garip bir bitki, keşke daha çok şey kalsaydı aklımda. Bütün bu deniz bitkileri incelenmeye değer şeyler, planktonlar, yeşil algaeler, kahverengi algaeler, kırmızı algaeler,bak bak hâlâ ne kadar çok şey hatırlıyorum. Dira'ya yazayım da benim eski botanik notlarımı göndersin. Belki yeniden çalışmaya başlarım.

Algaeleri ve küçük yosunları inceleyerek geriye dönmeye başladı. Bütün bunları ölü, diye düşündü, her şey ölmek için yaşıyor. Şimdiden hissediyorum, yaşlanmaktayım, otuz dört. Belki de hayatımın yarısını yaşadım, bundan sonra ne yapabilirim? Yid (*) dilinde bunun bir karşılığı vardı, Goldstein bilir herhalde. Yid dilini öğrenmediğimden ötürü üzgün değilim, modern insanların hepsi benim gibi yapsa ne iyi olur.

Of, omuzum ağrıyor, bir gün çalıştırmasalar olmaz mı sanki? Roth uzaktaki erleri görünce içi hafifçe burkuldu. Hepsi yeniden çalışmaya koyulmuşlardı. Dev bir deniz yosununa bakıyordum desem kim bilir ne kadar alaya alırlar beni? Anlamazlar ki. Neden bir an önce dönmek aklıma gelmedi?

Koşmaya başladı, yorgun argın, korka korka.

— Sen nerelisin... Sicilyalı mı? diye sordu Polack Minetta'ya.

Kumsalda yürüyorlardı birlikte. Minetta yemek kutusunu yeni bir süprüntü yığınına homurtuyla attı:

— Hayır, Venedikli, dedi. Büyükbabam tanınmış bir adammış, Venedik yakınlarında aristokrat bir ai-

(*) YİD: Ya da Yddish, Polonya yahudilerinin dili.

leden.

Çıkarma gemisine gitmek üzere geriye döndüler.

— İtalya hakkındaki bu şeyleri sen nereden biliyorsun ?

— Neden mi? dedi Polack. Yabancılar arasında çok bulundum. Onları senden daha iyi tanırım.

— Yok bilemezsin, dedi Minetta. Kimseye bir şey anlatmıyorum, çünkü, bizim çocukları bilirsin, sallıyorum sanırlar, ama inan bana namussuzum gerçek bu. Eski yurdumuzda biz sosyete idik, soylu kişilerdik. Babam ömründe bir gün çalışmadı, ava çıkmaktan başka bir iş görmedi. Kocaman bir malikânesi vardı.

— Ya.

— Dalga geçiyorum sanma. Bak bir kere yüzüme. Hiç Italyan'a benziyor muyum ben. Saçlarım açık kumral, tenim beyaz. Hele ötekileri görsen hepsi sarışın. Ben yine esmer sayılırım. Aristokratlar nasıl tanınır bilir misin? Tenlerinin beyazlığıyla. Atalarımdan biri Minetta düküdür. Bizim kasabamıza da onun adı verilmiştir.

Polack yere oturdu:

— Ne diye hıyar gibi dolaşıyoruz, oturalım, biraz boş ver.

Minetta durmadan anlatıyordu artık:

— Tabiî inanmayacaksın, ama günün birinde New York'a gelir de beni ararsan, sana ailemin madalyalarını gösteririm. Babam çıkarır çıkarır bize gösterirdi. inan ki bir sandık dolusu.

Croft geçti yanlarından, başını çevirip bağırdı:

— Hey millet, götümüzü yaymayalım.

Polack içini çekti ve ayağa kalktı :

— Anlaşıldı rahat yok. Biraz kaytarsan Croft'a ne sanki?

— O da şeridini düşünüyor, dedi Minetta.

— Hepsi öyle, diye cevap verdi Polack.

Minetta başıyla onayladı:

— Savaş bitsin de o zaman görürüz onları.

— Ne yapacaksın? Croft'a içki mi ısmarlayacaksın?

— Ondan korkuyor muyum sanıyorsun? dedi Minetta. Altın Eldiven amatör boksörler şampiyonasına katıldım. Bunların hiç birinden korkmam.

Polack'ın gülümsemesi Minetta'yı kızdırdı. Polack:

— Sen burada ancak Roth'un hakkından gelebilirsin.

— Hassiktir ulan, sana lâf söylenmez ki.

— Ne yapalım cahiliz biz işte.

Teknedeki yığından iki sandık aldılar, malzeme deposuna doğru yürümeye başladılar. Minetta öfkeyle patladı:

— Artık tahammülüm kalmadı. Bütün özlemlerimi yitiriyorum.

— Ya...

— Sen beni buradaki gibi siktirici bir adam mı sanıyorsun? diye sordu Minetta. Sen gel de beni sivilken gör. Giyinmesini bilirim, hayatla yakından ilgilenirim, her işte önder olurum. Eğer şeritte hevesim olsaydı şimdi ben de çavuştum. Ama bunu yapmak için Stanley gibi göt yalamak gerek; değmez ama buna. Haysiyet diye bir şey var.

— Peki insan ne diye çalışıyor diye sordu Polack. Haftada yüz elli dolar alıyordum, arabam vardı. Lefty Rizzo'da çalışıyordum ama esaslı kazanıyordum. Elimden geçmedik karı kalmadı dünyada, modeller mi istersin, artistler mi istersin, güzel orospular mı istersin. Pek pek haftada yarım saat çalışıyordum, hayır, dur bak, yirmi beş, geceleri beşten dokuza ka-

dar dört saat, haftada altı gece, bütün yaptığım iş biletleri toplayıp içeri vermekti. Sen hiç şimdiki halimden yakındığımı işittin mi? Alınyazısı bu arkadaş. Şimdi öyle, şimdi böyle. Onun için sesini kes otur, boş ver.

Polack yirmi birinde var, diye hesapladı Minetta. Acaba para konusunda söyledikleri doğru muydu? Polack'ın kafasından geçenleri anlayamaması onu rahatsız ediyordu. Polack ise onun ne düşündüğünü hep kestiriyordu. Ne cevap vereceğini bilmeden Polack'a hücum etti:

— Sesimi keseyim mi? Orduya sanki kendi isteğinle mi girdin?

— Sanki istemeseydim girmeyeceğimi nereden biliyorsun.

Minetta alay etti:

— Bilmiyorum elbette, çünkü insan aklını kaybetmedikçe girmez.

Taşıdığı sandığı ötekilerin üstüne koydu, yeniden gemilere döndü.

— Bir kere askere girmeye gör, artık yapı yuttun demektir. Kimse dönüp bakmaz. Başına bir felâket geldi mi boku yediğinin resmidir. Gallagher'e bak, zavallının karısı ölüyor da buradan ayrılıp gidemiyor.

Polack gülümsedi:

Gallagher'in neden üzüldüğünü biliyor musun?

— Biliyorum.

— Hayır, bimliyorsun. Benim bir amcaoğlu vardı. Allah kimsenin başına vermesin, karısı bir kazada öldü. Halini bir görseydin çocuğun. Neye üzülüyordu? Karıya mı acıyordu? Bir gün konuştum onunla. Dedim ki: «Oğlum, yazık değil mi sana, ne diye bu kadar gözyaşı döküyorsun? Dünyada karı mı kalmadı? Altı aya kalmaz kendine gelir, eskisinin nasıl olduğunu unutur-

sun bile.» Bu söz üzerine suratıma bakıp «of, of, of,» diye dövünmeye başladı. Yeniden kendisini avutmaya çalıştım. Sonra bana ne dedi biliyor musun?

Polack bir an durdu.:

— Ne dedi?

— «Sen altı ay diyorsun, ben bu gece kiminle yatacağım onu düşünüyorum.» dedi.

Minetta elinde olmayarak güldü:

— Yani inanayım mı bu söze.

Polack omuzunu silkti ve yerden sandığı aldı:

— Ister inan, ister inanma. Benden söylemesi.

Yürümeye başlamıştı:

— Hey, saat kaç?

—Iki.

Polack içini çektl.

— Bokun daha iki saati var.

Kumsalda ayaklarını sürüye sürüye yürüyordu:

— Kitap yazan karının hikâyesini de sana başka bir gün anlatırım, dedl.

Saat üçte takıma son istirahat verildi. Stanley kumun üzerinde Brown'un yanına uzanmış, ona sigara uzatıyordu:

— Hadi bakalım al bir sigara da sen. Sigara masrafına yardım etmiş oluyorum böylece.

Brown kollarını gererek:

— Yaşlanıyorum artık. Nereden mi anladım? Bu tropik sıcağında çalışamıyorum artık da ondan.

— Neden, «kaytarıyorum artık» demiyorsun?

Onbaşı olduğundan beri Stanley'in Brown'a karşı davranışı değişmiştl. Artık Brown ile her zaman tam bir görüş birliğinde olmuyor, ona daha çok gırgıra alıyordu.

— Birkaç hafta sonra Roth'a benzeyeceksin.

— Sıçtırma ağzına.

— Şaka ediyorum Çavuşum, boş ver.

Stanley değiştiğinin farkında değildi . Takıma geldiğinin ilk ayları cin gibiydi. Düşünmeden, ya da nereye varacağını hesaplamadan bir tek lâkırdı etmez, arkadaşlarını özenle seçer, onları Brown'un hoşuna gidip gitmeyeceği süzgecinden geçirirdi. Brown'un aslında pek tanımadığı erlere —bu erleri uzun uzadıya incelemediği halde— farkında olmadan Brown'un davranışını uygulardı. Stanley zamanla Brown'un beğendiği erleri sevmenin politik bir tutum olduğunu öğrendi. Ama bütün bunları, hiç bir zaman kelimeyle ifade etmedi kendi kendine; onbaşı olmak istediğini biliyordu, ama bunu kendi kendine hiç bir zaman kabul etmemişti. Brown'la olan ilişkileri sırasında kafasında doğan düşüncelerin ve korkuların verdiği emirlere göre hareket ediyordu Stanley.

Brown anlamıştı onu. İçinden alay ediyordu onunla. Ama sonunda onbaşı olmasını teklif eden o oldu. Farkına varmadan, kendini Stanley'in avucunda bulmuştu; kendisine karşı gösterdiği saygı ve hayranlık Brown'u ısıtmıştı. «Stanley benim kıçımı yalıyor, bense onunla alay ediyorum,» diyordu, ama Croft onbaşılığa birinin terfi ettirilmesi gerektiğini kendisine söyleyince, aklına Stanley'den başkası gelmemişti. Bütün ötekilere itirazları vardı; ikisinin de aklına gelen erler için Brown'un ileri sürdüğü itirazların nereden geldiğini kendisi bilmiyordu, ama bunun kaynağı Stanley'di. Stanley'i Croft'a övdüğünü hayretle gördü.

Stanley sonradan komut vermeye alıştıkça değişiklik ortaya çıkmaya başladı. Stanley'in üzerine bir otoriterlik geldi, kızdığı erlere kafa tutmaya, ve Brown ile senli benli konuşmaya başladı. Yine açıkça düşünmüş olmamakla birlikte, Brown'un artık işine yaramayacağını biliyordu, çünkü, çavuşlardan biri ya-

ralanmadıkça, ya da ölmedikçe onbaşı olarak kalmaya mahkûmdu. Başlangıçta ona saygı göstermeye onun görüşlerine katılmaya devam etti, ama bunun bir düzenbazlık olduğunu anladı, rahatı kaçtı. Brown açıkça bir pot kırdığı zaman artık bu potun farkına varıyordu. Kendi görüşlerini açıklamaya başlamıştı. Böbürlenmeye bile başladı zamanla.

O sırada Stanley yavaş yavaş verdi soluğunu ve tekrarladı:

— Ama gerçekten Roth'a benzemeye başladın.

Brown cevap vermedi. Stanley yere tükürdü:

— Bak sana Roth için bir şey söyleyeyim.

Stanley'in sesi de Brown'unki gibi bir bildiri havasını almıştı:

— Aslında hena çocuk değil, ama dayanıklılığı yok. Her şeyi sonunda bombok eden bir tip. Neden? Çünkü hiç bir şeyi göze almak istemiyor.

— Öğlum, kandırma kendini. Öyle adamlar vardır ki kurşundan kurtulmanın yolu varken ne diye tehlikeyi göze alayım derler.

— Ben bunu demek istemedim, dedi Stanley. Roth'un sivil hayatını düşün bir kere. O da senin benim gibi yükselmek istemiştir, ama bir işe sonuna kadar sarılmak cesaretini gösterememiştir. Çok vesveseli bir adam: Yükselmek isteyen gözüpek olacak.

Brown sordu:

— Ulan sen şimdiye kadar neyi göze aldın ki sanki?

— Ohoooo! Ben ne tehlikeleri göze aldım, üstesinden de geldim.

Brown güldü:

— Meselâ, kocası seyahatte olan bir karıyı düzdün mü?

Stanley yeniden tükürdü yere. Croft'tan kaptığı bir huydu bu.

— Bak sana anlatayım. Ruthie ile evlenmemizden hemen sonra karşımıza bir fırsat çıktı. Memleketten giden biri eşyasının bir kısmını satıyordu. Tatlı bir iş. Ama adam parayı hemen istiyor. Para ise yok bende. Babamda da yok o zaman. Üç yüz dolar verirsem koskoca bir salon takımı alacağım. Ama bin dolar eder takım. Eşi dostu çağır fiyaka yap. Bu durum karşısında ne yaptım sanırsın? Elimi kolumu bağlayıp durdum mu? Hayır. Ulan, dedim yuh olsun sana be, yakışır mı böyle uzaktan yalanmak? Hayır. Çalıştığım garajdan para aldım.

— Nasıl aldın?

— Zor değil, yalnız gözünü açacaksın, o kadar. Garajda hesap tutuyordum. Günde tamirden belki bin dolar giriyordu kasaya. Büyük bir garajdı. Kasadan parayı aldım. Ertesi gün tamir için gelen üç arabanın üstüne «Tamir Edildi» kâğıdını yapıştırdım. Üçünün tamiri üç yüz dolar ediyordu. Arabalar o gün öğleden sonra sahiplerine verildi. O gün bitirilmiş ve parası ödenmiş işlerin makbuzlarını deftere işlemedim. Ertesi gün işledim, bu sefer üç arabanın tamir parasının işlenmeyi ertesi güne bıraktım.

Brown sordu:

— Ne kadar sürdü bu iş?

— Tam iki hafta. Nasıl? Bazan birkaç gün yalnız bir iki araba geldi tamire. O zaman üç buçuk atıyordum, çünkü üç yüz doları aldığım zaman kasada fazla para kalmamıştı. Elbetteki deftere geçirmediğim bir gün önceki makbuzları o gün işliyordum, ama bazan o kadar az araba oluyordu ki eğer biri deftere bakacak olsa işin boku çıkardı garantl.

Brown sordu.

— Peki nasıl çıktın sonra işin içinden?

— Patlama. Eşyayı satın aldıktan sonra üç yüz dolara rehin ettim, sonra birkaç gün içinde paraları yerine koydum. Rehin borcumu da taksit taksit öde-

dim. Böylece besbedava eşyaya sahip oldum. Eşe dosta fiyaka yaptım. Gördün mü Tehlikeyi göze almasaydım yapabilir miydim bunu?

Brown kabul etti sonunda:

— Aşkolsun.

Etkilenmişti; Stanley'in bu yanını hiç bilmiyordu.

— Ama ne yalan söyleyeyim, üç buçuk da attım ha dedi Stanley.

O iki hafta içinde sabahı sabah ettiğini hatırladı. Bir sürü korkular hücum ediyordu kafasına geceleri. Defterlerde yaptığı tahrifatı kafasında döndürüp dolaştırıyor, ertesi gün garanti ortaya çıkacağına inanıyordu. Kafasını bu iş üzerinde yoğunalştırdıkça içinde birtakım toplamalar yaptığını görüyordu boyuna: «Sekiz artı otuz beş eder... eder... sekiz artı otuz beş eder, üç bir daha...» Midesi altüst olmuş, yemek içmekten kesilmişti. Zaman zaman yatağında terliyor, keder ve kuşkular içinde bunalıyordu. Nasıl olup da herkesin işin farkına varmadığına şaşıyordu.

Aşk işleri de sarpa sarmıştı bu yüzden. Birkaç hafta önce evlendiği sırada on sekizindeydi daha, tecrübesizliği yüzünden budalaca hareketler yapmış, kendini kontrol edememişti. Aşk titremeleri kısa ve sinirli olmuştu; başarısızlığı yüzünden bir iki kere karısının kollarında ağlamıştı. Evlenmekte acele etmesinin nedeni aşka tutulmasıydı; aynı zamanda yerinde de pek duramıyordu ve kendinden çok emindi. Herkes yaşından fazla gösterdiğini söylüyordu, talihe, sorumluluk taşımanın gerekliliğine inanıyordu, bu yükü taşıyacağından emindi. Eşyayı bu nedenle satın almıştı, bu nedenle evliliğin ona yüklediği görevler çok büyük olmuştu, birindeki başarısızlığı ötekinin üzerinde fazla durmasını gerektirmişti.

Parayı yerine koyduktan sonra aşk hayatı da biraz başarılı olmaya başladı, ama gerekli güvenden yi-

ne yoksundu; evlenmeden önce karısını saatlerce ihtirasla sıkıştırdığı günleri hatırlıyor, üzülüyordu. Stanley pek belli etmiyordu bü üzüntüsünü; möblenin nasıl satın alındığını karısına hiç açıklamadı. Yattıkları sırada içinde büyük bir aşk ihtirası varmış gibi yapıyor, sonunda buna kendisi de inanıyordu. Stanley sonra garajdan ayrıldı. Bir muhasebe bürosuna girdi. Bir yandan da gece okulunda muhasebe dersleri aldı. Böylece para yürütmenin daha başka yollarını da öğrendi ve düşüne taşına, plânlı bir şekilde çocuk sahibi de oldu. Yeni para sıkıntıları çıktı ortaya, yeniden birçok geceler tavana bakarak yatağında kıpırdamadan yattı ve terleyip durdu. Ama sabahları yine güveni yerine geldi ve göze almaya değer buldu tehlikeleri.

— Insanın anası ağlıyor, dedi yeniden Brown'a.

Rahatsız ediyordu onu anılar, ama derinden derine de bir güven sağlıyordu ona.

— Hayatta yükselmek istiyor musun, dümen çevirmeyi bileceksin, dedi.

Brown hatırlattı:

— Ama kimi düzeceğini de.

Stanley soğuk soğuk:

— O da var ya, dedi.

Stanley'e karşı kullanacağı birkaç silâhı vardı Brown'un.

Stanley kumsala uzanmış olan erlere baktı; Brown'a verilecek daha iyi bir cevap arıyordu. Croft kumsalın kıyısında durmuş, ormana bakıyordu.

— Croft ne yapıyor orada, diye sordu.

— Belki bir şey görmüştür, dedi Brown.

Ayağa kalkmaya başladı. Takımdaki bütün erler yeni bir sese ya da kokuya kulaklarını diken koyunlar gibi tedirgin olmuştular. Stanley homurdandı:

— Bırak be, her zaman bir şeye bakar Croft.

Brown mırıldandı:

— Bir şey yapıyor.

Tam bu sırada Croft ormana doğru ateş etti ve yere yattı. Silâh sesi umulmayan bir gürültü çıkardı, takımdaki erler birden toparlandılar ve yüzükoyun kumsala uzandılar. Bir Japon tüfeği cevap verdi, erler ormana gelişigüzel ateş etmeye başladı. Stanley çok terliyor, bu yüzden iyi nişan alamıyordu. Duyguları donmuştu, bulunduğu yerde olduğu gibi yatıyor, her mermi geçtiğinde farkına varmadan siniveriyordu. Sanki bir arı geçiyordu yanından; aklına şöyle bir düşünce gelince hayret etti: Insan yaralanılır. Bu düşünceden hemen sonra bu konuda söylenen alaylı bir sözü hatırladı ve hafif hafif gülmeye başladı. Arkasında, kumsalda, biri çığlığı bastı, sonra ateş durdu. Erler arasında tedirgin bir sessizlik vardı. Stanley kumların üstünde sıcak havanın titreştiğini görüyordu.

Sonunda Croft dikkatle çevresine bakınarak ayağa kalktı ve ormana doğru fırladı. Ormanın kıyısına gelince yakında olanlara arkasından gelmelerini işaret etti. Stanley kumlara baktı, Croft'un kendisini görmediğini umdu. Bir sessizlik oldu, birkaç dakika beklenildi, sonra Croft, Wilson ve Martinez çalılıkların arasından meydana çıktılar, kumsala doğru gelmeye başladılar.

— Ikisini vurduk, dedi Croft. Başkaları olduğunu sanmıyorum. Olsaydı çantalarını bırakarak kaçmış olurlardı.

Kumun üzerine tükürdü.

— Kim vuruldu? diye sordu.

— Minetta, dedi Goldstein.

Goldstein Minetta'nın yanına diz çökmüş, ilk yardım çantasından çıkardığı kompresi bacağına bastırıyordu.

— Bakayım, dedi Croft.

Minetta'nın pantalonunu sıyırdı, yaraya baktı.

— Ufak bir sıyrık, dedi.

Minetta inledi:

— Senin başına gelseydi görürdün.

Croft gülümsedi:

— Korkma, ölmezsin, oğlum.

Arkasını döndü, ve çevresine toplanmış olan öteki keşif erlerine baktı:

— Ağzına sıçayım, dedi. Haydi dağılın bakayım. Etrafta başka Japonlar olabilir.

Erler sinirli bir rahatlık içinde aralarında konuşuyorlardı. Croft saate baktı:

— Kamyonun gelmesine kırk dakika kadar var. Kumsala yayılın ve gözünüzü dört açın. Boşaltmaya paydos.

Çıkarma teknelerinden birinin makinisti yanında duruyordu. Ona döndü ve sordu:

— Siz bu gece burada nöbet tutacak mısınız?

— Evet.

— Etrafta Japonlar var, onun için sabahlayacaksınız gibi geliyor bana.

Croft bir sigara yaktı, Minnetta'nın yanına gitti yeniden.

— Sen buradan kıpırdama oğlum, kamyon gelinceye kadar. Kompresi üzerinde tut, merak etme bir şey olmaz.

Stanley ile Brown yüzükoyun yere yatmışlar, aralarında konuşuyorlar, ormana bakıyorlardı. Stanley'in üzerinde bir halsizlik vardı. İçindeki panik havasını anlamamazlıktan geliyor, Japonların bu kadar yakınlarda olduğu bir sırada kendilerini nasıl emniyette saydıklarına şaşıyordu. Ne zaman emniyet içinde bulunduğunu kestirmeye imkân yok, dedi kendi kendine. İçindeki boğuk korkuyu zorlukla bastırabiliyordu. Bü-

tün sinirelri boşalmıştı sanki. Çok geçmeden ağzından saçma bir söz çıkacağını sanıyordu. Brown'a döndü, aklına gelen ilk düşünceyi söyledi.

— Gallagher ne düşünmüştür acaba?

— Ne demek?

— Yani Japonlar öldürlürken karısını düşünmüş müdür?

— Haydi canım sende. İki şeyi birbirine bağlayamamıştır bile.

Stanley, Gallagher'e baktı. Gallagher, Wilson ile knuşuyordu alçak sesle. Stanley:

— Kendine gelmeye başladı galiba, dedi.

Brown omuzunu silkti:

— Zavallı çocuk ama bir şey söyleyeyim mi, belki de talihi varmış.

— Öyle deme.

— Yaa. Bir kadından kurtulmanın ne rahat bir şey olduğunu sen bilmezsin. Gallagher'in karısını bilmiyorum, ama güçlü kuvvetli bir herif değil Gallagher, belki karısını da memnun edemiyordu, iyice. Ulan, bu karı milletine unutamayacağı bir bok vermedin mi yandın. Seni aldatır, ufak tefek dalgası olmadıysa ben adam değilim, hele son aylarda, gebe olduğunu da anlayınca, o zaman daha da rahat, hiç tehlikesi yok.

— Ulan sen de başka hiç bir şey düşünmezsin dedi Stanley.

Brown'dan tiksindi bir an. Brown'un kadın düşmanlığı kıskançlık damarlarını kabarttı. Oysa Stanley bu duygusuna genellikle hâkim olurdu. Bir an karısının kendisini boynuzlattığına inanır gibi oldu. Bu düşünceyi hemen aklından attı, ama sıkıntısını ve sinirini üzerinden atamadı.

— Ben sana bir şey söyleyeyim mi arkadaş, dedi Brown. Şimdi, şimdi gözümüzün önünde olan bir şey. Bak, burada yatmış konuşuyoruz, değil mi, pat diye

başlıyor hemen. Başına ne geleceğini biliyor musun? Minetta korkmuyor mu sanıyorsun şimdi? Aklı şimdi şimdi başına geliyordur. Bana bak, geriye dönüp de ayağımı Amerika toprağına basıncaya kadar başıma ne geleceğini bilemem. Bir kenara çekilir, ecel saatini beklersin, hepsi bu kadar.

Stanley adını koyamadığı bir kuşkunun kendisini canlandırdığını hissetti. Bu kuşkunun bir kısmı ölüm korkusuydu. Aşağı yukarı farkındaydı bunun ilk defa gerçekten korkuyordu ölmekten. Ama çarpışma başlamadan önce de bu düşüncenin her şeye hâkim olduğunu biliyordu. Kıskançlığı, aşk durumları karşısındaki umursamazlığı, evde geçen uykusuz ve sinirli geceler beslemişti bu korkuyu. Gallagher.i ve karısının anî ölümünü düşünmeyi nedense tatsız buldu birdenbire. Sen gözünü sitediğin kadar dört aç, diye düşündü, yine vururlar seni arkandan. Tuzak. Starley büyük bir sıkıntı duydu içinde. Çevresine bakındı, uzaktan gelen bir top patlamasına kulak verdi, kuş kusu arttıkça arttı, bir an dayanılmaz oldu hemen hemen. Terliyordu, neredeyse ağlayacaktı. Günün sıcaklığı, kumların parlaklığı, ve çalışmanın verdiği sinir, yorgunluk, hepsi bir araya gelmiş, Stanley'de güç diye bir şey bırakmamıştı. Zayıflamıştı, korkmuştu, anlamıyordu. Olaysız geçen birkaç devriye görevi dışında savaş diye bir şey görmemişti daha. Bir sürü şeyler daha göreceğini düşündükçe yoğun bir tiksinti ve korku duyuyordu içinde. Bu kadar korktuğu halde bir savaşta erlerin başına nasıl geçeceğini düşünüyor, ama bir şerit daha takması, sonra bir daha takması, terfi etmesi gerektiği de aklından çıkmıyordu. O sırada kendisini altüst eden esaslı bir şey daha vardı besbelli. Brown'a:

— Dinine yandığımın sıcağı mahvediyor adamı, boğucu bir korku vardı içinde.

— Her şeyi bildiğini, gördüğünü sanıyorsun, bilemiyorsun, göremiyorsun, dedi Brown'a. Şu garaj dalgasından önceki durumun gibi, yine talihin varmış o zaman. Çevremizde Japonların dolaştığını biliyor muydun? Yo. Bak Stanley, durumun orada da aynıydı. Bir şeyin ne zaman patlak vereceğini kestirebilir misin? Eski işimde de, satış işinde de hep böyleydi. Birtakım dalavereler büyük para kaldırmak için çevrilecek dümenler vardı, ama bilebezsin ki.

— Evet, dedi Stanley.

Aslında söylenenleri dinlediği yoktu Stanley'in. Kendisini üzen ve kıskandıran şeylere karşı dağınık bir isyan duyuyordu içinde. Bunu doğuran nedeni bilmiyordu, ama bundan sonra bütün hayat boyunca gözünü kırpmadan terler içinde geçireceği ve kafasının büyük acılara katlanacağı daha birçok geceler olacağını, kelimelere dökmeden, düşünüyordu.

11.

Harekât tatsızlaşmıştı. Japonların nehri geçmek için giriştikleri saldırının başarısızlığa uğramasını izleyen hafta içinde kaydedilen ilerlemelerden sonra Cummings hatlarını düzeltmek ve yol şebekesini tamamlamak üzere birkaç gün harekâta ara verdi. Toyaku Hattının yarılmasından önce geçici bir duraksama olarak plânlanan bu ara verme kötü sonuçlar doğurdu. Cummings yeniden harekâta başladığı zaman, uyguladığı taktiği her zaman gibi iyi düşünmüş, çeşitli birlikler arasında yine mükemmel bir işbirliği kurmuş, ve devriye harekâtını özenle plânlamış olduğu halde hiç bir sonuç alamamıştı. Cepheye ilk defa kendini toparlama fırsatı verilmiş ama cephe bu arada yorgun bir hayvan gibi davranmıştı: Kendini olduğu gibi salıvermiş, kış uykusuna yatmıştı. İleri hatlarda bulunan askerlerin üzerine derin ve esaslı bir tembellik çökmüştü.

Dinlenme dönemini izleyen iki hafta içinde, yoğun bir sürü devriye hareketlerinden ve güçlü mahallî saldırılardan sonra General'in hatları birkaç kesimde topu topu dört yüz metre ilerlemiş, topu topu da üç Japon ileri karakolu ele geçirilmişti. Bölükler karakol savaşmalarına çıkmışlar, dağınık ateş teatilerinde bulunmuşlar, sonra yeniden ordugâhlarına dönmüşlerdi. Birkaç kere önemli bir alan ele geçirilmiş, ama erler ilk ciddî bir karşı-hücumda hemen geri çekilmişlerdi. İleri hatlarda bulunan en iyi subayların bu sırada kaybedilmesi askerlerdeki isteksizliğin en iyi belirtisiydi

ve Cummings çarpışmaların nasıl cereyan ettiğini bundan anlıyordu. Tahkim edilmiş bir mevzie karşı herhangi bir hücuma kalkışıldı mı erler geride kalıyor, işbirliği sağlanamıyor, hücum birkaç erle, birkaç subay ve gediklinin hayatına mal oluyor, böylece üstün kuvvetlerle karşılaşıldıkça takviyeler de eriyordu.

Cummings cepheyi birkaç kere ziyaret etti ve erlerin yan gelip yattıklarını gördü. Ordugâhlar düzeltilmiş, bulaşık çukurları açılmış. siperlerin üzerine tenteler gerilmişti. Birkaç bölük de çamurda yürüyebilmek için tahtalardan yollar yapmıştı. Erler daha ileriye gideceklerini ummuş olsalardı bunları yapmazlardı. Bütün bu hazırlıklarında çok tehlikeli bir değişme olduğunun belirtisiydi. Askerler bir yerde uzun bir süre kalıp da bir şeye alıştılar mı onları yeniden savaşa sürmek son derece zorlaşır. Cummings şu sonuca varmıştı: Şimdi askerler kulübelerine bağlanmış köpekler gibi her emre havlayacaklar.

Cephede esaslı bir değişme olmaksızın her geçecek gün onların bu gevşekliğini artıracaktı, buna rağmen Cummings bir süre için bir şey yapabileceğini sanmıyordu. Bir ara yoğun bir hazırlıktan sonra iyi bir topçu desteğiyle büyük bir hücuma kalktı. Bir sürü müracaattan sonra sağladığı bombardıman uçakları da hücumu destekledi, tankları da, yedek birliklerini de savaşa sürdü, ama bir gün sonra hücum sıfıra indi; askerler çok önemsiz bir direnme karşısında duralamışlar, belki dört yüz metre kareyi geçmeyen küçük bir kesim elde edebilmişlerdi. Hücum bittikten, kayıplar sayıldıktan, cephede ufak tefek değişmeler yapıldıktan sonra Toyaku Hattı, Cummings'in önünde yine de eskisi gibi, geçilmemiş, bozulmamış şekilde durmaktaydı. Çok ayıptı.

Gerçekten korkunç bir durum vardı ortada. Kolordudan ve ordudan gelen haberler gittikçe artan sa-

birsızlığın ifadesiydi. Bu baskı, tıpkı bir trafik şıkışıklığı gibi, az sonra Washington'a kadar yayılacaktı. Cummings, Pentagon'un odalarında az sonra neler konuşulabileceğini kolayca kestiriyordu: «E, ne oluyor, ne var, nedir bu Anopopei'nin hali, neden hiç bir hareket yok, kim var tümenin başında, Cummings mi, ha şu Cummings, atın şu herifi oradan, başka birini getirin.»

Askerleri bütün bir hafta oldukları yerde tutmanın tehlikeli olduğunu biliyordum, ama yol bitince ister istemez bu tehlikeyi göze almak zorunda kaldı, bu durum geri tepti. Bunun sarsıntısı General'in kendine olan güvenini büyük çapta sarstı. Çoğu zaman anlaşılmaz olaylarla karşılaşıyordu. Motorunun neden iş'ediğini, neden durduğunu bilmeyen bir şoförün yolda arabası birden durduğu zaman, uyguladığı taktiği her zamanki gibi iyi biliyordu, askerlik tarihi buna benzer yüzlerce korkulu masalla doluydu. Ama aynı şeyin kendi başına geleceğini hiç düşünmemiştl. Inanılır gibi değildi. Ilk beş hafta içinde birlikler sanki kendi vücudunun bir parçası gibiydiler. Şimdi ise, görünürde hiç bir neden olmadan ya da kendisinin bir türlü bulamadığı bir nedenden ötürü, birliklerin üzerindeki titiz kontrolünü kaybetmiş bulunuyordu. Insanlara ne kadar yeniden biçim vermeye çalışırsa çalışsın insanlar sulu bir kil gibi karşı koyuyorlardı çabalarına: Istediği biçimi almayacak kadar yumuşak ve ıslaktılar. Geceleri portatif yatağında gözüne uyku girmiyor, dayanılmaz bir sıkıntı içinde bunalıyordu; arada sırada öfkesinin hiç bir işe yaramayacağını düşündükçe deliye dönüyordu. Bir gece, komadan çıkan bir felçli gibi yattı saatlerce, elleri durmadan açılıp kapanıyordu, gözleri çadır direğindeki çizgilere dikilmişti. Gücü ve içindeki itilimlerin yoğunluğu ifade edilmeyen bir hal almış, bunlar oldukları yerde tıkanıp kalmışlardı; sanki kollarına ve bacakla-

rına yayılmıştı, anlamsız bir öfke vücudunun sınırlarını zorluyordu. Her şeyi, her şeyi avucunun içine almak her şeyi kontrol etmek istiyordu, oysa altı bin insana bile yön verecek durumda değildi, bir tek insan bile onu engelliyordu.

Bir ara öfkeli çabalar harcamış, şu son hücumu düzenlemiş, birlikleri sürekli devriye faaiyeti ile meşgul etmişti, ama içten içe —kendisi kabul etmemekle birlikte— korkmaya başlıyordu. Binbaşı Dalleson ile kurmayını günlerce çalıştırarak hazırlattığı yeni bir hücum plânını birkaç kere erteledi. Her defasında da sudan sebepler buldu, ertelemek için: Bir, iki gün içinde Liberty gemileriyle yeni malzeme gelecekti, ya da hücumu ciddî bir şekilde engelleyecek olan ikinci derecede önemli birkaç metre arazi parçasının ele geçirilmesini daha doğru buldu. Ama aslında korkuyordu; bu seferki başarısızık kolrkunç sonuçlar doğurabilirdi. Ilk hücumda çok şeylerini harcamıştı, eğer bu hücumu da suya düşecek olursa üçüncü büyük bir hücum için haftalar ve belki de aylar geçmesi gerekecekti. O zamana kadar da yerine başkası gönderilirdi.

Kafası tehlikeli bir uyuşukluk içindeydi; vücuduna gelince, bir süreden beri amel olmuştu. Hastalığını iyileştirmek çabasıyla subay kantinini çok şiddetli denetlemelere fâbi tutmuş, ama alınan yeni temizlik tedbirlerine rağmen ameli kesilmemişti. Son günlerde çok ufak ayrıntılar üzerinde durduğunu saklaması da oldukça güçleşmişti, çevresindeki her şey etkiliyordu bu durumu. Kızgın, ıslak günler birbirini kovaladı, karargâhtaki subaylar birbirleriyle kapıştılar, ufak tefek kavgalar çıktı aralarında, ve ardı arası kesilmeyen sıcak ile yağmura küfredip durdular. Ormanın sıkıntılı, yoğun derinliklerinde hiç bir şey kımıldamıyor, bu yüzden herhangi bir şeyin harekete geçe-

ceğini kimse ummuyordu. Tümen farkına varmadan ve önüne geçilmez bir şekilde hapı yutuyordu ve Cummings bu gidişi değiştirecek gücü kendisinde bulamamaktaydı.

Bu durumun acısını doğrudan doğruya Hearn çekti. Emir subayı olduğunun ilk haftalarında General'in ona tanıdığı sıkıntılı ve garip dostluk ortadan kalkınca görevi birdenbire berbat ve aşağılatıcı bir yeknesaklık almıştı. Ilişkilerinde, sessiz sadasız bir değişiklik olmuş, eninde sonunda resmî durumunu almış, yani Hearn tam anlamıyla bir ast olmuştu. General artık kendisine açılmıyor ona nutuklar çekmiyordu. Yakın zamana kadar aralarında bir çeşit dolaylı şaka sayılan görevi, zoraki ve çekilmez bir hal almıştı. Askerî harekât her gün biraz daha çıkmaza girdikçe, General karargâhtaki disiplin üzerinde daha da fazla duruyor, bunun acısını en çok Hearn'den çıkarıyordu. Cummings her sabah çadırını denetleme görevini Hearn'e veriyor, ve hemen hemen her defasında da Hearn'in emirerini yönetme usulünü eleştiriyordu. Aslında kurnazca, dolaylı bir şekilde yapılan bir azarlamaydı bu, ama insanı rahatsız ediyor ve son olarak da canından bezdiriyordu.

Budalaca ve anlamsızca olan başka görevler de vardı ki bu görevler uzun bir süre devam ettiği zaman artık küstahlık derecesine varıyordu. Bir ara, satranç oynadıkları gece aralarında geçen uzun konuşmadan iki hafta kadar sonra, birkaç saniye gözünü Hearn'e dikmiş ve şunu söylemişti:

— Hearn, bu sabah çadırıma biraz taze çiçek koysam fena olmayacak.

— Taze çiçek mi dediniz Generalim.

— Evet, herhalde ormanda vardır. Clellan'a söy-

le toplasın. Allah Allah, basit bir iş.

Evet basitti, ama bu görev Hearn ile Clellan arasındaki gerginliği daha da artıracaktı. Hearn, Clellan'ın her sabah General'in çadırını düzeltmesi ile yakından ilgileniyor, elinde olmayarak, bu iş üzerinde titizlikle duruyor, bu yüzden Clellan ile aralarında kötü bir düello geçiyordu. General artık ona istediğini yaptırabiliyordu; bunu hayretle gördü. Hearn çadırın iyice düzeltilmiş olup olmadığına büyük bir önem veriyordu. General'in çadırına her sabah istemeyerek yaklaşıyor, ayakları geri geri gidiyor, sonra çadıra giriyor, Clellan ile arasındaki kan davası devam ediyordu.

Kavgaya Clellan başlardı. Clellan ince uzun, kendisinden hiç bir zaman şüphelenmeyen küstah bir güneyliydi. Hearn'in her sözüne daha başlangıçtan beri kızıyordu. Hearn önceleri aldırmadı buna, Clellan kendi görevine sahip çıkması ile bir parça alay etti, ama bu kan davasına kendisinin de biraz yardım ettiğini artık biliyordu.

Bir sabah neredeyse tutuşacaklardı. Clellan işini bitirdiği sırada Hearn çadıra girdi, yatağı muayene etti. Clellan yatağın yanında, ellerini yanına sarkıtmış duruyordu bu sırada. Hearn yatağa eliyle vurdu. Çok güzel ve tertipli yapılmıştı, ikinci battaniye dörde katlanmış, ayak ucuna konulmuştu, yastık da yatağın başında tam orta yere konmuş, uçları kıvrılmıştı.

— Yatak güzel olmuş, Clellan, dedi Hearn.

— Ya, öyle mi, Teğmenim?

Clellan hiç kıpırdamamıştı.

Hearn döndü, çadırın kapaklarını muayene etti. Çok düzenli ve temiz bir şekilde bağlanmıştı; iplerden birini çektiği zaman düğüm takılmıyordu. Çadırın çevresinde dolaşarak kazıkları muayene etti. Hepsi bir hizadaydı, hepsinin eğrilikleri de aynı açıda. Bir

gece önce yağmur yağmıştı. Hearn, Clellan'ın kazıkları dikleştirdiğini biliyordu. Yeniden çadıra girdi, yerdeki tahtaya baktı. Süpürülmüş ve yıkanmıştı. Clellan suratını asmış, Hearn'in ayaklarına bakıyordu:

— Ayağınızın yeri kalıyor, Teğmenim, dedi.

Hearn ayakkabılarının bıraktığı çamur izlerine baktı:

— Kusura bakma, Clellan.

— Yeniden bir sürü iş, Teğmenim.

Hearn'in tepesi attı.

— Clellan, fazla bir iş yaptığın yok.

Clellan teker teker cevap verdi:

— Yapmayan bilmez.

Buyur bakalım! Evet, haketmişti bu cevabı. Hearn yeniden döndü, harita tahtasını muayene etti. Haritanın örtüsü düzenli bir şekilde örtülmüştü, tahtanın altındaki mavi ve kırmızı kalemler dikkatle yontulmuş, ayrı ayrı yerlere konulmuştu. Etrafı dolaştı, Generalin gardrobunu açtı, elbiselerinin temiz olarak yerleştirilip yerleştirilmediğine baktı, General'in masasına oturdu, çekmecelerini açtı, içindekileri muayene etti. Çekmecelerin altına elini sürdü, tozlu olup olmadığına baktı. Hearn birden tatsızca homurdandı, hemen ayağa kalktı, çadırın çevresindeki yağmur çukurunu muayene etmeye başladı. Clellan geceki yağmurun getirdiği çamurları atmıştı, çukurda kuru toprak vardı. Hearn çukurun içine girdi.

— Clellan, dedi.

— Evet?

— Bugün her şeyi iyi yapmışsın, ama çiçekleri unutmuşsun. Değiştir çiçekleri.

Clellan dik dik:

— Sayın teğmenim, dedi. Ben Generai'in çiçeklerle ilgilendiğini pek sanmıyorum.

Hearn başını salladı:

— Çiçekleri götür, at.

Clellan yerinden kıpırdamadı:

— General dün bana şöyle dedi: «Bu bok çiçekleri de buraya koymak kimin aklına geldi?» «Bilmiyorum,» dedim, ama herhalde sizin aklınıza gelmiş olabileceğini söyledim.

— Demek General öyle dedi?

Hearn önce işi alaya aldı, sonra kızdı. Namussuz herifl Bir sigara yaktı, dumanını yavaş yavaş üfledi.

— Sen çiçekleri değiştir, Clellan. Lâkırdıyı yine ben işiteceğim.

— Teğmenim, ben General'in yanına günde belki on kere girip çıkıyorum. Kızarsa kızsın, merak etmeyin lâkırdıyı yine ben işitirim.

— Sen benim dediğimi yap, Clellan.

Clellan dudaklarını ısırdı, biraz kızdı. Kızmıştı besbelli:

— Teğmenim, şunu unutmayınız ki General de bir insandır. Sizden benden farkı yoktur. Ne diye ondan bu kadar korkuyorsunuz.

Artık yeter bu kadarı. Clellan ile çene yarıştıracak değil ya, olur mu bu. Hearn çadırdan çıkmak üzere bir iki adım attı. Çıkmadan önce soğuk soğuk:

— Sen çiçekleri değiştir, Clellan, dedi'

Çok pis. Ayıp. Hearn kahvaltısını etmek üzere subayların kantinine doğru yürürken suratını asmış, karargâhın yeni biçilmiş çimenlerine bakıyordu. Bu iş bir ya da iki yıl sürebilirdi; her sabah aç karnına bu pis görevi yapacak mıydı? Clellan elbetteki severdi bu işi. Clellan'ın verdiği her cevap onun kendine olan güvenini artırıyor, her azarlanmada ezilmişleri rahata kavuşturan kini besliyordu içinde. Basit bir er olmanın iyi yanları vardı. Hearn bir çakıl taşını tekmeledi.

Zavallı subaylar! Hearn kendi kendine gülümse-

dı, subay kantinine doğru giden Mantelli'ye elini salladı.

Mantelli Hearn'e yaklaştı, arkasına vurdu:

— Bugün babaya hiç yaklaşma.

— Ne var?

— Dün gece kolordudan bir zılgıt geldi. Cummings'e ayağını sıkı bas diyorlar. Vay anasını! Bu gidişle beni kurmay başkanı yapacak galiba.

Mantelli bir puro çıkardı, ucunu ok gibi sivrilttı.

— Sen ancak karavana başkanı olabilirsin.

— Yo, yanlış. Bir kere masa başından ayrılmam ben, büro adamıyım, sonra düztabanım, kurmay olmak için daha başka ne ister. Sonra gözlüklerim de var. Öksürüşüm de fena değildir. Bak.

Hearn, Mantelli'yi itti gülerek.

— Sen General'e bir şey söyleyeceksin galiba?

— Söyleyeceğim ya. Beni ateş hattından uzak bir yere alsın.

Ikisi de kahvaltılarını etmek üzere çadıra girdiler.

Hearn kahvaltıdan sonra General'in çadırına çağrıldı. Cummings masasında oturmuş, Hava Kuvvetlerinden bir mühendisin verdiği raporu inceliyordu:

— Hava alanını iki aydan önce hazır edemeyecekler. Beni sonraya aldılar.

— Çok kötü Generalim.

— Bu ağzına sıçtığımın seferini hava desteği olmadan kazanacağımı sanıyorlar anlaşılan.

General önündeki adamın kim olduğunun farkında değilmiş gibi gelişigüzel yumruğunu sıktı.

— Şu anda iyi bir hava desteğine sahip olmayan tek tümen biziz.

General özenle sildi ağzını, Hearn'e baktı:

— Bu sabah çadır çok iyi düzeltilmişti.

— Teşekkür ederim, Generalim.

Hearn, General'in söylediği sözden ötürü memnun olmasına üzüldü.

Cummings masasındaki çekmecelerin birinden bir gözlük çıkardı, yavaş yavaş sildi, gözüne taktı. General çok seyrek gözlük takardı. Gözlük onu daha ihtiyar gösteriyordu. Biraz sonra çıkardı, elinde tuttu:

— Küçük subaylar, yani sizler, içki istihkaklarınızı tamam olarak alıyor musunuz?

— Tabiî, evet; öyle sanıyorum, Generalim.

— Ya...

Cummings ellerini birbirine kavuşturdu.

Peki neydi bunun sebebi? Hearn şaşırmıştı. Sonra:

— Neden soruyorsunuz? dedi.

Ama General cevap vermedi.

— Bu sabah İkinci Tabura kadar gideceğim; Richman'a söyler misin, on dakikaya kadar cipi hazır etsin.

— Ben de gelecek miyim, Generalim?

— Ha? Yo. Sen Horton'u gör. Kumsala git, subay kantini için bir miktar fazladan öteberi al.

— Başüstüne, Generalim.

Hearn biraz şaşkın bir halde otoparka gitti, General'in şoförü Richman'a emir verdi, sonra binbaşı Horton'u gördü. Horton kendisine bir erzak listesi sundu, listede limandaki ikmal gemisinden alınacak eşyanın adları yazılıydı.

Hearn karargâh bölüğünün başçavuşundan üç kişilik bir ekip aldı, bir kamyonet hazırlattı. Kamyoneti kumsala götürdü. Daha sabah olduğu halde ortalık sıcaktı. Güneş görünmüyordu, ama ormanda yansıyor, ıslak, nemli havayı ısıtıyordu. Yolda giderlerken arada sırada arkalarından gelen top seslerini işitiyorlardı. Bir yaz gecesinin sıcak fırtınasında çıkan gürültüleri andırıyordu bunlar. Yarımadanın ucuna vardık-

ları sırada Hearn ter içinde kalmıştı.

Birkaç dakika bekledikten sonra bir çıkarma teknesi sağladı, şileplerin demirlemiş olduğu yere kadar durgun denizde bir iki mil gitti. Anopopei'yi hemen hemen bir sis tabakası sarmıştı. Dumanlı sarı bir renk alan güneş, bulutların arasında açılan tembel bir boşluktan yakıcı bir sıcak yayıyordu.

Çıkarma teknesinin motoru durdu ve motor şilebin yanına yanaştı. Hearn şilebin merdivenine atladı, güverteye tırmandı. Merdivenin başında bir sürü denizci ona bakıyordu. Yüzlerindeki boş, eleştirici ve biraz da hor görücü ifade Hearn'i kızdırdı. Geminin basamaklarından aşağıya bakınca, çıkarma teknesinin kıçını vinç ağzına yanaştırdığını gördü. Hearn merdiveni çıkmanın verdiği ufak bir yorgunluktan ötürü yine terlediğini gördü. Merdivenin başındaki deniz erine sordu:

— Gemideki yükten sorumlu olan kim?

Deniz eri Hearn'e baktı. Sonra hiç bir şey söylemeden bir lombozun bulunduğu yönü gösterdi. Hearn yanından geçti, ağır lomboz kapağını açtı ve merdivenden inmeye başladı. Birdenbire yüzüne bir sıcaklık çarptı; gemi ambarlarının ne kadar sıkıntılı yerler olduğunu unutmuştu.

Kokuyordu da elbette. Sanki bir atın barsaklarında dolaşan böcekti Hearn şimdi. «Allah belâsını versin» diye mırıldandı iğrenerek. Gemi her zaman olduğu gibi bayatlamış yemek kokuyordu. Tavada kalmış yanık yağ kadar iğrenç bir şeyle karışmış, içyağı kokusu. Farkına varmadan elini bir bölmeye sürdü, eli ıslandı, çekti. Gemideki bütün bölmelerin üzerinde bir yağ ve su katı vardı.

Ara bolmeden dikkatle yürüdü. Dardı ve çok kötü ışıklandırılmıştı. Demir döşemenin üzerinde, şurada burada malzeme yığınına rastlıyordu. Üzerlerine

birer muşamba örtülmüştü. Bir ara ayağı kaydı, az kalsın bir yağ birikintisinin üstüne düşecekti.

— Amma pis yer be içine sıçtığımın, diye küfretti.

Kızmıştı, son derece öfkeliydi. Ama ne diye öfkeleniyordu. Durdu, alnını ovaladı. Nedir ulan be bu başıma gelenler? «Sizler, yani küçük subaylar, içki istihkakınızı tam olarak alıyor musunuz diye sormuştu General. O sırada bir kurt düşmüştü içine, o zamandan beri sinirleri gergin ve bozuktu. General ne demek istemişti?

Bir iki dakika sonra yeniden koridoru yürüdü. Gemi ambarlarından sorumlu olan subayın bürosu koridorun ucunda küçük bir odaydı. Ufak tefek bir sürü erzak sandığı, kırılmış sandık tahtaları, sepetinden taşmış bir sürü kâğıt ve köşeye sıkışmış eski püskü kocaman bir masa.

Hearn masada oturan subaya sordu:

— Kerrigan siz misiniz?

— Evet, yavrum, söyle bakayım, ne istiyorsun?

Kerrigan'ın ince uzun, biraz çarpık bir yüzü vardı. Ağzında birkaç diş noksandı.

Hearn bir an dik dik baktı, tepesi atmaya başlıyordu yeniden.

— Bu «yavrum» lâfını bıraksan fena olmayacak.

Öfkelenmesine kendisi de şaşırmıştı.

Hearn kendini zor tuttu.

— **Istediğin gibi olsun, Teğmenim.**

— Gemiye bir motor getirdim. Işte istediğim şeylerin listesi. Bir an önce ver de ne senin ne de benim vaktim ziyan olsun.

Kerrigan listeye şöylece bir göz attı:

— **Subay** kantini için, öyle değil mi Teğmenim?

Hem yüksek sesle okuyor, hem de işaret ediyordu:

— Beş sandık viski, bir kutu salad yağı, bir kutu mayonez.

Kerrigan «mayonez» kelimesini alaylı bir ağızla «miyonez» diye okumuştu.

— Iki sandık kemikli tavuk konservesi, bir kutu baharat, on iki şişe Worcestershire sosu, on iki şişe şili salçası, on iki şişe keçap...

Başını kaldırıp baktı:

— Ben de fazla bir şey sandımdı. Ağzınızın tadını pek bilmiyorsunuz. Belki yarın da bir iki kutu hardal için bir mavna gönderirsiniz.

İçini çekti. Listedeki kalemlerin çoğunu çizdi:

— Viskiyi vereyim. Ötekilere gelince, henüz bakkal dükkânı açmadık burada.

— Liste General adına Horton tarafından imzalanmıştır. Dikkatini çekerim.

Kerrigan bir sigara yaktı.

— General ancak bu geminin başına geçtiği zaman bana emir verebilir.

Hearn'e sevinerek baktı:

— Horton'un adamlarından biri, yüzbaşı mı neydi, bilmiyorum, dün buraya geldi. Tümen karargâhı için erzak alıp gitti. Subayların kantini için kurulmuş özel bir lokanta değiliz biz. Istihkakınızı toptan alıyorsunuz. Karada ne yaparsanız yapın.

Hearn kendini zor tuttu:

— Bunları parayla satın alıyoruz. Subay kantini veriyor parasını.

— Ama istediğinizi vermek zorunda değilim. Siz de ne yapsanız alamazsınız. Sığır eti konservesi istemiş olsaydınız verebilirdim. Ve cebinizden de beş çuruş çıkmazdı. Ama bu küçük fazlalıkları almanız için yeni bir geminin gelmesini beklemeniz gerekecek. Size tavsiyem bu. Ben size miyonez satamam, kusura bakmayın.

Listeye bir şeyler yazdı:

— Bunu iki numaralı ambara götürün, viskinizi alın. Size istediğinizi veremiyorsam imkânsızdır da ondan.

— Peki. Teşekkür ederim, Kerrigan.

— Kusura bakmayın, Teğmenim, her zaman beklerim.

Hearn gözlerini kırpıştıra kırpıştıra koridorun aşağılarına yürüdü. Bir dalga gemiyi salladı; Hearn birdenbire bölmeye fırladı, çarpmamak için elini demire vurdu. Sonra durdu. Alnındaki teri ve ağzını yeniden sildi.

Listedeki şeyleri almadan gitmeyecekti. Kerrigan'ın gülümsemesine yeniden öfkelendi, zorla gülmeye çalıştı. iş kötü gidiyordu; Kerrigan da eninde sonunda bir emir kuluydu, onun için işi alaya vuruyordu. Istenilen şeyleri almanın başka yolları da vardı, ve alacaktı. General'in karşısına çıkıp kusura bakmayın diyecek değildi ya.

2 No. lu ambara geldi, merdivenden indi, frigorifik depolara geldi. Nöbetçi memura listeyi verdi.

— Yalnız beş sandık viski, öyle mi?

Hearn çenesini avuşturdu. Bir tropik sivilcesi vardı çenesinde, kaşırken acıdı.

— Ötekileri de alsak fena olmaz, Jack, dedi birdenbire.

— Imkânsız. Kerrigan silmiş.

— Verirsen beş pound var sana.

Yüzünden kuşku akan ufak tefek biriydi denizci.

— Yapamam. Ya yüklerken görürse Kerrigan.

— O bürosunda oturmuş çalışıyor şimdi. Dışarı çıkmaz.

— Tehlikeyi göze alamam, Teğmenim. Sayımda meydana çıkar sonra.

Hearn başını kaşıdı. Sırtına bir sıcaklık basmıştı.

— Haydi soğuk hava deposuna girelim. Biraz serinlemek istiyorum.

Muazzam kapılardan birini açtılar, içine girip konuşmaya başladılar. Çevrelerinde çengele asılmış hindiler, domuz etleri ve sandık sandık Coca-Cola vardı. Hearn hindilerden birinin beyaz etinden bir parça aldı, konuşa konuşa yiyordu.

— Sen de bilirsin ki sayımda filân meydana çıkmaz.

Hearn'in aklına başka bir şey geldi.

— Ben de böyle bir yerde bulundum evlâdım. Yiyecek maddelerinin hesabını vermek zorunda değilsin.

— Bilmiyorum, Teğmenim.

— Yani Kerrigan hiç buraya inip de kendisi için yiyecek almadı mı?

— Ama size vermek tehlikeli.

— On iki pounda fit misin?

Deniz eri düşündü:

— On beş olsa?

Tamam, yakalanmıştı:

— On ikiden fazla vermem, pazarlık yok.

— Peki. Öyle olsun. Ne yapalım?

— Yamansın be.

Hearn hindiden bir parça kopardı, iştahla yedi:

— Sen sandıkları ayır. Ben adamlarımı getireyim de yukarı alsınlar.

— Peki Teğmenim. Ama ellerini çabuk tutsunlar olmaz mı?

Hearn yukarı çıktı, merdivenin başından eğildi, birlikte getirdiği üç ere güverteye çıkın diye bağırdı. Vincin halatına yapışarak güverteye çıktılar. Hearn onları ambara indirdi, her biri birer karton kutu aldı eline, güverteye çıktı. Üç kere inip çıkmadan sonra her şey taşındı: Viski, tavuk konservesi, soslar ve öte-

beri. Hearn deniz erine on iki poundu verdi.

— Haydi çocuklar, gidiyoruz, diye bağırdı.

Her şey tamamdı. Kerrigan'ın güverteye çıkıp işi çakmasından korkuyordu. Hemen teknenin içine atladı, sandıkların üzerine bir muşamba örttü.

Tam geriye dönmeye hazırlanırlarken Kerrigan'ın merdiven başından baktığını gördü:

— Teğmenim, kusura bakmayın, neler götürüyorsunuz bir görelim, diye bağırdı.

Hearn gülümsedi. Dümendeki ere:

— Motoru çalıştır, dedi.

Sonra Kerrigan'a soğuk soğuk baktı:

— Çok geç, diye bağırdı.

Ama teknenin motorları bir iki kere pat pat ettikten sonra durdu. Bunu gören Kerrigan merdivenden inmeye hazırlandı:

— **Motorları çalıştırın**, diye bağırdı Hearn öfkeyle.

Dümendeki ere:

— Açıl! dedi.

Motor yeniden tekledi, bir an alır gibi oldu, yavaşladı, sonra devamlı çalışmaya başladı. Teknenin kıçından pervanenin muntazam dalgaları çıkıyordu.

— Haydi, tamam, gidiyoruz, diye bağırdı Hearn.

Tekne yavaş yavaş geriye gitti, Kerrigan merdivenin ortasında kalakaldı. Kerrigan yeniden merdiveni tırmanırken geminin kenarından bakan birkaç deniz eri gülüyordu.

— Hoşça kal Kerrigan! diye bağırdı Hearn.

Hearn'in keyfi yerindeydi.

— Ulan bok herif, dedi dümendeki ere, az kalsın bu pis motor yüzünden yakayı ele verecektik.

Çıkarma gemisi dalga yaparak kıyıya doğru ilerlerken motor da düzenli olarak çalışıyordu.

— Kusura bakmayın, Teğmenim.

— Peki.

Hearn rahatlamıştı, hem de çok rahatlamıştı. Aldıkları malları yüklerken geçirdiği heyecandan eser kalmamıştı; üzerindeki elbisenin ne kadar ıslanmış olduğunu hayretle gördü. Teknenin rampasından sular sıçrıyordu; Hearn yerinden kıpırdamadı, suların üstüne sıçramasından hoşlanıyordu. Güneş tepesinde bulutlardan sıyrılıyor, bulutlar, aleve tutulmuş kâğıtlar gibi, güneşin önünden kaçışıyorlardı. Bir daha sildi alnını. Boynunun çevresinde ıslak bir ip yakası.

Evet, on iki pounda pahalı sayılmazdı. Kerrigan olsaydı bu mallar için on yedi, belki de yirmi pound isterdi. Bu denizciler eşşektiler, General'den daha eşşek. Cummings onun yalnız viski alarak döneceğini sanmıştı herhalde. Horton dün geminin kâtibiyle görüşmüştü. Sonra da gelip «Eşşoğlu eşşek hiç işbirliğine yanaşmıyor» demişti. Eşşoğlu eşşek Kerrigan'dı.

Bu görev Horton'un yanındaki subaylardan birinin işi olduğu halde General kendisini göndermişti. General'in ne yapmak istediği anlaşılıyordu şimdi; yoksa ne diye bir denizciye rüşvet vermeyi göze alsın, ya da Kerrigan'ın küstahlıklarına kızsındı: Demek General artık onu etkisi altına almaya başlamıştı. Hearn sandıkları örten muşambanın üstüne oturdu, gömleğini çıkardı, gömleğiyle vücudunu sildi, asık suratla elindeki gömleğe baka baka bir sigara yaktı.

Motor karaya yanaştıktan sonra Hearn aldığı sandıkları ve kutuları bir araca yükletti, yanındaki erlerle birlikte karargâha yollandı. Tümene vardığı zaman henüz öğlen olmamıştı. Durumu rapor etmek üzere hemen General'in çadırına koştu. Cummings'i mahcup etmek istiyordu. Ama General çadırında yoktu. Hearn bir manevra sandığının üstüne oturdu, çadırı sıkıntılı

sıkıntılı gözden geçirmeye başladı. Clellan'ın sabah temizliğinden beri hiç bir şey değişmemişti. Kanatları açık duran kapıdan giren güneşin altında çadır, kareli köşeleriyle, dimdik ve asık suratlıydı. Çadırda bir insanın yaşadığını gösteren en ufak bir belirti yoktu Yer tertemizdi, battaniyeler yatağın üstüne düzgün ve katlanarak konulmuştu, masa dağılmamıştı. Hearn içini çekti, belirsiz bir tedirginliğin kıpırdadığını duydu içinde. O geceden beri bu tedirginliği duyuyordu zaten.

General üzerndeki baskıyı durmadan artırıyordu. General'in kendisine verdiği görevler kolayca yapılacak işlerdi, ama bu görevlerin hepsinde de aşağılaştırıcı bir şey vardı. General kendisini bir bakıma ondan daha iyi tanıyordu. Hearn bir görev aldığı zaman, kendisi için kötü de olsa, üstesinden geliyordu; her defasında görev, ne kadar kötü olursa olsun, bir öncekinden biraz daha kolay geliyordu ona. Kurnazca bir usul. O sabahki Kerrigan olayı bu bakımdan başka bir anlam kazanıyordu. Uzaktan soğukkanlılıkla bakıldığında, bu olay birine rüşvet vermek, birtakım malları kaçırmak ve ele geçmemek için terlemekten ibaretti. Bir bakıma da, babasının bir dümeniydi. «Herkesin kendine göre bir değeri, her şeyin bir yolu vardır.» Hey Tanrım! Işi belli etmemek için bu kadar bayağı, bu kadar dolambaçlı yollara ne lüzum var? Ama General kendisinin bayağı yollara baş vurmaktan geri kalmayacağını da böylece göstermiş oluyordu. Dinlenme çadırı hikâyesinin elli, belki de yüz çeşidini tekrarlamıştı. «Unutma ki Robert istisna diye bir şey vardır.» Peki öyleyse artık istisna diye bir şey kalmamıştı. Yukarıdan ve aşağıdan sıkıştırılan bir teğmendi yalnızca, kendisini öteki subaylardan daha haysiyetli, daha sakıncalı bir şekilde koruyacak durumda değildi. Böylece uzun bir süre devam ettikten sonra tepkileri

otomatikleşecek, davranışlarına korku hâkim olacaktı. General'in karşısında hiç bir zaman kazanmamıştı zaten. Satranç oynadıkları gece bile bunalan Cummings değil, kendisi olmuştu; yatağına uzanıp anıların yaraları ve izleri içinde bacalayan da yine kendisiydi.

«Sizler, yani küçük subaylar, içki istihkakınızı tam olarak alıyor musunuz?» Ulan ne demek istemişti bu sözüyle? Hearn içinden gelen bir itilimle General'in içki dolabını açtı; açılmış şişeleri muayene etti. Cummings hemen hemen her gece viski şişesinden dört beş santim kadar alır, sonra şişeyi yerine koymadan önce, garip bir cimrilikle, kalan viskinin yerini kurşun kalemiyle işaret ederdi. Hearn General'in bu davranışını komik bulmuş, ama bütün öteki çelişkileri içinde ufak, ilginç bir nokta saymıştı.

O gün şişedeki viski son işaretin yedi santim aşağısında bulunuyordu. Cummings o sabah bunu görmüş, kendisinin bunu içtiğini ima etmek istemişti. «Sizler, yani küçük subaylar, içki istihkakınızı tam olarak alıyor musunuz?» Ama saçmaydı bu artık. Cummings'in bunu kendisinden iyi bilmesi gerekirdi.

Belki de Clellan yapmıştı. **Belki.** Ama Clellan'ın emirerliği gibi rahat bir işi içki yüzünden tehlikeye atmasına pek ihtimal yoktu. Kaldı ki, Clellan biraz içmiş bile olsa viskinin yerini işaret etmeyecek kadar budala değildi.

Cummings'in bir gece önceki hali berdenbire gözünün önüne geldi: Yatağına yatmadan önce önündeki viski şişesinin etiketine efkârlı efkârlı bakıyordu. Kurşun kalemini eline aldı, bir iki dakika düşündü, sonra şişeyi işaretlemeden dolabına koydu belki. Kim bilir o anda yüzü ne biçimdi?

Bu işin şakası yoktu artık. Hele dinlenme çadırı, çiçekler ve Kerrigan olaylarından sonra. Bu küçük hikâye aralarında geçinceye kadar General'in bütün

maskaralıklarını sapık ve yoğun hırsının kustuğu birtakım şımarıklıklar saymıştı. Bir bakıma da arkadaşlar arasında yapılan birtakım şakalar. Ama bu ahlâksızlıktı düpedüz. Ve korkutucuydu da biraz. Bütün işlerinin arasında, üzerinde bu kadar ağır bir baskı olduğu bir zamanda, Cummings bunları plânlamaya vakit buluyor, büyük sıkıntısının bir parçasını böylece üstünden atabiliyordu.

Aralarındaki ilişkinin aslında böyle bir şey olduğunu o anda anladı Hearn. Efendisinin sevgili köpeği idi; şımartılmış, üzerine titrenilmiş, şekerle beslenilmişti hep... efendisini ısırabileceği anlaşılıncaya kadar. Ondan sonra, birçok insanların ancak hayvanlara yapabileceği korkunç ve özel bir sadizm işkencesine tâbi tutulmuştu. General'in eğlencesi olmuştu. Köpek rolünü kabul ettiğini, köpeklerin gördükleri rüyalara bile kendisini kaptırdığını, günün birinde efendisine eşit olmayı bile düşündüğünü hatırlamanın yarattığı soğuk ve sessiz bir öfkeyle hemen hemen birlikte anladı bunu. Belki Cummings de bunu anlamış, ve bir hayli eğlenmişti.

Cummings'in kendisine anlattığı bir hikâyeyi hatırladı. Savaş Bakanlığında bir memurun çekmecesine komünist kitapları konulduktan sonra memur işinden atılmıştı. Cummings bunu anlattıktan sonra Hearn, «Hayret, ne diye atıldı?» demişti. «Oysa adamın zararsız biri olduğunun herkes tarafından bilindiğini siz söylediniz.»

«Bu dalavereler her zaman söker, Robert. Büyük Yalan'ın ne kadar etkili olduğunu sen daha anlamaya başlamadın. Senin ortalama adamın, kendisinde bulunan pis itilimlerin iktidardaki insanlarda da bulunduğundan şüphelenmeye hiç bir zaman cesaret edemez; ortalama adamlar plânları gerçekleştirmeye yararlar. Kaldı ki masum olduğuna yemin edecek bir tek

adam yoktur. Hepimiz suçluyuz, gerçek bu. Bahis konusu adam belki partiye dahil olsaydı şaşkınlığa uğrardı. Hitler'e neden bu kadar uzun zaman dokunmadılar? Çünkü diplomat kafası yeni numaralar altında, eski oyunun oynanmakta olduğuna inanmadı da ondan. Hitler'in yirminci yüzyıl adamının yorumcusu olduğunu ancak senin ve benim gibi tarafsız insanlar anladı.»

Evet, gerekli bulduğu anda bu çeşit belgeleri insanın çekmesine kolayca koyabilecek bir adamdı. Nitekim viski şişesi dalaveresini o hazırlamıştı. Ama Hearn, General'in istediği şekilde oynatabileceği bir satranç taşı olmayacaktı. Ancak Cummings'in o sırada kendisiyle oynadığı kesindi.

Hearn çadıra göz gezdirdi. General'i beklemek, istenilen şeyleri başarılı bir şekilde elde ettiğini kendisine bildirmek zevkli bir şey olurdu, ama pis bir zevkti bu ve General de hemen anlardı bunu. «Kendini biraz büyütüyorsun, öyle değil mi, Robert?» diyebilirdi. Hearn bir sigara yaktı, kibriti atmak için çöp sepetine doğru yürüdü.

Işte. Içinden gelen bir tepki; **General'in çadırında yere kibrit atılmaz.** Durdu. General'in onu sinirlendirmesine göz yummasının da bir sınırı vardı.

Yer temiz olacak. Bu fikir askerî yasakların büyüsüne kapılmadan açıkça ele alınacak olursa saçma, sapık ve insanı kızdıran bir fikirdi.

Kibriti General'in manevra sandığının yanına attı, yüreği aptal gibi çarpa çarpa; sigarasını da General'in tertemiz döşemesinin ortasına özenle fırlattı ve yabanca ezdi. Sonra sigaraya büyük bir hayranlıkla ve tatsız bir övünüyle baktı.

Görsün bunu Cummings, görsün bakalım.

Personel Şubesinin çadırında hava öğleye doğru boğucu bir hal almıştı. Binbaşı Binner gümüş kenarlı gözlüğünü temizledi. Dertli dertli öksürdü, kusursuz alnının köşesindeki bir damla teri sildi. Sakin sakin:

— Ortada ciddî bir durum var, Çavuş, dedi.

— Evet, efendim, biliyorum.

Binbaşı Binner bir an General'e göz attı, sonra masasına birkaç kere vurdu, önünde hazırol vaziyetinde duran çavuşa baktı. Birkaç adım ötede, köşe kazıklarının birine yakın bir yerde, Cummings ileri geri gidip geliyor, küçük bir daire çiziyordu.

Binner:

— Eğer bize doğruyu söylersen askerî mahkemede senin lehine kuvvetli bir delil olur, dedi.

Lanning itiraz etti:

— Ne söyleyeyim, bilmiyorum ki.

Kısa boylu, sarı saçlı, açık mavi gözlü bir adamdı Lanning.

Binner sıkıntılı sesiyle:

— Bildiklerini söyle, yeter, dedi.

— Devriye görevine çıkmıştık, bir gün önce de aynı yere gittiğimiz için bir şey olacağı benim aklıma gelmedi.

— Bunu düşünecek sen mi kaldın?

— Tabiî ben kalmadım efendim, ama erlerin üstünde bir tatsızlık vardı. Yarı yola gelince mangamı küçük bir açıklıkta oturttum, bir saat bekledim, sonra geri döndüm ve raporumu sundum.

Binner sesine bir hava verdi:

— Ama rapor tamamiyle uydurmaydı. O yere geldik diyorsun, ama o yerin bir kilometre içinde bile bulunmamışsın.

Cummings, öfkesi arasında, Binner'in cümleyi kuruş şekline biraz kızdı.

Çavuş Lanning:

— Evet efendim, doğru dedi.

— Sen öyle anladın demek; sana öyle geldi?

Cummings kendini zor tuttu, sorguyu kesmemek için müdahale etmek istemedi.

Lanning sordu:

— Anlayamadım, Binbaşım.

Binner suratını asarak sordu:

— Görevini kaç defa yapmadın?

— Ilk defa efendim.

— Bölüğünde ya da taburunda bulunan öteki çavuşlar da böyle yalan yanlış raporlar veriyorlar mı?

— Hiç biri vermiyor efendim, hiç işitmedim.

General birdenbire üzerine yürüdü ve çavuşa baktı:

— Lanning, Amerika'ya mı dönmek istersin, yoksa burada hapiste gebermek mi?

Lanning:

— Efendim, diye kekeledi, üç yıldan beri birliğimde, ve...

— Yirmi yıl da olsa bana vız gelir. Başka çavuşlar da yanlış rapor veriyorlar mı?

— Bilmiyorum, Generalim.

— Sevgilin var mı?

— Evliyim Generalim.

— Karını bir daha görmek ister misin?

Lanning kıpkırmızı oldu:

— Bir yıl önce beni bırakıp başkasına kaçtı Generalim.

General arkasını dönerken ayakkabıları kuru bir gıcırtı çıkardı.

— Binbaşım, bu eri lûtfen yarın askerî mahkemeye verin.

Kapıdan çıkarken durdu:

— Lanning tekrar ediyorum, doğruyu söyle. Senin için daha iyi olur. Bölüğünde bu işi yapan öteki

çavuşları söyle.

— Hiç yapanı bilmiyorum Generalim.

Cummings adımlarını açarak dışarıya çıktı ve ordugâhın içinde yürüdü. Öfkesi bir işe yaramadığı için dizlerinde bir halsizlik hissediyordu. Küstah herif: «Hiç yapanı bilmiyorum, Generalim.» Bütün cephede onun gibi assubaylar vardı, gelen raporların dörtte üçü uydurmaydı; belki cephedeki subaylar bile uydurma rapor veriyorlardı. Işin en kötüsü, bu durum karşısında yapacak hiç bir şey yoktu. Lanning'i genel bir askerî mahkeme karşısına çıkaracak olursa, mahkemenin vereceği hüküm temyize gidecekti, böylece tümenindeki adamların artık güvenilmez hale geldiğini bütün Güney Pasifik Komutanlığı öğrenecekti. Lanning öteki assubayların adını verseydi yine mahkeme açamazdı. Onların yerine gelecekler belki daha da kötü olacaklardı. Ama Lanning'i ceza vermeden bölüğüne göndermek de işine gelmezdi. Kendi kendini yesin pis herif. Seferin sonuna kadar **sefer eğer biterse** Lanning'i mahkemeye çıkarmayacaklar, bu arada bir sürü sorgu daha yapacaklar, bugün yarın mahkemeye çıkacaksın diye Lanning'i oyalayacaklardı. General gittikçe artan öfke ve memnunluk içinde yürümesine devam etti. Lanning'i bu yoldan söyletemezse başka yollar da vardı. Emrindeki askerleri daha fazla sıkacak olursa savaşı kazanmalarının daha rahat bir yol olduğunu anlayacaklardı. Ordugâhlarından pek memnundular hepsi. Öyle değil mi efendim? Peki. Her şeyin bir yolu var. Öyleyse yarın şu ya da bu yönde genel bir askerî harekâta başlayacak. Birkaç yüz metrelik yeni ayarlamalar yapılacak, yeni siperler kazılacak, yeni dikenli teller gerilecek, yeni çadırlar kurulacak. Yeniden ızgaralar sermeye, aptesanelerini düzeltmeye başlarlarsa bir harekete daha girişecekti. Amerikalıların eski hastalığı: Malını temiz

tutmak, düzeltmek. Kendine bir yuva yapacaksın, içine geçip oturacaksın, şişmanlayıp öleceksin.

Bütün tümende disiplinin yeniden kuvvetlendirilmesi gerekiyordu. Erler devriye görevlerinde kaytarıyorlarsa, demek ki hastanede temaruz edenler de vardı. Seyyar hastaneye bir yazı gönderecek ve bütün şüpheli vakalar karşısında yeni tedbirler alınmasını emredecekti. Tümende büyük bir göz yumma vardı; birçok kimseler onun otoritesi karşısında direniyorlar, onu atlatıyorlardı. Ah, onun yerine başka bir General, gözyaşlarına bakmadan onları harcayacak bir kasap tayin edilmeliydi ki akılları başlarına gelsin. Eh, ne yapalım akıllarını başlarına toplamazlarsa, kasap ergeç gelir elbette. Orduda odun mu yok.

Öfkeyle çadırına girdi, masasına oturdu, farkına varmadan kurşun kalemiyle oynamaya başladı. Kalemi yere fırlattı, yatağının üzerindeki harita tahtasına büyük bir tiksintiyle baktı. Tahta kendisiyle alay ediyor gibi geldi.

Ama çadırda bir başkalık vardı. O sabah Clellan tarafından temizlendikten sonra değişmiş olan bir şey. Odanın çevresine oldukça büyük bir kuşkuyla göz gezdirdi.

— Vay!

Hırıltıyla boğuk feryat arasında bir ses. Derin bir acı ve korku sıkıştırdı göğsünü. Çadırın tam ortasında, yerde bir kibrit ve bir sigara izmariti, siyah bir kül; kirli bir kâğıt ve koyu renk bir tütün karışımı berbat br pislik tahtaların üzerinde ezilmiş.

Masanın üstünde kendisi için bırakılmış bir kâğıt hiç dikkatini çekmemişti o zamana kadar.

Sayın Generalim,

Sizi bekledim, gelmediniz. Emrettiğiniz yiyecek ve içecekleri aldım, getirdim.

Hearn

Demek yeri kirleten Hearn'di. Elbette oydu. Cummings kibritle izmarite doğru yürüdü. Büyük bir tiksintiyle aldı, ve çöp sepetine attı. Biraz sıyah kül kalmıştı yerde, onu da ayağıyla dağıttı. Sönmüş sigara kokusundan nefret ettiği halde parmaklarını ikide birde koklamaktan kendini alamadı.

Barsaklarının ta içinde bir şey oldu, bir ishal sancısı; sonra terlemeye başladı. Kolunu uzattı, sahra telefonunu kaldırdı, bir kere manyeto ettikten sonra mırıldandı:

— Hearn'i bulun, çadırıma gönderin.

Yüzünün sol yanını bastıra bastıra ovaladı, donmuş gibiydi.

— **Bunu** yapsın ha.

Öfkesi daha yeni başlıyordu; kontrol edemediği delice bir öfke ağzını sımsıkı kapatmıştı; kalbi küt küt atıyor, parmak uçları sızlıyordu. Buz dolabına doğru yürüdü, bir bardak su aldı, suyu kısa ve sinirli yudumlarla içti. Bir an, öfke dalgalarının çok derinlerinde, başka bir şey, belki de garip bir tiksinti ve korku karışımı bir duygu, tuhaf tatsız bir heyecan, geçici bir teslim olma duygusu hissetti, sanki bir oda dolusu yabancı erkek karşısında soyunmuş bir genç kızdı. Ama öfkesi bu duygusunu boğdu, ve bütün heyecan kapılarını tıkayacak kadar genişledi, dayanılmaz bir gazap içinde durmadan titremeye başladı. Eğer o sırada avucunda bir hayvan olsaydı boğardı.

Bununla birlikte açık, kesin, başka bir çeşit korku da vardı içinde; Hearn'in bu davranışı bir askerin kendi kişiliğine el koyması demekti. Cummings'e göre bu davranış askerlerin bağımsızlığını, kendisine karşı yürütülen direnişi gösteren bir simgeydi. Korku, yani askerlerin kendisine karşı besledikleri saygı, akıl ile ilgili değildi. Askerler kendilerinin cezalandırılmasından korkarlardı, ama bu korku yetmezdi. Asıl

önemli olan öteki korkuydu, o ise yoktu ortada; akıl ile ilgisi olmayan işte bu çeşit korkuyordu. Bu korkuda muazzam bir gücü olurdu onun ve onu kösteklevyen bir çeşit dinsel küfür de buydu. Yerdeki izmarit bir tehditti, kendisinin inkârı demekti, Lanning'in gerçeği gizlemesi ya da Japonların hatlarına hücum etmeleri gibi bir şey. Bu çeşit hücumları gözyaşına bakmadan doğrudan doğruya karşılaması gerekirdi. Direnmeyi karşılamakta ne kadar geç kalırsan o kadar büyür. Direnme imha edilmelidir.

— Beni istemişsiniz, Generalim?

Hearn çadırdan giriyordu.

Cummings yavaşça döndü, Hearn'e baktı:

— Evet, otur. Seninle konuşmak istiyorum.

Sesi boğuk ve yeknesaktı. Hearn'i karşısında görünce öfkesi, kontrol altına alınabilen katı bir öfke, eyleminin bir aracı oldu. Uzun uzun düşündükten sonra bir sigara yaktı. Şimdi eli titremiyordu artık. Sigaranın dumanını gelişigüzel savurdu.

— Son konuşmamız üzerinden uzun bir zaman geçti, Hearn.

— Evet, Generalim, öyle.

Satranç oynadıkları gecenin üstünden değil. Bunu ikisi de biliyor. Cummings, Hearn'e tiksinerek bakıyordu. Hearn bir hatanın, yani **göz yumduğu tek şeyin simgesiydi.** Uzun bir süreden beri kendisiyle yaşamak dayanılmaz bir hal almıştı. «Benim karım orospudur, Robert.» Cummings bu anı karşısında kasılıp kaldı. Gösterdiği bu geçici güçsüzlüğe isyan etti. O sırada...

Şimdi karşısındaydı Hearn. Portatif sandalyede kurulmuş oturuyordu. Iriyarı vücudu göründüğü kadar rahat değildi; somurtkan ağzıyla, soğuk gözleriyle ona bakıyordu. Bir ara Hearn'de bir şey olduğunu, onun kendisininkine eşit bir zekâya, anlamı olan belirli bir

açlığa sahip bulunduğunu düşünmüştü, ama yanılmıştı. Hearn, tepkileri yüzeyde, öfkeleri yüzeyde bir boşluktu. Sigarayı düşünmeden ezdiği kesindi.

— Sana ufak bir konferans vermek istiyorum.

Cummings o zamana kadar nasıl başlayacağını bilmiyordu. Hearn'i yola getirirken içgüdülerine güveniyordu. En iyi yol buydu. Içgüdüyü bir aklın çerçevesine sokacaksın, Hearn'i içine alacaksın, ve bugün her şeyin biteceğini ona belli etmeyeceksin.

Hearn bir sigara yaktı.

— Evet, Generalim.

Kibriti hâlâ elinde tutuyor, ikisi de kibrite bakıyorlardı. Hearn kibriti parmağıyla söndürdükten sonra tablaya atmak üzere eğildiği sırada belli bir sessizlik oldu.

— Çok titizsiniz bakıyorum, dedi Cummings ters ters.

Hearn gözlerini kaldırdı, bir an vereceği cevabı aradı, ihtiyatlı olmaya çalıştı, cevabını yargıladı.

— Aile görgüsü, dedi kısaca.

— Biliyor musun Robert. Babandan öğrenmiş olman gereken daha birçok şeyler var gibi geliyor bana.

— Bunları bildiğinizi sanıyorum, dedi Hearn istifini bozmadan.

— Bu tipleri tanırım.

Cummings oturduğu iskemlede yayıldı. Bu sözü başka bir soru izledi. Hearn bu soruya hazır değildi daha.

— Robert, bu savaşa neden girdiğimizi bir düşündün mü?

—Ciddî bir cevap mı istiyorsunuz, Generalim?

— Evet.

Hearn iri elleriyle kalçasını ovuşturdu.

— Bilmiyorum, pek emin değilim ama, bütün

çelişkilerine rağmen bizim tarafta objektif bir haklılık var. Yani, Avrupa'da demek istiyorum. Buradaysa, benim bildiğim kadar, emperyalist bir mücadele. Asya'yı ya biz soyacağız, ya Japonlar. Öyle sanıyorum ki bizim metodlarımız onlarınkinden biraz daha dramatik.

— Senin fikrin bu mu?

— Tarihi vaktinden önce biliyorum, diye bir iddiam yok. Gerçek cevabımı size belki yüz yıl sonra verebilirim.

Hearn omuzlarını silkti ve ekledi:

— Benim bu konuda fikrimi sormanıza şaşıyorum, Generalim.

Gözlerini yeniden tembelleştirdi, bile bile umursamaz bir hal aldı. Hearn poz yapıyordu, inkâr edilmezdi bu.

— Bana öyle geliyor ki Robert, bu konuda bana daha iyi bir cevap verebilirsin.

— Peki, vereyim. Savaşta osmosis mi dersiniz, ne derseniz deyiniz, öyle bir şey var, ama zaferi kazananlar her zaman... her zaman kaybedenin hazırladığı tuzağa düşerler. Bu savaşı kazandıktan sonra hemen kolayca faşizme gidebiliriz, ve o zaman soruya cevap vermek gerçekten güç olur.

— Uzun uzadıya tartışmalara girişmek istemem. Daha iyi bir fikir olarak şunu söyleyebilirim ki, bir soytarının mevcut toplum düzeninden bir şeyler koparabilmesi için milyonlaca insanın ölmesi kötü bir şey.

— Ama senin gerçekten üzerinde durduğun nokta bu değil.

— Belki de değil. Ama siz bunun yerine geçebilecek başka bir fikir söyleyinceye kadar ben bu fikirden vaz geçmeyeceğim.

Cummings gülümsedi. Öfkesi soğuk ve sağlam

bir karara dönüşmüştü. Hearn tökezliyordu, bunu anladı Cummings. Hearn kendi fikirlerini araştırırken her zaman rahatsız olurdu. Başka sonuçlara varmaktan çekiniyordu açıkça.

Hearn yalnızca bir an dalıp gitti:

— Daha büyük bir örgüte doğru gidiyoruz, ve ben solun Amerika'da kazanabileceğini sanmıyorum. Bir zamanlar Gandi'nin haklı olduğunu düşünmüştüm.

Cummings yüksek sesle güldü:

— Daha az gerçekçi birini bulamazdın çünkü. Pasif direnme, öyle mi? Bu rolü çok iyi oynarsın sen. **Sen,** Clellan ve Gandi.

Hearn sandalyesinde biraz doğruldu. Bulutlardan sıyrılan sert öğle güneşi ordugâhın üzerinde yanıyor, çadırın kapısından görülen gölgeleri daha da keskinleştiriyordu. Cummings yüz metre kadar ileride, seyrek yapraklı bir sırtta, yavaş yavaş ilerleyen iki yüz elli erlik uzun bir karavana kuyruğuna bakıyordu.

— Bana öyle geliyor ki, dedi, Clellan daha çok sizin tarafınızda. Bu durumda çiçeklerin sizin fikriniz olduğunu ona söyleyebilirdiniz.

Cummings yeniden güldü. İstediği etkiyi yapmıştı. Gözlerini iyice açtı. Gözlerindeki çıplak akların etkisini biliyordu. Sonra yapmacık bir sevinçle dizine vurdu.

— Yeterince içki aldın mı, Robert?

Elbette, sigarayı bunun için ezmişti yerde.

Hearn cevap vermedi, ama çenesi belli bir şekilde titriyordu.

Cummings arkasına dayandı, memnundu.

— Konudan biraz uzaklaştık. Sana savaşı anlatacaktım.

— Evet, lütfen.

Hearn'in tatsız, ama keskin sesinde pek az bir sinirlilik vardı.

— Ben savaşa tarihsel bir enerjinin başlaması diyorum. Ortaya çıkmamış güçleri, geliştirilmemiş kaynakları olan ülkeler vardır. Bunlarda, bir bakıma, bol potansiyel enerji mevcuttur. Bir yandan da bu potansiyeli ortaya çıkaracak, ifade edecek fikirler vardır. Bir ülke kinetik enerji olarak bir örgüttür, koordine edilmiş bir çabadır; senin kullandığın yaftayı kullanayım: Faşizmdir.

Sandalyesini hafifçe çekti:

— Tarihsel olarak bu savaşın amacı Amerika'nın potansiyelini kinetik enerji haline getirmektir. Faşizm fikri, düşünecek olursan, komünizmden daha sağlamdır, çünkü insanın gerçek yaradılışına tıpatıp uygundur. Yalnız faşizm yanlış bir ülkede çıkmıştır. ve bu ülkenin özünde faşizmi iyice geliştirecek potansiyel güç yoktur. Almanya'da fizik araçların sınırlı olması yüzünden ana çelişkiler ister istemez aşırılığa kaçtı. Ama hayal, yani fikir sapasağlamdır.

Cummings ağzını sildi:

— Senin de, oldukça doğru olarak söylediğin gibi, bir osmosis alışverişi var. Amerika bu hayali benimseyecekti ve şu anda bunu yapmakla meşguldür. Bir iktidar, bir malzeme, bir ordu yarattığın zaman bunlar kendiliklerinden ortadan kalkmazlar. Bir ulus olarak bizdeki boşluğun sınırlarını iktidar, yani güç doldurmuştur. Ve sana şunu söyleyebilirim ki tarihin gerilerinden henüz çıkmaktayız.

— Demek alınyazısı biziz, öyle mi? dedi Hearn.

— Tamamiyle öyle. Önündeki seddi yıkan sular geriye dönmez artık. Sen bundan kaçınabilirsin, ama dünyaya sırtını dönmek demektir bu. Ben konuyu etüd ettim. Geçmiş yüzyılda tarihin akışı iktidarın gittikçe daha fazla pekiştirilmesi yönündeydi. İçinde bulunduğumuz yüzyıldaki fizik iktidar, evrenimizin genişlemesi, siyasî iktidar, politik örgüt hep bunu ger-

çekleştirmek içindir. Amerika'da iktidarda bulunanlar, tarihimizde ilk defa gerçek amaçlarının bilincine varmaktadırlar. Göreceksin, savaştan sonra bizim dış politikamız daha çıplak, daha az iki yüzlü olacaktır. Sağ elimiz emperyalist bir pençeyken sol elimizle gözümüzü kapatmayacağız artık.

Hearn omuzlarını silkti:

— Çok kolay mı olacak bu sanıyorsunuz? Direnen olmayacak mı?

— Umduğundan daha az direnmeyle karşılaşacağız. Bak üniversitede bir kural öğrenmişsin: Her şey hasta, her şey kokuşmuş. Çok doğru. Yalnız masumlardır sağlam olan ve masum insanların nesli de artık yavaş yavaş tükenmekte. Sana şunu söyleyebilirim ki insanlığın hemen hemen hepsi ölmüştür, şimdi yalnızca mezarından çıkarılmayı bekliyor.

— Ya seçkinler?

— Soruyorum sana, insanın en büyük arzusu nedir?

Hearn gülümsedi, Cummings'in gözlerini tartıyordu:

— Güzel bir çift kaba et belki.

Bu cevap üzerine Cummings irkildi, içi gıcıklandı. Bir an için Hearn'i unutmuş, konuya dalmıştı. Görüşünü açıklamakla ilgileniyordu daha çok. Hearn'ın ayıp lâfı birtakım sıkıntılar yarattı içinde. Yeniden öfkelendi.

Ama o an için Hearn'in sözü üzerinde durmadı.

— Sanmıyorum.

Hearn yeniden omuz silkti, suskusu tatsız bir cevap olmuştu.

Hearn'de yaklaşılmayan ve elde edilemeyen bir şey vardı. Bu şey Cummings'e her zaman batıyor, onu her zaman kurnazca sinirlendiriyordu. Hearn boş bir çukurdu ve içinde insan yoktu. O sırada çenesini bir-

denbire nasıl sıktıysa, yine o kadar çabuk olarak Hearn'da bir heyecan yaratmak istemişti. Kadınlar onda biraz aşk uyandırmaya çalışmışlardı, ama Cummings... bir an için bile olsa Hearn'in utanarak korktuğunu görüyordu.

Cummings sözlerine devam etti. Sesi sakin ve ifadesizdi:

— Ortalama insan başkasıyla olan ilişkilerinde kendisini ya aşağı ya da üstün görür. Kadınların burada bir rolü yoktur. Onlar, öteki ölçüler gibi, üstünlüğün ölçülmesine yarayan birer gösterge, birer metredirler.

— Bütün bu gerçeklere tek başınıza mı vardınız Generalim? Ilginç bir çözümleme doğrusu.

Hearn'in alayı General'i yeniden sinirlendirdi:

— Şurasını çok iyi biliyorum ki, Robert, sen herhangi bir şeyin ABC sini böyle elde ettin; ama daha ileri gidemedin. Orada kaldın, yeniden başladığın noktaya geldin, sonra yeniden başladın. Gerçek şu ki insanlığın başlangıçlarında da her şeyden önce büyük bir fikir vardı, bu fikri önceleri doğanın baskısı ve sertlikleri, sonra da, insanlar doğaya hâkim olmaya başladıkça, ikinci büyük bir etken, yani ekonomik korku ve ekonomik mücadele bozmaya başladı. Fikir berbat oldu ve yolundan şaştı, ama şimdi öyle bir zamana doğru gidiyoruz ki tekniğimiz artık bu fikre ulaşmamızı sağlayacak.

Sigaranın dumanını yavaş yavaş üfledi:

— Herkeste yanlış bir fikir var: Insan, yaban ile melek arasında bir şeydir. Aslında insan yaban ile Tanrı arasında gidip gelmektedir.

— Yani insanın en büyük arzusu sınırsız iktidar mıdır? Bunu mu söylemek istiyorsunuz?

— Evet. Din değildir bu, açık. Aşk değil, maneviyat değil. Bütün bunlar o yolun önündeki engeller-

dir. Varlığımızın sınırlılıkları bizi rüyadan ayırdığı zaman kendi kendimize uydurduğumuz bahaneler. Rüyamız, Tanrıya eşit olmaktır. Dünyaya tekmeyi savurduğumuz zaman **Tanrıyız.** Evren duygularımızın sınırıdır. Ama yaşlandığımız zaman, evrenin kendimiz demek olmadığını anladığımız zaman varlığımızın en derin yarası bu olur.

Hearn yakasını elledi:

— Yani, siz demek istiyorsunuz ki benim en büyük arzum sınırsız iktidardır, hepsi bu değil mi?

— Evet, senin arzun da bu. Ister kabul et, ister etme.

Alay havası Hearn'in ince sesini biraz yumuşatmıştı:

— Peki bütün bunlardan nasıl bir ahlâk dersi çıkarmamı istiyorsunuz?

Cummings'in sinir gerginliğinde bir değişme oldu. Bu sözde derin bir rahatlık vardı, Hearn'le yaptığı bu tartışmanın öteki ilginç yanlarında bulunmayan bir zevk.

— Robert, sana şunu söylemek istiyorum. Geleceğin tek ahlâkı, iktidar ahlâkı olacaktır. Kendisini buna göre ayarlamayan bir insan ölüme mahkûmdur. Iktidarın kendisine özgü bir kuralı vardır: Iktidar yukarıdan aşağıya gider. Orta kademelerde küçük bir direnme çalkantısı olduğu zaman, iktidarın direnmeyi ortadan kaldırması için daha fazla aşağıya doğru yönelmesi gerekir.

Hearn ellerine bakıyordu:

— Ama henüz gelecekte değiliz.

— Orduyu geleceğin öncüsü sayabilirsin, Robert.

Hearn saatine baktı:

— Yemek zamanı geldi.

Çadırın dışındaki topraklar, tepelerinde yanan güneşin altında hemen hemen bembeyazdılar.

— Serbest bıraktığım zaman gidersin.

— Başüstüne, Generalim.

Hearn ayağını yere sürttü, General'e soğuk soğuk, ve biraz da şüpheli şüpheli baktı.

— Bu sigarayı bugün yere sen attın değil mi?

Hearn gülümsedi:

— Görüşmenin amacının bu olduğunu anlamıştım zaten.

— Sana yakışmayan basit bir şey, öyle mi değil mi? Birtakım davranışlarıma kızdın, ve çocukça bir kaprise kapıldın. Ama böyle bir şeye göz yummak istemem.

General yarı içilmiş sigarasını elinde tutuyor, söz söylerken sallıyordu.

— Bu sigarayı yere atarsam alır mısın?

— Allah sizi kahretsin derim.

— Ben sanmıyorum. Sana çok göz yumdum. Ciddi olduğuma gerçekten inanmıyorsun, öyle değil mi? Farzedelim ki yerden sigarayı almazsan seni askerî mahkemeye vereceğimi, ve beş yılını da hapisane parmaklıkları ardında geçireceğini anladın, o zaman ne yaparsın?

— Buna iktidarınız var mı, bilmiyorum?

— Var. Bir hayli zor olur benim için, Askeri mahkemenin vereceği hüküm temyiz edilir, ve savaştan sonra küçücük bir gürültüye de sebep olabilir, dahası beni de şahsen üzebilir. Ama kararımın doğruluğu tasdik edilir. Beni desteklemeleri gerekir. Bir rastlantı olarak dâvayı sen bile kazansan yine de karar verilinceye kadar en azından bir iki yıl hapiste yatarsın.

— Peki, bunu biraz aşırı bir davranış saymıyor musunuz?

— Hem de nasıl. Son derecede aşırı. Ne yapalım. Eski efsanelerde Tanrının arada sırada nasıl mü-

dahale ettiğini unutma. Sen şimdi Tanrıya başkaldırdın, ve Tanrı da şimdi bir şimşek göndererek seni cezalandıracak. Bu hareket elbette biraz aşırı. Ama eğer ceza suçla orantılı olsaydı, iktidar yumuşardı. İyi bir korku ve itaat yaratmanın tek yolu muazzam ve orantısız iktidardır. Bu böyle olunca, benim davranışıma nasıl bir tepki göstermeyi düşünürsün bakalım?

Hearn yeniden kalçasını ovuşturmaya başladı:

— Üzülürüm. Aslında tatsız bir teklif olur bu. Böylece sizinle benim aramda bir...

— Silâhlı adam konusunda sana verdiğim konferansı hatırlıyor musun?

— Evet.

— Bu iktidara sahip olmam bir rastlantı değildir. Senin de bu durumda olman bir rastlantı değildir. Bunu çok daha iyi bilmiş olsaydın, o sigarayı yere atmazdın. Eğer ben beylik, gürültücü patırtıcı, kaba bir General olsaydım, yine de atmazdın. Ciddî olduğumu gerçekten anlamıyorsun, bütün iş burada.

— Belki de.

Cummings sigarasını Hearn'in ayağına fırlattı Sakin sakin:

— Evet, Robert, sigarayı alır mısın?

Uzak bir sessizlik oldu. Cummings göğüs kemiğinin altında yüreğinin tak tak ettiğini duyuyordu.

— Robert, alacağını umuyorum. Seni düşünerek.

Hearn'in gözüne yeniden baktı dik dik.

Ve Hearn General'in ciddî olduğunu yavaş yavaş anlamaya başladı. Yüzündeki ifadeden belliydi bu. Yüzünün altında, kurnazca ve birbirleriyle çatışan bir sürü heyecan geçiyordu. Hearn:

— Mademki oynamak istiyorsunuz, dedi.

Sesinin titrek çıktığını Cummings ilk defa işitiyordu. Bir iki dakika sonra Hearn eğildi, sigarayı aldı

ve tablaya attı. Cummings, Hearn'in yüzündeki nefret ifadesine inadına ve dikine dikine baktı. Muazzam bir memnunluk duyuyordu.

— Şimdi eğer istersen yemeğe git.

— Generalim, lütfen beni başka bir tümene naklediniz.

Hearn, yeniden bir sigara yakıyordu, elleri pek titremiyor sayılmazdı.

— Ya nakletmezsem?

Cummings çok rahattı, hemen hemen neşeliydi. Sandalyesinde arkasına dayandı. Ayağını yavaşça yere vurdu:

— Açık söylüyorum, emir subayım olmanı istiyor değilim artık. Sana verdiğim bu dersi henüz anlayacak durumda değilsin. Seni tuz madenlerine göndersem daha iyi ederim. Istersen yemekten sonra Dalleson'un bölümüne git bir süre onun emrinde çalış.

— Başüstüne Generalim.

Hearn'in yüzü yeniden donuklaştı. Çadırın kapısına doğru yürümeye başladı, sonra durdu:

— Generalim?

— Evet?

Artık her şey bitmişti, Hearn'in dışarı çıkmasını istiyordu Cummings. Zafer keskinliğini yitiriyordu, ufak tefek pişmanlıklar, küçük ince sakıncalar yüreğini yumuşatmaya başlamıştı.

— Birliğinizdeki her adamı, yani altı bin kişiyi de buraya getirip sigaralarınızı toplattıramadığınıza göre, onları nasıl yola getireceksiniz?

Ağzının tadını bozan bir lâf. Cummings hemen anladı. Evet, başka bir sorun daha vardı. Asıl büyük sorun.

— Onun da çaresine bakacağım, Teğmen. Sen kendi işinle meşgul olsan daha iyi edersin.

Hearn gittikten sonra Cummings ellerine baktı.

«Küçük direnme çalkantıları olduğu zaman iktidar daha fazla yukarıdan aşağıya doğru yönelmelidir.» Ama bu reçete cephedeki askerlere sökmemişti. Hearn'i ezebilmişti, tek tek herkesi ezebilirdi, ama ötekilerin hepsi hâlâ ortaklaşa bir direnme gösteriyorlardı. Soluğunu verdi, biraz yorgun hissediyordu kendini. Bir çaresini bulacaktı, bulmalıydı. Bir zamanlar Hearn de kendisine karşı direnmişti.

O dakikaya kadar baskı altında tuttuğu başarı zevki Cummings'i güçlendirdi, son birkaç haftanın yaralarını ve dertlerini bir dereceye kadar ona unutturdu.

Hearn kendi çadırına gitti, yemek yemedi. Yarım saat yatağında yüzü koyun yattı. Kendinden utanıyor, iğreniyor, öfkesinin hiç bir işe yaramamasına kızıyordu. Kendisiyle alay eden canavarca bir utancın altında eziliyordu. General'in kendisini çağırdığını öğrendiği zaman başına bir dert geleceğini anlamış, teslim olmamak kararıyla girmişti içeriye.

Buna rağmen Cummings'ten korkmuştu; daha çadıra girdiği an korkmuştu. Vücudunun her parçası sigarayı alma diyordu, Hearn bu işi hasta, uyuşturulmuş, kararsız bir iradeyle yapmıştı.

«Asıl iş üsluptadır.» Bir ara söylemişti bu sözü. Başka hiç bir şey kalmadığı zamanlar bununla yaşamıştı, hemen hemen şimdiye kadar çalışma kılavuzu olmuştu bu. Önemli olan herhangi esaslı bir durumda insanın özgürlüğünü, haysiyetini kırdırmamasıydı, ve bu durum da esaslıydı. Hearn muazzam, ufunetli ve irinli bir şişkinliğin içinde patladığını, kan dolaşımına mikrop saçtığını anî ve şiddetli bir değişimle bütün vücuduna yayıldığını hissediyordu. Ya bir tepki gösterecek, ya da ölecekti. Ve hayatta birkaç kere oldu-

ğu gibi, yeteneğinden yine iyice şüphelenmeye başladı. İmkânsızdı; bir şey yapmalıydı. Ne yapacağını bilmiyordu. O ana dayanabilecek gibi değildi. Öğlen güneşi keskindi, çadırın içi havasızdı, ama hiç kıpırdamadan öylece yattı; geniş ağzı portatif yatağının çarşafına geçmiş, gözleri kapalı. Sanki bütün olup bitenleri, hayatta bütün öğrendiklerini ve öğrenmediklerini düşünüyor, bu düşünceler uzun zaman baskı altında tutulmuş herhangi bir şeyin bütün heyecanıyla ve şiddetiyle kafasının içini aliak bullak ediyordu.

— Önünde yerlere kapanacağım hiç aklıma gelmemişti.

Bu bir darbeydi, anlaşılmayacak kadar korkunç bir şey.

ROBERT HEARN

KISIR DÖLYATAĞI

Siyah sık saçlı, ince sesli, ağır ve hareketsiz yüzlü, iriyarı bir adam. Kısa, basık ve hafifçe gaga burnunun üstünde kahverengi, inatçı gözleri soğuk soğuk bakmakta. Yayvan ince ağzı ifadesiz çenesinin kunt yapısı üstünde ince bir çizgi. Çok az insanı sever, insanların çoğu kendisiyle birkaç dakika konuştuktan sonra bunu anlar ve rahatsız olur.

ORTADA şehir, insanın duyularını kamçılayan.

Binlerce ve binlerce kilometrelik yollar ve topraklar bu şehre varır. Yollarda dağlar tepe, tepeler ova, ovalar geniş ve muhteşem dalgalar halinde uzayıp gider. Amerika'nın bu yaygın tablosunu, ve bu tablonun üstündeki sivriliği, yani büyük şehri ve bu şehre giden demir izlerini hiç kimse gerçekten anlayamamıştır şimdiye kadar.

Bir ağ örgüsü.

Hep çılgınca alavere dalavereler, puro dumanları kömür isleri, havaî metronun mide bulandıran kokusu, birdenbire ürkmüş bir karınca yuvasının içini andıran delice gidip gelmeler, bir caddenin, bir kahvenin ötesine geçmeyen büyük, acele, hırslı planları binlerce insanın. Tek anlayış: Bugün. Bir omuz silkmeyle hatırlanıyor tarih; büyüklükleri bizimkilerle yarışamaz

deniyor.

Şehir halkının muazzam bencilliği.

Pazara giden bütün bu mermer sütunlar, tuğla köprüler ve metrolar arasında kendi ölümünüzü, insanın yarattığı bütün bu büyüklük içinde kendi önemsizliğinizi nasıl düşünüyorsunuz? Dünyanın sizin ölümünüzle aşağı yukarı sona ereceğine her zaman inanmışsınızdır. Dünya daha yoğun, daha sert, daha çok iz bırakarak yaşamaya devam edecektir.

Ve mantarların altındaki humus katında banliyöler büyüyor.

Binaya bu eki yaptıktan sonra şimdi yirmi iki odamız oldu. Bu kadar odayı ne yapacağız, diye bağırıyor Bill Hearn. Ama Ina'ya söz geçirmeye imkân yok. Bize lâzım dedi, biz de yaptık.

Ama Bili, diyor Ina. **Hoş bir kadın, an iki yaşındaki bir çocuğun annesi gibi değil, daha ince gözüküyor. Güzel değil, ama, ince, mikropsuz bir ağız, hafifçe fırlak dişler, Middlewest kadınının çekingenliği yok üstünde.**

Evet, ben eski bir ayakkabı kadar rahat bir adamım, diyor Bili Hearn. Hiç bir iddiam yok, ve eskimiş, harap olmuş bir çiftliğim var dersem şu kadarcık utanmam. Bence, bir ailenin bir salona, ya da oturma odasına, bir iki yatak odasına, bir mutfağa, belki de bodrum katında bir odaya ihtiyacı vardır, hepsi bu kadar. Yetmez mi? Siz de böyle düşünmüyor musunuz Bayan Judd?

Bayan Judd, daha şişman, daha yumuşak, daha boş bakışlı. Ben de öyle düşünüyorum. Bay Hearn. Bay Judd ile ben Alden Park Manor'daki apartıman dairemizden memnunuz, temizliği, bakımı daha kolay.

Germantown güzel yerdir. Ina, bir gün Judd'ları ziyarete gidelim.

Ne zaman isterseniz buyurun, size çevremizi gösterelim, diyor Bay Judd.

Sessizlik. Masadakiler çatal kaşıkları gürültü çıkarmadan götürüp getiriyorlar, yemeklerini yiyorlar. Ne güzel manzara, diyor Bayan Judd.

Chicago'nun sıcağından ancak burada kurtulabiliyoruz, diyor Ina. New York'a göre o kadar geriyiz ki bunu yapmadan önce bir otelde **ruf garden** yapsalardı daha iyi ederlerdi. Mayıs ayının sıcağı değil bu. Charlevoix'a gitmeyi bekleyecek değilim ya. Söylerken Çolivoyl diyor .

Michigan, yeşil memleket, diyor Bill Hearn. Yeniden sessizlik, ve Bayan Judd, Robert Hearn'e dönerek, hiç on iki yaşında görünmüyorsun, Bobby, daha büyümüşsün gibi.

Hayır, Bayan, on ikisinde. Garson ördek kızartmasını önüne koyarken başını eğiyor canı sıkılarak.

Utanma Bobby. Biraz sıkılgan da, diye gürlüyor Bili Hearn. Hiç babasına çekmemiş. Seyrek siyah saçını tepesindeki çıplak yere çekiyor, küçük kırmızı burnu yüzünün, yuvarlak terli yanaklarının ortasında sanki sivilce.

Biz Hollywood'dayken, diyor Bayan Hearn, bir müdür yardımcısı, Musevi, ama iyi bir adam, bize Paramount stüdyolarını gezdirdi. Sinema yıldızları konusunda neler anlattı neler .

Mona Vaginus'un bir kokot olduğu doğru mu? diye soruyor, Bayan Judds.

Bobby'ye bakarak fısıldıyor. Hem de nasıl ne söyleniyorsa doğru. Ama şimdi artık sesli filimden başka bir şey yapılmadığı için geleceği pek parlak değil.

Burası iş konuşulacak yer değil, Budd'un Bay Judd'u **Hearn güler** bu sözü her zaman işitiyorsunuz sanıyorum, ama siz de iş yapmaktan başka bir şey

düşünmüyorsunuz, ve işin asıl garibi ben de aynı yolun yolcusuyum, demek ki bütün iş fiyat üzerinde anlaşmakta, ama Thompson makinesinin piyasaya sürülmesinde bir mesele var ortada, eğer işçi reformcuları ortaya çıkarlarsa başımız belâya girer. Biz de o zaman fabrikadaki aptesanelere parfüm koruz, kumaş parçasını iç çamaşırından ayırmayan Polack'lara buna benzer kolaylıklar yaparız. Onun için malî bir angajmana girmeden önce çok düşünmek zorundayız. Ben aslında iflâsa gitmek istiyordum, çünkü bizim ekonomimiz fazla açılmış bir ekonomi. Budd'da fiyatlarınız benim durumumu biraz olsun düzeltecek nitelikte değil.

Bay Judd ile ben Paris'e gideceğiz. Önlerine bisküviler ve eriyen buzlar konuyor.

Yarın Indianapolis'e gidip otomobil yarışlarını görmek ister misiniz? diye soruyor Bill Hearn.

Zavallı Robert, uykusu gelmiş, diyor Ina, dirseği ile dürterek.

Öf ne kadar sıcak, diyor Bayan Judd.

Ina uzanıyor, başucundaki gece lâmbasını yakıyor. Bili, Holyoke Dağının nerede olduğunu Judd'lara ne diye sordun. Bilmediğin şeyler üzerinde sorular sorup durman doğru mu ya.

Kızları ortaya gidecekmiş de. Judd'lardan korkar mıyım ben. Bak sana bir şey söyleyeyim mi, Ina. Bu sosyete kuralları beni ilgilendirmez, çünkü önemli olan paradır, sonra bizim kızımız yok ki düşünelim. Robert'in başı kitaplardan kalkmadıkça, sen de şu bok evle meşgul oldukça Robert sosyeteye giremez. Zenci ahçı annelik ediyor ona.

Bili, hiç böyle konuştuğunu işitmek istemezdim.

Zerre kadar değişmene imkân yok, Ina. Ben sa-

bahtan akşama kadar işle meşgulüm, sen sosyete toplantılarıyla, her birimiz teker teker mutluluk peşindeyiz. Ama bana öyle geliyor ki, Robert'e biraz vakit ayırsan iyi olacak, çocuk büyüdü, sağlam yapılı, ama buz gibi bir şey, sanki yaşamıyor.

Bu yaz kampa gidecek, sonra sonbaharda Country Day okuluna başlatacağız.

Gerçek şu. Başka bir çocuk yapmayalım, yoksa serseri olur.

Buralara girme, Bili. Ina yorganın içine dalıyor. Yok, bütün suç senin değil, yemin ediyorum, Ina.

Billl.

Bana bakın çocuklar, diyor gözetmen. Iyi çocuklar düzeni bozmaya kalkmaz, dürüst ve namuslu iseniz görevlerinizi yapmalısınız. Bu sabah yatağını kim toplamadan bıraktı:

Cevap yok. Sen bıraktın Hearn, öyle değil mi?

Evet.

Gözetmen içini çekiyor.

Çocuklar, Hearn'in yüzünden bu çadıra ceza veriyorum.

Geceleri nasıl olsa bozduktan sonra neden yatakları düzeltiyoruz, anlamıyorum. Çocuklar kıs kıs gülüyorlar.

Ne biçim çocuksun sen Hearn. Pis mlsin nesln, yatağını yapmayı öğrenmeden olur mu? Sonra neden adam gibi ortaya çıkıp da suçlu olduğunu kabul etmiyorsun?

Siz bana karışmayın.

Bir ihtar cezası daha veriyor gözetmen. Çocuklar, Robert'i ancak siz getirebilirsiniz yola.

Öğleden sonra yapılan boks maçlarında ihtar cezaları affediliyor. Karşısındakine kaba ayak oyunları

yapıyor, ağır boks eldivenleri kollarını yoruyor, ve yumruklarını rasgele savurup duruyor.

Babası gelmiş oğlunu seyretmeye. Vur. Robert vur, kafasına kafasına, midesine midesine vur.

Karşısındaki çocuk suratına yumruğunu indiriyor, Hearn bir an sersemliyor, eldivenlerini düşürüyor, burnunu elliyor, yumruğunu yemiş, başka bir yumruk kulaklarında çınlıyor. **Pes etme, Bobby,** diye bağırıyor babası. Başka bir yumruk başını sıyırıp geçiyor, çarpan kol derisini sıyırıyor. Neredeyse ağlayacak.

Karnına, Robert.

Kollarını savurarak birden dönüyor. Karşısındaki çocuk yumruğu yiyor, şaşırarak oturuyor, sonra kalkıyor yavaş yavaş. Robert dönüp dönüp vuruyor, çocuk yeniden oturuyor, ve hakem maçı durduruyor. Bobby Hearn nakavt etti diye bağırıyor, Maviler beş puvan. Çocuklar haykırıyor. Robert çayırda gerilmiş halatlardan çıkarken Bill Hearn çocuğunu kucaklıyor.

Aşkolsun Bobby, karnına vur demedim mi sana, kavga dediğin böyle olur, bak sana daha neler öğreteceğim, aferin gözünü budaktan esirgemiyorsun.

Babasının kollarından kurtulmaya çalışıyor. Bana karışma, baba, bırak. Çayırda çadırına doğru koşuyor, ağlamamaya çalışıyor.

Charlevoix'da yazlar geçiriliyor, Chicago'nun banliyösündeki ev daha büyütülüyor, geniş yeşil çayırlar. sessiz kıyılar, kroket dersleri ve tenis kulüpleri dünyası; zenginliğin bütün gizli ve açık ayrıntıları, hazırlop konduğu şeyler hep; anlıyor bunları, ve ancak sonradan kopuyor bunlardan. Fieldmont Country Day' de altı yıl daha, yeni yeni arkadaşlar ve cezalar, arada sırada âyinler, Doğu'nun kibar ilk okullarına özgü bireyci normal ahlâk kuralları:

Yalan söylemeyeceksin, kimseyi aldatmayacaksın, küfretmeyeceksin, düzmeyeceksin. Ve kiliseye gideceksin.

Ve kiliseye gideceksin

Ve kiliseye gideceksin

Bill Hearn'in sesi kulakta çınlıyor hep, tombul eli geri plânda olmak şartiyle, —inanılır şey değil— cumartesi sabahları dans dersleri, ve Ina Hearn'in doymak bilmeyen ihtirasları. Bobby, neden Elizabeth Perkins'in kavalyesi olmuyorsun?

Beni saran dölyatağının çok derinlerinde ,

Evler arasındaki çimenler kadar yeşil...

Bu fikir sonradan geliyor aklına yalnız.

Fieldmont Country Day'i bitirdikten bir hafta sonra aynı okuldan çıkan birkaç arkadaşıyla, yani çağdaşlarıyla birlikte, ormanda bir eve gidip kendilerine içkili bir ziyafet çekiyorlar. İki katlı evin sahibi arkadaşlarından birinin babası ve evde bir Amerikan bar.

Geceleyin yukarı kattaki yatak odalarının birinde çepçevre oturuyorlar ve içki şişesini elden ele geçiriyorlar.

Babam bir duysa.

Canı cehenneme babanın. Hepsi de şaşırıyor, ama konuşan Carsons. Babası 1930 da intihar etti. Carsons'u hoş görmek gerekir.

Elveda Fieldmont, sevgili okulumuz, iyi günler geçirdik orada.

Doğru.

Müdür fena adam değildi, ama ben o herifi anlayamadım, ne güzel karısı vardı, hatırlıyor musun.

Karının şerefine, geçen yıl herifi bir ay bırakıp kaçmış.

Ya! Öyle mi. Bir ikinci, bir üçüncü kere dönüyor şişe.

Ne olursa olsun çok iyi günlerdi, ama artık bittiğine de memnunum, hepimiz birlikte Yale'e gitsek ne iyi olur, değil mi?

Bir yıl önceki mevsimin futbol kaptanı bir köşede Hearn'in kulağına fısıldıyor. Gelecek sonbaharda bunun için yeniden gelmek isterim buraya, bak görürsün, küçüklerle birlikte nasıl bir takım çıkarırız, sen bu sözümü unutma. Haskell dört yıla bile varmaz. Bütün Amerika'da ün kazanır. Hazır bu konuya gelmişken sana küçük bir öğüt vermek isterim, Bob. Uzun zamandır senin üstünde duruyorum, çalışmıyorsun, uğraşmıyorsun, iriyarı olduğun için takımını kazandırabilirsin, doğuştan yeteneğin var, ama istemiyorsun, seni zorlamak bize mi düşer?

Başını buzlu suya sok.

Hearn sarhoş oldu, diye bağırıyor kaptan.

Şu bizim Hearn'e bak yine kara kara düşüncelere daldı. Adelaide ile arası açılmıştır garanti.

Kız malın gözü, dalgası çok, Princeton üniversine gitmeden önce Lantry'nin başı nasıl belâya girecek, görürsün bak.

Hey, kardeşler, boş ver, benim teorim bu. Benim bir kız kardeşim var, kimseyle dalgası yok. Ama olursa da boş veririm.

Dalgası yok da onun için söylüyorsun bunu, yani, bir kimse... Ulan başımı döndürmeye başladı bu içki. İçinizde sarhoş olan var mı?

Yippiiii! İşte Hearn, odanın ortasında, başını arkaya atmış, şişeyi kafasına dikiyor. Ben eşşoğlu eşşeğin biriyim, size de söylüyorum. Ulan herkes ne mal olduğunu koysun ortaya.

Çocuklar herif zom oldu.

Haydi bakalım, pencereden kendimi atabilecek miyim, yoksa korkacak mıyım. Terliyor, yüzü öfkeden kıpkırmızı, birini kenara itiyor, pencereyi açıyor, ve pervazında sallanıyor. Atlıyorum.

Tutun şunu.

Yippiiiii! Atladı, karanlığa. Pat, dallar kırıldı, hepsi pencereye koşuyor. Nasılsın Hearn, bir yerine bir şey oldu mu: Neredesin Hearn?

Fieldmont, Fieldmont über alles, diye bağırıyor Hearn. Karanlıkta sırtüstü yatmış, gülüyor, bir yeri acımayacak kadar sarhoş.

Ulan ne garip herif şu Hearn be, diyorlar. Geçen yıl yine zom olduğu zaman ne yaptığını unuttunuz mu?

Koleje girmeden önceki son yaz, birbiri ardınca parlak günler, pırıl pırıl plâjlar, yaz akşamları göz kamaştıran elektrik ışıkları, yüzme kulübünde dans orkestrası, ROMANTIK YERLERE HAVAYOLU BILETI, genç kızların sürtünmeleri, esans kokuları, ruj kokuları, pudra kokuları, yatak olabilen koltuklardan çıkan ağır kokular. Gökyüzünde yıldızlar vardır her zaman, ay ışığı vardır her zaman, kapkara ağaçları süsler. Yollarda farlar, ağaçlardaki yaprakların içinde gümüş bir tünel açar.

Ve yanında bir kız arkadaşı, esaslı bir vurgun, sayfiye güzeli, Lake Shore Drive'ın Miss Sallay Tendecker'i. Ve birtakım manalı sözler, ister istemez; noel tatili, kürk mantolar, parfümler, büyük otellerin renkli renkli salonlarında kolej dansları. Yatak olabilen koltuklardan çıkan hafifçe ağır koku.

Bob. Senin kadar hızlı araba süren görmedim ben ömrümde, başına bir kaza gelecek bir gün.

Hah! Kadınlarla ağır ağır konuşuyor daha, ve o sırada hep virajı dönmekte aklı. Buick sola doğru

geniş bir viraj alıyor, araba direniyor, sağa doğru savaşıyor, sonra virajı düzlüyor. Bir an bir panik havası ve sonra bir oh, bir rahatlık, tekerlekler düzelirken.

Sen delinin birisin Bob Hearn.

Bilmiyorum.

Aklın nerede bilmem kl, Bob.

Yolun kıyısına çekerek park ediyor, dönüyor, çenesi açılıyor. Bilmiyorum, Sallay, bazan aklıma öyle esiyor ki... ama doğru değil, hep bir telâş var içimde, içim içime sığmıyor, bir yerde duramıyorum, hep serserilik etmek istiyorum, babam Yale üniversitesi hakkında bir sürü şey söylediği için Harvard'a gideceğim, bilmiyorum, birtakım şeyler var, başka bir şeyler, üstünde duramıyorum, kimsenin beni bir yere götürmesini, sürüklemesini istemiyorum, bilmiyorum.

Kız gülüyor. Sen delisin, Bob. Bütün kızlar da bunun için seviyor seni herhalde.

Sen de seviyor musun beni?

Bırak konuşsun, sen dinle. Tabiî, Bobby. Deri koltuğun üzerinden gelen esans kokusu on yedi yaşındaki bir kız için biraz fazla kuvvetli, biraz fazla olgun. Kızın takılmaları altında yatan gerçeği anlıyor. Kızı öpmek için eğiliyor, yüreği çarpa çarpa. Ama arka planda neler var, hepsini görüyor: Tatillerde, hafta sonlarında, verilecek randevuları, yaz günleri anılarını, banliyödeki evin yeşil çayırlarını, babasının arkadaşları arasındaki görüşmeleri, ve büyük düğünü.

Doktor olmayı filân düşündüğüm yok, çünkü sekiz yıl, on yıl, çok uzun zaman.

Bob Hearn, sen çok kendini beğenmişsin. Göze alamam mı sanıyorsun? Sen kendini çok beğenmişsin. Başka bir diyeceğim yok sana.

Oğlum, bak şimdi koleje gideceksin artık, sana bir iki lâf etmek isterim, birbirimizle çokça konuşmak fırsatı bulamadık, ama ne olursa olsun bir birimizle iyi arkadaş olduğumuzu düşündüm ben her zaman, şimdi koleje gideceksin artık, bana her zaman güvenebileceğini unutma. Hayatına birtakım kadınlar karışacak, zaten karışmazsa benim oğlum değilsin, evlendikten sonra hayatıma karışmadı ama — her ikisinin de üzerinde durmadıkları açık bir yalan— başın derde girdiği zaman bana güvenebilirsin, benim babam mahalle kızlarıyla başın belâya girerse bana haber ver derdi - büyükbaba, kararsız bir adam, bazan çiftçi, bazan fabrikatör - ayni şeyi sana ben de söylüyorum, Bob ve şunu unutma ki bir kadınla sürekli beraberlik kurmaktansa o kadını parayla satın almak her zaman çok daha normaldir, sen bana haber ver, antetli kâğıdıma yazacağın bir mektup yeter.

Peki.

Sonra doktor olunca, hiç merak etme, burada bir sürü dostlarımız var, iyi bir pratik yapabilirsin, mesleği bırakmak isteyen eski bir şarlatanın müşterilerini de satın alabilirsiz.

Ben araştırma yapmak istiyorum.

Araştırma mı? Bana bak, Bob. Şunu bil ki tanıdıklarımız arasında araştırmacı alıp satan tek bir kişi yok, bu saçma fikri kafana kim soktu, değiştireceksin elbette, şimdiden elimle koymuş gibi biliyorum. Gerek annen gerek ben şuna kesinlikle inanıyoruz ki eninde sonunda dönüp dolaşıp iş hayatında karar kılacaksın, çünkü senin yerin orası.

Hayır.

Peki, öyle olsun. Tartışacak değilim seninle, sen daha çocuksun, fikrini değiştireceksin, görürsün bak.

Ilk haftalar, çabalayıp duruyor, bahçede dolaşıyor çekine çekine. Herkes ondan daha çok şey biliyor burada —onlara karşı içinden gelen bir direnme var— mantarın çevresindeki humus katının son kalıntıları— kendi odasında, kendi kafasında düşündüğü şeyleri herkes gelişigüzel ve rahatlıkla konuşuyor burada.

Oda arkadaşı, Middewest şehirlerinden birinde, başka bir Country Day okulunun ürünü, Hearn'i kandırmaya çalışıyor. Ralph Chestley buraya gelecek, çok iyi çocuk, tanış onunla, Delphy Kulübünden, kulüp ondan iyisini bulamaz, ama bu işte şansımız az, şimdiki aklım o zaman olsaydı hazırlık derslerini Exeter ya da Andover'de görürdüm, ama oralarda öğretilen şeyler de pek işe yaramazdı ya, ama iyi kimselerle tanışırsak, Speakers kulübünün üyesi olabiliriz, hiç zor değil. Hasty Pudding'e garanti gireriz ama asıl iş Final Club'a girmekti. Bu kulüptekiler son zamanlarda daha demokratik olmaya başlamışlar.

Hiç düşünmedim bunları.

Düşünmen gerek, dikkatle üzerinde durman gerek.

Bak Hearn, beni dinle, şunun şurasında geçinip gidiyoruz, onun için sinirimi bozma benim, yani demek istiyorum ki bir insanın oda arkadaşı şansını ya açar ya bozar, onun için edepsizlik etme, beni kızdırma, ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi?

Ilk yıl edepsizlik etmek fırsatı pek geçmiyor zaten eline. Henüz bulunduğu yere alışmış değil. Tökezliyor, oda arkadaşını seyrek görüyor, öğleden sonra hemen hemen hep lâboratuvarda, gecelerini okumakla geçiriyor. Her şeyi en ufak ayrıntılarına kadar planlıyor, o kadar ki, ancak Pazar sabahları re-

simli romanları on beş dakika okumaya izin veriyor kendi kendine, cumartesi geceleri sinemaya gidebiliyor. Bütün öğleden sonraları oradan oraya koşuyor, deney kabındaki termometrenin değişikliklerini, onun yanına da hidrometredeki değişiklikleri kaydediyor. Kurbağanın beyninde bir sinir ayıracak. Dördüncü denemede kurtulmuş kurbağanın kafasına iskarpelâsıyla giriyor, sinir parlıyor, ipince bir salya gibi ayrılmış. Başarısının içinde üzgün, gerçekten bunu mu yapmak istiyorum ben?

Sınıfta, bütün çabasına rağmen, uyku bastırıyor. Gözlüğü gümüş çerçeveli, sıska bilim yüzlü profesörün sesi kulağında sinek vızıltısı, gözleri kapanıyor.

Baylar, deniz yosunu olayına dikkatinizi çekerim. Deniz yosunu, yani Nereocystis lütkeana, macrocystis pyrifera, pelagopyhycus porra. Tahtaya yazıyor. Bunlar deniz hayvanlarının ayrı bir türüdür: Kökleri yoktur, yaprakları yoktur, güneşten ışık almazlar. Bu dev yosunlar denizlerin altındaki büyük ormanları oluştururlar, besinlerini buralarda hiç hareket etmeden denizden sağlayarak yaşarlar.

Bitkilerin burjuvası, diye fısıldıyor yanındaki arkadaşı, Hearn uyanıyor, aklının ve duygularının bir teline dokunulmuş gibi. O da hemen hemen aynı şeyi söylemişti içinden.

Yalnız fırtınalarda, diyor profesör, kıyılara vururlar; bu bitkileri normal olarak sık deniz ormanlarında yaşayan, kıpırtısız, kendi besin çevresini aşmayan yaratıklar saymalıyız. Öteki deniz bitkileri karaya doğru ilerledikleri halde bu türler oldukları yerde kalmışlardır. Karanlık denizaltı ormanlarında kendilerine büyük yararlar sağlayan kahverenkleri karanın şiddetli ışığından zarar görür. Profesör, kahverengi kurutulmuş bir ot tutuyor elinde. Halata benziyor. Dolaştırın, diyor.

Öğrencilerden biri elini kaldırıyor. Efendim, bu bitkiler ne işe yarar?

Ne işe mi? Çok işlere. Bir kere çok iyi gübre olurlar. Bunlardan potas çıkarılır.

Ama böyle dakikalar çok az. Hearn'in, bilgiye aç, boş kabını doldurması gerek.

Yavaş yavaş dolaşmalar başlıyor, birkaç kişiyle tanışıyor, birtakım yerlere gidiyor. İlk yılın baharında Harvard Tiyatro Kulübünün toplantısını merak ediyor. Başkan hırslı, plânların tartışılması uzun sürüyor:

Bu konuyu bir yana bırakmak çok saçma. Bu aptal müzik gürültülerinin bizi uyutmasına göz yummamalıyız, görüş açımızı genişletmemiz gerek.

Radcliffe'de bir kızla tanıştım; Stanislavsky üzerinde çalışmış, diyor biri ağır ağır. İyi bir plan yaparsak ve iyi bir çalışma metodumuz da olursa bu kızı aramıza alabiliriz.

Çok iyi, Çehov'u oynarız o zaman.

Bağa gözlüklü zayıf bir genç ayağa kalkıyor, söz istiyor. Eğer kendimizi göstermek, bir şey yapmak istiyorsak, o zaman, o zaman ben **The Ascent of F - 6** i oynayalım derim, bir şeyi hemen kesip atıyor, hemen karar veriyorsunuz, tartışmadan. Bir şey üzerinde düşünmeyi durdurmak kolay, ama bize ne sağlar bu.

Ted, senin Auden ve Isherwood konusunda ortaya attığı teze katılmıyorum diye cevap veriyor biri.

Iriyarı, siyah saçlı, sesinde önemli bir adam havası olan başka bir öğrenci konuşuyor. Odets'i oynasak daha iyi, Amerika'da ciddî bir şey yapan tek yazar o bence, hiç olmazsa halkın dertlerini ve dileklerini dile getiriyor.

Yuuuuuu, diye bağırıyor biri.

O'Neill ya da Eliot, bunlardan biri.

Eliot nerede O'Neill nerede. **Gülüşmeler.**

Bir saat tartışıyorlar ve Hearn bir sürü yazar adı duyup duruyor. Birkaçını tanıyor: Ibsen, Shaw, Galsworthy; ama Strindberg'i, Hauptmann'ı, Marlowe'u, Lope de Vega'yı, Webster'i, Pirandello'yu bilmiyor, adlarını işitmemiş. Yazar adları sürüp gidiyor, ve sonunda üzülüyor, okuması gerektiğini söylüyor içinden.

Ilk yıl, yaza doğru, kolları sıvıyor, hazırlık okulunda okuduğu Hausman'ın kitabını yeniden keşfediyor, ama buna Stephen, Rilke, Blake, Spender gibi ozanları da ekliyor. Yaz tatili için eve döndüğü sırada Ingilizceyi başlıca konu olarak ele alıyor, birçok günler öğleden sonraları plâjları, Sally Tendekers ve onun dublörlerini bir yana bırakıyor, geceleri kısa hikâyeler yazıyor.

Hepsi de yeterince kötü, ama şimdilik onu heyecanlandırıyor ya, az çok bir başarı. Harvard'a döndüğünde kolejin edebiyat dergilerinden birinin sonbahar yarışmasını yönetiyor, açılış töreninde projektörün altında sarhoş gibi sallanıyor, parıl parıl yanıyor, ve kendisiyle pek fazla alay ettirmeden işini içinden çıkıyor.

Önce yavaş yavaş, sonra hızlı hızlı oluyor, değişim. Eline geçen her şeyi okuyor, zamanının büyük bir kısmını kitaplıkta geçiriyor, cuma akşamları senfonik konsere gidiyor. Eski möblelerin, eski kitapların tatlı ve esinleyici kokusunu, dergi odalarındaki boş bira bardaklarının ekşiliğini içine çekiyor. Ilkbaharda Cambridge'in tomurcuklanan caddelerinde dolaşıyor, Charles nehri kıyılarında yürüyor, ya da akşam üzerleri kapısının önünde ayak üzeri bir iki lâf ediyor, ve özgürlüğün bütün tadını çıkarıyor.

Birkaç kere bir iki arkadaşıyla Scollay Square'e

giderek kafa çekiyor. Önceden plânlanmış eğlenceler, hepsinde eski püskü elbiseler, bütün barlar ve meyhaneler sıra ile geziliyor.

Önce New York'un Third Avenue'sündeki gece kulüpleri.

Yerde kusmuk varsa tamam; sinema yıldızlarıyla dans edenler var ya, işte onlar bizim öğrenciler. Ama hava değişiyor. Kafayı çektikten sonra ilkbahar akşamlarının kederi çöküyor üzerlerine, zamanın gelişi güzel ve berbat bir şekilde aşınmasını durdurabilecek sıra sıra umutlar ve özlemlerle karışık hoş bir havanın içindeler.

Ulan, şunlara bak, diyor Hearn, hayvan yanımız konuşuyor.

Başka ne bekliyorsun, diyor arkadaşı, bunlar mal biriktiren bir toplumun yan ürünleri, süprüntüleri, evet. Spengler'in dünya - şehrindeki irinler.

Jansen, sallıyorsun, mal biriktiren toplum konusunda ne biliyorsun ulan, ve daha birçok şeyler var, başka şeyler, sen bir papağansın anlıyor musun.

Sen de, hepimiz de papağanız. Parazitiz. Serde yetiştirilmiş çiçekleriz. Asıl iş bu çerçeveyi yarıp eyleme katılmak.

Ne o yani, diye soruyor Hearn, bana politika mı yapıyorsun?

Ben politikacı değilim. Politika boktan şey, her şey boktan. Kolunu sallayıp duruyor.

Hearn çenesini avucuna gömüyor. Artık her şey bittiği zaman bir peri olacağım, ama şu pis ibnelerden değil, yeşil çayırlarda yaşayan, toplumun sağlam temellerinden biri, yani iki cinsiyetli olacağım. Sıkıntı nedir bilmeyeceksin, kadınmış erkekmiş, hepsi bir olacak senin için, ilginç olacak.

Jansen'in başı sarkıyor. Donanmaya gir öyleyse,

Yok, teşekkür ederim. Sizin makineleşmiş cinsel

birleşmelerinizden hiç biri bana göre değil. Biliyor musun, Amerikalıların en büyük sıkıntısı nereden geliyor, düzüşmeyi bilmemelerinden, yaşamamızda sanat diye bir şey kalmamış, her aydının yüreğinde bir Babbit (*) yatıyor. Bak işte onu ben çok seviyorum. Benim için onu muhafaza et olmaz mı?

Hepimiz akıl hastasıyız.

Elbette.

Her şey bir an apaydınlık. Akıllıdırlar, biliyorlar, dış dünya kokuşmuş, ve bunu bilen yalnız onlar. Weltschmertzen, (**) rahat koltuk ıstıraplarıı, Weltansschauungen (***) tek geçer akça.

Ama her zaman işe yaramıyor. Ben bir papağanım, diyor Hearn, ve bazen bu papağanlık aşırı özgürlüğün de ötesine geçiyor, kolay bir ruh çöküntüsü oluyor, hemen hemen memnun edici bir kendi kendinden iğrenme. Sanki yapılacak bir şey varmış gibi bu konuda bazen.

Yazın düşünüp duruyor bunu, babasıyla arasında bir kavga geçiyor.

Bak, Robert sendika konusundaki bütün bu boş lâfları nereden öğrendin bilmiyorum, ama mademki bu sendikacıların birtakım gangsterler olduğunu, benim ise işçilerime iyi bakmadığımı düşünüyordun, neden onları Tanrının yardımıyla birçok belâlardan kurtardığım, onlara noel yardımı yaptığım zaman, bütün bunlardan uzak kaldın, o zaman neredeydin, sen ne söylediğini bilmiyorsun.

Pişmanım, ama paternalizm denen şeyin ne demek olduğunu siz hiç bir zaman anlayamazsınız.

(*) Babbit: Ünlü Amerikan yazarı Sinclair Lewis'in 1922 yılında yazdığı romanın kahramanı Babbit, bayağı bir orta sınıf zenginidir ve sınıfının sosyal ve moral kurallarına şiddetle bağlıdır.

(**) Ana okulu.

(***) Dünya görüşü.

Belki de, çünkü ben bu büyük lâfı bilmiyorum, ama bana öyle geliyor ki besle kargayı oysun gözünü, çok kolay bir şey bu.

Üzülmeyin artık bu konuda.

Peki görüşürüz.

Ama bir sürü yalvarmalar ve kavgalardan sonra okula dönüyor daha açılmadan, bulaşık yıkama işi buluyor, ve okul açılınca yine işine devam ediyor. Bir sürü uzlaştırma teşebbüsleri, araya girmeler; Ina üç yıldan beri ilk defa Boston'a geliyor, zoraki bir anlaşma. Zaman zaman evine mektup yazıyor, ama para almıyor; o yıl kollejin yayınlarına abone bulan, aşağı sınıftakilerin görevlerini hazırlayan, hafta sonları şurada burada çalışan, yemekhanede bulaşık yıkamadığı zamanlar masaların başında bekleyen çalışkan bir öğrenci. Bütün bu işlerin hiç birini sevmiyor, ama yeni yollar, yeni güç kaynakları bulmuştur. Anababasından para almak konusunu artık tartışmıyor bile.

O yıl daha yaşlandığını, daha sertleştiğini hissediyor, buna şaşıyor, ve bir yorum yapamıyor. Belki babamın inatçılığı bana geçmiş. En yakın şeylerin, en büyük değerlerin genellikle bir cevabı yok. On sekiz yılı bir boşluk içinde geçmiş, her gence özgü özlemlere doymuş ve bıkmış; kolejin sarsıcı ve yeni dünyasına girmiş, çevresini anlaması, kabuklarını açması ve antenlerini uzatması için iki yıl gerekmiş ve içinde bir değişim, ne olduğunu bilmediği bir değişim olmuş. Babası ile arasında raslantı kabilinden geçen kavga bir isyana dönüşmüş, sınırları aşmış ve her şeyin toplamı, dahası unuttuğu bütün şeylerin toplamı olduğunu biliyor bunun.

Yine eski arkadaşlarının arasında, hâlâ seviyor onları, ama eski sevimlilikleri azalmış. Her gün masaların başında beklemekten, kitaplıkta çalışmaktan, ders vermekten sıkıntı basmış içine. Kelimeler, ke-

limeler, şimdi başka gerçekler de var. Zorunluluklara göre hazırlanacak bir plân. Artık dergi ile fazla ilgilenmiyor, derslerinin bir kısmında sinirli.

Yedi sayısının Thomas Mann için büyük önemi vardı. Hans Castrop dağlarda yedi yıl geçirdi, ve eğer hatırlarsanız ilk yedi günün üzerinde fazla durur yazar. Ünlü kişilerden çoğunun adlarında yedi harf vardır: Castrop, Clavdia, Joachim, dahası Setterbrini, bile çünkü bu adın lâtince kökü yedi harflidir .

Notları karıştırıyor, dindarca bir kabul, Hearn soruyor: Hayat dediğin ne? Doğrusunu söyleyeyim ben kitabı biraz şişirilmiş buldum ve sıkıldım. Bu yedi hikâyesi, her çeşit eleştiriye giden, ve belki de bir virtuozluğa varan Alman öğreticiliğinin çok ustaca bir örneği, ama beni hiç etkilemedi.

Konuşması sınıfta biraz heyecan, kibar bir tartışma yaratıyor, konuşmacı sözüne devam etmeden önce bu tartışmayı özetliyor, ama Hearn için önemli bir sıkıntıdır bu. Bir yıl önce bunları söyleyemezdi.

Bir ay siyasî bir balayı yaşıyor. Marx ile Lenin'i okuyor, John Reed Society'ye giriyor, ve derneğin üyeleriyle çekişe çekişe tartışıyor.

Sendikalistler için bu sözleri nasıl söylüyorsunuz, anlamıyorum, Ispanya'da büyük işler görmediler mi; ama eyleme katılan elemanlar daha fazla işbirliğine yanaşmadılarsa suç...

Hearn, sen günün sorunlarını iyice değerlendiremiyorsun. Sendikalistler ile bizim aramızda büyük siyasî bir çatışma tarihi var, ve tarihte erişilmeyen, koordine edilmemiş bir ütopya ile kitlelerin dikkatini başka yere çekmekten daha olumsuz bir davranış yoktur. Eğer devrimi incelemek zahmetine katlanırsan görürsün ki durumun gergin olduğu zamanlarda sendikalistler, yalnız kendilerini düşünmüşler ve siyasî bakımdan aşırılığa kaçmışlar, öte yandan terörist liderler bir derebey disiplini uygulamaya çalışmışlar-

dır. 1919 da Batko Mahno'nun yaptığı işleri neden incelemedin? Kropotkin'in ihtilâle katılmadığı için aşırı anarşistler tarafından anarşizmden atıldığını biliyor musun.

Peki öyleyse, İspanya'daki savaşı kaybetmeli miyiz?

Bugün için bizimle birlikte çalışan, ama ileride Rusya ile birleşmeyecek olan ters elemanlar bu savaşı kazanmış, ne çıkar? Bunlar bugün Avrupa'da artan faşist baskılara ne kadar dayanabilirler ?

Bunlar benim için çok uzak ihtimaller. Yatakhaneye, yatakların üstünde, yerde ve iki eski sandalye üzerine yayılmış yedi üyeye bakıyor. Bana kalırsa siz şu anda gerekeni yapmalısınız, sonraki ihtimalleri ileride düşünmelisiniz.

İşte buna burjuva ahlâkı derler, Hearn, orta sınıfın eylemsizlik yeteneğinin sınırları içinde kaldıkça pek zararı yoktur bunun, kapitalist bir devlette ahlâkı temsil edenler aynı ahlâkı başka amaçlar için kullanırlar.

Toplantıdan sonra, başka birahanede bir bira bardağının arkasından konuşuyor onunla. Yüzü baykuş kadar ciddî, ama daha çok kederli. Şunu kabul ederim ki senin üye olmana çok memnun olmuştum, ama sonradan kendi kendimi inceledim ve bu duygunun bir burjuva özlemi kalıntısı olduğunu anladım. Tam bir eğitimden geçmediğim için hâlâ kıskançlık duyduğum bir sınıftan geliyorsun sen, ama senin üyelikten çıkmanı rica ediyorum, çünkü sana bir şey öğretebileceğimiz gelişme aşamasına henüz varmış değilsin.

Demek ben bir burjuva aydınıyım, öyle mi Al.

Gerçek bir yanın da var. Sen düzenin yalanlarını yutmadın, ama havada kalan bir isyan bu. Senin daha yetişmen gerek, sen bir burjuva idealistisin, onun için sana güvenilemez.

Burjuva aydınına karşı gösterilen bu güvensizlik biraz eski bir davranış değil mi?

Hayır, Robert. Marx'ın fikirlerinden geliyor bu, geçmiş yüzyılın denemeleri de bunu doğruluyor. Eğer bir insan ruhsal ya da aydınsal nedenlerden ötürü partiye giriyorsa, her şeyden önce onu partiye yaklaştıran belirli psikolojik ortam değişir değişmez hemen partiden ayrılır. Ancak ekonomik eşitsizliğin her gün kendisini ezmesinden ötürü partiye gelen bir insan iyi bir komünist olur. Senin ekonomik sıkıntıların yok, onun için korkun da yoktur, iyi bir kavrayışın da yoktur.

Evet, doğru, çıkarsam iyi olacak, Al. Ama arkadaşlığımız bozulmasın.

Hayır. Heyecanla birbirlerinin ellerini sıkıyorlar ve ayrılıyorlar. **Kendi kendimi incelemedim ve bu davranışın bir burjuva özlemi kalıntısı olduğunu gördüm.** Amma da hıyarlık ha, diye düşünüyor. Hearn. Hoşuna gidiyor, biraz da hor görüyor. Bir dükkânın önünden geçerken vitrinde kendisini görüyor, siyah saçlarına ve tümsekli burnuna bakıyor. Middlewest'li bir ailenin çocuğundan çok, bir yahudi oğlanına benziyorum, eğer sarı saçarım olsaydı, acaba Al o zaman gerçekten kendi kendini aramak zorunda kalacak mıydı?

Ama bu işin başka yanları da vardı. **Senin daha yetişmen gerek**, belki de başka bir şey mi, daha az tanımlanabilen bir şey mi var acaba?

Üniversitenin birinci yılında daha da dağılıyor, şaşırtıcı ve delice bir rahatlıkla Amerikan futbolü oynuyor. Bir maçı hiç unutmuyor. Karşı takımda topu alan oyuncu hatlardaki bir açıktan sızmış, önüne geçildiği ve ne yapacağını bilmediği bir sırada Hearn oyuncuya saldırıyor. Bütün gücüyle yükleniyor, dizi

çıkan oyuncu sahadan çıkarılırken Hearn arkasından mırıldanıyor.

Nasılsın, Ronnie?

Iyiyim. Yaman saldırdın, Hearn.

Çok üzüldüm. Üzgün olmadığını kendisi de biliyor. Oyuncu şaşkın şaşkın etrafına baktığı sırada içinde bir an memnunluk uyanmıştı. Kendi takımının kazanmasında bile herhangi sinik bir zevk bulamadı.

Başka çalışma alanlarına da geçti. Boston sosyetesinden bir kızı bozarak kötü bir nam kazandı. Ilk yıl aynı odada yattıkları arkadaşının tanıttığı adamlarla yeniden bağlantı kurdu. Bunlar şimdi Speakers kulübündeydiler, Brattle Hali'de verilen danslı suvareye dört yıl sonra çağrılıyordu.

Kavalyeler duvarın önüne dizilmişler, birbirleriyle şurdan burdan konuşuyorlar, hoşlandıkları bir kızla ya da tanıdıkları birinin kızıyla dans ediyorlar. Hearn bir iki sigara yakıyor, sıkılıyor, uzun boylu sarışın bir kulüp üyesiyle dansa kalkmış olan küçük sarışını dansa çağırıyor.

Aralarında şöyle bir konuşma :

Demek adın Betty Carreton, öyle mi, hangi okula gidiyorsun bakayım?

Ha; evet, Miss Lucy'nin okuluna gidiyorum.

Ya! Yabanlıktan bir türlü vaz geçemiyor. Miss Lucy evlenmeden önce kızların kendilerini nasıl koruyacaklarını anlattı mı size?

Ne dediniz, affedersiniz, anlayamadım?

Nedeni bilinmeyen bu davranış gittikçe artıyor. Al'ın, Jansen'in, dergideki yazar arkadaşlarının, kolej edebiyat eleştirmenlerinin delik deşik ve elbetteki kokuşmuş ortak beyin dokularında, sanat galerilerinde, Cambridge'in arka sokaklarındaki evlerin modern salonlarında, sıkıntısını gidereceği, Brattle Hall'deki danslardan daha üstün, doyurulmamış bir heyecan var

herhalde. Ya bunu kabul edecek ya da İspanyaya gideceksin.

Bir gece bu konuyu düşünüyor. Brattle Hall'ün sosyetik hayatına gerçekten boş verebilir: Yeşil çimenli okullardaki, dans okulundaki eğitimden, Çolivoyl yollarında geceleyin otomobillerde yaptıklarından sonra onun için ilginç değil bu hayat. Fazla zenginliğin çekiciliğine kapılmak, işkencelerine katlanmak, sosyal katlarda yerini almak başkalarına göre, ona göre değil.

İspanya sorununa gelince, bu konuda hiç bir zaman ciddî olmadığını biliyor. Savaş orada son ilkbaharını yaşıyor, oraya gitmekle doyurmak istediği bir şey yok içinde, doyurmaya çalıştığı büyük bir fikri ya da tutkusu yok. Dersleri var önünde, sınavlar var. Ve anababasına karşı yumuşak ve dost, ama sıkılıyor da onlardan.

Ne yapmayı düşünüyorsun, Bob, sana yardım etmemi ister misin? diye soruyor Bill Hearn.

Hayır, hemen New York'a gidiyorum, Ellison'un babası bana söz verdi, orada bir iş bulacak.

New York büyük şehir. Bob, diyor Bili Hearn.

Evet dört yıl da çok uzun bir süre. Bir şey geriliyor içinde. **Gidin, beni yalnız bırakın. Hepiniz gidin.** Ancak bu sözü yüksek sesle söylememeyi öğrenmiş artık.

Hazırladığı tez için **magna cum laude** (*) kazanmıştır: **Herman Melville'deki Kozmik Itilim üzerinde Bir Deneme.**

Bundan sonraki iki yılı kolay geçiyor, kendi-

(*) Diplomalarda kullanılan derece deyimi, magna cum laude: büyük övgü ile.

sini «New York'ta bir Genç» rolünde görmek hoşuna gidiyor. Ellison and Co. New York yayınevinde önce düzeltmen, sonra editör yardımcısı oluyor. East Sixties'de bir oda ve bir mutfak. Oh, artık edebiyatçı sayılırım, deyip duruyor.

Ah bilseniz bu eseri yazarken ne kadar ıstırap çektim, diyor tarihçi kadın yazar. Çok durdum Julia'nın itilimleri üzerinde, **ele avuca** sığmayan bir orospu hınzır, ama sanıyorum aradığım efeyi verdim ona, ancak beni en çok üzen Randall Clandeborn oldu.

Evet, Miss Helledell, garson, aynı şeyden iki tane daha, Hearn bir sigara yakıyor, yuvarlak köşesinde deriden çarklar çevire çevire. Evet, ne diyordunuz Miss Helledell?

Başarılı buldunuz mu Randall'ı..

Randall Clandeborn. Haa. Ulan kimdi bu be? Ha, evet. Genel olarak başarılı, ama belki de biraz daha keskin çizmek gerekiyordu, büroda konuşuruz bunu daha iyi. **Şimdi içkiden sonra bir başağrısı başlayacak.** Açık söylemek gerekirse, Mis Helledell, sizin tipleriniz beni korkutmuyor, nasıl olsa sapasağlam ayaktalar.

Gerçek mi Mister Hearn? Sizin fikriniz benim için korkunç derecede önemli.

Evet, evet, gerçekten çok başarılı.

Sonra, George Andrew Johanneson'u nasıl buldunuz?

Evet, gerçeği söylemek gerekirse, Miss Helledell elimizdeki müsvedde üzerine konuşsak daha iyi olur. Tipleri çok iyi hatırlıyorum da, hani isimler pek hatırımda kalmıyor. Bu da benim kusurlarımdan biri, hoş göreceğinizi umarım.

Ve her zamanki oyun, kadının şapkasındaki tüyleri birer birer yoluyor aklından.

Evet, Mister Godfrey, fevkalâde bir roman yazmışsınız, ama ne yazık ki baskı zorunlulukları imkân vermiyor, mevsim geçti, belki otuz altıda basarız, yir-

milerde çıkmış olsaydı klâsik bir kitap olurdu. George örneğin çok beğendi eserinizi.

Evet, anlıyorum. Ama yine de bir deneyebilirdiniz gibi geliyor bana, evet, biliyorum, o süprüntüleri para kazanmak için çıkarıyorsunuz, ama ciddî bir kitap çıkarmak da bir yayınevinin görevi değil mi?

Elbet, biz de çok üzülüyoruz. Içkisini içiyor, kederli kederli. Peki, söz veriyorum, başka bir kitap yazacak olursanız çok ilgileneceğiz.

Yazın hafta tatilleri:

Carnes ile konuşmanı isterim, çok esprili adam. Garip tarafları filân da yok, basbayağı, apaçık, dosdoğru, kendi bildiği yoldan şaşmayan biri, ama bir bahçıvan gibi gizli bir kabiliyet. Yerliler bile Lancashire şivesini işitince onu yabancı sanıyorlar, havadan çorba yağsa benim elimde çataldan başka bir şey bulunmaz, diyor ev sahibi, içkisini masaya koyarak.

Balkonun köşesinde yapılan dedikodular kulağına geliyor kolayca. Ne orospu olduğunu anlatamam sana, aklın durur. Geziye çıkarken yanına alacağı erkek arkadaşını yalnızca cinsel organlarının yeteneğine göre seçiyor, herif küçük Judy ile dalga geçmeye başlayınca Beroma bir ziyafet veriyor, Judy'den ve suç delilinden başka **herkesi** çağırıyor.

Ikindi üzeri büroda: Bugün geliyor Hearn, garanti orada bulunur, hepimiz davetliyiz. Ellison söyledi. Biz de bulunacakmışız.

Hay Allah kahretsin.

Beş altı bardak yuvarladıktan sonra hemen yanına yaklaşıyor, ilginç şeyler söylüyor. Karısı, yeni karısı, ile de konuşuyor, enfes bir kadın.

Hearn, Space'de çalışmak o kadar zor ki. O herif yok mu! Iğrenç bir adam, bir faşist. Çalıştırdığı yazarların hepsi birer kabiliyet, ama hepsinin de canına okuyor, ne yapsınlar, bırakıp gidemiyorlar ki, haftada iki yüz doları bırakmak kolay mı? Kendi başlarına

kalırlarsa ne yaparlar. Herifin önlerine attığı yemi onların geveleddiklerini gördükçe midem bulanıyor. Bir sigara alıyor. Senin bu hırsız çetesi içinde ne işin var Allahını seversen?

Gönlümü eğlendiriyorum.

Elbette, yazarlığa ters yönden başlayacak değilsin herhalde.

Ben yazar filân değilim, fazla bir hevesim de yok zaten.

Oysa milyonlarca insan can atıyor, ama içlerinde beş para eden yok.

Sanki onların dışındakiler eder mi?

Adam sen de, çekelim, düzelim, her sabah ayağa kalkalım yeter.

Elbette.

Ve kadınlar:

Hearn, diyor kız, boğuk bir sesle, sırf pozsun sen, başka bir bokun yok, anlıyor musun. Buraya beş bin kadın getirdikten sonra, belki de o şeyini kesecek, bir yana asıp kurutacaksın. Nasılsa bir normal gidip gelmeyi öğrenmişsin, bu kadarı da yetiyor sana. Sen anâl kompleks aşamasındasın daha, tamam mı; hiç heyecanlanmaya niyetin yok. Binlerce kilometre uzaktan seni görünce deli oluyorum da sana vız geliyor. Hiç bir şey seni heyecanlandırmıyor.

Ah, diyor genç kız, soluk soluğa çocuksu sesiyle, gerçekten çok iyi adamsın, bir iyilik havası var sende, ama yanlış bu, anlıyor musun, çünkü gerçek ilgi kötülük yapmak isteyen ilgidir, hastanede olduğum sırada bir doktoru sevdim birkaç dakika, ama

sonra kendisiyle hiç ilgilenmedim artık, şok tedavisi görürken birleşmenin kötü bir şey tek değerli şeyin ise özgürlük olduğunu anladım. İşte sen beni onun için istemiyorsun, çünkü özgürsün ve iyisin.

Kızın sesi düdük, çok iyi ayarlanmış. Ah sevgilim, daha ne yapabilirdim sana, son derecede komik olurdu; bütün bu acemilikler benim midemi bulandırır, elbette benden daha iyi yapanlar vardır. Onların da yorumlarını görmelisin ,onlar sana **kötülük** de ederler, çünkü onlar kötülükte ustalaşmış, incelmişlerdir, Eddie ile ben örneğin. Al Sing'de bana saf kız rolünü oynayacaktı, ne diye seninle kalıp vaktimi kaybediyorum.

Güzel ilişkiler de yok değil. Çeşit çeşit kadınlar, çeşit çeşit geceler, mayalanma dayanılmayacak bir zevk verinceye kadar bir kadının etine gömülerek, sarmaş dolaş yatmalar. Aşk ürünleri de yok değil. Arada sırada bir tek kadınla aylarca süren tek serüven, birbirinin gizli yerlerini, nasıl çiftleştiklerini, birbirlerini nasıl duygulandırdıklarını ve hangi pozisyonları denediklerini, bazan şehvetli, bazan sert, bazan hafif hafif nasıl seviştiklerini, bazan da nasıl genç âşıklar gibi tatlı ve masum olduklarını yalnız kendi aralarında bilmenin verdiği gururlu ve gizli bir bilginin paylaşılması.

Yalnız fazla sürmüyor, hiç.

Bilmiyorum, diyor bir gece bir arkadaşına. Bir ilişkiye başladığım zaman nasıl biteceğini biliyorum sanki. Benim için her şeyin sonu başlangıcında. Hareketin kendisinde var bu.

Benim ruh doktoruma sorarsan...

Boş ver ruh doktorunu. Şeyimin kesilmesinden ya da buna benzer bir şeyden korktuğumu söylemeyecek olursa vız gelir bana. Bu bir tedavi olmaz, aşa-

ğılaştırma olur, **deus exmachine** (*) olur. Demek ki nedenini buldum mu, tamam, mutluyum, hemen Chicago'ya gidiyorum, bir sürü döl yumurtluyorum, babam bana hangi fabrikayı verirse o fabrikadaki binlerce işçinin canına okuyorum. Bana bak, eğer sen iyileştiysen, bütün tedavi, bütün öğrendiklerin hepsi boşa gitmiş demektir.

Ama sen de kendini tedavi ettirmezsen daha hastalanacaksın.

Ben kendimi hasta sanmıyorum. Boşlukta buluyorum kendimi... Üstün aldırdığım yok, yalnızca sıramı bekliyorum.

Belki de. Cevabını kendisi de bilmiyor, aldırdığı da pek yok. Birkaç ay, düzeydeki tepkilerden, eğlencelerden ev sıkıntılardan başka bir şey yok pek kafasında.

Avrupa'da savaş başlayınca Kanada Hava Kuvvetlerine girmeye karar veriyor, ancak gece görüşü pek iyi değil. Hep New York'tan kaçmayı düşünüyor ve artık orada kalmaya katlanamayacağını anlıyor. Bazı geceler yalnız başına sokaklara çıkıyor, Brooklyn ya da Bronx'de dolaşıyor, otobüslere ya da havaî trenlere binerek caddenin sonuna kadar gidiyor, sessiz, kıpırtısız sokaklar keşfediyor. Çoğu zaman fukara mahallelerinde dolaşıyor; gecelerin, özel melankolik tadını çıkarıyor, kapı önlerinde taş merdivenlerde oturan ihtiyar kadınların gözlerinde görüyor altmış yetmiş yılını bu evlerin ve caddelerin, kaskatı asfaltta yankılanan kederli çocuk seslerini duyuyor.

Yeniden eyleme karışmakla bitiyor bu aşama da, bir arkadaşının aracılığı ile New York kuzeyindeki bir sendikada yönetmenlik işi buluyor. Bir ay yönetmenlik

(*) Klasik tragedyalarda herhangi bir zorluğu yenmek için sahneye getirilen tanrı. Herhangi bir hikâyede bir zorluğu yenmek için zoraki olarak sokulan kimse ya da şey.

kursu görüyor, sonra kışın bir fabrikada çalışıyor, işçileri örgütlüyor. Sonra yeniden bir kopma. Çünkü çoğunluk elde edilip de sendika tanınınca liderler greve gitmemek kararı alıyorlar.

Hearn, anlamıyorsun, bizi suçlayamazsın, sen işçi hayatında henüz amatörsün, işler senin bildiğin kadar basit değil.

Peki greve gitmedikten sonra sendika kurmanın ne yararı var? Bütün bunlar yalnızca işçilerin gündeliklerinden para koparmak için miydi?

Merak etme, ben de biliyorum işin bu yanını. Ama greve gidersek sendikayı tanımaktan vaz geçerler. Çoğumuzu işten atarlar, itleri üstümüze saldırtırlar.

Biz de olayı İş Uyuşmazlıkları Millî Komitesi'ne götürürüz.

Elbette, ama lehimize bir karar çıkması için sekiz ay ister, bu arada işçiler ne yer, ne içer?

Peki öyleyse ne diye sendika kurmaya kalkıştık, işçileri ne diye bu bokun içine soktuk? Yüksek politika nedenlerinden ötürü mü?

Bu konuda bir yargıya varacak kadar bilgin yok senin. Gelecek yıl CIO'dan Starkley ekibi gelir buraya, tepeden tırnağa hep kızıl onlar. Şimdiden savunma mevzilerimizi hazırlamalıyız, çocuk gibi konuşuyorsun be, her şeyi ne kadar da basit görüyorsun, işler senin bildiğin gibi yürümez, bu adamları bir savunma çemberinin içine almamız gerek .

Başyazarlığa paydos, bu işe paydos, öteki işlere de, anlıyor. Meğer bir lâğımın çevresinde seken bir amatörmüş. Her şey bombok, her şey fasafiso, her şey pıhtı oluveriyor dokunur dokunmaz. Bu yalnız bir deneme değildi. Başka bir şey de vardı içinde, belirsiz, neyin özlemi.

Birden içinden gelen bir itilimle birkaç hafta için Chicago'ya anababasının yanına gidiyor.

Görüyorsun ya Bob, serseriliğin sonu yok, baş-

kalarının yanında çalıştın durdun, aldığın sonucu gördün, biraz da benimle çalış bakalım, Avrupa'ya savaş malzemesi vermek için anlaşmalar yaptık, ordulara vereceğimiz teçhizat işinde seni kullanabilirim. O kadar büyüyeceğim ki kaç fabrikada hissem olduğunu bilmeyeceğim bile, işler çok, ama pek çok büyüyecek. Şimdiki işler benim çocukluğumdaki işlere benzemiyor, şimdi her şey birbirine bağlı, biliyor musun, sanki artık fabrika senin değil, işlerin büyüklüğünü düşündüğüm zaman beynim duruyor, hepsi birbirine bağlı, sapasağlam, taş gibi. Sen benim oğlumsun, tıpkı bana benziyorsun, böyle dolaşıp durmanın nedenini biliyor musun: Dişini geçirecek kadar büyük bir şey bulamadın da ondan .

Belki. Şaşkın, çok derinden gelen itilimlerine kulak veriyor. Biraz düşünmek istiyorum.

Madem ki her şey pis neden bu pisliği daha büyük çapta yapmamalı?

Bir toplantıda Sallay Tendecker Randolph'a rastlıyor, kadınla bir köşede konuşuyor.

Elbet Bob, ben artık ev kadını oldum, Don **bir okul arkadaşı** gittikçe şişmanlıyor görme, tanıyamazsın. Sana bakınca aklıma neler geliyor bir bilsen.

Bu başlangıçtan sonra ufak geçici bir olay, sonra bir iki ay Sally'nin çevresinde dolaşmalar, **Birkaç hafta uzuyor.**

Garip bir dünya. Hemen hepsinin bir iki çocuğu, birer de mürebbiyeleri, çocuklar ancak yatmaya gittikleri zaman görülüyor arada sırada, göl kenarındaki evlerde hemen hemen her gece bir partiden ötekine taşınıp durmalar, karılar kocalar birbirine karışmış, herzaman sarhoş. Her şey gelişigüzel, her şey daha çok sinirli bir seyahat havası içinde, boynuzlatmaktan çok sıkıştırmak.

Haftada bir iki kere de herkesin önünde güzelce

bir iki kavga ya da sarhoş bayağılıkları, Hearn'in tüylerini diken diken eder.

Bana bak ahbap, diyor, Don Randolph, seninle Sally eski arkadaşsınız, belki hâlâ da arkadaşsınız **sarhoşun suçlayan bakışı**, ama şunu bil ki Sally ile ben birbirimizi seviyoruz, aramızda büyük bir aşk var, ama ben itlik ediyorum, ben bir hayvanım, büromuzda bir kadın var. Alec Johnson'un karısı, Beverly'deki Alec, otomobille dönüp geldiğimizde evinin önünde durduğumuz zaman sen oradaydın, ah, ah, ne nefis şey, ama ben bir hayvanım, ahlâktan zerre kadar nasibim yok, ben... ben... **ağlamaya başlar** ah ne güzel çocuklarım var bir görsen, ama Sally onlara üvey ana gibi bakıyor. Ayağa kalkıyor, dans pistine gidiyor, Sally'yi kavalyesinden ayırıyor.

İçme artık.

Git be kardeşim, git be Don.

İşte yine Randolph'lar biri kıkır kıkır gülüyor. Bütün bunlar Hearn'in kafasının içinde dönüp dolaşıyor, ve Hearn sarhoş olduğunu anlıyor.

Hatırlıyorsun değil mi Bob, diyor Sally, ne kabiliyetlerim vardı benim. Hiç bir şey durduramazdı beni, ama Don ile imkânsız, belirli bir kalıp içinde tutmak istiyor beni, ah sorma bir de sapık, hangisini anlatayım, asık suratlı, bir ara bir buçuk ay birbirimize elimizi bile sürmedik, sonra işinde başarılı olsa bari, ne gezer, hani babam söylemedi de değil, çocuklar var diye ayrılmıyorum, yoksa aramızda hiç bir şey yok, yani bir şey yok diyorsam yapışacağım sağlam bir şey yok demek istiyorum, ah keşke erkek olsaydım. Dorothy'nin dişine tel taktırmak için randevu almam gerek, hele şu kanser musibeti yok mu hiç aklımdan çıkmıyor, bu hastalığın bir kadın için ne kadar büyük bir korku olduğunu bilemezsin, bazan hayatın çok gerisinde kalıyorum, bir ara bir hava teğmeni ile tanıştım, gençti ama hoş çocuktu, çok tatlıydı, ah, öyle de

saftı ki, onun yanında kendimi ne kadar ihtiyar hissettim anlatamam, imreniyorum sana Bob, keşke ben de erkek olsaydım.

13

Bunlar da sarmıyor onu, göl kenarları, kongreler eğlenenler sıkıyor canını, bir büronun sert havası, annesinin evlenme entrikalarından kaçınma çabası, içinden gelen itilimi kamyonlara, mukavelelere, seçim kampanyalarında yumuşak başlı milletvekillerine, senatörlere harcamak, yataklı vagonlar, tenis kortları, golf oyunları, belirli oteller, ve bir apartmanın içki ve halı kokusu. Bütün bunların ardında ilkel bir zevk var elbette, ama o artık çok daha başka şeyler öğrenmiş hayatta.

Yeniden New York, bir radyo kumpanyası için kopyalar çıkarmak, ama geçici bir çare, o da biliyor. Fazla derin düşünmeden, daha çok soyut bir şekilde, Ingiltere'ye gönderilecek koliler için bir hayli çalışıyor, Alman ordularının Moskova'ya doğru ilerlediğini bildiren gazete başlıklarını izliyor, pek ciddiye almamakla birlikte partiye girmeyi düşünüyor. Geceleri arada sırada, yorganını üstünden atıyor ve yatağında çırılçıplak yatarak pencereden giren sonbahar havasını içine çekiyor, sisin içinde yüzen liman seslerinin derin acısını dinliyor. Pearl Harbor baskınından bir ay önce orduya yazılıyor.

Iki yıl sonra soğuk bir kış günü alaca karanlıkta Golden Gate köprüsü altından geçerek Pasifiğe doğru yol alan asker nakliye gemisinde Hearn güvertede

durmuş San Francisco'ya bakıyordu. Bir şöminenin sönen ışıkları gibi kayboluyordu şehir. Gittikçe koyulaşan geceyi denizden ayıran ince ve karanlık toprak çizgisini görebiliyordu hâlâ. Dalgalar tekneye soğuk soğuk çarpıyordu.

Yeni bir aşama. Eski aşamada, aramış, aramış, başını durmadan kendi yaptığı binanın duvarlarına çarpmıştı.

Ambar ağızlarından birini siper aldı, bir sigara yaktı. Hep söylediği şu. «Bir şey arıyorum» ama böylelikle aslında önemi olmayan problemine bir önem vermiş olmuyor muydu? Seni bozan şeyi hiç bir zaman bulamayacaksın, çünkü o şey hemen önemini yitirecek her zaman.

Amerika'nın birçok yerlerinde şehirler vardı, taş merdivenlerin üzerinde şehir süprüntüleri, elektrik ışıkları ve bu ışıkların emirlerini yerine getiren insanlar ve araçlar.

(Bütün bu çılgınca dalavereler, puro dumanları, kömür dumanları, bir karınca yuvasındakini andıran hareket tutkusu birdenbire durdu. Pazara giden bütün bu mermer sütunlar, tuğla duvarlar ve bacalar altında kendi ölümünün nasıl bir şey olduğunu düşünüyor musun?)

Şimdi artık kayboluyor, karayı iyice kaplıyor deniz, Pasifiğin uzun gecesi sarıyor her yanı. Karanın özlemidir kaybolan.

Ne sevgi, ne nefret zorunlu, hiç bir şey, ummadığı zamanların heyecanı.

Her zaman üstüne sıçrayan, her zaman seni çağıran bir güç var.

Hearn içini çekti, yeniden parmaklığa gitti. Kendi kuşağının bütün parlak gençleri de kafalarını çarp-

mışlar ve parçalamışlardı güçlerini yitirinceye kadar, ve o şeyler yine duruyordu yerli yerinde hâlâ.

Bir sürü yoksullaştırılmış insan... Amerika'nın boğuk kucağında.

BIRINCI CILDIN SONU

36

ÇIPLAK VE ÖLÜ

1. cilt

20 LİRA

